DE
IMMACULATO B. V. MARIAE CONCEPTU
AN
DOGMATICO DECRETO
DEFINIRI POSSIT
DISQUISITIO THEOLOGICA

IOANNIS PERRONE
E SOCIETATE IESU
IN COLL. ROM. THEOL. PROF.

ROMAE
EXCUDEBANT IOANNES BAPTISTA MARINI ET BERNARDUS MORINI
MDCCCXLVII.

PIO IX

PONTIFICI OPTIMO MAXIMO

IOANNES PERRONE

Cum tanta fuerit, Beatissime Pater, benignitas animi tui, atque humanitas, ut hoc, quale tandem cumque sit, opusculum excipere non sis dedignatus, ac benevole passus fueris, ut illud Nomini tuo Augusto inscriptum vulgaretur, mecum ipse sedulo reputabam, qua excusatione uterer, ut me apud lectores purgarem, qui libellum et mole exiguum et pretio

parvum tantae Maiestati offerre ausus fuerim. At quam neque in me, neque in meo opusculo deprehendere excusationis rationem potui, eam in Te, BEATISSIME PATER, *tuaque benignitate comperire mihi datum est cumulatissimam. Ecquis enim ignorat quanta clementia, quantaque humanitate polleas, qua non modo quaeque licet minima non despicis, sed benevolo potius favore complecteris, eorumque auctores ad maiora usque capessenda hortaris, excitas, exstimulas? Sed, ut verum fatear, non tam studium, quo bonis hominum coeptis faves, ad id me impulit, quam ille, quo ardentissimo semper amore in Angelorum Reginam flagrasti. Probe enim norunt omnes, quanta diligentia et industria et studio iam inde a iuvenilibus annis non solum per Te Ipse Deiparam et sanctissime observaveris et ferventissime di-*

lexeris, verum et aliorum animos curae tuae concreditos ad hanc tenerrimam dilectionem informare, hac illos imbuere, ad hanc eos excitare atque inflammare studueris. Qui quidem animi fervor in Dei Parente veneranda, atque in eius cultu amplificando ardor tum in Te effulsit splendidior, cum episcopali ornatus dignitate filiolos, quos Tibi commendaverat Ecclesia, lacte Marianae pietatis fovebas atque educabas. Atque haec tua obsequentissima in communem christianorum Matrem pietas si in ceteris illius colendis praerogativis elucebat, ea in immaculati Conceptus veneratione exardescebat. Istoc enim tam Dei Genitrici decorum, tam dulce ac iucundum christianis omnibus privilegium singulari semper ac penito amoris sensu non modo es prosecutus, verum et praedicare et colendum proponere

nullo tempore dubitasti. Quod si tam diligenter tamque studiose Marianum cultum propagaveris, cum exiguam adhuc christiani gregis pasceres partem, quidnam sperandum cum in tanta imperii excelsitate locatus universae Ecclesiae praesides militanti? Quare iure meritoque existimavi, immo et absque ulla dubitatione mihi persuasi, factum iri unquam non posse, ut qui ab ineunte fere aetate immaculatam Dei Genitricem observantissime coluisset atque amasset tenerrime, is opusculum, quod tantum illius privilegium vindicaret, aequi bonique non esset consulturus. Quamquam opella istaec non in vindicando solum hoc Deiparae privilegio, verum in disquirendo versatur praecipue, an illud talibus tantisque instruatur veritatis notis, quibus fieri possit, ut dogmatico decreto definiatur. Quod

quidem decretum licet ab una Sede apostolica sit expectandum, nil tamen prohibet, quominus ad augendam scientiae supellectilem privati homines, rationum momentis aequa utrimque lance pensatis, ostendant et hasce veritatis notas minime in praesentia desiderari, ac dogmaticam definitionem iis non immerito posse fulciri. Huc porro tota quanta est dirigitur lucubratiuncula mea, in qua an finem, quem mihi praestitui, attigerim, profecto affirmare non audeo. Illud tamen unum me in hac dubitatione solatur, quod hisce temporibus quaestioni finiendae non incommodis, viam ego prior illi recluserim, quam alii fortasse validiori mente pollentes ac pleniori eruditione praestantes felicius postmodum percurrent. Mihi satis superque erit factum, si quod virium mearum exiguitati inchoare dumtaxat est

datum, id potentioris ingenii alacritati perficiendum concedatur. Quare ea, qua par est, in re tanti momenti verecundia ac reverentia, ego libellum istunc et Sanctitati tuae offero ac tuae auctoritati penitus submitto. Ex quo non aliud unquam pollicitum mihi me esse credas velim, quam benevolentem tuae voluntatis in eam caussam inclinationem, quam pro virili parte propugnare ac luce aliqua spargere sum conatus. Hac spe fretus, quae mihi inter scribendum laborum vigiliarumque molestias non minimum lenivit, finem facio, illud a DEO OPTIMO MAXIMO *enixe precatus, ut Te ad universi Orbis catholici diutinam felicitatem diu etiam feliciterque sospitet.*

Ex aedibus Collegii Romani idibus sextilibus anno christiano M . DCCC . XXXXVII.

PROOEMIUM

Non deerunt profecto qui in ipso haerentes operis titulo existiment me consilio sin minus inutili at parum certe opportuno animum ad scribendum appulisse. Hanc enim spartam scriptores bene multi, iique eruditionis fama praestantes sibi ornandam suscepere, adeo ut in eorum commentationibus non multa desiderentur quin eae numeris absolutae omnibus habeantur: deinde in eam aetatem incidimus, in qua piaculum videretur vel dubitando affirmare, originalem, quam dicimus, noxam ad Sanctissimam Dei Matrem eamdemque integerrimam Virginem vel punctum temporis adhaesisse. Qua in re tanta catholicos inter viget consensio, ut nemo fere hoc decus eximium Virgini non deferat libentissime, non omni qua potest opera praedicet, non omni obsequiorum genere testetur. Quamobrem illum abundare otio non immerito diceres, qui sibi hoc Virginis decus asserendum et vindicandum proponeret. Quid enim hoc rei esset nisi actum agere, et ligna, ut fert adagium, in silvam conferre? At enimvero alio plane mea haec pertinet disquisitio. Quorsum autem? Eo nimirum ut argumenta afferam atque expendam,

quae ferendae dogmaticae de immaculato Virginis Conceptu sententiae vel officere videntur vel suffragari.

Hanc sane dogmaticam sententiam tum saeculis anteactis, tum hac ipsa aetate expetierunt sane multi; quos inter cl. Cardinalis Lambruschinius in egregia, quam de immaculato B. Mariae Virginis Conceptu non ita pridem vulgavit, dissertatione. Neque pauciores forte numero ii censendi sunt, qui illud ipsum veluti consectarium deduxerint. At vero qui collatis sententiae utriusque rationum momentis ad dogmaticam definitionem deveniri posse comprobaverint, fuere hactenus, quod ego sciam, sane pauci. Quamquam, ut manus huic operi admoverem non una haec me ratio incitavit, sed tempus ipsum quod videtur huic agitandae controversiae accommodatum quam quod maxime. Quandoquidem plurimorum animos novus quidam ardor incessit Deiparam hoc titulo in sacra ipsa liturgia salutandi, sive illum ex apostolicae Sedis indulto, ut vocant, profectum putemus, sive ex miro quodam studio atque amore quo titulum eiusmodi Christifideles prosequuntur, sive ex novis operibus hac ipsa de re perscriptis et vulgatis enatum. Neque vero ea meo insidet animo confidentia, ut nova et ore alio indicta me prolaturum esse pollicear, vel eo usque mihi ipse blandior aut placere cupio, ut mihi facile persuadeam meo fieri opere posse, ut quod fere ab omni-

bus expetitur decretum aut omnino, aut maturius feratur. Sentio enim quanta sit cum virium mearum tenuitas tum rei gravitas et difficultas. In eam tamen spem venio futurum esse, ut ipsa tractationis ratio quam mihi sectandam proposui, et studium quo quidquid ad praesentem attinet controversiam versavi diligentissime, et accurata quae a nobis est instituta collatio, aliquid huic disquisitioni lucis affundat.

Quam sane ad controversiam animo ita comparatus accedo, ut mihi propositum sit unice veritati servire, et critica, ut aiunt, lance pensare quae piae sententiae adversari vel adstipulari videntur, donec omnibus diligenter expensis tandem illud rite colligam quod vero est existimandum similius. Quoniam autem non de ipsa rei natura, de immaculati nimirum Conceptus veritate, mihi directe saltem agendum est, bene multa vel divina eloquia vel Patrum effata silentio praeteribo, multasque adeo theologicas, ut nuncupant, rationes, quae hactenus afferri consueverunt. Haec enim ad propositum mihi finem nihil conducunt, quandoquidem immaculati Conceptus unice congruentiam demostrant, mihi vero non alia possunt usui esse seu biblica seu Traditionis ecclesiasticae monumenta, quam quae ad dogma stabiliendum vim habent. Siquidem cum agitur de dogmate, agitur de facto; factum autem idoneis tantum testibus, minime vero coniecturis solisve ratiocinationibus est comprobandum.

Illud unum superesse iam videtur, ut de ratione ac via, quam mihi ineundam constitui, pauca dicam. Universae itaque commentationis meae duas faciam partes, quarum in una, quae tota erit *historico-critica*, primum compendio accuratam controversiae narrationem complectar; dein vero ad varias veluti facies in quas pro variis aetatibus mutata est delineandas progrediar: demum argumenta proponam quibus pia sententia vel oppugnata est vel defensa. Haec autem quoad eius fieri poterit ita proferam, uti ab auctoribus quaeque suis prolata sunt, atque uti in ipsa orationis serie iacent, quo fiet ut lectores facili negotio germanam scriptorum mentem assequi possint, atque illud etiam intelligant, nihil a nobis silentio praeteriri aut dissimulari quod causae officere posse videatur. Tandem quae in medium adduxero, ad trutinam revocabo, atque inde ad conclusionem deveniam. Quod ad alteram attinet partem *theologico-criticam*, iis in antecessum constitutis, quae ad ferendam dogmaticam definitionem requiruntur atque sufficiunt, sedulo investigabo utrum quae pro immaculato Virginis Conceptu proferuntur adeo firmis veluti fundamentis nitantur, ut inter fidei dogmata pontificio decreto ille constitui possit. Id autem quo planius fiat atque liquidius, in subsidium advocabo dogmatum historiam, et exemplis non paucis in medium allatis ac diligenter expensis, prono veluti alveo tandem conclusio fluet, quam le-

gentium iudicio remittam. Quod sane iudicium praevertere me nec decet nec iuvat. Illud equidem non diffiteor, nihil mihi gratius nihil iucundius futurum quam ut quae mihi disputata verissime videntur, ea etiam sapientibus viris probare possim. Ceterum laboris mei eo vel nomine numquam me poenitebit, quod id spectaverim unice, ut Sanctissimae Dei Matri cuius immortalia in me beneficia extiterunt, aliquod grati et obsequentis animi officium persolverem.

PARS I.

HISTORICO-CRITICA

Postulat recte instituta methodus, ut priusquam historia qualiscumque controversiae tradatur, in quo eadem consistat nitide ac paucis explanetur. Haec igitur de qua sermo in eo tota posita est, ut disquiratur, utrum constet B. Virginem in *passiva* quam vocant conceptione sua (1), seu quando eius anima ad informandum corpus condita a Deo est, contraxerit necne, ut ceteri omnes Adae posteri, originalem labem. Vel etiam, si magis arriserit, cum peccati primordialis ratio ex communi Theologorum placito, praeeuntibus Anselmo et Aquinate, in gratiae sanctificantis seu originalis iustitiae privatione sita sit (2), quaeritur utrum constet conditam fuisse B. Virginis

Controversiae status

(1) « Conceptio, inquit Benedictus XIV, dupliciter accipi potest; vel enim est *activa*, in qua sancti B. Virginis parentes *opere maritali invicem convenientes praestiterunt ea, quae maxime spectabant ad ipsius corporis formationem, organizationem, et dispositionem ad recipiendam animam rationalem a Deo infundendam*; vel est *passiva*, cum rationalis anima cum corpore copulatur. *Ipsa animae infusio et unio cum corpore debite organizato vulgo nominatur conceptio passiva, quae scilicet fit illo ipso instanti, quo rationalis anima corpori omnibus membris ac suis organis constanti unitur*; ut cum aliis Theologis ait Frassen in Scoto Academ. Tom. 8. edit. Rom. 1720. » (De festis lib. 2. c. 15. n. 1. edit. Rom. 1751. Tom. X.)

(2) Accuratissime de peccati originalis natura disserit doctus P. Bern. Maria de Rubeis Ord. Praed. in op. inscripto *De Peccato Originali.* vol. un. in 4. Venet. 1757. Postquam cap. 58 patrum tridentinorum doctrinam de hoc argumento exposuerit, concludit §. 5. « Originalis iustitiae dona fuerunt Adae collata a Deo, velut primo omnium posterorum parenti, seu capiti totius naturae humanae, quae in eo continebatur, ex eoque per generationem propaganda fuerat. Quod ergo magnum peccatum peccavit ille, non ipsum laesit solum, sed ipsam etiam naturam humanam in ipso contentam, ex eoque propagandam. Scilicet in accepta rectitudine si perstitisset Adam, cum rectitudine et iustitia, ac sanctitate nati fuissent qui ex eo, tanquam primo stirpis principio, propagarentur posteri: ab ipso nimirum conceptionis, aut infusionis animae instanti accepta a Deo *mentis rectitudine* per gratiam sanctificantem, cum *perfecta* simul rationem inter et appetitum sentientem *concor-*

animam gratia sanctificante instructam an contra. Dixi utrum *constet*, minime vero an *fieri potuerit* vel *debuerit*; siquidem ad propositum mihi finem, ut sum praefatus, spectat *factum*, non *ius*. Licet autem factum in materia qua de agitur a iure pendeat, hoc ut ab aliis satis expensum assumo, cum de eo nonnisi indirecte mihi agendum sit, quando in fundamenta

Est de *facto* non de *iure*.

dia et corporis *immortalitate*. Peccavit primus homo: suoque peccato praedicta sublimia dona amisit omnia et sibi, et naturae in ipso contentae, et ex illo propagandae; diciturque *peccatum suum* in posteros omnes *propagasse*. Adae peccatum duplex est, *actuale* et *habituale*. Illud consistit in *actione flagitiosa*, pertinetque ad *personam*. Positum istud est in *privatione gratiae sanctificantis*, ac subiectionis erga Deum, si pars eius praecipua ac veluti *forma* consideretur: itemque in deordinatione facultatum et virium, et partium hominis, si de *materiali* quodam peccati subiecto agatur ». Deinde cap. 59 doctrinam hanc adstruit ex s. Thoma, et s. Anselmo. Nos brevitatis gratia unum aut alterum ex utroque Doctore testimonium afferemus. Itaque Angelicus Quaest. IV *de Malo* clarissima haec verba habet: *Peccatum originale in hoc homine vel illo nihil aliud est quam concupiscentia cum carentia originalis iustitiae. Ita tamen quod carentia originalis iustitiae est quasi formale in originali peccato, concupiscentia est quasi materiale.* Ergo ex s. Doctore formalis ratio peccati originalis in sola iustitiae originalis carentia, seu privatione consistit. Et in *Summa I. 2. Q.* 82. ar. 3. in corp. *Sic ergo*, inquit, *privatio originalis iustitiae, per quam voluntas subdebatur Deo, est formale in peccato originali.* S. vero Anselmus in lib. *De Conceptu Virgin. et originali peccato* et ipse constituit naturam peccati, quatenus originale est, in *carentia* seu *privatione iustitiae* per Adae lapsum inducta; sic enim scribit cap. 23 al. 21. « Est *peccatum a natura* et *est peccatum a persona*. Itaque quod est a persona, potest dici *personale*: quod autem a natura, *naturale*; quod dicitur *originale*. Et sicut persona transit ad naturam, ita naturale ad personam » Deinde hisce explanatis subdit: « Similiter fit *in infantibus* e converso. Nempe quod in illis non est iustitia, quam debent habere, non hoc fecit illorum *voluntas personalis*, sicut in Adam; sed *egestas naturalis*, quam ipsa natura accepit ab Adam. In Adam namque, extra quem de illa (natura) nihil erat, est *nudata iustitia*, quam habebat . . . Sic spoliavit persona naturam bono iustitiae in Adam: et natura egens facta omnes personas, quas ipsa de se procreat, eadem egestate *peccatrices* et *iniustas* fecit ». Et c. 27: *Hoc peccatum quod originale dico, aliud intelligere nequeo in eisdem infantibus, nisi ipsam quam supra posui, factam per inobedientiam Adae iustitiae debitae nuditatem.*

inquiram quae edicendo dogmatico decreto sint paria. Quibus explanatis, sic progredior.

CAPUT I.

DE CONTROVERSIAE ORIGINE

Quaestionis statu ita definito, vulgo eruditi huiusce controversiae originem a s. Bernardo claraevallensi abbate arcessunt, perinde ac si ipse non satis constare de immaculato Virginis Conceptu senserit, adeo ut ea de causa festum in eiusdem Deiparae honorem ad hoc recolendum privilegium institui ex eius mente nequiverit.

S. Bernardus celebrationem festi Conceptionis impetit.

Iam enim alicubi eiusmodi festum celebrabatur; canonici proinde lugdunensis ecclesiae voluere et ipsi pro sua in Dei Parentem pietate idem festum adsciscere atque adoptare. Quod cum aegre ferret s. Bernardus, eo quod absonum ipsi videretur canonicos illustris adeo ecclesiae privato consilio, ac sine praevia Ecclesiae romanae consultatione et consensu, cultum hunc sub dubio adhuc titulo exhibere B. Virgini, epistola satis vehementi eos obiurgavit velut novitatis inconsultae molitores. Sic enim eos alloquitur s. Doctor: *Miramur satis, quod visum fuerit quibusdam vestrum voluisse mutare colorem optimum, novam inducendo celebritatem, quam ritus Ecclesiae nescit, non probat ratio, non commendat antiqua traditio* (1). Quae deinceps per partes evolvit, concluditque: *Si sic videbatur, consulenda erat prius apostolicae Sedis auctoritas, et non ita praecipitanter atque inconsulto paucorum sequenda simplicitas imperitorum.* Ex quibus novimus nedum probatum b. Bernardo festum immaculatae Conceptionis non fuisse, sed neque privilegii ipsius sententiam, quam sufficienti ratione traditionisque antiquo praesidio destitutam putavit. Id enimvero totius epistolae allegatae series evincit.

(1) Epist. 174, edit. Montfaucon n. 1.

S. Bernardi mens.

Quapropter ea stetit d. Bernardo mens, non satis, ut benigni simus, constare in antiqua traditione privilegium eiusmodi B. Virgini a Deo concessum fuisse. Singularem sanctae conceptionis, adeoque et immunitatis a quavis labe praerogativam uni Christo vindicat, quippe qui de Spiritu Sancto conceptus est. Ceteris vero Sanctis omnibus, ipsique Deiparae illud davidicum applicat, dictumque de ea quoque esse affirmat: *In iniquitatibus conceptus sum, et in peccatis concepit me mater mea.* Quamvis ultro det nonnullos Sanctos, multo vero magis B. Virginem, ante ortum sanctitate fuisse exornatam (1), seu in ipso utero ab originali labe detersam. Quanquam nec desint auctores gravissimi qui censeant, claraevallensem abbatem non de *passiva*, sed de *activa* Virginis conceptione fuisse locutum; quod idoneo loco expendemus.

Hanc epistolam vere dixeris agitatae deinceps de immaculato Virginis Mariae Conceptu controversiae originem primam. Siquidem exinde coepere doctores in varias scindi sententias, dum alii eidem adstipulari epistolae, alii vero eam impugnare visi sunt (2). Huius pugnae diversis temporibus ac diversis in locis varius fuit exitus, prout ex insequentibus patefiet.

(1) Ibid. n. 6-7.

(2) Nonnulli eo progressi sunt, ut veluti commentitiam sive suppositam hanc s. Bernardi epistolam habuerint, quos inter recensentur Petrus Oieda in *Inform. pro immacul. Concept.* c. 14, § 2 et 3. atque Aegydius lusitanus *De Concept.* Verum candide fatetur Theophilus Raynaudus in *Dipthycis Marianis* tom. VII, opp. edit. Lugdun. p. 48, prae ceteris epistolam hanc uti genuinum s. Doctoris foetum esse agnoscendam, scribens: *Nisi tamen omnes d. Bernardi epistolas ei abiudicare placeat, hanc, quae omnium maxime Bernardum sapit, alteri tribuere tanquam germanum foetum plane prohibemur.* Nonnulli insuper nescio quod excogitarunt visum, in quo quidam monachus cisterciensis visus sibi fuerit videre s. Bernardum iam mortuum, qui ob hanc epistolam macula notatum praeseferebat pectus. Quo non abripit hominum mentes disputationis aestus!

CAPUT II.

DE CONTROVERSIAE PROGRESSU POST S. BERNARDI OBITUM USQUE AD IOANNEM SCOTUM

S. Bernardus impugnatur.

Vix post editam a s. Bernardo commemoratam epistolam auctor sermonis inscripti *De Conceptione* (1), eam impugnavit, atque praecipua fundamenta quibus permotus fuerat s. Doctor ad illam edendam, evertere connisus est, cum ipse adhuc in vivis ageret. Post eiusdem vero obitum recruduit contentio inter Nicolaum monachum s. Albani anglum, quondam s. claraevallensis abbatis discipulum ex Ordine cisterciensi, postea Ordinis s. Benedicti, atque Petrum Cellensem cisterciensis Ordinis abbatem, deinde episcopum carnotensem in Galliis. Etenim Nicolaus utpote anglus festum de immaculata Conceptione non ita pridem in regione sua institutum acriter propugnavit adversus s. Bernardi epistolam; Petrus vero Cellensis magistri sui honori consulens sese Nicolao opposuit, donec post diutinum certamen iunctis demum dexteris quoad immaculatam Virginis Conceptionem, eo deducta est controversia, ut in una festi celebratione versaretur, quam Petrus citra Ecclesiae romanae auctoritatem institui haud posse contendebat. His enim verbis scripsit ad Nicolaum: *Virginem laudas, et ego laudo. Praedicas sanctam, et ego. Extollis super choros Angelorum, et ego. Dicis immunem ab omni peccato, et ego..... Versa et reversa in quolibet statu venerationis et glorificationis, tecum vado, tecum sentio. Si vero extra communis monetae formam vis fabricare aliam, quam non approbaverit Sedes Petri, cuius est approbare vel im-*

Nicolaus monachus s. Albani.

Petrus Cellensis cisterciensis.

Controversia de festo.

(1) Ab aliis hic tractatus Richardo a s. Victore, ab aliis vero Petro Comestori tribuitur apud Th. Strozzi *Controversia della Concezione della beata Vergine Maria.* Par. I, lib. 3, c. 15. Palermo 1700.

probare ordinem universalis Ecclesiae, pedem sisto et terminos constitutos non transgredior (1).

Continuata controversia.

Haec eadem pugna per seculum XII solidum duravit, dum alii cum s. Bernardo festum in honorem B. Virginis sine labe conceptae improbarent, alii vero pro eiusdem institutione magnis animis feliciori successu instarent. Inter eos porro qui obsistebant, praecipue inclaruerunt Mauritius Soliac Petri Lombardi seu Magistri sententiarum in cathedra theologica successor, deinde vero episcopus et ipse parisiensis, qui festi huius celebrationem Lutetiae interdixit argumentis, ut verisimile est, s. Bernardi permotus (2); ac Photo abbas monasterii Ordinis Benedictinorum premiensis in Germania. Alii contra eidem favebant, ac longe lateque in Hispania, Flandria, aliisque regionibus eam instituerunt (3).

Non omnes festi impugnatores fuerunt adversarii immaculatae Conceptionis.

Hoc tamen inter utrosque intercedit discrimen, quod qui propugnabant festi institutionem, ad unum omnes inniterentur privilegii huius veritati; qui vero festi institutioni adversabantur, non omnes privilegium a Virgine abiudicarent. Nam plures ex his sese opposuerunt vel quod nondum privilegii veritatem, silente praesertim apostolica Sede, satis ratam arbitrarentur; vel quod censerent de illa prima conceptione Virginis agi, quae ex maritali parentum congressu oriens non sine concupiscentia perficitur, et in qua aliquid originalis labis inesse autumarent (4).

(1) Petrus Cellensis epistolar. lib. 9, ep. 10 in *Bibliotheca Max. Patrum*. Lugduni 1677, tom. XXXIII, pag. 906, col. 1.

(2) Cf. Guillelm. Altissiodorens. *Summae* lib. 3, c. 3.

(3) Cf. Strozzi op. cit. lib. 3, c. 16.

(4) Nempe ratione poenalitatis, ut vocant: nec defuere Scholastici, quorum effata postea expendemus, qui visi sunt existimare concupiscentiam ipsam, qua generatio perficitur, esse peccatum, aliis plane repugnantibus. Atque hinc multiplex causa intelligitur vel omissae vel interruptae per illam aetatem huius festi celebrationis, quamvis positive maculata non censeretur Virginis Conceptio. Alii enim arbitrabantur celebrari primam et inchoatam conceptionem, seu quam diximus *activam*, quae cum cultus capax non sit, ideo ab eo festo abhorrebant; alii autem quod autumarent ipsam concupiscentiam qua fit generatio esse malam, multo magis ab ea sollemnitate alieni erant. Contra

Exploratum tamen est festi obiectum illud momentum esse quo anima corpus informavit ad personam constituendam humanam, cum anima sola subiectum sit sive peccati sive sanctitatis. Quo priori sensu exponi solent textus illi, qui in Gratiani Decreto contrarii festo exhibentur, nec non Glossae iisdem adiectae (1). Cum autem non omnes Glossae ad eiusmodi intelligentiam trahi facile possint, ab insequentibus Decreti adnotatoribus sublatae seu expunctae sunt, aut etiam reiectae (2). Festi obiectum.

Res ita se habuit toto seculo XII, in quo luctatio perseveravit inter adversarios et fautores institutionis festi de immaculata Virginis Conceptione. Postea vero controversia agitari coepit inter Doctores seculi XIII et XIV circa Quaestio agitata de ipso immaculati Conceptus privilegio.

vero alii, qui negabant concupiscentiam esse peccatum, etiam in ipsa sententia quod prima et inchoata conceptio celebraretur, eam festi institutionem probabant ex pluribus capitibus, et ex eo praecipue, quod concepta esset *Mater Dei*. Haec omnia constant ex iis quae habet Caesarius ab Heisterbach monachus cisterciensis illius aetatis scriptor in *Sermonibus festivitatum omnium* B. M. V. *in Biblioth. pp. Cruciferorum*, Coloniae lib. *D.* n. 24, Serm. 1. Apud Strozzi op. cit. lib. 3, c. 17.

(1) Quinque capita in Decreto Gratiani recensentur adversus immaculatam Conceptionem; primum est in cap. *Pronuntiandum*, ac ita se habet: *Pronuntiandum est laicis, ut sciant tempora feriandi per annum etc.* In *Decreto* Dist. 3. *de Consecrat.* c. 1. In quod haec Glossa apposita habet: *De festo Conceptionis nihil dicitur, quia celebrandum non est, sicut in multis regionibus fit, et maxime in Anglia, quia in peccatis concepta fuit, sicut reliqui Sancti, excepta unica persona Christi.* Gloss. Hug. Alterum est caput *Firmissime* Dist. 4. *De Consecrat.* c. 3, cum apposita Glossa. Tertium est *Per Baptismum* Quartum est *Placuit*; Quintum denique est *Quisquis*, quae brevitatis ergo solum indicavi. Cf. Strozzi op. cit. lib. 3, c. 18. Notum enim est Decretum Gratiani minime authenticum esse, seu ex se auctoritatem non facere, neque unquam a romanis Pontificibus fuisse probatum.

(2) In quinque editionibus *Decreti* quae prodierunt Basileae, Lugduni ac Lutetiae ab anno 1500 ad annum 1540, notae marginales adiectae sunt ad illas Glossas corrigendas; sic in parisiensi quae data est anno 1522 legitur: *Virgo Maria fuit sine peccato originali concepta, quidquid dicat Glossa, et sentientes cum Glossa sunt haeretici. Textus est in Extravagante Sixti IV, quae incipit* GRAVE NIMIS.

Quinam primi impugnatores fuerint privilegii.

immunitatem ipsam ab originali noxa, quam alii oppugnabant in B. Virgine, alii vero propugnabant. Ceteris porro omissis, inter oppugnatores praecipue recensentur Magister sententiarum (1), Alexander Halensis ac s. Thomas praesertim in *Summa* (2), ac ipse s. Bonaventura (3), quod utrum admitti debeat, deinceps expendemus. Inter propugnatores adnumerari solent Honorius augustodinensis (4), Guillelmus parvus (5), Richardus anglus (6), Innocentius IV (7), Carolus a Spiritu sancto, s. Petrus Paschasius aliique non pauci (8). Negari haud potest, aetate illa, ob auctoritatem praecipue s. Bernardi et Magistri sententiarum, praevaluisse inter Scholasticos sententiam B. Virgini eiusmodi privilegium negantem, ita ut illam adoptaverit suamque fecerit Schola sorbonica omnium celeberrima (9); donec in arenam descendit perinsignis Ioannes Duns Scotus, qui primum Oxonii, deinde vero Lutetiae strenue, ac feliciter adeo affirmantem propugnavit sententiam, ut ea exinde in scholis catholicis pedetentim invaluerit, ac festum immaculatae Conceptionis longe lateque in Ecclesia fuerit propagatum.

Propugnatores eiusdem privilegii.

(1) Lib. 3, Dist. 3.

(2) Alexander de Hales *Summa Theologica* p. III, q. 9, memb. 2, art. 1, 2, 3, 4 et 5. S. Thomas 3 p. q. 27, ar. 2, et in *Compendio*, quod est *Opusculum* eius secundum c. 24: quae sunt duo postrema s. Doctoris opera, atque imperfecta ab eo relicta sunt.

(3) In 3 lib. *Sent. dist.* 3, art. 1, opp. edit. Rom. 1596, tom. 5, p. 33, seqq.

(4) In Op. *Sigillum beatae Mariae ubi exponuntur Cantica Cantic. in Biblioth. Maxima Patr.* Lugd. 1677, tom. 20 in cap. I *Cant.* pag. 1219. Huius tamen verba nimis generalia sunt.

(5) Apud Strozzi Op. cit. p. I, lib. 4, c. 19.

(6) Apud Marracci in *Bibliotheca Marian.* fol. 326.

(7) Apud Marracci in *Catalogo* ad annum 1251.

(8) Apud Strozzi loc. cit.

(9) Cf. Gener. *Theol. dogmatico-Scholasticae.* Romae 1767, tom. I, *Prodr.* I, c. 1, §. 57, controv. 3.

CAPUT III.

CONTROVERSIAE STATUS A SCOTO USQUE AD CONCILIUM TRIDENTINUM

Incertum quo sensu impugnaretur immaculata Conceptio.

Hactenus Scholastici vix verum disceptationis huius punctum attigerant. Illorum plerumque locutiones aut ambiguae atque incertae erant, aut procul dubio non ita perspicuae, ut ex illis liqueret utrum de prima Virginis conceptione, quam *activam* dicunt, incompletam, et inchoatam, an vero de altera completa et perfecta, qua anima foetui coniungitur, eumque informat, disseruerint (1). Quo factum est, ut sententiae utriusque patroni ad se illos traherent, aut certo pro suo quisque placito exponerent. Omnium

S. Bonaventura.

(1) Iam id contigit circa germanam s. Bernardi sententiam, quam veteres Scholastici de *activa* generatione dictam ab eo esse fatentur seu interpretantur, ut suo loco videbimus. Idem dicito de ipsis vetustioribus Scholasticis incipiens ab illorum magistro Petro Lombardo. Siquidem veteres illi doctores longe aliter eas dictiones intelligebant *concipi sanctum*, vel *concipi sine labe originali*, ac intelligant assertores piae sententiae pro gratuita quam aliquis a labe originali per gratiam Christi sortiatur praeservatione. Namque apud veteres, atque apud ipsum Aquinatem in sanctitate conceptionis nulla fit mentio gratiae Christi, sed spectantur primordia naturae, per quae aliquis ex vi et modo ipsius conceptionis,*independenter* a meritis et gratia Christi, concipiatur sanctus, scilicet aut cum iustitia originali, aut cum gratia eiusmodi conditioni congruenter infusa; ita ut apud eos concipi sine labe originali nihil aliud fuerit, quam ex vi originis habere sanctitatem, vel donum aliquod naturae superadditum, atque huius originario stipiti transfundendum in posteros datum. 2. Item, tenent peccatum originale magis pertinere ad naturam, quam ad personam, magis ad carnem, quam ad animam; et primo inficere carnem, postea animam per ipsam unionem cum infecta carne seminaliter concepta. 3. Docent peccato originali corpus infici ex eo quod in semine certae ad iustitiam originalem in prolem transfundendam requisitae dispositiones desint, quae statui innocenti inerant;animam vero ex eo, quia fit infecti corporis forma. 4. Loquuntur de peccato originali, quatenus *per se* et *principaliter* inficit naturam, quod per ordinariam generationem una cum natura transfundatur; sitque ab ordinaria generatione, non per Christi gratiam, sed per solam vulneris naturae in paren-

facile primus, qui analytica ratione controversiam in suas distinxerit partes, accurateque exposuerit, s. Bonaventura merito existimatur. Verum et ipse, ut innuimus, in adversam sententiam propendere visus est, vel saltem quandoque piae favere sententiae, quandoque vero ab eadem recedere (1).

tibus curationem separabile; *per accidens* vero et *consequenter* de eodem loquuntur ut derivato in animam et personam, per solam gratiae infusionem curabili. 5. Negant peccato originali de quo disserunt, opponi directe gratiam. 6. Loquuntur de peccato originali, a quo immunitas potuerit haberi, non per gratiam, sed aliis omnino modis qnos ipsi recensent. 7. Verba faciunt de peccato originali, cuius contagium per gratiam quae nunc datur, totaliter auferri non potest, nisi per extraordinariam gratiam defectus contagionis naturae tollatur a parentibus. 8. Agunt demum de peccato originali, a quo nec ipsum Verbum incarnatum, si ordinario modo conceptum fuisset, potuisset esse liberum. Contra vero qui sententiam piam propugnant nihil horum admittunt, nec tali sensu eam adstruunt; sed tenent, ex sola Christi gratia praeoccupatam fuisse B. M. Virginis animam in momento eius creationis et coniunctionis cum corpore, qua factum est ut immunis servaretur ab illa macula quam suapte natura contraxisset. Atque hac ratione componunt ea quae in speciem contraria videntur tum in s. Thoma, tum in aliis Doctoribus, cum interdum beatam Virginem immunem fuisse asserunt sive ab originali sive ab actuali culpa, interdum vero eam originali culpae obnoxiam fuisse affirmant; nempe fuisse immunem gratia et meritis Redemptoris, obnoxiam autem vi generationis carnalis, et debiti, nisi praeventa fuisset. Cf. egregium opusc. p. Nicolai Cichovii, *Angelici doctoris s. Thomae Aquinatis de beatissimae Virginis Deiparae immaculata Conceptione sententia*; quod primum prodiit Posnaniae 1651, tertia vero editio adornata est Patavii 1720, ac iure *pulcherrimum opusculum* dicitur. Neque ab his abludit celebris thomista Ioannes a s. Thoma, vir apprime doctus, qui in suo *Cursu Theologico* Lugduni 1663 tom. I, in Tract. *De Approbat. et auctoritate doctrinae s. Thomae Disp.* I, ar. 2 eadem ferme de mente s. Thomae scripsit.

(1) De s. Bonaventura haec scribit Benedictus Piazza in op. *Causa immaculatae Conceptionis*. Panormi 1747, Act. 8, ar. I, Test. 4. « Hic unus est inter quatuor primores Scholasticos de quo fateri cogimur, contrariae sententiae propugnatorem fuisse in *lib.* 3, *Sent. dist.* 3, *art.* 1. *Quaestione* II, s. Bonaventura clarius prae ceteris tangens punctum praesentis controversiae, inquirit: *Utrum anima beatae Virginis sanctificata fuerit ante originalis peccati contractionem?...* Ipse vero sententiae neganti adhaeret. » Cum tamen s. Doctor ad negantem sententiam adserendam argumenta afferat

Disputatio Scoti.

Cum haec agerentur, in medium prodiit, ut diximus, Scotus acerrimi ingenii vir, qui in illa Scholae sorbonicae parisiensis celebritate, publica quam habuit, uti fertur, disceptatione strenue adeo piam sententiam adversus parisienses doctores propugnavit, ut ex illo tempore per gradus veluti quosdam scholarum fere omnium suffragio comprobata fuerit, communisque plane evaserit (1). Quod vero voce Scotus adstruxerat ac vindicaverat, si uti vera haec disputatio parisiensis admittitur, scriptis etiam deinde praestitit, in Commentariis videlicet suis in Magistrum sententiarum (2). Iam vero tum in publico congressu, tum in Commentariis novam veluti basim controversiae huic substruxit, atque argumenta ipsa adversariorum magna ex parte in rem suam convertit, quaeque e Scriptura ac Patribus obiiciebantur admirabili prorsus ratione dissolvit. Haec idoneo loco discutiemus. Interim animadvertimus eo Scotum successu piam sententiam propugnasse, ut eam iamiam collabentem

quae ex poenalitatibus huius vitae ducuntur, quas beata Virgo passa est, e contagione carnis contracta vi naturalis generationis, ex generalibus effatis Scripturae et ss. Patrum, et ex dignitate Christi Redemptoris, nihil vetat quominus sententia s. Bonaventurae ad Scholasticorum principia paulo ante exposita revocetur. Ceterum seraphicus Doctor in posterioribus scriptis suis piae omnino sententiae adstipulatus est: en eius verba ex Serm. 2 de beata Virgine Maria, tom. 3, eius opp. edit. Rom. 1596, pag. 389, col. 2. *Domina nostra fuit plena gratia praeveniente in sua sanctificatione*, GRATIA SCILICET PRAESERVATIVA CONTRA FOEDITATEM ORIGINALIS CULPAE, *quam contraxisset ex corruptione naturae; nisi speciali gratia praeventa, praeservataque fuisset. Solus enim Filius Virginis fuit ab originali culpa immunis, et ipsa Mater eius Virgo. Credendum est enim, quod novo sanctificationis genere, in eius conceptionis primordio Spiritus Sanctus eam a peccato originali* (*non quod infuit, sed quod infuisset*) *redemit, atque singulari gratia praeservavit*. Haec si conferas cum antea dictis de diverso sensu Scholasticorum, et patronorum piae sententiae, patebit quam bene simul congruant. Praeterea, ut videbimus, s. Bonaventura auctor fuit Ordini suo, ut festum celebraret immaculatae Virginis Conceptionis.

(1) De hac celebri disputatione postea loquemur agentes adversus Launoium.

(2) *In* 3 *Sent. dist.* 3, *q.* 1, Opp. edit. Lugd. 1639. Tomi VII, part. I, pag. 91, seqq.

instauraverit, eamque victricem reddiderit. Siquidem nova luce effulsit, communiorque est facta.

Fructus illius disputationis.

Etenim ipse insequentibus doctoribus arma praecipua suppeditavit ad asserendum B. Virgini singulare hoc privilegium vindicandumque, immo vero effecit ut deinceps festum sub hoc immaculatae Conceptionis nomine iamdiu alicubi institutum in omnes catholicas regiones propagaretur. Sane celebrari exinde coepit eiusmodi solemnitas in oratorio Ecclesiae romanae coram patrum Cardinalium collegio, opera Nicolai III, seu ut alii autumant Clementis V (1). Quod exemplum sibi imitandum brevi aliae ecclesiae proposuerunt, praecipue vero regulares religiosorum familiae Benedictinorum, Cisterciensium ac Coelestinorum, nec non Carmelitarum, Trinitariorum, Redemptionis captivorum a Mercede nuncupatorum, Augustinensium atque ita porro. Franciscalium Ordo hac in parte prae aliis enituit, qui iam a seculo XIII ineunte festum istud in omnibus cuiusvis coenobii ecclesiis singulari pietatis sensu ac solemnitate celebrare consuevit, prout constitutum etiam fuerat in generali pisano conventu, quem *Capitulum* vocant, cum s. Bonaventura universi Ordinis seraphici generalem ageret ministrum (2).

Controversia recruduit.

Verum hac ipsa ferme aetate contigit ut maiori animorum contentione in scholis controversia de immaculato B. Virginis Conceptu sive pro affirmante, sive pro negante sententia agitaretur. Praevalebat siquidem in dies magis pia sententia negans B. Virginem originalem contraxisse labem, atque latius propagabatur; adeo ut illam adoptaverit suamque effecerit sorbonica Facultas, quae antea eidem adversabatur. Franciscales qui Minoritae nuncupantur, Scholae

(1) Cf. Strozzi op. cit. par. I, lib. 4, c. 24, Io. Bacho et Franc. Martini id referunt Avenione contigisse in ecclesia FF. Ordinis Carmelitarum.

(2) Cf. Waddingum *Annales Minorum* ad ann. Christi 1263. Urbani IV 2, n. 15, edit. Lugd. 1628, tom. II, pag. 262. Et in edit. Rom. 1732, tom. IV, pag. 218 legitur quod in his comitiis Pisanis quibus praefuit s. Bonventura: *Iussum item est ut novae hae festivitates admitterentur in Ordine, videlicet* CONCEPTIONIS *beatae Virginis Mariae, Visitationis, etc.*

scotisticae addicti eam sibi peculiari ratione vindicandam sumpserunt. Contra vero qui parti affirmanti B. Virginem in conceptu fuisse originali noxa maculatam pugnaciter adhaeserunt, quorum plerique ad Praedicatorum Ordinem spectabant, haud minori studio pro suscepta causa decertabant. Atque hinc duplex veluti acies in campum prodivit, quae ad haec ferme tempora inter se dimicare non destitit.

Diversus pugnae exitus.

Diversus porro fuit pugnae exitus. Quandoquidem pia sententia brevi universas pene academias catholicas pervasit, communis effecta est, nec pauci ex adversariorum castris ad propugnatores virginei privilegii transierunt (1); ipsam fidelis populi multitudinem qua latissime patet penetravit; ac festum de Conceptione ubique gentium institutum, et ab Ecclesia catholica universa confirmatum est atque sancitum. Verum hic ipse favor studium incitavit adversae partis, quae nulli pepercit industriae, ut sententiae negantis propagationi obsisteret. Exinde publicae ac privatae concertationes, libri magno numero pro utroque placito conscripti, atque in ipsis ad populum e suggestu concionibus non raro animi oratorum incalescebant. Interdum notis ac censuris alternis doctrinae contrariae vicissim inurebantur, ut fit cum dissidia fervent, ac pro veritate pars quaelibet decertare arbitratur (2).

Theses Ioannis a Montesono.

Quo in numero celebres recensentur theses quas sibi propugnandas in sorbonica academia suscepit Ioannes a Montesono e Praedicatorum Ordine ad gradum doctoratus obtinendum. Hae numero quatuor fuerunt, quibus, uno excepto Christo, omnes ac singulos ex Ada progenitos originaria labe infectos fuisse adstruebat, adversantemque

(1) Ex his praeter plures alios vel ex ipsis doctoribus Facultatis parisiensis, quae antea, ut innuimus, contrariam doctrinam sectabatur praecipue ob auctoritatem Magistri sententiarum, non pauci fuerunt ex ipso Praedicatorum Ordine, qui deinde piam sententiam tuiti sunt. Horum catalogum plures texuerunt. Verum de his postea disseremus.

(2) Cf. Io. Ludov. Schölenbein *Orbis universi votorum pro definitione piae et verae sententiae de immac. Concept. Deiparae.* Clangenfurti 1650, lib. 3, c. 2, §. 1, seqq.

sententiam, quae ex illorum censu B. Virginem excipit, ut Scripturis sacris fideique aperte contrariam traducebat (1). Parisienses doctores, qui non ita pridem animum suum admodum proclivem erga B. Virginis privilegium patefecerant (licet vero non constet, ut nonnulli autumant, decretum eos tulisse, quo caverent ne quis e suis alumnis quidquam quavis ratione decertans propugnaret, quod immunitatis privilegio adversaretur), aegre omnino nec sine indignatione tulerunt eiusmodi theses a Ioanne propositas (2). Immo vero theses singulas singulis censuris notarunt. Facultas theologica universa hanc censuram probavit, ac dein temporis

(1) Propositiones quidem a Montesono propositae atque censura notatae fuerunt numero quatuordecim; sed quatuor tantum sunt, quae ad rem nostram referuntur; nempe X. *Non omnem hominem praeter Christum contraxisse ab Adam peccatum originale est expresse contra fidem.* XI. *Beatam Mariam V. et Dei Genitricem non contraxisse peccatum originale est expresse contra fidem.* XII. *Tantum contra Scripturam sacram est unum hominem esse exemptum a peccato originali, praeter Christum, sicut si decem homines ponerentur exempti.* XIII. *Magis est contra Scripturam sacram, beatam Virginem non esse conceptam in peccato originali, quam asserere illam fuisse simul beatam et viatricem ab instanti suae conceptionis, vel sanctificationis, vel fuisse unitam hypostatice.* Quae quidem omnes et singulae theses variis censuris a sacra Facultate notatae sunt. Cf. Natalem Alex. *Hist. Eccles.* sec. XIII et XIV, cap. 3, art. 23. Cf. Praeterea tres hac de re *tractatus card. Petri de Alliaco* adversus Ioannem a Montesono in Appendice ad tomum I, opp. Io. Gersoni ex editione Ellies Dupin pag. 693, seq. et pag. 697-702.

(2) Id non obscure eruitur ex carmelita Joanne Bacone, qui ea ferme aetate florebat (nam ex Bellarmino *De scriptoribus ecclesiasticis* floruit sub Clemente VI, et obiisse dicitur anno 1346, vel ex Trithemio anno 1350), quique in 4 Sentent. Dist. 2, quaest. 4, ar. 3 scripsit: *A multis annis disputatum est inter theologos in Universitatibus parisiensi, et oxoniensi, et ubique determinatum, quod sanctum est Conceptionem beatae Mariae celebrare, habito respectu ad eius sanctificationem: et in dictis Universitatibus celebratur per* STATUTUM. Opp. edit. Venet. 1526, tom. II, fol. 97, col. 2. Falsum itaque est, quod refert Strozzi lib. 5, opp. cit. c. 5, tom. I, pag. 504, scripsisse Baconem, tunc temporis Universitatem parisiensem tulisse decretum quo caveret ne eius alumni ex cathedra docerent, aut adstruerent in conclusionibus quidpiam quod adversaretur immaculatae Conceptioni. Ast non semel hunc auctorem parum criticum in sua historia expertus sum.

progressu iurisiurandi religione obstringendos edixit, quotquot ad academiae gradus aspirarent, ut pro viribus piam de immunitate sententiam tuerentur (1). Cum interim Ioannes a Montesono ex hac sententia ad antipapam Clementem VII Avenione sedentem appellasset, hic sententiam a Facultate latam confirmavit, nec felicius Ioanni negotium cessit apud Urbanum VI Romae degentem.

Controversiae instauratio.

Recruduit ex hoc conflictu controversia inter patrocinatores Ioannis et fautores Scoti: qua de causa factum est, ut qui vindicias susceperint Ioannis a Montesono, molestias non paucas tolerarent (2). Atque hunc in modum alternae velitationes et querelae inter utramque partem usque ad celebratum basileense Concilium anno 1431 sunt protractae. In hoc consessu causa discutienda de immaculato Virginis Conceptu proposita est. Theologi utrimque quaestionem versarunt. Adversus immunitatem strenue depugnavit celebris p. Ioannes a Montenigro ex Praedicatorum Ordine, pro immunitate vero haud minori cum ingenii et eruditionis laude arma sumpsit doctus Ioannes segoviensis, catholici regis ad Concilium orator (3). Concilii patres ut maturius

Disceptatio in Concilio basileensi.
P. Ioannes a Montenigro
P. Ioannes segoviensis.

Imo ex Petro De Alliaco, qui tractatum scripsit contra Ioannem de Montesono ad tuendam censuram Facultatis parisiensis anno 1387, quo Ioannis theses damnatae sunt, longe probabilius constat, adhuc liberum fuisse in illa academia pro utraque sententia decertare.

(1) Nempe iuramento hoc coepit Universitas parisiensis candidatos suos adstringere post Concilium basileense, ut ex eiusdem formula exhibita a Nat. Alexandro loc. cit. c. 5, art. 1, §. 11, luculenter patet.

(2) «Nam magister et procurator Ordinis nostri (Praedicatorum), scribit Natalis Alex. loc. cit. c. 3, art. 23, Ioannis de Montesono causam imprudenter susceperunt, et auctoritate sua effecerunt ne homines nostri censurae sacrae Facultatis subscriberent, falso arbitrati s. Thomae doctrinam academiae et episcopi parisiensis iudicio petitam. Propterea docendi concionandique munere gradibusque theologicis prorsus nostris interdictum est: et quamvis postliminio omnes aut plurimi ad conditiones a sacra Facultate sibi imperatas exequendas praesto fuerint, viros academicos flectere non potuerunt, et annos solidos vigintiquinque ab academia manserunt exclusi.»

(3) Docti huius theologi supersunt typis edita *Allegationes et Avisamenta pro immaculata Conceptione beatissimae Virginis pro informatione Patrum Concilii basileensis*;

ad agitatae controversiae definitionem progrederentur, p. Ioanni a Turrecremata viro doctissimo in mandatis dederunt, ut testimonia ex antiquis auctoribus in unum colligeret, quae viderentur adversanti favere sententiae. Quod ipse magna sedulitate praestitit in varias classes distinguens auctoritates a se congestas in opere, cui titulum fecit *De veritate Conceptionis* (1). Scriptum istud ob diversos tumultus in Concilio excitatos numquam Synodo oblatum fuit. Cum per biennium eoque amplius res discussa esset, demum basileenses patres, praeside Cardinali arelatensi, et agente Ioanne a Segovia anno 1439, sess. XXXVI decretum tulerunt cuius duplex fuit obiectum. Videlicet definitum eo prius est doctrinam de immaculato Virginis Conceptu *piam* esse, et ab omnibus catholicis tenendam, tum cultui ecclesiastico fideique catholicae esse consonam, indictumque est silentium adversae partis fautoribus (2). Deinde vero confirmatum est festum sub Conceptionis nomine hactenus celebratum, atque in posterum sub eodem titulo ab omnibus ecclesiis celebrandum (3).

Decretum Concil. basileensis.

opera et studio Petri De Alva collecta. Vol. in fol. Bruxellis 1664.

(1) Hoc opus demum prodiit Romae per Antonium Blandum an. 1547.

(2) Eiusmodi sunt verba Concilii apud Harduinum *Acta Concil.* tom. VIII, col. 1266. *Nos diligenter inspectis auctoritatibus et rationibus, quae iam a pluribus annis in publicis relationibus ex parte utriusque doctrinae coram hac sancta Synodo allegatae sunt, aliisque etiam plurimis super hac re visis, et matura consideratione pensatis, doctrinam illam disserentem gloriosam Virginem Dei Genitricem Mariam praeveniente et operante divini Numinis gratia singulari numquam actualiter subiacuisse originali peccato; sed immunem semper fuisse ab omni originali et actuali culpa, sanctamque et immaculatam; tanquam piam et consonam cultui ecclesiastico, fidei catholicae, rectae rationi et sacrae Scripturae, ab omnibus catholicis approbandam fore, tenendam, et amplectendam definimus et declaramus, nullique de cetero licitum esse in contrarium praedicare seu docere.* Ubi sedulo animadvertendum est, Concilium basileense minime diserte et expresse uti fidei dogma definivisse immaculatam Virginis Conceptionem, sed solum declarasse, illam sententiam, quae stat pro immaculato Conceptu *piam esse, consonam cultui ecclesiastico, fidei catholicae, rectae rationi, et sacrae Scripturae.*

(3) Prosequitur enim Concilium ibid.: *Renovantes praeterea institutionem de celebranda sancta eius*

At quaestioni extinguendae impar prorsus fuit basileense decretum utpote editum a Synodo ἀκεφάλῳ atque schismatica post discessum legatorum legitimi pontificis Eugenii IV, a quo Synodus fuit repudiata. Exinde novae excitatae turbae, quas recensere non vacat, donec Sixtus IV ad compescendos tumultus, qui in Italia pariter exoriebantur anno 1476, aut 1477 (1) Constitutionem edidit, qua plures indulgentias in perpetuum iis concessit qui Officium canonicum recitarent, aut Missae de immaculata Conceptione interessent, ut suo loco referemus.

Novae excitatae turbae.

Constitutio Sixti IV.

Cum vero nova orta dissidia fuissent inter utriusque contrarii placiti adstipulatores circa eiusdem Constitutionis intelligentiam, novam idem Pontifex Constitutionem vulgavit anno 1482, qua improbat expositiones a fautoribus adversae partis, praecipue vero a Bandello excogitatas (2); damnat praeterea, atque excommunicatione latae sententiae eos mulctat, qui alterutri placito haeresis notam affingerent. Anno denique insequenti, nempe 1483, tertiam Constitu-

Altera eiusdem Pontificis Constitutio.

Conceptione, quae tam per romanam, quam per alias ecclesias sexto idus decembris antiqua et laudabili consuetudine celebratur; statuimus et ordinamus eamdem celebritatem praefata die in omnibus ecclesiis, monasteriis et conventibus christianae religionis, sub nomine Conceptionis festivis laudibus colendam esse.

(1) Nempe cum data fuerit prima haec Constitutio a Sixto IV die 27 februarii, hinc fit, ut in supputatione ecclesiastica quae olim penes rom. Pontifices in usu erat, quaque anni incipiebant a dominica Incarnatione seu die 25 martii, spectat ad annum 1476; in supputatione vero civili, ad annum 1477, cum huius initium sumeretur a die 1 ianuarii. Haec autem Constitutio incipit: *Cum praecelsa.*

(2) Siquidem Bandellus typis Bononiensibus opusculum ediderat cui titulum fecit: *Tractatus de singulari puritate et praerogativa Conceptionis Christi*, in cuius priori parte insinuat, sententiam de praeservatione beatae Virginis ab originali peccato esse *contra fidem, erroneam, haereticam, impiam, item peccare et haereticos esse* appellandos, qui eam defendunt vel affirmant. In posteriori autem parte ad rationem II desumptam ex indulgentia a Sixto IV concessa recitantibus Conceptionis Officium, respondet, festivitatem et indulgentiam istam intelligendam esse de sola conceptione spirituali, seu de sanctificatione, quae tempore naturalem conceptionem subsecuta sit. Id contigit anno 1481. Cf. Piazza op. cit. Act. 5, ar. 2. Incipit porro haec Sixti Constitutio: *Grave nimis.*

Tertia Constitutio Sixti IV.

tionem adiecit, qua omnia in praecedenti Bulla contenta confirmat, praeposteras reprobat interpretationes omnes, excommunicationique omnes illos subiecit, qui suis in concionibus, aut alia ratione contrarium quidpiam asserere ausi fuerint (1). Nostri haud est instituti cetera singillatim persequi sive quae ab eodem Sixto IV, sive quae ab Iulio II pro virgineo privilegio acta sunt, aut peculiares institutiones atque controversias denuo exortas inter viros doctissimos illius aetatis referre, cum parum conferat ad rem nostram diutius in his immorari.

CAPUT IV.

CONTROVERSIAE STATUS A TRIDENTINA SYNODO AD NOSTRA USQUE TEMPORA

Interdum accidit, ut semel ac contentio aliqua suborta est, qui alterutram disputantium sententiam amplexi sunt, eam prosequantur studio partium potius quam veritatis amore permoti. Idipsum plane contigisse videtur in controversia quam prae manibus habemus. Grave profecto vulnus e Sixti IV Constitutionibus inflictum videbatur sententiae, quae privilegio adversatur, atque ex sollemnitatis de B. Virginis Conceptu in Ecclesiam prope universam propagatione. Nihilo tamen secius nunquam defuere, qui aut editis libris, aut pro concione, aut in disputationibus publicis piam sententiam impugnarent.

Concilium tridentinum.

Cum celebraretur tridentina Synodus, immaculati virginei Conceptus fautores nacti occasionem sunt ex materia, quae versabatur in sessione V de peccato originali adversus novatores, hortandi eiusdem Concilii patres, ut dogmatico decreto domesticam hanc controversiam dirimerent. In quo primas partes habuit card. Pacecco hispanus; quamvis porro plerique patres eidem faverent, reluctantibus nihilominus

(1) Haec celebris est Constitutio, quae Corpori Iuris inserta est, quaeque incipit pariter *Grave nimis* edita pridie non. seu die 4 sept. 1483.

adversae sententiae patronis, res infecta mansit. Convenit tamen inter patres, ut clausula decreto de peccato originali apponeretur, qua profiteretur Concilium, se haud voluisse decreto suo de peccato originali quidquam detractum sententiae de immunitate B. Mariae Virginis, cum eam in illo comprehendere noluerit; quod reipsa factum. Siquidem editis canonibus de originali peccato sessione V, anno 1546 die 17 iunii, haec verba adiecta sunt: *Declarat tamen haec ipsa s. Synodus non esse suae intentionis comprehendere in hoc decreto, ubi de peccato originali agitur, beatam et immaculatam Virginem Mariam Dei Genitricem, sed observandas esse Constitutiones felicis recordationis Sixti Papae IV sub poenis in eis Constitutionibus contentis, quas innovat.* Ex quibus verbis colligunt parthenici 1. haud comprehendi B. Virginem in propositionibus universalibus in quibus sermo est de propagatione originalis noxae in omnes homines; 2. observandas esse Sixti IV Constitutiones; 3. easdem immo innovari. Adnotant praeterea Dei Genitricem *immaculatae* titulo cohonestari, pronumque animum plerosque e tridentinis patribus in piam sententiam prae se tulisse. Quod postremum quidem tum acta, tum eiusdem Concilii historia confirmant (1).

Declaratio Concil. tridentini.

(1) Cf. Pallavicini *Istoria del Concilio di Trento* lib. 7, cap. 7, ubi refert huius controversiae discussionem in praevia congregatione generali, quae habita est die 8 iunii circa decretum de peccato originali. Semel porro iterumque scribit, *plerosque* patres tridentinos stetisse pro pia sententia; imo causatum esse card. Pacecum, patres duas tertias partes numero excedentes in caetu superiore in haec verba consensisse: *quam* (B. Virginem) *PIE creditur absque peccato originali fuisse conceptam.* Post diversas disceptationes eo demum, addit ipse, res devenit, ut quamvis plerique conceptam sine labe Virginem existimarent, plerique tamen satius duxerint, nihil oppositae sententiae detrahendum. Quare decreti verba ex Asturiensis dictis comprobata sunt, aegerrime id ferente Pacecco.

Ad haec Ambrosius Catharinus, qui Concilio tunc temporis interfuerat, in epistola nuncupatoria quam operi praemisit inscripto: *Disputatio pro veritate immaculatae Conceptionis beatissimae Virginis et eius celebranda a cunctis fidelibus festivitate ad sanctam Synodum Tridentinam.* Vol. fol. Romae 1551, ita loquitur: «Cum ab hinc fere sexennium istic Tridenti ageret sancta Synodus

Neque sic sopita contentio.

Cum vero nihil expresse Concilium definierit, neque turbae neque contentiones finem habuere. Iterum libri, lucubrationesque omnigenae ex utraque parte magno numero prodierunt; atque iterum e suggestu ipso et in publicis concertationibus ea interdum proferebantur, quae in scandalum atque animarum offensionem non minimam cederent (1). Hinc ad eiusmodi animorum impetus compescendos, s. Pius V non solum in Constitutione adversus Baium telo confixit propositionem LXXIII: *Nemo praeter Christum est absque peccato originali; hinc B. Virgo mortua est propter peccatum ex Adam contractum omnesque eius afflictiones in hac vita, sicut et aliorum iustorum, fuerunt ultiones peccati actualis vel originalis* (2); sed praeterea alia edita Constitutione, qua decreta hactenus hac de re tum a praecessoribus suis tum a tridentina Synodo lata in suo vigore ac robore perseverare declarat, facultatem defendendi alterutram in disputationibus sententiam concedit, servatis tamen quae a Sixto IV in suis Constitutionibus, quas innovat, sunt praescripta: vetat insuper quominus quispiam aut in publicis concionibus aut in libris vernacula lingua vul-

Propositio Baii a s.Pio V proscripta.

ad id potissimum congregata ut haereses et zizania, quae in agrum Domini irrepserant, tollerentur, et eo iam perventum esset ut de originali peccato tractaretur, *plerique* ex patribus admonebant optimum esse, atque opportunum, speciali decreto eam sententiam de immaculata beatae Virginis Conceptione, quae dudum a cunctis prorsus ecclesiis solemni ritu celebratur et colitur, ita probari ac statui, ut iam ulterius non liceret cuiquam ea de re secus vel asserere vel opinari. Id quibusdam *licet admodum paucis* tunc non placuit, nec (ut verum fatear) mihi quidem ipsi; non quod rem ipsam non vehementer optarem utpote sanctam et christianae fraternitati congruentem, quae in primis eundem in dogmatibus sensum, eandemque in cultu Dei observantiam poscit: sed quod consultius per conditionem temporum videbatur prius adversus haereses manifestas intendere, tum illa aggredi, quae inter catholicos controversa, digna viderentur decisione.»

(1) Haec recenset s. Pius V in Constitut. data ann. 1570 die 30 novemb. quae incipit: *Super speculam*, quamque habes in Bullario Rom. Caroli Cocquelines tom. IV, par. 3, pag. 138 seqq.

(2) In Constitut. data ann. 1567 die 1 octob. et reperitur in *Act. Concil.* Harduini tom. X, col. 1206 seqq. una cum Bulla Gregorii XIII.

gatis hanc quaestionem pertractet sub gravibus poenis illico subeundis aut infligendis (1). Demum Breviario ac Missali romano reformato Officium inseruit de Virginis Conceptione, Missamque legendam die VIII decembris, idque ex praecepto, quod antea nondum constitutum fuerat: uniformitatis porro servandae gratia voluit, ut tum Officium tum Missa de Nativitate B. Virginis pro Conceptionis festo adoptaretur, voce *Nativitatis* in vocem *Conceptionis* immutata, sicuti iamdiu ab illustri abbate Herluino propositum fuerat (2). Atque hac ratione huius mysterii cultus in perpetuum atque in Ecclesia universa constitutus est et amplificatus. Dedit tamen idem summus Pontifex toti Franciscalium Ordini, ut recitare pergeret Officium editum a Nogarolio, atque a Sixto IV probatum (3).

Officium Conceptionis

Neque ita turbis adhuc sedatis, adfuit Paulus V qui anno 1616 die 9 mensis iulii acrius in nova a se promulgata Constitutione invehitur in eiusmodi dissidia, atque in scandala exinde manantia, gravioribusque interminatis poenis observationem urget eorum omnium, quae ab antecessoribus suis sancita fuerant (4). Verum cum Paulus V

Scandala a Paulo V repressa.

(1) In Const. cit. *Super speculam.*

(2) Si tamen uti genuina admittitur epistola edita sub nomine s. Anselmi cantuariensis *De Conceptione B. Virginis*, in qua visio Elsino facta perhibetur. Ast longe probabilius haec epistola seu Sermo s. Anselmo non tribuitur. De hoc suo loco.

(3) Id constat ex antiquis libris ritualibus eiusdem Ordinis hunc titulum praeseferentibus: *Officia propria Sanctorum Ordinis Minorum, quae ss. D. N. Pius V pontifex maximus tam pro fratribus, quam monialibus eiusdem Ordinis viva voce concessit.* Inter haec autem Officia habetur Officium Conceptionis proprium a Sixto IV probatum. Et sane adhuc illud retinent. Refert praeterea Gavantus in suo *Thesauro Sac. Rit.* edit. Rom. 1728, tom. II, par. 1, sect. 7, cap. 9, s. Pium V eiusdem maioris uniformitatis gratia mutasse Officium proprium Visitationis Beatae Virginis. Hinc cum plura circumferrentur aetate s. Pii V Officia Conceptionis, tum videlicet Leon. Nogarolii, tum Bernardini de Busto, Francisci item Quignonii, necnon Roberti Gagnini, his omnibus sublatis, Ecclesiae universae recitandum indixit Officium quod adhuc obtinet.

(4) Constit. haec incipit: *Regis Pacifici.* Prostat autem in Bullario Rom. Caroli Cocquelines tom. V, par. 4, Ord. 262, pag. 209 seqq.

utrique contendentium parti integrum reliquerit proprium sectari et adstruere placitum, nihil hac sua Constitutione profecit. Hinc agente Philippo III Hispaniarum rege, decretum editum est a sacra Inquisitionis Congregatione, illudque a romano Pontifice probatum, quo severe prohibebatur quominus in posterum sub comminatis statutisque poenis quispiam auderet affirmare in concionibus, lectionibus, disputationibus aliisque actis publicis, B. Virginem in peccato fuisse conceptam; dein integrabantur eodem decreto et confirmabantur Constitutiones anteriorum romanorum Pontificum, quin tamen alteri sententiae quidpiam derogatum esset (1). Magno quidem plausu in Hispania decretum illud exceptum est; nihilominus exitus ipse illud fini obtinendo impar fuisse declaravit.

Decretum s. Inquisitionis.

Quamvis porro Hispaniarum reges per oratores suos iteratis saepe legationibus animum expugnare nequiverint tum Pauli V tum Gregorii XV, ut solemni decreto quaestionem de immaculata Virginis Conceptione definirent, obtinuerunt tamen a Gregorio, ut silentium adversae parti omnino indiceretur (2). Siquidem Gregorius XV qui proxime Paulo V successerat, anno 1622 die 24 maii per decretum sacrae Congregationis Inquisitionis gravibus sub poenis prohibuit ne quis posthac sive in publicis actis, sive in privatis scriptis aut colloquiis affirmaret, B. Virginem in peccato fuisse conceptam; expunxitque e sacra liturgia vocem *sanctificationis*, qua antehac nonnulli pro *Conceptionis* voce sive in Missa sive in horis canonicis utebantur (3). Qua de causa in universo ferme orbe catholico publicae laetitiae signa

Silentium adversae parti a Greg. XV indictum.

Expuncta *sanctificationis* vox e sacra liturgia.

(1) Hoc Decretum reperies in Bullario Romano Laërtii Cherubini tom. III, ord. 105, pag. 262.

(2) Cf. Opus inscriptum ΠΡΕΣΒΕΙΑ *sive Legatio Philippi III et IV catholicorum Hispaniae regum ad ss. dominos nostros Paulum Papam V et Gregorium XV pro definienda controversia immaculatae Conceptionis B. Virginis Mariae, per Antonium a Treio episc. carthag.* Auctore Luca Waddingo. Lovanii 1624, Vol. fol. Ibi Sect. III exhibetur Tractatus XII seu *Oratio XI De Scandalis exortis ex hac controversia* pag. 375 seqq.

(3) Exhibetur hoc decretum in Bullario Rom. Laërtii Cherubini tom. III, Ord. 29, pag. 314 seqq.

edita sunt. Cautum enim hoc decreto est, ne in posterum ulla ratione sententia contraria in publico versaretur.

Nova de epitheto *immaculatae* contentio.

Ast nova orta contentio est circa *immaculatae* epitheton, utrum scilicet Virgini adscribendum foret, an vero Conceptioni. Non enim defuerunt, qui primum adseverarent, atque hoc sensu decreta interpretarentur hactenus data a romanis Pontificibus in hac controversia, festumque ipsum, quod ubique terrarum in honorem Conceptionis celebrabatur, intelligendum vellent. Exinde varii excitati tumultus, neque exiguae natae querelae (1). Quocirca Alexander VII Hispaniarum regis ac praesulum precibus impulsus, ut dubitationem quamlibet e fidelium mentibus de vero Ecclesiae sensu depelleret, omnemque litem componeret, praeter alia, quae in eum finem praestitit, celebrem suam Constitutionem promulgavit anno 1661 die 8 decembris eidem Virginis Conceptioni sacra, quam vere sigillum dixeris, quo superiora decreta omnia obsignavit.

Constitut. Alex. VII.

In ea quippe non modo Constitutiones praecessorum suorum innovavit, confirmavitque, verum etiam eorundem mentem declaravit, sensumque explicuit tridentini decreti atque Ecclesiae romanae circa verum obiectum institutionis festi, divini Officii, largitionis indulgentiarum, tituli religiosorum Ordinum et sodalitatum, quae in honorem immaculatae Virginis Conceptionis fuerant institutae. Ait enim *se velle praedecessorum suorum exemplo, favere nec non tueri pietatem et devotionem hanc colendi ac celebrandi beatissimam Virginem, praeveniente scilicet Spiritus Sancti gratia a peccato originali praeservatam* (2); commendatur praeterea in ea *pietas sen-*

(1) De nova hac controversia fuse scribit in cit. *Historia controversiae de immaculata Conceptione* Thom. Strozzi par. 2, cap. 2, pag. 524 seqq. Necnon p. Vincentius Fassari in *Trutina theologica pro immaculata Conceptione*. Lugduni 1666, Disp. 9, Div. 3, §. 12 et 13, pag. 70 seqq., et Theoph. Raynaudi in *Pietate Lugdunensi* edit. cit. tom. VIII, p. 303 seqq. qui tom. VII ediderat Dissertationem *De retinendo titulo immaculatae Conceptionis* pag. 309 seqq.

(2) Incipit haec Constitutio: *Sollicitudo omnium Ecclesiarum*, ac reperitur in Bullario Romano Caroli Cocquelines tom. VI, par. 5, Ord. 366, §. 11, pag. 182 seqq. Huius Constitutionis inferius prolixiores tractus describemus.

tientium eius (B. Virginis) *animam in primo instanti creationis atque infusionis in corpus fuisse speciali Dei gratia et privilegio intuitu meritorum Iesu Christi* (1); eoque titulo eandem effert, quod *iam fere omnes catholici eam amplectantur;* crebro demum commemorat *immaculatam Conceptionem* Dei Genitricis, severioresque interminatur poenas iis omnibus qui quavis ratione aut viva voce, aut scriptis, quae iure ipso prohibita decernuntur, adversus *piam* de immaculato Virginis Conceptu sententiam insurgerent et obloquerentur.

Sublata disceptatio.

Exinde disceptatio atque oppugnatio quaelibet mysterii penitus cessavit quoad hoc, plenamque et tranquillam in Ecclesia catholica universa possessionem doctrina de immaculata Conceptione adepta est. Nec quisquam vere catholicorum vel hiscere deinceps est ausus, si irreligiosos nonnullos scriptores neotericos excipias, inter quos principem sibi locum vindicat Launoius (2) atque extremis hisce fere annis Georgius Hermesius (3).

Gregor. XVI indulsit episcop. petentibus additamentum in liturgia.

Interim Gregorius XVI eiusdem piae sententiae promotorem eximium se praebuit, dum decreto sacrae Rituum Congregationis episcopis omnibus petentibus concessit, ut in festo Conceptionis adiiceretur Missae praefationi: *Et te in Conceptione immaculata* (4); nec non ut in litaniis lauretanis ad cetera Virginis encomia accedere et illa salutatio posset: *Regina sine labe originali concepta;* quod reipsa Romae fit, sicuti iamdiu ab universo Ordine seraphico fieri consueverat.

Promovet cultum in Galliis.

Cumque in Galliis festum Conceptionis ex praecepti obligatione non celebretur, plurimorum episcoporum illius regni precibus idem summus Pontifex annuit, ut dominica secunda Adventus singulis annis Missa de Conceptione una cum adiecta voce *immaculata* in praefatione cani aut legi

(1) Ibid. §. 1.

(2) In Tractatu quem inscripsit: *Praescriptiones de Conceptu beatae Mariae Virginis.* Opp. edit. Colon. Allobrog. 1731, tom. I, p. 1, pag. 9 seqq. De hoc auctore eiusque opere fusius suo loco agemus.

(3) Cf. Si lubet nostrum « *Sunto analitico della Dissertazione polemica* di S. E. R. il sig. card. Lambruschini *sull'immacolato Concepimento di Maria. Annali delle Scienze religiose* vol. XVI, fasc. 48 Rom. 1843.

(4) Cf. Append.

posset; concessa praeterea indulgentia plenaria fidelibus omnibus rite comparatis, qui ad ecclesiam festi celebrandi causa se conferrent (1).

Demum haud exiguae laetitiae praestitit argumentum libellus supplex quem anno 1843 die 10 decembris nomine totius venerabilis Praedicatorum Ordinis magister generalis sanctissimo Pontifici obtulit: *Ut de apostolica benignitate concedere universo suo Ordini Praedicatorum dignaretur indultum, deinceps, iuxta proprium ritum, festum Conceptionis Deiparae celebrandi cum octava solemni, prout celebrantur festa Annunciationis, Assumptionis ac sanctissimi Rosarii beatae Mariae Virginis, necnon ut praefationi Missae Conceptionis beatae Mariae Virginis adderetur verbum* immaculata, *uti ex apostolica concessione fieri assolet penes Ordines sancti Francisci. — Quibus precibus a Sanctitate Sua peramanter exceptis, de speciali gratia benigne annuit iuxta petita* (2).

Atque hic fuit exitus quem hactenus habuit controversia isthaec, quae a tenuibus exorta principiis, longa saeculorum serie post tot contentiones et disceptationes ita progressa est, ut pia sententia magis ac magis in annos invaluerit, donec sola in catholica Ecclesia sit dominata, atque universali unoque pene consensu excepta fuerit ac propugnata.

CAPUT V.

TESTIMONIA BIBLICA QUAE PIAE SENTENTIAE DE IMMACULATA B. VIRGINIS CONCEPTIONE ADVERSARI VIDENTUR

Cum propositum mihi sit in huiusce historica lucubrationis parte ea sincero animo in medium afferre, quae aut faventia aut adversantia piae de immaculato Virginis Conceptu sententiae, alia ab aliis contrarii placiti patronis

(1) Cf. Appendic.

(2) Cf. Appendic.

produci consuevere, a biblicis testimoniis initium faciendum duco.

Duplex biblic. testim. classis contra Virginis privilegium.

Porro quae ab oppugnatoribus piae sententiae e Scripturis documenta afferri solent, bifariam distinguuntur, tum scilicet in ea, quibus peccati originalis propagatio adfirmatur in omnes prorsus Adae posteros, tum in ea, queis redemptionis necessitas quoad omnes pariter et singulos per Christi merita asseritur.

Iam vero notissima sunt omniumque ore trita utriusque classis divina eloquia. Ac primo quidem originalis noxae in omnes prorsus Adae filios propagationem evincunt verba Iob 14, 4. *Quis potest facere mundum de immundo conceptum semine? Nonne tu qui solus es?* Seu iuxta alexandrinam versionem: *Nemo mundus a sorde, nec infans, cuius est unius diei vita super terram.* Quae cum de utraque conceptione sive inchoata sive perfecta intelligi possint, patet neminem penitus a macula originaria excludi, prout et de se David fatetur Ps. 50, 7. *Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum, et in peccatis concepit me mater mea.* Profecto Apostolus tum positive tum negative omnes in ea conditione comprehendit Adae posteros, sive cum Rom. 3, 23 scribit: *Omnes peccaverunt, et egent gloria Dei;* et clarius adhuc ibid. 5, 12. *Sicut per unum hominem peccatum in hunc mundum intravit, et per peccatum mors, et ita in omnes homines mors pertransiit, in quo omnes peccaverunt.* Generatim vero pronunciat Ephes. 2, 3. *Eramus natura filii irae, sicut et ceteri.*

Utrumque autem idem Apostolus complectitur, videlicet peccati contagium necessitatemque redemptionis cum Rom. 5, 18 scribit: *Sicut per unius delictum in omnes homines in condemnationem, sic et per unius iustitiam in omnes homines in iustificationem vitae: sicut enim per inobedientiam unius hominis, peccatores constituti sunt multi; ita et per unius obeditionem, iusti constituentur multi.* Item I, Cor. 15, 22. *Et sicut in Adam omnes moriuntur, ita et in Christo omnes vivificabuntur;* ac demum II Cor. 5, 14, 15. *Quoniam si unus pro omnibus mortuus est, ergo omnes mortui sunt; et pro omnibus mortuus est Christus.*

Cum igitur haec testimonia universalia sint, neque ullam admittant exceptionem, iure meritoque infertur, his beatam quoque Virginem involvi; secus enim nutare videretur utrumque dogma, tum de universali originalis culpae in omnes propagatione, tum de universali omnium et singulorum redemptione. Ab his vero catholica fides abhorret. Nulla autem ratio apparet, quare B. Virgo eximi a labis primigeniae contagione possit, quin tamen excipi eadem ratione queant alii Christi progenitores, ut ratiocinabatur s. Bernardus in epistola sua ad canonicos lugdunenses; adeoque aditu semel alicui exceptioni patefacto, iam plures ac plures ab illa contrahenda sordis peccati lege immunes haberi possent. Ut legitima de B. Virgine exemptio constitueretur, necesse omnino foret aliquem biblicum textum certum minimeque dubium, in quo haec exprimeretur, proferre. Atqui hic quidem non suppetit. Sequitur proinde communi generalique lege Deiparam comprehendi.

B. Virgo excipi nequit.

CAPUT VI.

SANCTORUM PATRUM ATQUE SCRIPTORUM ECCLESIASTICORUM TESTIMONIA QUAE VIDENTUR IMMACULATAE VIRGINIS CONCEPTIONI ADVERSARI

Innumera prope Sanctorum veterum, scriptorumque ecclesiasticorum testimonia, cum quaestio maxime ferveret, prolata in medium sunt, quae piae sententiae adversari omnino viderentur. In hisce colligendis Bandellus enituit (1),

(1) Bandellus a Castronovo Ord. Praedic. Magister generalis XXXVII ann 1470, in tract. *De singulari puritate et praerogativa Conceptionis Christi* aliisque opusculis, acerbissime invectus est in immaculati Conceptus sententiam ut absurdam, impiam, haereticam, diabolicam, utpote sacris litteris, Conciliis, Patribus, Scholasticis, rationi tandem prorsus adversam. Haec opera mature impugnata ac refutata sunt a Roberto Gaguino Trinitarii Ord. Ministro generali, qui floruit an. 1480; a Carolo Fernando monacho benedictino an. 1490; a Nic. l'Herminier parisiensi theologo, aliisque non paucis. Deinde a Sixto IV indirecte saltem improbata, quatenus opera adserentia haereticam esse opinionem de immaculata Virginis Con-

Auctores, qui Patrum testimonia collegerunt

deinde vero cardinalis de Turrecremata (1) necnon cardinalis Caietanus (2) et Melchior Canus (3). Verum, hisce critica lance sedulo expensis, compertum est plura ab horum censu

ceptione damnavit. Tandem novo Iulii II diplomate in hispanis dioecesibus toletana, carthaginensi et conchensi proscripta fuere, ac flammis tradita, ut refert Christoph. Vega in *Theol. Mariana* tom. I, palaestra 3, certamine 9, num. 342. Cf. Gener op. et loc. cit. Porro in tractatu *De puritate* recensuit Bandellus 216 Patrum et Doctorum testimonia contra immaculatam Virginis Conceptionem; eadem fere excripsit p. Petrus a Vicentia, cui opposuit p. Petrus Possini librum, cui titulus *Vicentia victus*: pleraque testimonia sine critica prorsus collecta sunt.

(1) Card. de Turrecremata in op. cit. *De veritate Concept.*; de quo opere eiusque editione haec scribit Ambrosius Catharinus in op. cit. *Disputatio pro veritate immaculatae Conceptionis.* Romae 1551 in epist. nuncupatoria ad card. Marcellum Cervinum postea rom. Pontificem sub nomine Marcelli II, et ad sanctam Synodum tridentinam: «Haec igitur (de immacul. Concept.) in Synodo cum tractarentur, ecce novus liber, imo vetus a situ et carie iam semiesus eripitur, qui non multo post typis excusus in lucem prodiit. Libri eius argumentum erat contra immaculatam B. Virginis Conceptionem, cuius auctor inscribitur cardinalis de Turrecremata, cum nondum tamen esset cardinalis, sed adhuc frater sub Ordine Praedicatorum constitutus. Editionis autem eius libri promotor frater Bartholomaeus Spina eiusdem Ordinis, et sacri palatii Magister, et nescio quis eius discipulus. Ille enim Spina eodem discipulo teste, qui epistolam praefatoriam ad eum librum adscripsit, zelo fidei totus incensus magno labore librum ab erroribus expurgari et publicari curavit: quem extrema aegritudine praeventus vix perficere valuit, quia totus liber ille ita vitio scriptoris erat corruptus, ut alicubi minus intelligibilis videretur. Horum igitur, hoc est, Spinae et discipuli summa diligentia, et solerti opera tandem est candori pristino restitutus: quinetiam tot insuper (eodem discipulo teste) adiecta et mutata, ut iam queat homo vel mediocri prudentia praeditus olfacere eum librum non tam esse Turrecrematae, quam Spinae. Licet enim vir ille doctus et pius et de christiana republica optime meritus sibi eo tempore licitum esse putaverit ut talia scriberet, quando nondum in perspicuo positus erat Ecclesiae sensus; nemini tamen dubium esse debet, quin si praesenti nostra aetate viveret, et videret cui parti in Ecclesia faveat spiritus veritatis, id iam minime auderet. Nec ea in publicum venire pateretur, quae ipse re minus trita anteriore tempore elucubrasset.» Hactenus Catharinus. Quod quidem opus confundi nequit cum altero eiusdem tituli vulgato ab eodem Catharino Senis an. 1532 in 8 in tres libros digesto, ac religiosis Ordinis sui inscripto.

(2) *Opusc.* II, cit. *De Conceptione B. Virginis.*

(3) *De Locis* lib. VII, c. 1, concl. 4.

esse expungenda, aut quia praeter rem atque inconsulto sunt congesta, aut quia ex apocryphis derivata fontibus, aut quia denique fictitiis etiam auctoribus ad numerum augendum fucumque faciendum adscripta (1).

adversus immac. Conceptionem.

Hic igitur catalogus ad pauca nomina coarctatus est, ac ea fere sunt, quae deinceps Petavius (2) commemorat, atque recenset Launoius (3), atque iterum Antonius Lampridius (4), qui ea ordine chronologico digessit a seculo III ad seculum usque XII, in quo data est a s. Bernardo epistola ad canonicos lugdunenses. Hic porro auctor testimonia ferme triginta pro maculato seu vitiato primigenia labe Virginis conceptu allegavit.

Exiguus illorum numerus.

Verum et huic numero aliquid adhuc est detrahendum, si auctoritates ad illas dumtaxat coarctare velimus, quae de maculato B. Virginis conceptu presse loquuntur. Siquidem illae commode cum p. Benedicto Plazza in quin-

Quinque Patrum classes.

(1) Neque id mirum videri poterit tum ob certaminis aestum, tum ob critices severioris defectum quo illa aetate laborabant. Hinc etiam factum est, ut non semel ab ipsis piae sententiae adsertoribus, immo passim apocrypha testimonia proferrentur. Haec suo discutiemus loco.

(2) *De incarnat.* lib. 14, c. 2.

(3) Op. cit. *Praescriptiones de Conceptu B. M. V.*

(4) *De superstitione vitanda.* Hic auctor, quamvis directe immaculatum Virginis Conceptum sibi impugnandum minime sumpserit, sed solum votum tuendi usque ad sanguinem immaculatam B. Virginis Conceptionem; indirecte tamen quotquot corrogare potuit auctorum testimonia piae sententiae contraria collegit. Ea omnia singillatim expendit p. Benedictus Plazza in celebri opere: *Causa immaculatae Conceptionis* vol. in 4. Panormi 1747, ex quo haec ipsa referimus, et cuius labore utimur. De quo auctore hoc tulit iudicium p. Zaccaria in not. ad cit. caput Petavii edit. Venet. 1757: « Quo nemo hactenus uberiore ac solidiore eruditione pro pia sententia decertavit. . . . quamvis illud a praeclarissimo auctore optassem, ut a defendenda s. Iacobi liturgia, paucissimisque aliis id genus dubiae fidei monumentis adserendis abstinuisset. Nam etsi sunt hodieque, qui idipsum sentiunt, quemadmodum *Liturgici Codicis* editor Ioseph Aloisius Assemanius; tamen neque ad propugnandam hanc causam necessaria isthaec erant, et propter paucos, qui contra magnam, formidandamque criticorum nationem vindicentur, huiuscemodi libros, Commentarius lectissima ceteroquin eruditione refertus apud sciolos quosdam, aut alterius partis studiosos homines in contemptionem cadit. » Atque id quidem optime.

Tres priores classes rem non attingunt.

que classes distribui possunt. Prima classis ea complectitur testimonia, quibus solus Deus aut solus Christus absque ullo peccato asseritur, nulla prorsus maculae originalis facta mentione. Altera iis continetur, quae universum humanum genus culpa originali infectum affirmant, quin B. Virginem speciatim nominent. Tertia illis constat, quibus Patres, si *unum Christum* excipias, homines cunctos primigenia labe inquinatos docent. Quarta classis eas habet auctoritates, quibus adstruitur B. Virginis carnem *carnem esse peccati*. Quinta denique ea est, in qua disertis verbis Patres asserunt B. Virginem *sanctificatam, mundatam, purgatamque* fuisse.

Duae classes posteriores.

Ceteris itaque missis, utpote quae directe minus hanc controversiam attingunt, ea tantummodo persequemur testimonia, quae e postremis duabus classibus exhibentur, quippe quae rem plane conficere videntur.

S. Augustin.

In his magnus eminet s. Augustinus, qui lib. 2 *De peccat. meritis et remiss.* c. 24, n. 38. *Solus ergo ille,* scribit, *etiam homo factus, manens Deus, peccatum nullum habuit unquam, nec sumpsit carnem peccati, quamvis de materna carne peccati. Quod enim carnis inde suscepit, id profecto aut suscipiendam mundavit, aut suscipiendo mundavit.*

Nec minus clare id ipsum constituit hypponensis antistes lib. 10. *De Genesi ad litt.* c. 20, n. 35, dicens: *Secundum rationem quippe illam seminalem ibi* (in lumbis Abrahae) *fuit Levi, qua ratione per concubitum venturus erat in matrem, secundum quam rationem non ibi erat Christi caro, quamvis secundum ipsam ibi fuerit Mariae caro. Quapropter nec Levi, nec Christus in lumbis Abrahae secundum animam: secundum carnem vero et Levi, et Christus: sed Levi secundum concupiscentiam carnalem, Christus autem secundum solam substantiam corporalem. Cum enim sit in semine et visibilis corpulentia et invisibilis ratio, utrumque occurrit in Abraham, vel etiam ex ipso Adam usque ad corpus Mariae: quia et ipsum eo modo conceptum et exortum est: Christus autem visibilem carnis substantiam de carne Virginis sumpsit, ratio*

vero conceptionis eius non a semine virili, sed longe aliter ac desuper venit.

Item lib. 10 *De Genes. ad litt.* c. 18, n. 32 ubi nominatim de Virgine scribit: *Et quid incoinquinatius illo utero Virginis, cuius caro etiamsi de peccati propagatione venit, non tamen de peccati propagine concepit..... Proinde corpus Christi, quamvis ex carne foeminae assumptum est, quae de illa carnis peccati propagine concepta fuerat; tamen quia non sic in ea conceptum est, quomodo fuerat illa concepta, nec ipsa erat caro peccati, sed similitudo carnis peccati.*

Ex quibus textibus illud cuilibet, qui studio partium abreptus non sit, patebit a sancto Doctore plane doceri solum Christum ab universali peccati contagione excipiendum esse; beatam autem Virginem, utpote vulgari parentis utriusque propagatam satu, communem maculam contraxisse, eiusque carnem de peccato esse atque peccati, quam Christus suscipiendam mundavit, aut mundavit suscipiendo.

Augustino adhaeserunt qui eum secuti sunt. Specimen habes apud Eusebium vulgo emissenum nuncupatum, quem alii Eucherium, Hilarium alii arelatensem, alii alium esse suspicantur. Hic igitur in Orat. II *De Nativitate*, inquit: *Initiator omnium rerum in te initiatur, et profundendum pro mundi vita sanguinem de corpore tuo accepit; ac de te sumpsit, quod etiam pro te solvat. A peccati enim veteris nexu (per se) non est immunis nec ipsa Genitrix Redemptoris; solus ille, licet ex debito renascatur, lege tamen veteris debiti non tenetur:* ubi Petavius animadvertit illud *per se* haud reperiri in veteribus codicibus; sed adiectum fuisse a pio aliquo immaculati Conceptus fautore suspicatur (1). Eusebius Emissenus.

Nec non s. Fulgentius in lib. *De Incarnat.* cap. 6 scribit: *Haec est gratia, qua factum est, ut Deus qui venit peccata tollere, quia peccatum in eo non est, homo conciperetur, atque nasceretur in similitudine carnis peccati, de carne peccati. Caro quippe Mariae, quae in iniquitatibus humana fuerat solemnitate concepta, caro fuit utique peccati, quae Filium* S. Fulgentius

(1) Loc. cit. n. 5.

Dei genuit in similitudinem carnis peccati. Qui deinde ideo carnem Virginis dici declarat *carnem peccati,* quod habeat in se peccatum, adiiciens: *Si enim caro peccati non mendaciter dicitur, habet in se caro ipsa peccatum. Si vero peccatum non habet, falsum portat carnis peccati vocabulum. Sed eam de qua loquimur, carnem peccati verax discipulus veritatis Paulus appellat. Restat igitur, ut sicut vere caro est cum caro dicitur, ita vere in se peccatum habeat, cum caro peccati ore apostolico nuncupatur* (1).

Ferrandus diaconus.

Neque ab ea recessit doctrina discipulus eius Ferrandus diaconus haec scribens: *In carne Christi natura est nostrae carnis, sed non reperitur culpa naturae. Sic caro Christi carni Mariae et similis, et dissimilis: similis, quia inde traxit originem; dissimilis, quia non inde contraxit vitiatae originis contagionem: similis, quoniam licet voluntarias, tamen veras sensit infirmitates; dissimilis, quoniam nullas penitus neque per voluntatem, neque per ignorantiam commisit iniquitates: similis quia passibilis, et mortalis; dissimilis, quia incoinquinabilis, et vivificatrix etiam mortuorum* (2).

S. Hildelph.

S. Hildelphonsus toletanus pietate in beatam Virginem admodum clarus in libro *De perpetua virginitate beatae Mariae* eam in utero sanctificatam et ab omni purgatam originis labe diserte profitetur his verbis: *At vero beata Maria licet ipsa de carne peccati sit nata, et procreata, ipsaque quamvis caro peccati fuerit, non tunc iam ex praeveniente Spiritus Sancti gratia ab Angelo prae omnibus mulieribus benedicta vocatur. Spiritus Sanctus superveniet in te, et virtus Altissimi obumbrabit tibi. Alioqui si non eodem Spiritu sanctificata est, et emundata, quomodo eius caro, non caro peccati fuit? Et si caro eius de massa primae praevaricationis venit; quomodo Christus Verbum caro sine peccato fuit qui de carne peccati carnem assumpsit; nisi quia Verbum quod caro factum est, eam primum obumbravit, in quam Spiritus Sanctus superve-*

(1) Cap. 15, n. 29.

(2) Apud Petav. loc. cit.

nit, et virtus Altissimi totam eam possedit? Propterea vere caro eius iam non caro peccati fuit, in qua Deus totum infundit, et Verbum, quod caro factum est, sine peccato ad nos venit (1).

Probaturus vero s. Petrus Damiani in Opusc. VI, c. 19, Simoniacos licet corruptissimos haud inquinare sacramenta quae administrant, hoc utitur argumento: *Quandoquidem et ipse Dei mediator et hominum de peccatoribus originem duxit, et de fermentata massa sinceritatis azymam concepta absque ulla vetustatis infectione suscepit. Immo, ut expressius dicam, ex ipsa carne Virginis, quae de peccato concepta est, caro sine peccato prodiit, quae ultro etiam carnis peccata delevit.* Quibus verbis sanctus Doctor comparat Christi carnem desumptam ex maculata Virginis carne cum sacramentis ab impuris Simoniacis administratis, quae ita non inquinantur, ut caro Christi ab infecta Virginis carne non fuit vitiata. S. Petrus Damiani.

Hunc in sensum doctus ille piusque Rupertus abbas lib. I *Comment. in Cantica* scribere haud dubitavit: *Et tu quidem veraciter dicere poteras: Ecce in iniquitatibus concepta sum: et in peccatis concepit me mater mea. Cum enim esses de massa quae in Adam corrupta est, haereditaria peccati originalis labe non carebas; sed ante faciem huius amoris peccatum nec illud nec aliud, stare potuit: ante faciem huius ignis stipula omnis interiit; ut totum sanctum fieret habitaculum, in quo Deus totis novem mensibus habitaret; tota omnino munda materia, de qua sancta Dei Sapientia domum aeternam sibimet aedificaret.* Rupertus abbas.

Demum s. Anselmus, qui prae ceteris immaculati virginei Conceptus assertor vulgo perhibetur, in Op. *Cur Deus* S. Anselmus Cant.

(1) Ibid. Advertendum tamen est auctorem libri *De perpetua virginitate B. Mariae et de eius parturitione* non esse s. Hildelphonsum, ut postea dicemus, sed s. Paschasium Ratbertum: in Bibliotheca tamen maxima Patrum lugdunensi tom. XII, pag. 565, nomine s. Hildelphonsi exhibetur. Neque permisceri hic liber debet cum altero inscripto *De virginitate sanctae et gloriosae Genitricis Dei Mariae ordine synonimorum*, qui reipsa s. Hildelphonsi est, et prostat in eadem Bibliotheca pag. 549.

homo lib. II, c. 16 sic Bosonem loquentem inducit: *Qualiter de massa peccatrice, idest, humano genere quod totum infectum erat peccato, quasi azymum de fermentato Deus assumpsit. Nam licet ipsa hominis eiusdem conceptio sit munda, et absque carnalis delectationis peccato; Virgo tamen ipsa, unde assumptus est, est in iniquitatibus concepta, et in peccatis concepit eam mater eius, et cum originali peccato nata est, quoniam et ipsa in Adam peccavit, in quo omnes peccaverunt.* Cui respondens Anselmus, fatetur *Christum absque peccato esse de massa peccatrice licet assumptum.* Idem praeterea s. Doctor in lib. *De excellentia beatae Virginis Mariae* c. 3, tradit beatam Virginem ab omnibus prorsus peccati reliquiis expiatam et immaculatam effectam cum suum praebuit assensum Angelo nuntianti incarnationis mysterium. *Cum igitur*, ait ipse, *in his, quae tantopere Deo placent, sancta Virgo Maria tam excellenter illi placuit, ut nequaquam crederet quis illam aliqua ratione excellentius placere potuisse; nimirum tremens fide, ab omni, si quid adhuc in illa originalis, sive actualis peccati supererat, ita mundatum cor illius, ut vere super eam Spiritus Dei, scilicet super humilem, et quietam et trementem verba sua, totus requiesceret.*

Hugo Victorinus.

Sic etiam, qui eodem quo s. Bernardus saeculo floruit, Hugo Victorinus, et ex eo Magister sentent. *Sane,* inquit, *dici potest, et credi oportet, iuxta Sanctorum attestationis convenientiam, ipsam prius peccato fuisse obnoxiam, sicut reliqua Virginis caro: sed Spiritus Sancti operatione ita mundatam, et ab omni peccati contagione immunis uniretur Verbo: poena tantum non necessitate, sed voluntate assumentis remanente. Mariam quoque totam Spiritus Sanctus in eam praeveniens a peccato prorsus purgavit, et a fomite peccati etiam liberavit, vel fomitem ipsum penitus evacuando (ut quibusdam placet), vel sic debilitando, et extenuando, ut ei postmodum peccati occasio nullatenus extiterit* (1).

S. Bernardus

Nil porro mirum si s. Bernardus, qui agmen praecedentium Patrum et Doctorum claudit, traditionis vestigiis

(1) Ibid.

insistens scripserit in Serm. 2 *De Assumpt.* (1), eamdem Virginem ab originali noxa purgatam fuisse illis verbis: *Quod si originalem a parentibus maculam traxit; sed minus a Ieremia, sanctificatam in utero, aut non magis a Ioanne Spiritu Sancto repletam credere prohibet pietas christiana: nec enim festis laudibus nascens honoraretur, si non sancta nasceretur. Postremo cum omnimodis constet, ab originali contagio sola gratia mundatam esse Mariam* etc. Et alibi idem docet (2).

Consona igitur istorum omnium vox est, beatam Virginem carnem peccati una cum peccato ipso in suo conceptu sortitam fuisse, a qua tamen labe Redemptoris gratia mundata prorsus citius seriusve fuerit, purificata ac sanctificata. Quae quidem cum sententia de omnimoda ab eodem peccato immunitate nullo pacto posse cohaerescere videntur.

CAPUT VII.

QUAE EX ANTIQUAE ECCLESIAE SENSU ADVERSUS IMMACULATUM VIRGINIS CONCEPTUM VIDENTUR PETI POSSE

Magnum pondus sensum Ecclesiae catholicae in controversiis utrimque agitatis habere nemo unquam catholicorum in dubium revocavit. Porro ea in antiquis liturgiis offenduntur, quae communem Ecclesiae persuasionem de maculato Virginis Mariae conceptu patefaciunt.

Officia contraria immacul. Conceptioni.

Siquidem in quadam lectione Officii de Nativitate Virginis quod pristinis temporibus passim recitari solebat, haec legebantur: *Beatam Virginem omnimodis constat ab originali contagio fuisse mundatam* (3). Pariter in breviario ecclesiae gerundensis Officium reperitur *De festo sanctificationis Conceptionis beatae Virginis,* in cuius oratione dicebatur: *Sanctificationem Conceptionis beatae Mariae in alvo suae matris a te factam commemoramus;* atque in una ex lectionibus:

(1) Edit. Maur. col. 1005, n. 8.
(2) Ep. 174.
(3) Apud Turrecrematam op. cit. part. 6, c. 14, fol. 106, p. 2.

Hanc domum non solum Dominus aedificavit, cum eam in alvo matris suae Annae octogesimo die ab eius facta carnali conceptione, sibi animam infudit, immo etiam plenius eam ibidem sanctificavit (1). In Officio demum quod in Germania obtinuit in festo s. Elisabeth haec verba occurrunt: *Beata Virgo Maria licet plena gratia, tamen cum fomite nata fuit, quem tamen virtus Altissimi in ipso tempore conceptionis Christi extinxit* (2).

Festum Sanctificationis in ecclesia s. Mariae Maioris.

Sed neque silentio est praetereundum, in Ecclesia romana, teste Alvaro Pelagio sylvensi in Lusitania episcopo, morem iamdiu obtinuisse, ut festum celebraretur *Sanctificationis* apud s. Mariam Maiorem. Sic enim ipse Conceptionis festum improbans scribit: *Romana Ecclesia festum Conceptionis non agit, etsi toleret, quod alicubi fiat maxime in Anglia, non tamen approbat..... Hac ratione illud festum debet referri ad sanctificationem Virginis, non ad Conceptionem: et ita dicit oratio, quae dicitur in hoc festo Romae in s. Maria Maiori:* DEUS QUI SANCTIFICATIONEM VIRGINIS etc. *Sicut vidi et audivi cum ibi de ista sanctificatione praedicarem in isto festo sanctificationis quod fit in decembri ante festum Natalis quindecim dies* (3). Quod monumentum praecipue urget Launoius, ut illud Sixti IV Constitutionibus opponat (4). Siquidem Pelagius hic hispanus floruit anno 1325, obiit vero circa annum 1340.

Concilia.

Ad haec ipsa referri possunt Conciliorum et romanorum Pontificum testimonia. Verum ex Conciliis nullum penitus est, quod expresse de hoc peculiari agat argumento; neque in illis reperiuntur nisi generales sententiae, quibus in omnes praeter quam in Christum primigeniae maculae pro-

(1) Ibid.

(2) Ibid.

(3) In lib. I *De Planctu Ecclesiae* c. 51 apud eumdem Turrecrematam op. cit. part. 6, c. 35. Acerrimus hic fuit B. Virginis Conceptionis immaculatae impugnator: atque Waddingo teste in lib. *De Scriptoribus Ord. Min.* (erat quippe minorita) in verbo, *Alvarus Pelagius*, edit. Rom. 1650, pag. 15, fol. 2, coram Ioanne XXII sermonem habuit, quo dilationem visionis beatificae post futuram corporum resurrectionem propugnavit.

(4) Praescript. 9.

pagatio adseveratur adversus Pelagianos (1). Ex romanis vero Pontificibus, qui ante exortam hanc floruerint controversiam, unius reperi Leonis M. testimonium quod huc referri queat. Etenim in Serm. 2. *De Nativitate Domini* haec habet s. Leo: *Superbia hostis antiqui non immerito sibi in omnes homines ius tyrannicum vindicabat.... Non itaque iuste amitteret originalem dedititii generis* (vel ut alii legunt *humani generis) servitutem, nisi de eo, quod subegerat, vinceretur. Quod ut fieret, sine virili semine conceptus est Christus ex Virgine..... Et cum in omnibus matribus non fiat sine peccati sorde conceptio, haec inde purgationem traxit, unde concepit. Quo enim paterni seminis transfusio non pervenit, peccati se illic origo non miscuit. Inviolata Virginitas concupiscentiam nescivit, substantiam ministravit. Assumpta est de Matre Do-*

Rom. Pontifices.

(1) Opponi enim solet epistola synodica s. Dionysii alexandrini ad Paulum Samosatenum ann. 260. Sed in hac epistola nil aliud dicitur, quam quod *solus Christus, sicut et Pater Christi et Spiritus Sanctus fuerit peccati expers*, subaudi *natura sua*; nihilque proinde commune hic textus habet cum causa nostra. In concil. milevitano II an. 416 celebrato statuitur, parvulos esse omnes baptizandos; sed neque id causam hanc impetit. In epistola synodica s. Cyrilli alexandrini ex synodo alexandrina ad Nestorium an. 431 dicitur: *Peccatis aegrotasse naturam humanam, omnesque praeter Christum peccasse et egere gloria Dei*; id vero probaret nimis, quippe evinceret etiam B. Virginem actuali se peccato commaculasse. In conc. provinciali foroliviensi an. 796 decernitur, solum Christum *natum* hominem esse sine peccato; ast heic sermo est *de nativitate*, propterea plus aequo probaret. Demum in Conc. florentino, seu in instructione Eugenii IV, pro Iacobitis anno 1441 in qua dicitur: *Firmiter credit* (sancta romana Ecclesia), *profitetur et docet, neminem unquam ex viro, foeminaque conceptum, a diaboli dominatione fuisse liberatum, nisi per meritum Mediatoris Dei et hominum, Iesu Christi Domini nostri, qui sine peccato conceptus, natus et mortuus, humani generis hostem, peccata nostra delendo sua morte prostravit: et regni coelestis introitum, quem primus homo, peccato proprio, cum omni successione perdiderat, reseravit.* Atqui per sola Christi merita homines liberatos a peccato originis fatentur omnes: ac si ab eodem peccato beata est Virgo praeservata, ita ut illud reapse non contraxerit, id solis Christi meritis nemo est qui non acceptum referat.

mini, natura, non culpa (1). Quibus verbis originalis noxae immunitas in solo Christo praedicatur, atque immunitas Matris a peccato conceptioni Christi adiudicatur.

Atque haec satis sint monumenta ex antiquitate arcessita, quibus oppugnatores immaculati Virginis Conceptus inniti solebant (2). Quae enim tum a posterioribus Pontificibus, tum a Scholasticis peti consueverant, cum epocham praetergrediantur, in qua exorta est controversia, ea missa facimus, quippe quae minus fini, quem nobis praestituimus, opportuna.

Interim nihil eorum dissimulavimus, ut patet, quae piae sententiae quoquomodo contraria esse apparent, quaeque impedimento esse videntur, quominus decerni possit, ut ea tamquam credenda ex fide proponatur. Eadem animi ingenuitate ea exponemus, quae ab iis afferri adsolent, qui piae communique sententiae patrocinantur, ut lector ob oculos habeat veluti in tabula synoptica utriusque placiti fundamenta.

CAPUT VIII.

ARGUMENTA THEOLOGICA AD IMPUGNANDAM IMMACULATAM B. VIRGINIS CONCEPTIONEM AFFERRI SOLITA

Argumenta theologica.

Tametsi ad scopum, quem nobis initio proposuimus, inquirendi scilicet in fundamenta, quibus superstrui possit dogmatica de immaculato beatae Virginis Conceptu definitio, minus conferunt argumenta, quae mere theologica vocantur, nihilominus cum utraque pars litigantium ea afferre consueverit, minime illa duximus praetereunda. Atque ut finem eorum faciamus, quae exponenda ex adversa parte suscepimus, reliquum est, ut nonnulla etiam ex his, quae praecipua saltem adduci solent, carptim persequamur.

Primum desumptum ab universali

Ac primo quidem contra piam sententiam doctrina urgetur dogmatica de originali labis derivatione in omnes ac

(1) Cap. 3, edit. Ballerin. col. 70.

(2) Cetera, si quae supersunt, commodius afferemus, cum videlicet adversus Launoium res nobis erit.

singulos ex Adamo carnalis generationis opera progenitos, quam prorsus eludi affirmant, si quis vel unam Virginem excipiat, quae communi ratione, commixtione videlicet sexuum concepta est. Neque vero illud obesse quis putet, quod futura Dei Mater fuerit designata; siquidem hac ipsa de causa proximi etiam eiusdem progenitores a culpa servandi fuissent immunes, et ii qui prope eos antecedunt, atque ita porro, uti sanctus Bernardus argumentabatur; quo quidem pacto dogma de peccati in omnes propagatione eluderetur. Cum igitur nullum huiusmodi exceptionis vestigium in Scripturis occurrat, nos eam temere affirmare non possumus. vitii originalis propagatione.

Insuper cum beata Virgo *poenalitatibus,* quas vocant, ex originali labe profluentibus obnoxia fuerit, iure infertur eam peccato etiam obnoxiam in sua conceptione fuisse. Secundum ex *poenalitatibus.*

His accedit quod et ipsa a Christo Domino fuerit redempta. Porro id verae redemptionis ratio postulat, ut quis ab actuali captivitate soluto pretio in libertatem vindicetur: secus enim improprie neque presse ille diceretur redemptus, qui nunquam captivitati mancipatus fuisset. Tertium ex redemptione

Sed neque illud praetereundum, quod uno ore veteres docuere, ideo nempe unum Christum Iesum ex omnibus hominibus culpam non contraxisse, quod absque sexuum permixtione, adeoque sine libidinis aestu fuerit procreatus. Hinc ratum penes omnes principium stetit necessario peccatum in eos diffundi, qui per eiusmodi inordinatam concupiscentiam fuerint geniti: cum vero beata Virgo hac ratione fuerit concepta, consequens proinde est ex unanimi veterum consensu et ipsam primigenia ab ortu suo labe commaculatam fuisse. Eapropter non semel, verum saepius a Patribus caro Mariae *caro peccati* est appellata; quod absurde quidem de ea carne diceretur, quam Deus peccati puram omnisque labis expertem voluisset. Quae doctrina cum constans ac firma penes veteres sit, iure meritoque concludunt piae sententiae impugnatores, Augustinum, si adversariorum placitum quoad Virginis immunitatem ab originali noxa spectasset, dicturum illis fuisse: *Mira sunt quae di-* Quartum ex ratione conceptionis.

citis; nova sunt quae dicitis: falsa sunt quae dicitis. Mira stupemus, nova cavemus, falsa convincimus (1).

(1) Haec fere sunt quae in Concil. basileensi ad impugnandam piam sententiam in medium protulit p. Ioannes a Montenigro Ord. Praed., quaeque recenset p. Thomas Strozzi S. I. in op. cit. parte II, c. 4.

Cum vel invitus debuerim inter piae sententiae adversarios recensere nonnullos ex praeclarissimo Praedicatorum Ordine, quem ego semper et magni feci, et sincero observantiae sensu immo et grati animi studio prosecutus sum, nolo heic omittere decreta, quibus identidem eiusdem sacri Ordinis primores quorumdam e suis coërcuerunt ingenia, ne debitos fines in proprio tuendo placito praetergrederentur. Omisso decreto edito in Capitulo provinciali dato in Baetica, praesidente Alberto Las Casas Vicario generali, quod decretum habetur in chronico an. 1524 impresso; necnon altero edito anno 1602 sub gravissimo p. Generali Hier. Xaviere, postea S. R. E. cardinali an. 1653. novum datum decretum est in capitulo beneventano, quod ita se habet:

« Tandem praecipimus in virtute Spiritus Sancti, et sanctae obedientiae, et sub praecepto formali omnibus et singulis nostrae provinciae patribus, ac sororibus, ne verbo, aut scripto circa materiam Conceptionis beatissimae Virginis Mariae apud personas extra Ordinem constitutas aliquid proferant, quod vel levissime earum pietatem, ac devotionem erga sanctissimam Virginem impedire possit, aut turbare; sed ad unguem decreta summorum Pontificum de silentio servando, etiam a non prohibitis circa nostrae sententiae probabilitatem penitus abstineant, ne ex inordinata, aut minus prudenti locutione sumatur occasio turbationis, et scandali; sed potius ex religioso silentio, ex verborum et actionum modestia, reverentia religionis, ac fidelium aedificatio, et devotio consequatur. Quod si quis huius praecepti violator extiterit, poenae gravioris culpae, etiam quoad poenas privatas et infamiam subiaceat; et simul poena plectatur quicumque huius legis fractionem cognoverit, et statim non renuntiaverit r. p. nostro Provinciali. »

« Ut vero religio adiuvet et sustentet ex sua parte devotionem, et pietatem fidelium in *sancto mysterio*, praecipitur omnibus praelatis, ut in nostris conventibus, ubi communitates, congregationes, confraternitates iuramentum facere voluerint, illis sint auxilio, et assistant cum omni promptitudine (admonendo prius de hoc Provincialem), et serviant cum apparamentis, suppellectili sacra, et cum diligentia in omnibus, quae ad praedicta festa fuerint necessaria. »

« Et cathedra sit libera pro concionatoribus Religionum, quos cupient, ut concionentur, illi qui celebrant dicta iuramenta: et in hac conformitate notum sit, quod intra paucos dies instituetur iuramentum a civitate placentina in nostro conventu sancti Vincentii, et concionabitur qui-

CAPUT IX.

BIBLICA TESTIMONIA QUAE AB IMMACULATI CONCEPTUS PATRONIS ADDUCI SOLENT

Quae favent Conceptioni immaculatae

Hactenus quae oppugnatoribus immaculatae Conceptionis beatae Virginis urgere contra piam sententiam mos fuit, fideliter exposuimus; iam quae eidem favere videntur, prout ab illius fautoribus afferri solent, pari fide in medium producamus oportet, ut deinceps omnibus aequa lance expensis, quid in hac controversia sit vero censendum similius, facile aperiamus.

E sacris litteris.

Atque ut a sacris ordiamur Bibliis, plura sunt, quae in virginei privilegii commendationem ab ipsis congeruntur. Praecipuum tamen ac vere unicum, quod in rem nostram profertur testimonium, illud dixeris, quod legimus Genes. III, 14-15. *Et ait Dominus Deus ad serpentem.... Inimicitias ponam inter te et mulierem, et semen tuum et semen illius; ipsa conteret caput tuum, et tu insidiaberis calcaneo eius.* Quod oraculum vulgo πρωτευαγγέλιον merito nuncupatur; siquidem pollicitationem exhibet futuri Redemptoris, cuius virtute peccatum a daemone sub serpentis larva latente in mundum inductum e medio erat tollendum,

dam curatus illius sanctae ecclesiae.»

« Ut assistant invitati nostri religiosi, et communitates concionibus et festis huius mysterii et processionibus, et aliis actionibus publicis, et in omnibus occasionibus laudetur, glorificetur, et sustentetur praedicta devotio.»

« Et praeter alias instantias, qua, haec provincia saepius fecit Romae, et facit cum nostro Generali, ut sollicitet *definitionem huius puncti* scribantur litterae ex nunc summo Pontifici in nomine huius capituli et provinciae Hispaniae (quae in litteris et auctoritate primum obtinet locum in tota Religione) rogando cum omni submissione, et efficacia, ut dignetur *definire hoc punctum*, quidnam agendum nobis sit, ut omni ex parte cessent turbationes, quae oriuntur ex diversis opinionibus.» Apud Ioann. Ludov. Schönlenben op. cit. *Orbis universi votorum pro definitione piae et verae sententiae de immaculata Conceptione.* Clagenfurti 1659, pag. 6 seq.

hincque solvenda tandem captivitas, qua ob idem peccatum genus universum constringebatur humanum. Cum igitur heic minitantibus verbis denuncietur serpenti futurum aliquando, ut mulier caput eius sit contritura, hoc ipso eiusdem mulieris victoria in daemonem praenuntiatur, seu in peccatum, quod eius suasu patratum fuerat, atque in mundum propagari debuerat. Porro haud perfecta censeri mulieris victoria posset, si et ipsa aliquando peccato fuisset obnoxia, eo videlicet temporis puncto, quo primum fuit concepta.

Neque obstat diversa lectio textus originalis.

Neque vero latet immaculatae Conceptionis assertores in hebraica veritate pronomen *ipsa* ancipitis esse significationis, et aeque ad *semen* referri posse, quod in hebraico idiomate inter masculina audit. Etenim הוּא concordare videtur cum זֶרַע *semen*, prout confirmatur ex verbo יְשׁוּפְךָ *conteret tibi*, quod generis pariter est masculini, adeoque tota sententia ad mulieris filium, seu ad Christum Virginis filium contrahenda est, qui reipsa in mundum venit, ut opera diaboli dissolveret. Verum recte animadvertunt 1. lectionem Vulgatae esse antiquissimam, firmisque tum auctoritatibus, tum Patrum testimoniis ac rationibus intimis inniti (1); 2. si absque punctis legatur hebraicum prono-

(1) Sane lectionem Vulgatae, in qua legitur *ipsa*, tenuere sanctus Ambrosius lib. *De Fuga seculi* cap. 7, num. 43; s. Augustinus lib. 2 *De Genes. cont. Manich.* c. 18 licet non expresse; aperte autem lib. 11 *De Genes. ad litt.* c. 36 et alibi passim; s. Gregorius M. lib. I *Moral.* c. 36, n. 53, praeter Claudium Marium Victor., Alcimum Avitum, Eucherium, Rupertum, Bedam, Rabanum, s. Bernardum, Strabonem, Liranum etc. apud Bellarminum *De Verbo Dei* lib. 2, c. 12. Attamen s. Hieronymus legit *ipse*, et hanc lectionem adseruit in *Quaest. Hebraicis* super Genesin. Verum de hoc argumento cf. Bonfrerium *Comment. in Genes.* ad hunc locum, et Cornelium a Lapide, de eo abunde disserentes. Qui quidem auctores ipsi ut conficiant versionem alexandrinam quondam habuisse αὐτὴ *ipsa*, urgent auctoritatem s. Ioannis Chrysost. *Hom.* 17 *in Genes.* Verum tum in editione Montfauconii, tum in editione Frontonis Ducaei reperitur αὐτὸς *ipse*. Plures etiam antiquiores Patres latini legerunt *ipse*, prout nonnulli etiam codices antiqui Vulgatae retinent *ipse*. Observat autem Montfauconius in notis ad Hexapla Origenis ad cap. Genes. 3, v. 15 lectionem αὐτὴ *ipsa*, reperiri in mss. quibusdam, et hanc videri lectionem fuisse vete-

men הוא illud utrique favere lectioni; 3. haud insolens esse ut κατ' εναλλαγην verbum masculini generis cum foeminino coniungatur (1); 4. demum perinde esse sive legatur *ipsa* sive *ipse* sive *ipsum*. Nam cum mulier non virtute propria, sed filii meritis contritura sit serpentis seu daemonis caput, si legetur *ipsa*, subaudiendum erit per *ipsum*, nempe semen aut filium; sin autem *ipse* vel *ipsum*, sententia ea erit, ut filius aut semen mulieris una cum muliere caput serpentis seu daemonis sit contriturus. Ceterum analogia favere magis mulieri, quam semini videtur, aut si lubet, utrique simul, ita ut mulier cum semine, scilicet filio suo sit de daemone ac peccato latura triumphum (2).

ris cuiusdam interpretis, cuius nomen tacetur, quemque sequitur Vulgatus. At haec mera coniectura est eruditi editoris Maurini. Ceterum in editione versionis LXX Sixti V iussu accuratissime adornata an. 1587 legitur αὐτὸς, *ipse*.

(2) Legesis cit. Auct. qui non pauca exempla adducunt ex hebraeo textu ad hoc illustrandum.

(1) Ut enim scribit Cornelius a Lapide in hunc loc. « Cum Deus hic opponat, quasi antagonistas, mulierem cum suo semine serpenti cum suo semine, consequenter vult dicere, mulierem cum suo semine contrituram caput serpentis: sicut e contrario serpens tam mulieris quam seminis eius calcaneo insidiatur. » De Christo, ac propterea de eius Matre hoc oraculum ex veteribus exposuerunt, obscure quidem Tertullianus lib. 2. *Advers. Marcion.* c. 10. edit. Rigalt. 1664, pag. 387. clarius vero s. Irenaeus *Contra Haeres.* lib. 3. c. 23, n. 5, 6, 7, nec non lib. 4, c. 40, n. 3, ac lib. 5, cap. 28, edit. Massueti; et Cyprianus lib. 2, *Testimon.* p. 288; apertissime demum s. Epiphanius *Adv. haeres.* lib. 3, *haeresi* 78, edit. Petav. tom. 2, pag. 1050, seq. Cuius verba, quae propius ad beatam Virginem referuntur, placet heic describere: sunt autem haec: *Quoniam vero cum adhuc virgo in hortis Eva degeret, per contumaciam apud Deum offenderat, ideo gratiae propria ab Virgine manavit obedientia, postquam circumfusi corpore Verbi, sempiternaeque vitae de coelo est nuntiatus adventus. Nam illic ita serpentem Deus alloquitur: INIMICITIAM PONAM INTER TE ET INTER ILLAM, INTER SEMEN TUUM ET SEMEN ILLIUS. Atqui nusquam eiusmodi semen mulieris inveniri potest. Unde non aliter quam per adumbrationem ac similitudinem ad Evam hostiles illae inimicitiae referuntur, quas cum huius stirpe serpens ille, et qui in serpente inerat invidia flagrans diabolus exercet. Plene quidem, ac perfecte accommodari ad illam universa nequeunt; sed in sanctissima, eximia, ac singulari stirpe, quae ab sola Virgine Maria, sine ulla viri consuetudine, propagata est, reipsa,*

Testimonia minus idonea.

Quae insuper biblica loca e veteri praesertim Testamento afferri pro pia sententia sunt solita, mystico tantum in sensu rem praesentem attingunt, eaque vim totam suam unice habent vel ex Doctorum expositione, vel ex usu Ecclesiae; quae scilicet haud paucos Bibliorum textus accommodare beatae Virgini assolet, qui in sensu litterali ac proprio de divina Sapientiâ seu Verbo divino sunt dicti. Multo vero minus urgeri possunt, quae ex typis ac figuris argumenta sumuntur. Licet enim viro catholico ea minime sint despicatui habenda, scopo tamen, quem nobis proposuimus, inquirendi nimirum in dogmaticae definitionis fundamenta, minus accommoda videntur. Quapropter haec omnia missa facimus (1).

ac penitus impletur. Hic enim illius filius ad extinguendam serpentis, ac tortuosi colubri, fugacisque vim, ac potentiam, qui se totum orbem terrarum dominatu suo comprehendisse iactabat, ad haec infima descendit. Quod si Patres alii oraculum istud de B. Virgine interpretati non sunt, nil mirum, quum neque de Christo illud exposuerint, adeo ut si allegatos Patres excipias, nemo sit qui Geneseos locum 3, 15 de Christo exponat; etenim vel de eo tacent, vel aliter intelligunt; ut patebit illos perlustrantibus. Sane ex veteribus hunc textum, nec semper quidem integrum, praeter commemoratos soli referunt Lucifer calaritanus: *Biblioth. Max. Patrum* edit. Lugdun. 1677, tom. IV, p. 182. S. Ambrosius lib. *De Fuga sec.* c. 7. Opp. edit. Maur. tom. I, col. 434. S. Hieronymus *Quaest. hebraic.* Opp. edit. Maur. tom. II, p. 510; necnon Comm. in Isaiae c. 58, tom. III, pag. 434, et in Ezech. cap. 47, ib. p. 1055. Anonymus auctor *Operis imperfecti in Matth.* hom. 45 inter Opp. s. Io. Chrysost. edit. Maur. tom. VI, pag. 192. S. Augustinus lib. II *De Genesi contra Manich.* Opp. edit. Maur. tom. I, col. 665. Item *De Locutione* lib. I, tom. III, col. 326. S. Gregorius M. lib. I, in Iob cap. 36, opp. edit. Maur. tom. I, p. 36. Porro hi nuspiam locum hunc de Christo interpretantur. Attamen nullum ex catholicis reperies, qui sententiam in serpentem, seu potius in daemonem a Deo latam, non accipiat de futuro promisso Messia seu Christo daemonis debellatore, adeoque et de eiusdem Messiae sanctissima Parente oraculum non interpretetur pro ea parte, quae eam respicit.

(1) Cf. haec singillatim testimonia, necnon eiusmodi typos et figuras apud Strozzi op. cit., qui toto libro primo historiae suae illa expendit, necnon apud Plazzam operis cit. Act. I, art. 2, una cum antiquiorum expositionibus.

Si qua vero sunt quae ex novo Foedere proferri solent, ex angelica praesertim salutatione deprompta Luc. I, 28 seqq., quia haec pariter e Patrum explanatione vim hauriunt suam, atque per se nihil supra coniecturas suppeditant, quae plus minusve ad immaculatum Virginis Conceptum adserendum sunt probabiles, nos idcirco ab iis etiam afferendis supersedemus. Commodior siquidem postea illis ulterius urgendis dabitur locus.

CAPUT X.

PATRES QUI AD AUGUSTINUM USQUE PRO PIA SENTENTIA DECERTARE VIDENTUR

Apud Patres veteres non est quaerenda expressa formula.

Frustra apud Sanctos veteres testimonia requires, in quibus ipsi conceptis verbis asserant, beatam Virginem aut originalem labem non contraxisse, aut eius Conceptum immaculatum fuisse. Nondum enim per eam aetatem hac ratione status controversiae, si qua fuerit, proponebatur; neque ita diserte eiusmodi formulae tunc temporis receptae erant, prout in pluribus aliis articulis usuvenit, qui postea ad certam praefinitamque formulam exacti sunt atque normati. Nec sane id postulant, aut reperiri contendunt piae sententiae adstipulatores. Quamobrem satis erit si res ipsa ab antiquis tradatur, atque huius sententiae semina, aut germina, ut ita loquar, in illorum operibus inveniantur, quae deinceps magis semper ac magis fuerint explicata. Porro haec sunt, quae assertores immaculatae Conceptionis magna sedulitate undique conquisita in medium protulerunt.

Dum vero nos haec ex illis describemus testimonia, eamdem legem sancte servabimus, quam in afferendis pro adversa parte testimoniis custodivimus. Ceteris igitur praetermissis, quae non ita presse rem attingunt, ea persequemur quae huc maxime spectant. Ex quo cum alia commoda tum id potissimum consequetur, ut brevitati consulamus (1).

(1) Doctus Petavius *De Incarnat.* lib. XIV, cap. 2, §. 9 scriptores illos castigat, qui in citandis auctoribus pro pia sententia nec fidem adhibent

Auctor epistolae de passione s. Andreae.

Ac primo insignis est locus qui ex epistola presbyterorum Achaiae profertur, quique ex versione Caroli Christophori Woog protestantis hominis ita se habet: *Et propterea, quod ex immaculata terra creatus fuerat primus homo; necesse erat, ut ex* IMMACULATA *Virgine nasceretur perfectus homo, quo Filius Dei, qui antea condiderat hominem, vitam aeternam, quam perdiderant homines per Adamum, repararet* (1). Quibus verbis antithesis instituitur Adam inter et Christum, ita ut ad eum modum, quo Ada ex immaculata terra compactus est, ita et Christus ex immaculata Virgine conceptus sit atque ortus. Porro eatenus terra ex qua plasmatum Adae corpus est, immaculata dicitur, quatenus, uti plures exponunt (2), nondum fuerat ob Adae culpam obnoxia maledictioni, neque ullis filiorum eius iniquitatibus foe-

nec delectum, ut ipse loquitur, qui omnium maxime necessarius est; quos vero ex antiquitate idoneos auctores arcessunt, eorum dicta falsis interpretationibus, ab eorumque mente alienis detorquent. Non est necesse de singulis hoc loco dicere. Satis erit universe de unico capite illorum erroris lectores admonere, quod lucubrationum istiusmodi magnam partem occupavit. Etenim si quid apud veteres, graecos praesertim, increbuit, quod beatam Virginem ἄχραντον, ἄφθαρτον, ἀμίαντον, id est *illibatam*, *incorruptam*, *impollutam* et id genus alia sonare videtur, in hoc avide tamquam secundo Mercurio sibi oblatum involant, et ad rem suam accommodant; sed non est consequens. Siquidem illi etiam, quibus placuit originali contactam labe fuisse Virginem, partim in utero ipso antequam nasceretur, partim sub ipsum Redemptoris conceptum, tanta gratiae sanctitatisque copia superinfusam esse putant, ut omnis originalis morbi reliquiae, cum ipso, qui dicitur, fomite concupiscentiae, sanatae, vel in perpetuum compressae fuerint. Quam ob causam immaculata et impolluta dici mereretur, licet originali labe fuisset adspersa; nam et immaculati et innocentes appellantur in Scriptura, qui praesente iustitia et sanctitate praediti sunt, cum ab originis vitio non fuerint excepti. Quod postremum nonnullis exemplis ostendit e Scriptura desumptis. Nos hoc monitum libenter admittimus; quamvis non ita generatim accipiendum, sed intra quosdam fines illud coërcendum putemus.

(1) In *Bibliotheca Patrum* Andreae Gallandii tom. I, p. 157, c. 5.

(2) Ita inter ceteros s. Ambrosius *Enarr. super* cap. 2 *Genes. de Paradiso* ad Sabinum Opp. edit. Paris. 1614, tom. I, col. 423 apud Plazzam op. cit. Act. 2, ar. 3, n. 180. Andreas cretensis *Orat.* I *in Nativit. s. Mariae* in *Biblioth. Patr.* Lugd. 1677, tom. X, pag. 620, col. 1.

data: quapropter ut perfecta consistat antithesis, ideo *immaculata* dicitur beata Virgo, quia nullum sive originarium sive propria actione admissum peccatum illam unquam contaminavit.

Haec epistola presbyterorum ac diaconorum Achaiae a nonnullis criticis uti adscriptitia seu supposititia habetur (1): alii vero eiusdem *γνησιότητα* pro viribus tuentur, quos inter auctor protestans Woog, qui primus graecum illius textum vulgavit, et Gallandius novissime in sua Bibliotheca (2). Verum quidquid censendum de hoc sit, nemo inficias iverit spectari eiusmodi epistolam posse ac debere uti monumentum vetustissimum, quod ad priora pertineat Ecclesiae secula (3), quodque proinde maxima ad faciendam fidem auctoritate polleat.

Utrum genuina sit censenda illa epistola.

Nec minus praeclare a communi contagione originalis vitii beatam Virginem liberat magnus ille alexandrinus antistes Dionysius, cum eam *unam et solam Filiam vitae* nuncupat dicens: *Multae reperientur matres: una autem et sola Virgo filia vitae genuit Verbum vivens et per se subsistens increatum, et creatorem* (4). Ubi animadvertenda etiam sedulo est antithesis inter *Virginem filiam vitae et Verbum vivens* ab illa in carne genitum, quam Dionysius instituit;

S. Dionysius alexandr.

(1) Consule Gallandium tom. I *Prolegom.* cap. IV, §. 5, ubi refert etiam argumenta virorum eruditorum quibus haec epistola suspecta est. Id ipsum deinde praestitit cl. Morcellius in suo Μηνολογιῳ τῶν ἐυαγγελιῶν ἑορταστικῶν sive in *Kalendario Ecclesiae Constantinop.* Romae 1788, vol. I ad diem 30 novembr. ubi pag. 250, not. 23 et illud sollerter adnotat: « Ἄμωμον πάρθενον non plus hic esse putabat Vuoogus, quam ἀθαλαμευτον πάρθενον sive virum non expertam. At ipsa vox πάρθενος tantumdem valet. Ipsa autem terrae virginis comparatio sanctam Virginem Mariam nobis exhibet ab ipsa origine immaculatam; quippe terra illa ex qua primus homo effectus, talis etiam tum erat, qualem paullo ante Deus esse iusserat; neque Adamo dictum fuerat, *Maledicta terra in opere tuo.* (Genes. c. 3, v. 17). »

(2) Ibid. §. 1 et 6.

(3) Siquidem ab antiquis temporibus, Ecclesiae catholicae sententia, in divinis officiis publice usurpabantur eiusmodi acta. Gallandius loc. cit. §. 9, existimat an. Christi LXXX scripta ea fuisse.

(4) Epist. s. Dionysii adversus Paulum samosatenum episc. Antiochiae. Opp. edit. De Magistris. Romae 1796, pag. 212, et seq.

tum pariter cum eam vocat *tabernaculum sanctum non manufactum*, eamque *servatam incorruptam, et a pedibus usque ad caput benedictam*. Sic enim ait: *Non in servo inhabitavit* (Christus), *sed in sancto suo tabernaculo non manufacto, quod est Deipara Maria. Illic enim in ipsa Rex noster, Rex gloriae factus est Pontifex et manet in perpetuum* (1); et iterum loquens de Apostolis una in coenaculo sedentibus die Pentecostes: *Erat enim*, inquit, *cum eis etiam domus illa Dei magna, manifestus mons Dei Deipara Maria* (2); denique Paulum samosatenum perstringens concludit: *Et qui nunc novissimis diebus propter nos venit, non in figura ignis, sed conceptus in ventre Virginis Mariae, superveniente Spiritu Sancto in eam: et Matrem incorruptam, a pedibus usque ad caput benedictam servavit, sicut ipse solus novit modum conceptus et ortus sui. Haec est quam Isaac praevidens, dicebat Iacob:* DET TIBI DOMINUS BENEDICTIONEM COELI DESUPER, ET BENEDICTIONEM TERRAE HABENTIS OMNIA. *Qui enim e coelo descendit Unigenitus Deus Verbum, gestatum est in utero, et genitum ex paradiso virginali habente omnia* (3). Sed neque veretur Dionysius dicere Mariam *tabernaculum Spiritu Sancto firmatum* ab eoque *protectum semper*, scribens: *Neque alius in tabernaculum eius verum introivit, nec exivit, nisi solus Dominus:* ET SIGNATA EST PORTA *tabernaculi integra et incorrupta et inviolata: manu enim Dei clausa est, et digito eius signata est. Neque summus noster Sacerdos manu hominis est ordinatus, neque tabernaculum eius ab hominibus fabricatum, sed Spiritu Sancto firmatum est, et virtute Altissimi protegitur illud semper laudatissimum Dei tabernaculum Maria Deipara, et Virgo* (4). Quae quidem in Dionysio eo plus habent ponderis, quod ipse in humano genere cunctisque hominibus quantumvis iustis, uti scite observat eruditus editor illius Operum De Magistris, peccatum originis agnoverit (5). Quod si nihilominus beatam Virginem *taber-*

(1) Ibid. in Responsione ad quaest. VII Pauli samosateni pag. 261.

(2) Ibid. in Resp. ad Quaest. X, pag. 274.

(3) Ibid. p. 277 seq.

(4) Ibid. pag. 240.

(5) Videsis eius praefat. *De Vita et scriptis s. Dionysii Alexandr.* pag.

naculum vocat *ab hominibus non fabricatum, sed Spiritu Sancto firmatum, protectumque semper tabernaculum Dei,* procul dubio illam ab omni semper labe immunem prorsus praedicat.

Celebris inter veteres extitit comparatio, quam ipsi crebro instituere praeoptabant Evam inter ac Mariam. Quemadmodum enim, aiebant, Eva serpenti credens origo fuit peccati, mortis, totiusque perditionis, ita et beata Virgo fidem Angelo adiungens, Verbum in utero suo indutum carne concepit, effectaque est nostrae salutis origo, ac proinde abolitionis peccati principium.

Comparatio apud veteres recepta Evam inter et Mariam.

Hanc expoliunt urgentque comparationem s. Iustinus M. (1), s. Irenaeus (2), Tertullianus (3), Iulius Firmicus (4), s. Cyrillus hierosolymitanus (5), s. Epiphanius (6). Quoniam vero princeps inter omnes eam usurpandi atque explicatius proponendi fuit Iustinus, satis heic erit eius verba describere quocum ceteri consentiunt. Loquens igitur sanctus martyr de Verbo a Patre genito dicit, ipsum *ex Virgine hominem esse factum, ut qua via initium orta a serpente inobedientia accepit, eadem et dissolutionem acciperet. Eva enim*

CXXXIII: n. XL, qui praeterea adversus nonnullos hypercriticos γνησιότητα *insignis epistolae*, ut eam vocat s. Hieronymus, a Dionysio datae contra Paulum samosatenum egregie tuetur pag. XV et seqq. §. X seqq. Siquidem hanc epistolam ex recentioribus criticis a s. Martyre abiudicarunt Valesius, Harduinus, Montfauconius, Dupinius, Caveus, Le Quien, Ceillier et Ponthius. Dionysio vero illam tribuendam mordicus vindicarunt Tillemontius, Fabricius, Natalis Alex., Bullus, et noster De Magistris. Pagius autem mediam veluti inivit viam scribens ad an. 264, n. III de hac ipsa epistola: « Etsi Dionysio falso tribuatur, non tamen inde sequitur non fuisse scriptam ab aliquo ex episcopis, qui synodis adversus Paulum celebratis interfuerunt. Innumeris autem exemplis constat, indubitatae antiquitatis epistolas scriptorum errore falsos titulos praeferre. »

(1) In *Dial. cum Tryphone* num. 100, pag. 195-196, edit. Moran. Paris. 1742.

(2) *Contra haeres.* lib. 3, c. 22, n. 4, edit. Massueti.

(3) *De Carne Christi* c. 17, edit. Rigaltii.

(4) *De errore profanarum religion.* c. 26 in Bibl. Patr. Gallandii tom. IV, p. 34 seq.

(5) *Catech.* 12, n. 29, ed. Touttei.

(6) *Haeres.* 78, num. 18, edit. Petavii.

S. Iustin. m. *cum Virgo esset et incorrupta, sermone serpentis concepto inobedientiam et mortem peperit. Maria autem Virgo, cum fidem et gaudium percepisset nuntianti Gabrieli laetum nuntium, nempe Spiritum Domini in eam superventurum, et virtutem Altissimi ei obumbraturam.... respondit: Fiat mihi secundum verbum tuum.* Comparationis vis ad rem nostram quod attinet in eo sita est, quod sicut Eva incorrupta adhuc et inviolata, divinaque ornata gratia causa fuit et origo humani generis exitii; ita et beata Virgo intemerata, atque a peccato quovis prorsus immunis causa facta est et origo salutis nostrae, fide atque obedientia sua concipiens in utero Christum redemptionis ac salutis auctorem. Talis autem non extitisset, si et ipsa aliquando peccato fuisset deturpata.

S. Hippolytus m. Huc pariter referuntur quae apud Hippolytum portuensem episcopum et martyrem leguntur: *Dominus peccati expers erat, et ex lignis putrefactioni non obnoxiis secundum hominem, hoc est ex Virgine et Spiritu Sancto* (1). Licet enim haec proprie referantur ad mirabilem Christi conceptum sine virili congressu peractum, cum tamen Virgo in qua conceptus est Christus Spiritus Sancti virtute *lignum incorruptibile* vocetur non secus ac ipse Spiritus Sanctus, ideo haud incongrue a s. Hippolyto immunem eam ab originali vitio existimatam fuisse infertur.

Origenes. Verum planius atque apertius Origenes, seu potius antiquus auctor homiliarum quae eius nomine circumferuntur, beatam Virginem immaculatam praedicat his verbis: *Huius itaque Unigeniti Dei dicitur haec mater Virgo*

(1) In *Orat. in illud*, DOMINUS PASCIT ME. In *Biblioth. Patr.* Galland. Tom. II. p. 496, fragm. VI. Iuverit integrum contextum adducere ex quo maiorem adhuc vim res praesens mutuabitur. *Porro autem*, scribit, *arca ex lignis quae putrescere non poterant, erat ipse Salvator. Per hanc enim, putredinis et corruptionis expers eius tabernaculum significabatur, quod nullam peccati putredinem genuit... Dominus autem peccati expers erat, et ex lignis putrefactioni non obnoxiis secundum hominem, hoc est ex Virgine et ex Spiritu Sancto, intus et foris tanquam purissimo Verbi Dei auro circumtectus.*

Maria, digna Dei immaculata sancti immaculati, una unius. Ubi eam confert cum *immaculato Dei Filio*, et per comparationem ad illum vocat *immaculatam.* Sequitur deinde alloquens B. Ioseph: *Accipe ergo eam sicut commendatum caelestem thesaurum, Deitatis divitias sicut plenissimam sanctitatem, sicut perfectam iustitiam;* postea concludit: *audite quod virgo in utero accipiet; non ex desiderio partum concipiens, quae neque persuasione serpentis decepta est, neque eius afflatibus venenosis infecta* (1). Haec postrema verba vix non dixeris formalem atque expressam de immunitate B. Virginis ab originali macula enunciationem. Praeclaram denique idem auctor instituit antithesin Patrem inter aeternum Matremque terrenam inquiens: *Non indiget* (Christus) *patre super terram, Incorruptibilem enim habet patrem in excelsis. Non indiget matre in caelis, immaculatam et castam habet matrem in terra, hanc multum beatam Virginem Mariam* (2).

At quae de B. Virgine diserto sermone habet s. Ephraem syrus omnem superant opinionem. Etenim eam omnibus praeconiis extollit oratione vere melliflua. Nonnulla subiiciam quae propius ad rem nostram spectant. In oratione ad sanctissimam Dei Genitricem: *Immaculata,* inquit, *et intemerata, incorrupta et prorsus pudica, atque ab omni sorde ac labe peccati alienissima Virgo, Dei Sponsa et Domina nostra .... inviolata, integra, planeque pura ac casta Virgo Dei Genitrix etc. Sanctior Seraphim et incomparabiliter reliquis omnibus supernis exercitibus gloriosior* (3). Placet praeterea sibi fervens hic B. Virginis laudator eam identidem vocando *immaculatam, immaculatissimam, purissimam, novam maxime ac divinam largitionem, omnino immaculatam, Dei* S. Ephraem

(1) Origenis Adamantii Opp. Par. II. edit. Parisiens. 1572. *Hom.* I. inter *Homilias in diversos* pag. 274—275.

(2) Ibid. Hom. III. p. 280 col. 2. De his Homiliis Cf. Bellarminum *De Script. Ecclesiast.* cum *Diss. Histor.* Philippi Labbei. Venet. 1728. Operum Tom. VII. *De Origene* an. 226. pag. 44. seq.

(3) In *Oratione ad sanctissimam Dei Genitricem.* Opp. edit. Rom. 1598, interprete Gherardo Vossio Tom. III. pag. 210; nec non *De sanctissima Dei Genitricis Virginis Mariae laudibus.* Ibid. p. 207.

divinam sedem, Dominam SEMPER BENEDICTAM, *Evae pretium redemptionis, fontem gratiae, Sancti Spiritus fontem signatum, Templum divinissimum, sedem Dei, puram, quae draconis nequissimi caput contrivit, quae semper fuit tum corpore tum anima integra et immaculata* (1), *tabernaculum sanctum quod spiritualis Beseleel aedificavit* (2). Quae quidem aliaque id genus permulta apertissime ostendunt quid de B. Virgine Ephraem senserit. Haec enim cum maculata eiusdem origine nullo componi modo possunt.

S. Ambrosius

Ita et s. Ambrosius de se in Adam peccatore loquens: *Suscipe me,* inquit, *in carne quae in Adam lapsa est; suscipe me, non ex Sara, sed ex Maria; ut incorrupta sit Virgo, sed Virgo per gratiam ab omni integra labe peccati* (3). Quibus verbis extremo loco positis utpote generalibus, neque ad actuales noxas coarctatis integritas a quavis labe luculenter significatur.

Antiquus Auctor

Afferri et illud e s. Io. Chrysostomo solitum fuit, quod in *Serm. de Nativitate Domini* idem scripsisse perhibetur: *Quemadmodum artifex, inventa materia utilissima, vas pulcherrimum fabricatur; ita Christus invento Virginis sancto*

(1) In *Orat.* cit. opp. ed. Rom. 1746. ex vers. Assemani Tom. III. p. 545. seqq.

(2) *Orat. ad Deiparam* ibid. p. 529.

(3) *Serm.* XXII. in Ps. 118. n. 30. edit. Maur. Tom. I. col. 1255. Heic editores Maurini adnotant in edit. Paris. adducta verba legi cum particula negante: *NON in carne, quae in Adam lapsa est*; sed alias omnes editiones et cunctos mss. codices respuere negationem. Et optime quidem, subdunt editores: neque aliud hic significatur, nisi quod Christi caro eiusdem naturae fuerit atque Adae caro, unde per generationis successionem propagata est; licet eiusdem peccato nequaquam maculata. Sane editio romana, quae prodiit an. 1580 in sex vol. distributa, et secundum quam adornata est editio Parisiensis an. 1614, omittit particulam negantem. Attamen hi ipsi Maurini editores in nota ad n. 21 Sermonis VI in hunc Psalm. 118 col. 1039. scribunt: « Nequaquam vero inficiatur (s. Doctor) beatae Virginis immunitatem ab omni peccato; quippe quam non obscure adstruat in ultimum huius ipsius psalmi versiculum illis verbis; *suscipe me NON in carne, quae in Adam lapsa est ec.* » Plura alia ex eodem s. Ambrosio testimonia afferri pro eadem sententia possent, quae tamen brevitatis gratia praetermitto.

corpore et anima, templum sibi construxit ornatum (1). Verum cum hic sermo dubiae saltem sit auctoritatis, eatenus rei nostrae probandae par est, quatenus ad veterem scriptorem spectat. Alia item non pauca Patrum testimonia, quae tamen ab adsertoribus piae sententiae passim adduci solent, omisimus, sive quod rem praesentem proprie non attingant, sive quod spuria aut dubia saltem habeantur (2). Quapropter heic primum Patrum agmen claudamus.

CAPUT XI.

PATRES ET SCRIPTORES ECCLESIASTICI RECENSENTUR QUI AB AUGUSTINO AD BERNARDUM USQUE IMMACULATO B. VIRGINIS CONCEPTUI FAVERE VISI SUNT.

Pro exortae pelagianae haereseos occasione doctrina de originalis peccati in omnes homines propagatione clariorem lucem adepta est, instante potissimum s. Augustino, qui illam haeresim plane contrivit. Exinde factum ut posteriores aetate Patres atque ecclesiastici scriptores vehementiori stilo dogma catholicum adstruerent ac vindicarent. Hac de causa alteram hanc seriem a priori distinctam volui, ut ex his etiam sententias afferrem, quae fautrices piae causae videntur.

Ab ipso Augustino ordiar. Hic igitur in libro *De Nat. et gratia* de B. Virgine disserens haec habet: *Excepta itaque sancta Virgine Maria, de qua propter honorem Do-* S. Augustinus

(1) Opp. edit. Frontonis Ducaei Lutetiae Paris. 1624. Tom. VI pag. 496, qui adnotat initium istius orationis s. Io. Chrysostomi citatum fuisse in Conc. Ephesino. Cf. eiusd. Adnotat. pag. 1042. Lege praeterea monitum praemissum a D. Montfauconio huic Homiliae. Opp. vol. VI. p. 391.

(2) Quae videri possunt magno numero tum apud Catharinum in *Disputatione pro veritate immaculatae Conceptionis B. Virginis*. Senis 1532. tum apud Theoph. Raynaudum sive in *Diptycis Marianis* Opp. edit. Lugdun. 1665. Tom. VII. p. 140. seq. sive in op. *Pietas Lugdunensis erga B. V. immaculate conceptam*. Tom. VIII. pag. 265. seqq. Apud Coccium in *Thesauro* lib. III. art. 1, apud Salazarium *De Concept*. c. 42, aliosque passim, praesertim vero apud Plazzam in op. saepius cit. *Causa immac. Concept*. Act. II. art. 3, et Act. VI. ar. 2.

mini nullam prorsus, cum de peccatis agitur, haberi volo quaestionem: inde (1) enim scimus, quod ei plus gratiae collatum fuerit ad vincendum omni ex parte peccatum, quae concipere ac parere meruit quem constat nullum habuisse peccatum (2). Licet vero heic s. Doctor, uti ex orationis serie constat, de peccatis actualibus loquatur, nihilominus cum propositio generalis seu universalis sit, atque ex disputationis natura pateat, peccata haec actualia, prout ab humana infirmitate profluunt, cum originali noxa, ex qua eiusmodi infirmitas enascitur, arcto nexu esse coniuncta; rite infertur nullam ab eo, etiam quoad originalem labem, voluisse haberi de Maria quaestionem: adeoque, ut consequens est, a propositionibus generalibus s. Augustini, quibus in omnes peccatum Adae derivatum adseritur, ex eiusdem sententia Mariam Virginem semper esse excipiendam. Sane cum Iulianus Augustino obiecisset: *Tu ipsam Mariam diabolo nascendi conditione transcribis;* respondit hipponensis praesul: *Non transcribimus diabolo Mariam conditione nascendi; sed ideo quia ipsa conditio solvitur gratia renascendi* (3). Videlicet ideo negat se Mariam diabolo transcripsisse *conditione nascendi,* quia haec ipsa nascendi conditio, nempe conceptio carnalis atque *activa,* ut loquuntur, gratia renascendi soluta est. Etenim cum Iulianus Augustino crimini vertisset, quod ob dogma de peccati originalis propagatione ipse transcripserit B. Virginem diabolo, haud profecto ab hac se criminatione s. Doctor purgasset, qui id apertis antehac verbis inficias iverat, nisi in ipso conceptionis actu Mariam gratia praeoccupatam per adducta verba significasset, ut per se liquet. Atque haec de Augustino satis (4).

(1) In duobus mss. vaticanis commemoratis ab editt. Maur. legitur *inde*; antiquiores scriptores a sec. XI ad XIV constanter legerunt *inde*, quos inter s. Th. 3. p. Q. 27. ar. 4. Huic lectioni videtur magis congruere orationis series, nec opponuntur codices; auctoritas praeterea quatuor seculorum eidem plane favet.

(2) Cap. 36. n. 42.

(3) *Oper. Imperfecti contra Iulianum lib.* 4. *c.* 122.

(4) Heic afferri solet ex Cyrillo alex. in Io. lib. 6, c. 15 testimonium pro immaculato Virginis Conceptu luculentissimum edit. Paris. 1573. col. 824.

S. Maximus taurinensis antistes Hom. 5. *ante Natale Domini* haec praeclara habet: *Idoneum plane Maria Christo habitaculum, non pro habitu corporis, sed pro* GRATIA ORIGINALI *(1)*. S. Maximus taurin.

Iis praeterea B. Virginem praeconiis exornant Theodotus ancyranus episcopus, et Proclus constantinopolitanus antistes, ut ab omni prorsus labe ac peccati cuiuslibet inquinatione eam liberent. Etenim Theodotus in *Orat. in sanctam Dei Genitricem* non dubitat eam *Virginem innocentem* expresse praedicare, *sine macula, omni culpa vacantem, intemeratam, sanctam anima et corpore, sicut lilium inter medias spinas germinans: non doctam Evae mala, quam nobis Creatore dignam donavit divina providentia (2)*. S. vero Proclus in *Orat.* VI in eamdem *sanctam Dei Genitricem* de s. Iosepho loquens: *Non meminerat,* inquit, *potuisse eam (*Mariam*) effici Dei templum, quae ex mundo erat formata luto (3)*. Atque *Orat. I: Haudquaquam architecto dedecori est,* ait, *ut eam incolat*

Theodotus ancyranus.

S. Proclus

quod ita se habet: *Et bene non solum caecus, sed etiam caecus a nativitate dicitur: quia omnes homines (excepto illo, qui de Virgine natus est, et sacratissima etiam Virgine, ex qua Deus homo prodiit in mundum, exempta) cum peccato originali nascimur.* Verum supposititium eiusmodi est testimonium, desumptum ex Iodoco Clichtoveo neoportuensi: qui de suo ingenio supplevit libros quatuor, qui tunc temporis desiderabantur in Commentariis s. Cyrilli in Ioannem, nempe quintum, sextum, septimum et octavum, Augustinum in plerisque sequutus, ut animadversum est a Richardo Simonio Tom. III *Hist. Critic.* Novi Testamenti. pag. 529, et 574. Sed quoniam, uti scribit I. Albertus Fabricius in *Biblioth. graeca* Hamburgi 1804. vol. IX. p. 460., Clichtovei supplementum a Cyrilli ipsius opere ex titulis librorum quidem, sed non ex distinctione typorum vel aliis notis in singulis paginis adpositis discerni satis potuit, factum est ut multi incauti pro cyrillianis Clichtovei verba laudarent. Ceterum in Io. Auberti editione 1638, qui primus Cyrilli Opera graece edidit, suppleti sunt ex Holsteniano codice libri integri quintus et sextus; septimi vero et octavi copiosa et longa fragmenta exhibentur cum versione Nicolai Borbonii ex catenis in Ioannem.

(1) Opp. edit. Rom. 1784. pag. 18.

(2) In *Biblioth. PP. Gallandii* Tom. IX. pag. 475. n. 11. 12. Haud pauca in eumdem sensum ibidem legere est, ubi inter alia haec scribit de B. Virgine: *Quae necdum nata auctori Deo consecrata sit... tota pulchra ut propensa voluntas, totaque suavis ut cella unguentaria.*

(3) Ibid. pag. 637. n. 8.

domum quam ipsemet extruxerit, neque lutum figulum inficit, cum ille vasculum, quod finxerat, refingit: ita nec quidquam Deum purissimum polluit, quod ex virginali utero prodiit. Quam enim citra omnem sui labem formaverat, ex ea nulla contracta macula processit (1). Et iterum ita Christum B. Virginem alloquentem inducit: *Nulla iniuria increatam maiestatem sum affecturus, ut in habitaculo, quod a me creatum fuit, habitaverim* (2). Quod si Deus ipse B. Virginem uti domum in qua habitaret, extruxit, profecto mundam extruxit. Is demum de eadem B. Virgine scribit: *Ipsa novae creaturae caelestis globus, in quo sol iustitiae numquam occidens omnem ab anima omni peccatorum noctem fugavit* (3); vocat *secundi Adami paradisum* dicens: *Latebat eum ex virginali rursus paradiso intemeratis Domini manibus plasmari secundum Adam* (4): aliaque eiusmodi de ea effert, quae omnimodam prorsus in B. Virgine asserunt a quavis culpa immunitatem.

Sedulius

Neque ab hisce sensis ablusit Sedulius cum de Virgine cecinit

Et velut e spinis mollis rosa surgit acutis,
Nil, quod laedat, habens, matremque obscurat honore;
Sic, Evae de stirpe sacra veniente Maria,
Virginis antiquae facinus nova Virgo piaret;
Ut, quoniam natura prior vitiata iacebat
Sub ditione necis, Christo nascente renasci
Posset homo, et veteris maculam deponere carnis (5).

Quibus non inelegantibus carminibus Sedulius aperte asseverat, B. Virginem eum in modum quo mollis rosa ex acutis spinis intacta exurgit, puram intactamque e temerata Evae stirpe prodiisse, atque ita Christi munere naturam vitiatam piasse.

Anonymus Auctor tractatus *Contra quinque haereses.*

Luculenter praeterea anonymus auctor libri cui titulus

(1) Ibid. p. 615. n. 3.
(2) Ibid. pag. 642. n. 14.
(3) *Orat.* VI. *Laudatio s. Dei Genitr. Mariae* in *Bibl. Patr. Gallandii* p. 646. n. 17.
(4) Ibid. pag. 637. n. 8.
(5) *Carm. Paschal.* lib. 2. vers. 29. seqq. in *Biblioth. Galland.* Tom. IX. p. 543.

Contra quinque haereses, ad V seculum spectans, idipsum tradit, dum Christum ita loquentem inducit: *Ego matrem de qua nascerer, feci: Ego viam meo itineri praeparavi atque mundavi. Hanc quam despicis, manichaee, mea mater est, sed manu fabricata est mea. Si potui inquinari cum eam facerem, potui inquinari cum ex ea nascerer* (1). Quod si Christus manu sua, idest praecipua cura Matrem suam condidit, profecto eam peccati sorde haud inquinari est passus. Huc pariter revocatur anonymus alter auctor commentarii in psalmos, quod olim Hieronymi nomine circumferebatur. Hic igitur verba illa explanans psalmi LXXVII. v. 14. *Et deduxit eos in nube diei,* haec habet: *Ecce Dominus venit in Ægyptum in nube levi. Nubem levem aut proprie Salvatoris corpus debemus accipere, quia leve fuit, et nullo peccato praegravatum est: aut certe nubem levem debemus sanctam Mariam accipere... pulchre dixit* DIEI: *nubes enim illa non fuit in tenebris, sed semper in luce* (2).

Auctor Comment. in Psalmos sub Hieronymi nomine.

Solent huc adduci s. Fulgentii verba e *Sermone de duplici Nativitate Christi* desumpta, quibus antithesis instituitur Evam inter et Mariam: *In primi hominis coniuge nequitia diaboli seductam depravavit mentem, in secundi autem hominis matre gratia Dei et mentem integram servavit et carnem* (3). Attamen loqui potius s. Doctor videtur de

S. Fulgentius.

(1) In appendice Opp. s. Augustini ed. Maur. Tom. VIII. col. 6. De hoc auctore consule *Admonitionem* editorum Maurinorum; ex qua patet Erasmum censuisse *Tractatum adversus quinque haereses* esse hominis quidem eruditi, arguti atque facundi non tamen Augustini, *nisi forte*, ait, *iuvenis scripsit*: Augustino eum adiudicasse Lovanienses et Bellarminum aliosque ductos auctoritate Bedae. Nihilominus Tractatum hunc post s. Augustini obitum sub Vandalorum dominatione scriptum fuisse editores Maurini ostendunt.

(2) In Append. ad tom. VII. opp. s. Hieronymi edit. Vallars. col. 201. Censet Vallarsius huius commentarii in Psalterium auctorem esse s. Columbanum, primum luxoviensem in Burgundia, deinde bobiensem in Italia abbatem. Lege eius *Admonit.* praemissam huic commentario pag. XXII.

(3) N. 6. edit. Paris. 1684. pag. 554. Sic porro se habet integer contextus post verba illa: *integram servavit et carnem*:, prosequitur s. Fulgentius: *menti contulit firmissimam fidem, carni abstulit omnino libidinem*; et n. 7 clarius adhuc mentem

fide Mariae collata, ut Angelo crederet incarnationis mysterium nuntianti, ac de immunitate a carnis illecebris.

S. Paschasius Ratbertus.

Hoc igitur praetermisso, s. Paschasius Ratbertus in lib. *De perpetua virginitate sanctae Mariae et de eius parturitione* negat carnem Mariae fuisse *carnem peccati*: siquidem, ut ipse loquitur, *constat eam ab omni originali peccato immunem fuisse, per quam non solum maledictio matris Evae soluta est, verum etiam et benedictio omnibus condonatur* (1). Et paulo post ita pergit: *Sed eximiae pietatis honorem vobis* aperit suam dicens: *Attendite fratres medicinalis gratiae lineas divina nobis benignitate monstratas. Tunc ad Evam Angelus malus accessit, ut per eam homo, quem Deus fecerat, a Deo separaretur: nunc autem ad Mariam bonus Angelus venit, ut in ea humanae naturae Deus Unigenitus uniretur etc.*

(1) In *Biblioth. Maxima Patrum* Lugd. 1677. tom. XII. pag. 566. col. 1. et 2. Hic tamen animadvertendum, s. Ratbertum videri locutum esse *de sanctificatione in utero*, deque eius nativitate quae immunis extitit a peccato. Verum si attente considerentur eius verba, quisque facile intelliget eum loqui de nativitate in utero, deque sanctificatione ab ipso ortu seu conceptu, cum primum nempe eiusdem Virginis foetus anima informatus est. Etenim sensum hunc postulant eius verba, quae ita se habent in contextu: *At vero B. Maria, licet ipsa de carne peccati sit nata et procreata, ipsaque quamvis caro peccati fuerit; non tunc iam ex praeveniente Spiritus Sancti gratia, ab Angelo prae omnibus mulieribus benedicta vocatur . . Alioquin si non eodem Spiritu sanctificata est, et emundata, quomodo non eius caro, non caro peccati fuit? Et si caro eius de massa primae praevaricationis venit, quomodo Christus Verbum caro sine peccato fuit, qui de carne peccati carnem assumpsit?* Et paulo post: *Unde et Ieremiae dies, atque Iob maledicta pronuntiatur; dies, inquam nativitatis eorum, tamen dies quando inchoata est felix Mariae nativitas, benedicta pronunciatur, et colitur religiose satis. Quod si in peccato esset, iure maledicta diceretur et gemebunda potius quam benedicta* etc. Scilicet eodem sensu hic *nativitatis* vox usurpatur, quo adhibita est ab Angelo apud Evangelistam, cum dixit: *Quod in ea natum est, de Spiritu Sancto est*: ac ideo sancta extitit ex Ratberto Mariae nativitas, quia sancta extitit eius conceptio. Hic liber passim, vel a Petavio ipso, allegari solet sub nomine s. Hildelfonsi archiepisc. toletani; at certum est, ut ostendit Mabillonius tom. II. Sanct. Benedictinor. sec. 2. p. 519. seqq., non esse eiusdem foetum, sed omnino Ratberto tribuendum. Adi etiam Luc. Acherium in Praef. ad tom. XI. et XII. sui Spicilegii pag. 7. Nonnulli verba quae difficultatem facessere videntur, non incongrue de peccati *debito* exponunt.

et decus virtutis beatissimae Virginis pudicitiam praedicare incorruptam et incontaminatam, ET AB OMNI CONTAGIONE PRIMAE ORIGINIS CONFITERI ALIENAM (1).

S. Germanus

Haec eadem sensa s. Germanus patriarcha constantinopolitanus in serm. *De nativit. Virginis* expromit inquiens: *Salve non manufactum tabernaculum, atque a Deo conditum in quod semel in consummatione saeculi solus Deus ac summus Pontifex introivit* (2). Quibus in verbis una semper doctrina dominatur, Deum videlicet peculiari ratione B. Virginem condidisse, in qua sedem se condignam sibi praepararet.

S. Ioannes damasc.

Cum porro s. Ioannes damascenus reddere rationem vellet, quare B. Virgo ex matre antehac sterili oriretur, ita in *Hom. I. in nativit. Mariae Virginis* loquitur: *Ceterum alia quoque altior diviniorque ratio a me afferri potest. Natura enim gratiae cedit, statque tremula, pergere non sustinens. Quoniam itaque futurum erat, ut Dei Genitrix Virgo ex Anna nasceretur, natura gratiae germen antevertere non ausa est: sed mansit fructus expers, dum gratia fructum ederet* (3). Nempe ex Damasceni mente tamdiu Anna sterilitate laboravit, quamdiu concepit peperitque B. Virginem, quae Dei genitrix futura erat, ac proinde ortu vel ab ipso gratia cumulata. Quocirca B. Maria ab eodem sancto in *Hom.* II. *De dormitione B. Mariae Virginis* vocatur *Virgo immaculata, quae nihil terrenarum affectionum admisit* (4). Verum luculentissime hunc sensum expressit, cum ibidem de B. Virgine scripsit: *Ad hunc enim paradisum serpenti aditus non patuit, cuius falsae divinitatis cupiditate flagrantes iumentis sumus comparati. Ipse enim Unigenitus Dei Filius, cum Deus esset, eiusdemque ac Pater substantiae ex* HAC VIRGINE AC PURA TERRA SEIPSUM *in hominem formavit* (5).

(1) Ibid. pag. 567.

(2) In *Biblioth. Patrum Graeco-Latina*. Paris. 1624. tom. II. pag. 457.

(3) N. 2. ex vers. Le-Quien. opp. tom. II. pag. 842.

(4) Ibid. n. 2. pag. 869.

(5) Ibid. pag. 869, ubi notandus est error typographi, dum omissa est in latina versione particula negans: *serpenti aditus non patuit*, prout habetur in graeco textu Ἐν τούτῳ γὰρ ὁ ὄφις οὐκ ἔσχε παρείσδυσιν. Hinc in vers. ex edit. Paris. 1577. fol. 390 ita leguntur allegata verba latine

Scriptores saec. IX.

Praeteritis vero brevitatis gratia s. Iosepho, qui hymnographus nuncupatur, Georgio metropolita nicomediensi, s. Petro chorepiscopo, aliisve nonnullis e seculo IX, quorum testimonia profert expenditque p. Benedictus Plazza (1), in quibus B. Virgo *ab omni macula et labe immunis* audit, diciturque *ab omni labe et macula pura; omni labe et macula et sorde carens; ab omni naevo munda; unice immaculata, summe immaculata; ex Anna et Ioachim prorsus immaculata*, aliisque eiusmodi titulis praeconiisque cumulata est; his inquam praeteritis, nonnulla adiiciam testimonia ex insequentibus auctoribus eruta.

Sophronius seu vetus auctor saec. IX.

Quoniam vero citari solent Sophronii aut etiam Hieronymi nomine verba Auctoris *Serm. de Assumptione*, qui saeculo IX floruisse perhibetur (2), huc eius iuverit referre sententiam, quae ita se habet: *Erat enim candidata multis meritorum virtutibus et dealbata, nive candidior Spiritus Sancti muneribus . . . et ideo immaculata, quia in nullo corrupta* (3). Et iterum: *Etsi in sanctis patribus gratia fuisse creditur: non tamen eatenus plena. In Mariam vero totius gratiae, quae in Christo est, plenitudo venit, quamquam aliter. Et ideo inquit,* BENEDICTA TU IN MULIERIBUS, *id est, plus benedicta, quam omnes mulieres. Ac per hoc quidquid maledictionis infusum est per Evam, totum abstulit benedictio Mariae (4).*

S. Petrus Damiani

His adiiciendus est s. Petrus Damiani, qui conceptis verbis insigne hoc privilegium asseruit Mariae in serm. *De*

reddita. *Etenim ad hunc paradisum serpens aditum non habuit, ubi falsae divinitatis cupiditate flagrantes iumentis comparati sumus.*

(1) In op. cit. *Causa immacul. Concept.* Act. 2. ar. 2. *Testimonium* XLI. seqq.

(2) Videsis Admonit. Vallarsii Opp. s. Hieronymi tom. XI. col. 92. seq. ubi ostendit neque Sophronium seniorem Hieronymi amicum, qui Psalterium, pluraque alia s. Doctoris opuscula graece vertit, neque recentiorem alium, qui circa medium octavum seculum librum *De viris illustribus* graece est interpretatus, sed anonymum esse scriptorem seculi IX.

(3) Col. 100. cit. edit. Obiter hic moneo duplicem in hoc volumine XI Vallarsii haberi paginarum numerationem: allegatio nostra spectat ad secundam.

(4) Col. 96.

Assumpt. dicens: *Caro Virginis ex Adam assumpta maculas Adae non admisit* (1). Alia eiusdem s. Doctoris, quae huc adducuntur, testimonia missa facio (2).

Ad haec s. Anselmus cantuariensis in lib. *De Conceptu Virginali* c. 18 affirmate pronunciat: *Decebat ut illius hominis* (Christi) *conceptio de matre purissima fieret. Nempe decens erat, ut ea puritate, qua maior sub Deo nequit intelligi, Virgo illa niteret, cui Deus Pater unicum Filium suum quem de corde suo aequalem sibi genitum tanquam se ipsum diligebat, ita dare disponebat, ut naturaliter esset unus idemque communis Dei Patris et Virginis filius: et quam ipse Filius substantialiter facere sibi matrem eligebat; et de qua Spiritus Sanctus volebat, et operaturus erat, ut conciperetur et nasceretur Illud de quo ipse procedebat* (3). Tanta autem puritas alia esse nequit, quam ea qua Virgo ab ipsa labe originali immunis est servata, prout haec eadem Anselmi verba expendens angelicus Doctor rite conclusit scribens: *Puritas intenditur per recessum a contrario, et ideo potest aliquod creatum inveniri, quo nihil purius esse potest in rebus creatis, si nulla contagione peccati inquinatum sit: et talis fuit puritas B. Virginis, quae a peccato originali et actuali immunis fuit. Fuit tamen sub Deo, in quantum erat in ea potentia ad peccandum* (4). Nec obest quod Anselmus ibidem addat: *qualiter autem Virgo eadem per fidem ante ipsam conceptionem mundata sit, dixi*, nempe in lib. 2. *Cur Deus homo* capp. 16 et 17; quibus verbis indicat

S. Anselmus cantuariensis

(1) Opp. s. Petri Dam. edit. Rom. 1606. tom. II. pag. 113.

(2) Ex. gr. in eius Serm. *De Annuntiat. Beatiss. Virg. Mariae* ibid. pag. 28. ubi sic scribit: *Cum fecerit Deus omnia opera sua valde bona, hoc melius fecit, conservans sibi in ea* (Maria) *reclinatorium aureum, in qua sola se post tumultus Angelorum et hominum reclinaret, et requiem inveniret.* Et paulo post loquens de B. Virgine subdit: *Germinat igitur virga Iesse de tortuosa radice generis humani; et de patriarcharum arbore in altitudinem et rectitudinem erumpens, omnem ignorat nodositatem, filiorum tenebras nescit, infructuosa quaeque non habet.*

(3) Edit. Maur. pag. 105.

(4) In 1. Lib. sentent. dist. 44. q. 1. ar. 3. fol. 137. col. 1. edit. Rom. 1570. tom. VI.

B. Virginem vi futurae Christi redemptionis puritatem illam obtinuisse.

S. Bruno

Sic etiam s. Bruno Carthusianorum parens eidem B. Virgini his verbis hanc praerogativam vindicat: *Dominus de caelo in terram aspexit, dum de regalibus sedibus in uterum Virginis venit. Haec est enim incorrupta terra illa, cui benedixit Dominus, ab omni propterea peccati contagione libera, per quam vitae viam agnovimus, et promissam veritatem accepimus (1).*

Atque haec praecipua sunt testimonia, quae assertores piae sententiae ex Patribus atque ecclesiasticis scriptoribus afferre solent, quibus evincant sententiam hanc in veteri traditione viguisse. Plura tamen consulto praetermisimus, ut etiam paulo ante monuimus, vel quod non plane admodum id, cuius gratia referuntur, praestare visa nobis fuerint, vel quod ex operibus adscita sint, quae in praesentia criticorum iudicio inter adscriptitia aut saltem dubia recensentur. Sistimus vero in s. Bernardo, quia, uti praefati sumus, eius aetate, ipsoque agente, controversia in utramque partem, ut usuvenit, exagitari coepit, aliis in aliam doctoribus sententiam abeuntibus.

CAPUT XII.

QUAE E SACRIS LITURGIIS PRO IMMACULATA B. VIRGINIS CONCEPTIONE ADDUCUNTUR.

Hac capitis enunciatione complectimur tum quae in liturgiis continentur, tum quae ad festorum spectant celebrationem.

Liturgiarum auctoritas

Nemo porro est qui nesciat, amplissimam liturgiarum esse auctoritatem, quippe quae testimonium exhibeant non unius alteriusve doctoris, sed integrae plane alicuius ecclesiae, eoque pluris esse faciendam, quo et ecclesia illu-

(1) *Comment. in Ps.* 101, opp. edit. 1523, pag. 169. col. 2. Floruit autem s. Bruno an. 1088.

strior est, et liturgia antiquitate praestantior. Iam vero post liturgiam romanam, quae s. Petri nomine inscribitur, eminet liturgia *Iacobi* nuncupata omnium orientalium antiquissima (1). Ex hac proinde qui piam sententiam propugnant, argumenta capiunt. Quandoquidem B. Virgo in ea titulis *immaculatae atque intemeratae* condecoratur. *Commemorantes sanctissimam, immaculatam, gloriosissimam Dominam nostram matrem Dei et semper virginem Mariam* (2); *Commemorationem agamus sanctissimae, immaculatae, gloriosissimae, benedictae Dominae nostrae Matris Dei et semper virginis Mariae* (3); item *praecipuae, sanctissimae, immaculatae* (4). In ritu pariter ordinationis chorepiscopi, qui apud Syros maronitas obtinet, quemque ex vetusto codice vulgavit Morinus, legitur: *Omnes pro eo oremus sanctam et laudatam et immaculatam Dominam nostram, beatam omni tempore Mariam genitricem Dei commemorantes* (5). Sic etiam in liturgia s. Basilii alexandrina legitur: *Praecipue vero sanctissimae, gloriosissimae, immaculatae, benedictionibus cumulatae, Dominae nostrae Deiparae et semper virginis Mariae* (6); nec non in liturgia s. Marci: *In primis sanctissimae, intemeratae etc.* (7). atque ita passim multa leguntur, quae omnimodam B. Virginis a quavis labe immunitatem perspicue commendant.

Liturgia Iacobi.

Huc accedit quod festum Conceptionis B. Virginis ab aetate remotissima penes Graecos et Orientales obtinuerit. In saeculo enim Ecclesiae quinto iam vestigia occurrunt instituti huius festi: siquidem in *Typico* s. Sabae, qui cla-

Institutio festi in Sec. V.

(1) De hac liturgia cf. card. Bona *De Rebus liturgicis* lib. I, Cap. 8. §. 3. cum adnotatt. Roberti Sala. Edit. Taurin. 1747. Tom. I, p. 128. seqq., necnon Euseb. Renaudotium *Liturgiar. Orientalium Collectio* Paris. 1716. Tom. II. *Dissertat. de Syriacis Melchitarum et Iacobitar. liturgiis* pag. 29 seqq.

(2) In *Biblioth. Maxima Patrum Lugdun.* Tomi II, par. 1, p. 3, col. 1.

(3) Ibid. pag. 4. col. 1.

(4) Ibid. pag. 6, col. 2. Eadem occurrunt in *Biblioth. Patrum Graeco-Latina* Paris. 1624. Tom. II, pag. 5, 6, 16, 22.

(5) *De Sacris Ordinat.* pag. 313. collat. p. 346.

(6) Apud Renaudot. Op. cit. tom. 1, pag. 72.

(7) Ibid. pag. 150.

ruit an. 484 (1), seu *in Ordine recitandi officium per totum annum* die IX decembris signatur *Conceptio s. Annae, matris Deiparae* (2): in septimo item saeculo mentio fit eiusdem festi apud s. Andream cretensem, qui an. 636 floruit. Is in canonibus et triodiis ad diem nonam decembris sic enunciat Conceptionis festum: *Die nona decembris Conceptio sanctae ac Dei aviae Annae*. Et Ode I: *Tuam*, scribit, *hodie, religiosa Anna, celebramus conceptionem, quod absoluta sterilitatis vinculis, Eam utero conceperis, quae Eum potuit capere qui nuspiam capi possit* (3). Nempe uterque loquitur de conceptione *passiva* B. Virginis, seu de Virginis Mariae conceptu, cuius quidem festum eodem die eodemque sub

(1) De quo lege Caveum in *Historia litteraria Scriptor. Ecclesiast.* Oxonii 1740, Tom. I, pag. 457. ad an. 484. ubi et ipse meminit huius *Typici* seu *Ordinis recitandi officium per totum annum* capita 59 continentis ab illo conscripti.

(2) Videsis apud Cuperum in *Act. Sanct Bolland.* Tom. VI, Iul. edit. Antwerp. pag. 243. ubi sic refert ex *Typico* s. Sabae ad diem IX. decembris Ἡ σύλληψις τῆς ἁγίας Ἄννης, μητρὸς τῆς Θεοτόκου *Conceptio s. Annae matris Deiparae.*

(3) *Biblioth. Maxima Patr.* Tom. X. pag. 685. col. 1. ex vers. Combefisii. Ex his patet non hoc coepisse festum sec. XII, aut paulo ante in Ecclesia orientali, sed septem integris seculis ante imperatorem Emmanuelem Comnenum, qui suum auspicatus est imperium an. 1143, obiit vero an. 1180. Is quidem imperator in Novella apud Theodorum Balsamonem in *Observation. ad Nomocanonem* Photii, festa recensens, quae a populo essent observanda, ait: *Nonus dies decembris; quia tunc Genitricis Dei nostri Conceptio celebratur.* Verum, uti adnotat Benedictus XIV. *De festis* lib. 2. Cap. 15. n. 17, horum verborum non est sensus, ut hanc ille festivitatem tum institueret, sed ut vetus et multo antea instituta, quemadmodum ceterae ex praecepto festivitates, a populo coleretur. Cf. etiam Fidel. Mazzola in op. *De Beata Virgine disputationes*. Augustae Taurin. 1845. Part. III. Disp. IV. *De actibus cultus B. Mariae Virginis.* Cap. 7. art. 1. *De Festo Conceptionis.* Et vero Leo Allatius in *Prolegomenis* seu in opere *De libris apocryphis* quod primum vulgavit Lequien vol. I. opp. S. Ioan. damasceni, § LXVIII ostendit solidos 156. annos ante imperatorem Leonem nempe an. a Christi nativ. 740. festum Conceptionis B. Virginis in s. Annae utero a multis iam celebratum fuisse. In cuius assertionis probationem refert testimonium ex oratione de hoc argumento recitata per aetatem illam a celebri Ioanne Euboeae episcopo. Cf. loc. cit. pag. XLII.

titulo celebrare Graeci consueverunt. Cum vero ambo nullum de festo uti recens invecto verbum faciant, sed uti iam pridem recepto, pronum est inferre longe ante eam aetatem in Ecclesia orientali illud invaluisse.

Seculis insequentibus continuata festi celebratio

Hoc idem videtur festum de quo egit s. Ioannes damascenus, qui an. 731 scribebat, sub titulo concionis *De Nativ. B. V.*: siquidem in ea Conceptionem eiusdem Virginis his verbis celebrat: *O lumbos Ioachim beatissimos, ex quibus mundissimum semen factum est! O praeclaram Annae vulvam, in qua tacitis incrementis ex ea auctus atque formatus fuit foetus sanctissimus! O uterum in quo animatum coelum, caelorum latitudine latius conceptum fuit* (1)!

Apud Graecos quadam cum solemnitate celebratum.

Quod autem hoc festum insequenti saeculo quadam cum sollemnitate penes Graecos celebrare mos fuerit, id evidentissime ac necessario crebrae orationes comprobant, quas Patres ad populum habuerunt. Sic Georgius archiepiscopus nicomediensis, quem an. 880 ut minimum floruisse constat (2), tres orationes habuit, quarum primam inscripsit: *In oraculum conceptionis sanctae Deiparae;* alteram vero: *In conceptionem s. Annae parentis sanctissimae Deiparae ;*

(1) Opp. edit. Lequien Tom. II. pag. 830. n. 2. Certe Anton. Possevinus in appendice ad Tom. III. *Apparatus Sacri* Venet. 1606. referens codices Ms. graece Bibliothecae card. Sfortiae in Urbe pag. 22. inter ceteros insequentes ita inscriptos recenset: *Andreae archiepiscopi cretensis sermo in generationem Deiparae Virginis Mariae. Damasceni sermo in idem festum*; ex quo patet *Sermonem de Nativitate* s. Io. Damasceni prout typis vulgatus est, antiquitus inscriptum fuisse *in Generationem*, seu *Conceptionem Deiparae.*

(2) Legesis Casimirum Oudinum in *Commentario de Scriptoribus Ecclesiae antiquis* Lips. 1722. Tom. II. col. 332. ad an. 880. Hic prius fuit magnae ecclesiae constantinopolitanae chartophylax, dein evectus ad sedem metropolitanam nicomediensem, claruit an. 880; fuitque Photio familiaris quem epistolis compellavit. Catalogum homiliarum eius exhibet Oudinus, easque distinguit ab homiliis Georgii Pisidiae qui floruit an. 640, cui scilicet Combefisius illas immerito tribuerat. Verum ea nobis non probatur ratio quam affert Oudinus, ut hasce homilias a Georgio Pisidiae abiudicet, quod nempe eiusmodi festum, ut nonnulla alia, nonnisi seculo IX fuerit in honorem B. Virginis institutum; hoc enim ex adductis monumentis falsum esse liquet.

tertiam denique: *In Conceptionem et Nativitatem sanctissimae Dominae nostrae* (1). In secunda porro oratione prae caeteris ista leguntur: *Cum itaque hodierna festivitas illustrioribus omnibus solemnitatibus, miraculorum in ipsa consummatorum ratione, praeeat; iisque ceu fundamentum quoddam, ac crepido supposita, quidquid in illis sacramentorum dispensatum est, pro fundamenti ratione in se colligat; par omnino est, ut tanquam principio et causae universorum bonorum, venerationem ei adhibeamus, impensiorique eam gaudio celebremus* (2).

Per idem saeculum imperator Leo VI cognomento *sapiens* ac *philosophus*, inter ceteras, quas edidit orationes, et eam conscripsit, quae est *De Conceptione B. Mariae* (3). S. Petrus siculus Argorum episcopus, et ipse eodem hoc tempore scripsit *Orationem in conceptionem Sanctae Annae, quando concepit sanctam Dei Genitricem* (4). Cumque in Ecclesia graeca haec solemnitas universalis evaserit, in Menologio, quod iussu Basilii iunioris ante an. 984 conscriptum est, legitur notata *V idus decembris conceptio s. Annae matris Genitricis Dei* (5).

Festi celebratio in Occidente.

Hac ferme aetate in Occidentali Ecclesia festum de Conceptione B. Virginis institui coeptum est. Eiusdem pri-

(1) Extant eae tom. XII *Biblioth. maximae Patrum* Lugdun. a p. 697. ad 702.

(2) Ibid. pag. 695. col. 2.

(3) Extat hic Sermo in graeco Ms. cod. Bibliothecae Sfortianae n. 65. uti testatur card. Baronius in notis ad Martyrol. Romanum die 8 decembris, nec non Gherardus Vossius in notis ad orationem s. Ephraemi *ad B. Virginem Mariam*. Floruit porro hic Leo VI iuxta Oudinum op. cit. tomo II. col. 394. an. 890.

(4) Integram huius s. Petri orationem vulgavit Bened. Plazza ad calcem operis sui *Causa Immaculatae Conceptionis* pag. 635.

(5) Sex posteriores menses huius Menologii ad fidem codicis membranacei Vaticani, quos Petrus Arcudius latine verterat, omnium primus in sua *Italia Sacra* Ferdinandus Ughellius vulgavit edit. Venet. 1722. Tom. X. pag. 343. seqq. cuius lege praefationem eidem Menologio adiectam. His porro sex mensibus Bollandiani Tomo VI. Part. I. *Act. sanct. Iunii* ed. cit. ad calcem pag. I. seqq. adiecerunt graece mensem iunium ex Ms. codice Basilianorum monasterii Cryptae Ferratae.

mordia iuxta Mabillonium saeculo X in Hispania fuerunt (1); deinde vero in Anglia. Etsi enim daretur, uti contendit Gerberonius (2), subdititiam eam esse epistolam, quae s. Anselmi cantuariensis nomine vulgata est *De Conceptione B. Mariae*, in qua refertur visio ab Helsino abbate monasterii ramesiensis habita; tamen cum de ea revelatione, ac propterea de festi institutione iam s. Bernardus uti de re compertissima loquatur in memorata epistola ad

In Hispania et in Anglia.

(1) Sane Godescalcus episcop. Aquitaniae rediens Anicium ex Hispania secum detulit vitam s. Hidelphonsi scriptam a Iuliano s. Hidelphonsi in toletana sede successore, qua in vita haec leguntur. *Unde etiam festum Conceptionis s. Mariae, quo scilicet ipsa concepta est, celebrari constituit* (Hidelphonsus), *et eius constitutione per totam Hispaniam solemniter colitur VI idus decembris*. Apud Mabillonium Sec. II. *Act. Sanct. Ord. s. Benedicti* pag. 522: ad quae biographi verba in margine hanc notam Mabillonius apposuit: *Festum Conceptionis s. Anselmo auctori tribuitur in concil. londinensi an.* 1328 *celebrato, apud Spelman. Tom.* 2. *quod forte an de Anglia intelligendum*. Qui deinde in adnotat. 139. in epist. CLXXIV. s. Bernardi ad canonic. lugdun. pag. LXI, Tom. I, Opp. eiusd. s. Bernardi addidit nullam eius festi mentionem fieri in libello Sixilanis episcopi toletani de vita Hidelphonsi, concluditque: *Sed tamen quin Conceptio Sec. X, quo libellus praedictus sub nomine Iuliani de gestis Hidelphonsi ex Hispania in urbem Anicium est allatus, apud Hispanias celebrata sit, in dubium vix revocari potest*. Attamen eruditus Faustinus Arevalo in op. *Hymnodia Hispanica*. Vol. in 4°. Romae 1786, pag. 225, seqq. in nota, haud contemnendis argumentis suspicatur sive a cit. biographo s. Hidelphonsi, sive ab aliquo interpolatore codicis permutatum fuisse festum *Annunciationis in conceptione Domini* reipsa institutum ab s. archiepisc. toletano, quodque nunc. *Expectationis partus* nomine insignitur, cum festo *Conceptionis ipsius B. Virginis*. Eum adisis.

(2) Gabriel Gerberonius editor Opp. s. Anselmi in censura operum eiusdem s. Archiepiscopi quam praemittit, undecim profert argumenta quibus abiudicet hanc epistolam, seu sermonem *De conceptione B. Virginis* a s. Anselmo, quae ibidem videri possunt. Levia nonnullis argumenta eiusmodi visa sunt. In hac porro epistola refertur visio per quam s. Elsinus abbas cum in imminenti naufragio versaretur, iussus est ad periculum evadendum, festum instituere Conceptionis B. Virginis die 8 decembris cum recitatione Officii Nativitatis eiusdem Virginis, immutata tantummodo voce *Nativitatis* in alteram *Conceptionis*, prout a s. Pio V deinde constitutum est.

canonicos lugdunenses an. 1130 (1), nec non Matthaeus Paris in vitis sanctorum abbatum monasterii s. Albani qui scripsit an. 1243 (2), (ut de insequentibus scriptoribus sileamus, qui miro consensu de eadem revelatione, eodemque disserunt festo) rite inferimus s. Anselmi aetate in Anglia solemnitatem de B. Virginis Conceptione celebrari consuevisse (3). Exinde pedetentim in Gallias, aliasque regiones, ut suo loco scripsimus, penetravit, omnesque Occidentis ecclesias pervasit, donec a romanis Pontificibus decreto sancitum est atque probatum.

Huius vero cultus obiectum esse animationis momentum, quod proinde uti sanctum celebratum est, postea ostendemus.

CAPUT XIII.

DE ECCLESIAE SENSU CIRCA IMMACULATUM B. M. VIRGINIS CONCEPTUM

Quamvis ea, quae ex liturgiis atque ex festi Conceptionis Marianae celebratione in superiori capite protulimus, satis aperte patefaciant quid Ecclesia antiquitus de hoc

(1) *Sed proferunt*, inquit, *scriptum supernae* (*ut aiunt*) *revelationis* Ep. CLXXIV. n. 6.

(2) Consule sis Opera Matthaei Paris Monachi albanensis. Londini 1642. in *Vitis viginti trium abbatum s. Albani* pag. 62, ad calcem *Historiae Maioris* n. 50, ubi refert Gaufridum, qui XVI abbas fuit sub Henrico I, nempe an. 1119, statuisse *festivitatem ascensionis Domini*... *et Conceptionem B. Virginis*. Porro s. Anselmus, referente Eadmero eius biographo, obiit an. 1109: cum vero hic agatur de institutione festi iam recepti, uti cetera, quorum ibidem fit mentio, in eo monasterio, rite infertur illam iam sub s. Anselmo suum nactam fuisse exordium.

(3) Inter ceteros s. Bonaventura loquens de Conceptionis festo in 3 lib. sent. dist. 3, par. 1, art. 1. quaest. 1. *Ut quidam dicunt*, inquit *haec solemnitas celebrari non coepit humana inventione, sed divina revelatione*: *quod si verum est, sine dubio bonum est solemnizare in eius Conceptione*: *sed quia hoc authenticum non est* (id est ab Ecclesia non probatum), *non compellimur credere*: *quia etiam contra fidem rectam non est*, *non compellimur negare*. Opp. edit. Rom. 1596, Tom. V, pag. 34, col. 1.

senserit argumento, operae tamen pretium esse censuimus appositam de ipso Ecclesiae sensu tractationem adiicere.

Ex duplici autem fonte eum colligi posse arbitramur tum scilicet ex pastorum, tum ex fidelium sese gerendi ratione.

Unde colligatur Ecclesiae sensus circa Immac. Concept. Ex Ecclesiae pastoribus.

Ac primo quidem ad pastores quod spectat, horum sententiam circa immaculatum Virginis Conceptum facile colligere est ex iisdem liturgiis, quae ab Ecclesiae pastoribus ad usum uniuscuiusque dioeceseos sunt concinnatae, nec non ex publicis, quas de hoc mysterio ad populos sibi commissos, concionibus habuere. Hi enim in Ecclesia graeca, seu potius orientali universa, certatim hoc B. Virginis privilegium praeconiis efferre connisi sunt. Idem existimes velim de festi celebratione, quae primum uno consensu in orientali Ecclesia ipsorum opera instituta est, deinde vero in Ecclesia occidentali, licet temporis tractu propagata fuerit, ac demum ubique recepta.

Cum vero nemo epocham praefinire possit, qua festum hoc primo institutum sit, quia auctores qui de eo loquuntur, nullatenus ab se illud institutum affirmant, sed de eo tanquam iam recepto disserunt, iure merito infertur fere ab immemorabili, ut aiunt, praesertim in Ecclesia graeca et orientali ipsius celebrationem invaluisse.

Ex fidelibus.

Ex pastorum porro doctrina fideles eam animo imbiberunt erga hoc mysterium venerationem, ac studium ut numquam in eorum cordibus, in quibus altissimas radices fixerat, vel minimum deferbuerit, immo in dies magis ac magis incrementa ceperit.

Eius antiquitas

Haud obscura huius fidelium sensus circa immaculatam Virginis Conceptionem vestigia in antiquitate remotissima occurrunt. Enimvero nisi alte haec persuasio fidelium mentibus insculpta fuisset, Iulianus pelagianus numquam s. Augustinum arguisset, quod ipse doctrinam defendens de universali in omnes homines peccati propagatione infensior esset Mariae, quam Iovinianus. *Ille,* inquiebat enim Iulianus, *virginitatem Mariae partus conditione dissolvit. Tu ipsam Mariam diabolo nascendi conditione tran-*

scribis; videlicet, cum te auctore et magistro in omnes originalis labes propagetur, adeoque diaboli mancipia omnes efficias, ipsa quoque Virgo eadem conditione tenebitur, a quo christianae aures prorsus abhorrent. Nisi enim haec mens fuisset Iuliano, numquam hic novator id s. Doctori obiecisset. Iam vero, uti vidimus, Augustinus ut eam a se propulsaret calumniam, quam ipsi impingebat Iulianus, negat id consequens esse; quia etsi id ferret Mariae conditio, utpote communi ratione genitae, adeoque debitum et ipsa labem hanc contrahendi praeseferret; praeoccupata tamen speciali gratia, numquam in diaboli servitutem incidit. Talis enim est vis responsionis s. Augustini: *Non transcribimus diabolo Mariam conditione nascendi, sed ideo quia ipsa conditio solvitur gratia renascendi;* perinde ac si diceret: falsum est quod ut certum tibi assumis: siquidem B. Virgo in conceptione ipsa per gratiam Salvatoris ab hoc debito soluta est, atque ideo numquam in diaboli cessit potestatem. Quod autem heic ab Augustino agatur de conceptione, patet: etenim nonnisi in conceptionis actu contrahitur originale peccatum. Quaevis alia huius textus expositio a nonnullis excogitata violenta est, et ab Augustini mente prorsus aliena (1).

Hic ipse fidelium sensus circa omnimodam B. Virginis a quovis peccato immunitatem ex alia Pelagii obiectione apud s. Augustinum elucet. Etenim ille haeresiarcha, ut evinceret posse hominem esse absque peccato, exemplum urgebat B. Virginis Mariae his verbis: *Ipsam Domini et Salvatoris nostri Matrem sine peccato confiteri necesse esse pietati.* Tantum vero abest ut Augustinus id reiiciat, ut illud probet magis atque confirmet dicens: *Quod ei plus gratiae collatum fuerit ad vincendum omni ex parte peccatum, quae concipere et parere meruit quem constat nullum habuisse peccatum* (2).

(1) Adi, si lubet, Plazzam op. cit. Act. 3, art. 3. §. 1. n. 378. seqq.

(2) Lib. *De Nat. et Gratia* c. 36, n. 42, col. 144.

Se demum prodidit latens in populo fideli pius hic sensus erga singulare B. Virginis privilegium, quum controversia in utramque partem agitaretur. Universalis siquidem protinus et constans ita effectus est, ut numquam deficere aut languescere potuerit; immo quo plures ex adversa parte ad eum restinguendum fierent conatus, eo in maiorem iugiter claritudinem prosilierit. Dicet fortasse quispiam populum agi potius quam agere, iisque adhaerescere sententiis, quibus imbutus a pastoribus aut institutoribus fuerit: quod si his addatur illa, quae fere suapte natura insita christiano populo est erga B. Virginem pietas ac propensio, optime intelligi, quare fideles piae sententiae mordicus adhaeserint. Esto: detur id modo. Quid inde? Nempe sequitur, Ecclesiae quoque pastores communem hanc tenuisse sententiam, ac parem animi dispositionem et propensionem in eis extitisse: adeoque alterum ab altero communitur. Qua ratione se prodiderit.

CAPUT XIV.

ARGUMENTA THEOLOGICA, QUAE A PIAE SENTENTIAE PROPUGNATORIBUS PROFERUNTUR.

Vis argumenti congruentiae.

Iter sibi sternunt immaculati Conceptus patroni ad id quod intendunt, vim ostendendo argumentorum, quae congruentiae seu decentiae vocitantur. Id vero efficiunt in medium proferentes principium ab Augustino praestitutum: *Quidquid tibi vera ratione melius occurrerit, scias fecisse Deum tamquam bonorum omnium conditorem* (1); scilicet Deum semper agere quidquid est aptius, et rectae rationis dictamini convenientius apparet.

Hoc praeiacto fundamento, ipsi urgent rationes congruentiae quas bifariam dispescunt, in *positivas* scilicet ac *negativas*. Positivas a decentia petunt, negativas autem ab inde-

(1) *De libero arbitrio* lib. 3, c. 5, n. 13.

centia; utrasque vero multiplici ex capite deducunt: nos horum argumenta singillatim breviterque attingemus.

Prima ratio ex decentia

Prima itaque decentiae ratio positiva, quae et potior est, et fundamenti instar assumitur, divinae matris est dignitas atque officium. Sane huic rationi institerunt antiqui Ecclesiae Patres, ut vidimus, qui exinde unanimi consensione inferunt, summam B. Virginis excellentiam et sanctitatem; adeo ut eidem vel ipsi spiritus caelestes cedant. Satis erit oculos in allata Patrum testimonia coniicere, ut id clarissime appareat. Cum enim divino huic muneri obeundo ab aeternitate ipsa B. Virgo fuerit a Deo electa ac praedestinata, iure deducunt debuisse iis ornari naturae ac gratiae dotibus, quibus creaturas omnes antecelleret. Talis porro non esset, nisi fuisset immunis, non ab noxis modo quae propria actione patrantur, verum et ab ipsa culpa primigenia, quae universam hominum infecit naturam. Siquidem fini media sunt accommodanda. Deus igitur qui sapientissimus est ac summe potens a communi eam lege servare debuit. Patres praeterea hac ipsa de causa uno ore affirmant, Deum peculiari ratione B. Virginem veluti aedem suam in qua corporaliter habitaret, sibi extruxisse, effecisse, fabricatum esse. Non est autem putandum, eum voluisse ut opus tam eximium ab ipsa sua molitione infectum sordidumque esset, daemonisque foret habitaculum, vel minimo licet temporis momento (1).

Ex multiplici relatione B. Virginis cum singulis Trinit. Personis

Id ipsum colligunt e variis relationibus quas B. Virgo ob divinam *maternitatem* suam ad singulas sanctissimae Triadis Personas nacta est. Ac primum ex ea quae Mariam inter et Christum seu Verbum carnem factum interest. Cum enim Verbum per incarnationem futurum esset verus ac naturalis Mariae filius, sane decebat ut Matris

(1) Confer Segnerium *Manna dell' anima* ad diem VIII decembris ubi hoc argumentum pulcherrime evolvit, nec non Bossueti *Sermons* I, II, et III *sur la Conception de la Sainte Vierge*, in quibus pariter eloquentissime rationes congruentiae, quibus adstruitur immaculata Virginis Conceptio, in suo lumine ponit; quae vero eidem adversari videntur, dissolvit. Opp. Bossueti edit. Versailles 1836, Tom. XV.

honori et amori prospiceret; minime vero huic amori atque honori consuluisset, si eam maculari originali vitio passus esset, cum potuisset singularis redemptionis ope immunem eam ab eiusmodi macula integramque servare. Hanc ipsam decentiae rationem urgent etiam ex parte ipsius Filii prout ipsam sibi matrem delegit. Et sane quidem: Christus est, qui sibi Mariam in matrem adscivit. Quod si parentum decus ex communi sensu in filios redundat, multo id magis verum esset, si filiis datum foret parentes sibimet eligere. Illi enim numquam patrem aut matrem sibi praeoptarent qui infamiae nota aliquando inusti fuissent: id enim in ipsorum dedecus vergeret. Cum igitur in Christi potestate fuerit sanctissimam ac immaculatam sibi parentem eligere, dubitandum ne est utrum maculatam potius an immaculatam, etsi ad punctum temporis, sibi adsciscere maluerit? Haec deinde auctoritatibus seu opportunis testimoniis Patrum communiunt, atque confirmant (1).

Cum Dei Filio.

His adiiciunt relationes quas cum Patre et Spiritu Sancto beatissima Virgo ob suum matris Dei munus peculiari ratione adepta est. Ac primo, quod ea de causa filia *primogenita* aeterni Patris passim a Patribus nuncupetur; qui eidem accommodant illa Ecclesiastici verba, quae de di-

Cum Patre et Spiritu S.

(1) Quae recoli possunt apud Strozzi Op. cit. lib. 1, cap. 5. Nos heic contenti erimus speciminis gratia unius alteriusve Patris verba proferre, quae huc referuntur. S. Ambrosius Ep. 83, data ad Sisinnium n. 2, scribit: *Genitales filios esse degeneres, ad naturam refertur: adsci os vel adoptione vel copula dedecores esse nostro errori adscribitur.* Opp. edit. Maur. Tom. II col. 1103. Sic etiam s. Bernardus Homil. 2. *Super Missus est* n. 1, *Factor hominum*, inquit, *ut homo fieret, nasciturus de homine, talem sibi ex omnibus debuit deligere, immo condere Matrem, qualem et se decere sciebat, et sibi noverat placituram.* Opp. ed. Maur. Tom. I. col. 743. Item Theodotus ancyranus in Homil. I, de *Nativ. Domini* quam habuit in Conc. ephesino ait: *Quoniam natus est in carne Verbum Dei custodit virginitatem, seipsum Verbum ostendens.* Apud Harduinum *Act. conc.* Tom. I, col. 1643. Nota etiam sunt s. Leonis verba ex Serm. I, *de Nativ. Domini* cap. 1: *Virgo regia Davidicae stirpis eligitur, quae sacro gravidanda foetu divinam humanamque prolem prius conciperet mente quam corpore.* Opp. edit. Ballerin. Tom. I, col. 64.

vina Sapientia dicta sunt: *Ego ex ore Altissimi prodivi primogenita ante omnem creaturam*; videlicet quoad praedestinationem et gratiam, qua idonea facta fuit ut eumdem Filium in carne gigneret, qui ab aeterno in natura divina a Patre gignitur. Quapropter sanctissima Virgo ea cuiusquemodi sanctitate dotata esse debuit, quae aliquatenus cum Dei ipsius comparari sanctitate posset, quaeque proinde in perpetua a cuiusvis culpae reatu immunitate consisteret.

Ex eius desponsatione cum Spiritu S.

Neque minoris est roboris illud congruentiae argumentum quod e relatione desumitur, quae hac ipsa de causa inter beatissimam Virginem intercedit ac Spiritum Sanctum, cuius illa sponsa est nuncupata. Etenim Spiritus S. functus est vice viri cum eius uterum foecundavit, iuxta illud quod legitur Luc. I, 55: *Spiritus Sanctus superveniet in te, et virtus Altissimi obumbrabit tibi* (1). Licet vero spiritale eiusmodi connubium consummatum veluti fuerit in incarnationis mysterio, inchoatum tamen est in ipsius Virginis conditione, uti animadvertit Gersonius scribens: *Beatam Virginem respice primo modo dum ab instanti suae creationis initiatum est matrimonium cum aeterno sponso Deo per arrham fidei, spei, charitatis et ceterarum virtutum* (2). Cum igitur divinus Spiritus B. Virginem peculiarem sibi sponsam olim futuram per gratiam praedestinaverit, eamque velut in spiritalis connubii pignus seu in arrham sponsalitiam omnibus virtutibus in ipso creationis momento ditaverit, profecto iure meritoque infertur eius animam a peccati contaminatione liberam voluisse.

(1) Rupertus abbas sic exponit foecunditatem a Spiritu S. tributam B. Virgini: *Ille* (Spiritus S.) *uterum virgineum coelitus irroravit, non de sua substantia, sed de naturali humore ipsius incorruptae carnis. In quo mira et magna distantia est, ab omni conceptu universae carnis, quia vim sementinam sacri corporis, non vir extrinsecus accedens, sed Spiritus Sanctus intus operans, excitavit. Comment. in Matth.* Cap. I, Opp. edit. Coloniae Agripp. 1577. Tom. III p. 11, 12.

(2) Tract. *Super Magnificat* Alphal. 73, Litt. G. apud. Strozzi Tom. I, lib. 2, cap. 7. Quem tamen textum in opp. Io. Gersonii edit. Ellies Du-Pin minime inveni.

Ex connubio Verbi cum B. Virgine.

A qua quidem ratione vix et illa discrepat, quae ducitur ex connubio, quod Christus in Virginis utero cum humana natura coniunxit, dum eam sibi in unitate personae copulavit iuxta illud s. Thomae: *Congruum fuit beatae Virgini annuntiari quod esset Christum conceptura, ut ostenderetur esse quoddam spirituale matrimonium inter Filium Dei et humanam naturam; et ideo per annuntiationem expectabatur consensus Virginis, loco totius humanae naturae* (1). Iamvero sponsam maxime decet puram, quoad fieri potest, atque immaculatam esse, praesertim vero ingenuam, quaeque alteri nunquam adhaeserit, idque eo magis quo sanctior, atque excellentioris conditionis est sponsus. Talis autem dici haudquaquam potuisset Maria, si aliquando, tametsi ad temporis punctum, peccato fuisset infecta ac Satanae veluti mancipium propter culpam addicta. At enim tum Christus, tum Spiritus Sanctus, qui vel in ipso eius ortu aut conceptione eam sibi desponderunt, substantialis sunt sanctitas: decebat igitur eos intaminatam sibi B. Virginem servare, nec pati umquam ut ipsa tali afficeretur contumelia.

Ex divino eiusmodi mysticoque connubio factum est, ut B. Virgo veluti omnium viventium mater habita fuerit, teste s. Epiphanio, qui ita scribit: *Haec est* (beata Mater Dei) *quam adumbravit Eva, quae viventium mater quodam aenigmatis involucro nuncupatur, siquidem Eva tum viventium est appellata mater ..... Revera tamen a Maria Virgine vita est in mundum introducta, ut et viventem pariat, et viventium Maria sit mater. Quocirca viventium mater adumbrata similitudine Maria dicitur* (2); adeo ut illa, quae secundum carnem protoparentum ceterorumque patriarcharum filia erat, omnium parens secundum spiritum effecta fuerit. Quare cum Christus primarius vitae huius auctor non propter culpam morti fuerit obnoxius, consequens est, B. Virginem, quae per participationem hunc

(1) 3. p. q. 30. ar. 1.

(2) *Advers. Haeres.* lib. III. *Haeres.* 78. n. 18. edit. Petav. Tom. II. pag. 1050.

Ex eo quod facta sit Mater omnium viventium.

titulum cum Christo habuit communem, debuisse ex privilegio ab hac morte immunem servari. Idque eo magis dicendum quo in *principio,* ut scholae loqui solent, *principiati* virtus reperiatur necesse est. Cum igitur protoplasti in ortu suo culpa vacaverint, ornatique gratia statim fuerint, debuit et hac decorari B. Virgo, qua mediante ex Patrum mente primi progenitores eiusmodi gratiam sunt consecuti. Quo sensu B. Virginem ita s. Bernardus compellabat: *O foeminam singulariter venerandam, super omnes foeminas admirabilem, parentum reparatricem, posterorum vivificatricem* (1)! Accedit quod a communi hominum sensu abhorrere censeatur, ut quidquam, quod alteri causa esse debet, depereat. Hinc absonum fuisset ut Eva, quae data uxor Adae fuerat ad humani generis propagationem, ante ipsam generationem moreretur. Si igitur B. Virgo, ut ex memoratis patet, viventium omnium secundum spiritum extitit mater, haud profecto debuit in ea vita spiritus deficere, seu nunquam ipsa debuit gratia carere.

Ex divina eius *Maternitate.*

His demum alia subnectunt argumenta piae sententiae assertores ex multimodis titulis, qui e divinae matris munere dimanant, deprompta, quibusque reipsa B. Virginem Ecclesia condecorat. Quandoquidem Ecclesia Mariam totius universitatis, proindeque Angelorum, atque hominum omnium reginam appellat. Hi autem tituli inanes ac nugatorii profecto non sunt, sed solido veritatis fundamento innituntur. Quod si B. Virgo Angelorum regina est, ac super choros Angelorum evecta, congruum videtur omnino, ipsam nulla ratione debuisse aliquando illa gratia carere, qua Angelorum agmina, ac protoparentes a suae conditionis exordio ornati et aucti a Deo sunt iuxta celebre Augustinianum illud effatum: *Erat Deus in eis condens naturam et*

(1) *Homil.* 2. *Super Missus est* n. 3. ed. cit. Vol. I. col. 744. Antithesin porro hic instituerat s. Doctor Evam inter et Mariam dicens praeter cetera: *Curre mater ad filiam; ipsa matris opprobrium auferat: ipsa patri pro matre satisfaciat: quia ecce vir cecidit per foeminam; iam non erigitur nisi per foeminam.*

largiens gratiam. Alioquin serva rebellium Angelorum B. Virgo extitisset, quod nefas videtur de Angelorum cogitare regina, qui nunquam gratia sunt destituti, nec propterea servi aliquando aut mancipia peccati fuere. Item non conveniebat, Mariam in gratiae ordine esse protoparentibus inferiorem, quorum regina per gratiam erat futura; fuisset autem sane inferior, nisi Deus ipsam quoque in gratia, sicuti et illos, condidisset.

Atque haec sunt praecipua argumenta theologica, quibus catholici doctores singulare hoc privilegium immaculati Deiparae Conceptus vindicare consueverunt, quaeque nos in compendium retulimus, ipsi vero fuse exponunt varieque exornant (1). Dixi *praecipua*: alia enim quamplura et illi praeter recensita adiiciunt, quae plus minusve ad rem conficiendam valent. Haec tamen nos praetermisimus tum quod ad ea, quae iam adduximus, facile revocari possunt, tum quod eiusmodi argumenta peremptoria non sunt, neque fundandae dogmatis definitioni, de quo nos potissimum inquirimus, per se paria, cum convenientiae et probabilitatis fines non excedant. Idem de argumentis negativis esto iudicium, quae ex indecentia promuntur, quaeque inversa licet ratione in positivis includuntur. Quare ea persequi supervacaneum puto.

(1) Adiri possunt inter ceteros Franciscus Guerra in op. *Maiestas gratiarum et virtutum omnium Deiparae Virginis.* Hispali 1659. duob. vol. in fol. Vincent. Fassari in op. *Immaculata Deiparae Conceptio theologicae commissa trutinae* Vol. unic. fol. Lugduni 1666. Ferdin. Quirinius de Salazar in op. *Pro immaculata Deiparae Virginis Conceptione defensio.* Compluti 1618. vol. in fol. Io. Ant. Velasquez *De Maria immaculate concepta* Vol. fol. Lugd. 1653. etc. Sed prae aliis accurate rationes theologicas expendit Suarez in 3. p. s. Thomae Tom. II. Quaest. 27. Art. 2. Disp. 3. Sect. 5. opp. edit. Lugd. 1614. pag. 22. seqq.

CAPUT XV.

EORUM QUAE UTRIMQUE ALLATA SUNT
EPICRISIS

Argumentorum collatio.

Historici veluti partes hucusque egimus ea enarrantes, quae in controversia de immaculato B. Virginis Conceptu ab utraque contendentium parte pro temporum successu atque occasione prolata sunt. Haec iam ad trutinam revocantes et invicem conferentes critica lance expendamus oportet, ut ex hac collatione atque 'Επικρίσει quid tandem colligere liceat, dignoscamus. Ut autem confusioni occurramus, quae sequeretur necesse foret, si haec permixte tractaremus, nos heic totidem paragraphis proposita argumenta pro unoquoque placito, sive a Bibliis sive a Patribus, sive ex Ecclesiae sensu aliisque traditionis fontibus desumpta, singillatim discutiemus.

§. I.

Argumenta biblica pro utraque sententia expenduntur.

Nulla pro utraque sententia decretoria Bibliorum testimonia.

Fatendum prius ingenue est, nullum prorsus biblicorum testimoniorum suppetere, quod controversiam pro alterutra sententia plane definiat.

Vis adimitur textibus biblicis pro contraria sententia.

Ex Concilio tridentino et pontificiis Constitution.

Etenim quae ab impugnatoribus urgebantur e sacris litteris testimonia, ea sunt quibus evincitur originalis labis in omnes propagatio, nemine prorsus excepto, nec non quae redemptionis necessitatem probant, qua omnes omnino ac singuli, qui ex Ada progeniti sunt, indigent. Porro vi sua tota biblicos hosce textus in praesenti de qua agimus quaestione destitui, constat non solum ex Constitutionibus pontificiis, verum etiam ex decreto tridentino; idque oppugnatores ipsi fateantur necesse est. Siquidem romani Pontifices iteratis decretis contrariam sententiam *piam* vocant, permittuntque ut a catholicis theologis in scholis docea-

tur propugneturque, atque a divini verbi praeconibus publice e suggestu Christi fidelibus proponatur. Concilium vero tridentinum in decreto de peccato originali protestatum est, seu edictum voluit: *Non esse suae intentionis comprehendere in hoc decreto, ubi de peccato originali agitur, beatam et immaculatam Virginem Mariam Dei Genitricem* (1): Neque his contenta apostolica Sedes stetit, sed praeterea ut coleretur Virginis Conceptio, Ecclesiam universam ad eius festum celebrandum obligatione praecepti obstrinxit. Quae quidem agendi ratio patefacit, obiecta Scripturarum eloquia peculiariter et proprie B. Virginem non tangere: alioquin nullo pacto ut *pia* aut propugnari aut praedicari posset haec sententia, sed omnino ut falsa, ut impia, neque ferenda, quippe quae Bibliorum auctoritati contraria habenda esset. Itaque hac ratione demitur vis tota adductis biblicis testimoniis, quibus in omnes, uno exempto Christo, culpae originalis propagatio adstruitur: nihilque in illis obstat quominus B. Virgo singulari Dei munere in ipso conceptus, seu, ut aiunt, animationis momento incolumis per gratiae sanctificantis largitionem servata ab illa dicatur (2).

Excluduntur quae e necessitate redemptionis promuntur.
Duplex redemptionis ratio.

Cum vero eiusmodi gratia, qua B. Virgo immunis a primigenia labe servata esset, ad intuitum Christi meritorum ipsi a Deo fuisset collata, sponte sua sequitur, B. Virginem eguisse redemptionis pretio, ac reapse sanguine Christi, nobiliori scilicet redemptionis genere, redemptam fuis-

(1) Refert card. Pallavicini, ut vidimus, in *Hist. Conc. Trid.* lib. 7. cap. 7, plerosque e tridentinis patribus stetisse pro pia sententia *de immaculato Conceptu*; plures praeterea optasse ut definiretur, aut saltem adiiceretur in decreto: *Quamvis pie credatur ipsam sine originali labe fuisse conceptam*. Quum tamen neutrum, aliis obsistentibus, fieri potuerit, ea saltem verba apposita sunt, quae haud obscure Concilii propensionem in id indicarent, quandoquidem Virgo vocatur *immaculata*.

(2) Cf. Suarez loc. cit. qui generalibus iis sententiis, quibus et B. Virgo comprehendi videtur, accommodat perbelle verba Ulpiani in lege *Princeps De legibus* dicentis: *Princeps legibus subditus non est: Augusta vero licet sit subdita, Princeps tamen eadem privilegia illi concedit, quae ipse habet.*

se. Norunt enim omnes quempiam duplici redimi ratione posse; nimirum aut si solvatur pretium quo a captivitate cui est mancipatus liberetur, aut idem ipsum si solvatur pretium antequam captivitati mancipetur, cui ceteroquin, nisi solveretur pretium, certo subiiceretur. Hac autem altera ratione, ut Dei matrem decebat, redempta a Christo B. Virgo esset. Proinde argumenta omnia, quae assertores maculatae Conceptionis e sacris litteris promunt ad evincendam maculae contractionem ex necessitate redemptionis, huc veluti ad scopulum alliduntur.

B. Virgo ex se obnoxia peccato originali.

Coronidis gratia et illud adiicimus ex obiectis textibus id unum evinci, quod piae sententiae adstipulatores haud quidem inficiantur, beatam nempe Virginem per se obnoxiam originali culpae extitisse, eiusque debiti contrahendi obligatione obstrictam ex naturali per Adam generatione fuisse, cuius vi eam incurrisset, nisi ab illa praesenti Dei praesidio fuisset liberata. Atque ita perbelle omnia, quae e Scripturis uti contraria proferri solent, cum pia sententia componuntur (1).

Nulla testimonia biblica decretoria ad adstruendum Virginis privilegium.

Verum neque ulla e Bibliis argumenta suppetunt decretoria, quibus certo ac definite eiusmodi privilegium in B. Virgine evincatur. Etenim praetermissis iis textibus qui *mystice*, ut aiunt, sunt intelligendi ac tralatitio dumtaxat sensu ab Ecclesia Deiparae accommodantur (hi enim dogmaticae probationi theologo viro exhibendae non sunt pares, ac solummodo Ecclesiae sensum manifestant), ille superest Geneseos locus 3, 15 expendendus. Nimis autem obscurus hic textus videtur, ac licet etiam detur anteponendam esse lectionem Vulgatae quae habet: *Ipsa conteret caput tuum,* tamen cum id, ut paulo ante animadvertimus, non esset per se praestitura mulier, sed per filium suum, seu per Christi merita, eo demum recidit quaestio, videlicet quousque tandem, qua mensura, quove modo caput serpentis B. Virgo esset contritura, seu diaboli operá dissolutura per ab-

(1) Quod praeclare ostendit Bossuetus in cit. Serm. I. *De Concept.*, atque idoneis exemplis e Scriptura depromptis illustrat.

solutam quam de daemone ac peccato reportasset victoriam. Iamvero sive hanc victoriam per liberationem sive per immunitatem retulisset, illud verum utroqueversum mansisset, B. Virginem caput illud contrivisse (1).

Fatendum tamen est aliquod exinde argumentum erui, imo et fundamentum satis solidum ad immaculatam B. Virginis Conceptionem adserendam. Satis firmum argumentum eruitur ex Genes. 3,15.

Etenim adductis verbis aliquid Deus prorsus singulare, quodque matris promissi liberatoris proprium esset, atque ceteris non commune significatum voluit; alioquin nulla apparet ratio iuxta exegesin catholicam, quare peculiarem de hac iniecerit muliere mentionem, ex qua semen promissum erat oriturum. Iamvero in hoc, quo de agimus, nihil aliud singulare omnino atque huiusce matris proprium quam immunitatem a quovis peccato confingere animo possumus. Nam quod ad liberationem ab originali labe post foetus animationem spectat, ea certe communis sanctissimo Praecursori fuisset, qui repletus est Spiritu Sancto ab utero matris suae; atque etiam, prout fert sententia satis recepta, Hieremiae, aliisque forte nonnullis. At absoluta exemptio speciale ac proprium solius Virginis privilegium foret. Ostenditur

Praeterea animus hypothesi de sola liberatione plene non acquiescit; haec enim in iustis omnibus, licet diverso gradu, diversaque ratione locum habet atque habuit: at heic de victoria plena agitur ac singulari: quae quamvis primario loco promisso Salvatori adscribatur, nihilominus secundario saltem beatae eius Matri, *mulieri* κατ' ἐξοχήν nuncupatae, tribuitur, ac proinde, quod natura Filio, Matri per participationem competit. Confirmatur

Quocirca omnibus rite perpensis biblicis oraculis, quae pro unaquaque afferuntur sententia, patet, testimonia, quae pro priori sententia stare videntur, congruam, imo addam Conclusio

(1) Notum est passim, interpretes, in sensu, quem vocant, *extensivo* iustis omnibus aptare oraculum Geneseos 3,15: quando et ipsi per Dei gratiam victoriam de diabolo insidiatore retulere, adeoque caput eius contriverunt. Hinc de Eva ipsa, per poenitentiam scilicet, id praestitisse dici potest. Cf. Corn. a Lapide et Bonfrerium in hunc loc.

et necessariam ex memoratis expositionem admittere; contra vero non ita facile eamdem aptari illi posse textui, qui a posterioris sententiae propugnatoribus in medium affertur. Ex quo tandem illud deducimus, causam de immaculata B. Virginis Conceptione hoc primo sub aspectu consideratam in tutiori loco esse collocatam.

§. II.

Patrum atque Scriptorum ecclesiasticorum testimonia, quae alterutri placito favere videntur, conferuntur simul atque expenduntur

Expenduntur testimonia Patrum pro adversa sententia.

Mihi diu ac sedulo expendenti ea Patrum testimonia atque effata, quae praesens spectant argumentum, quaeque maiori qua licuit fide paulo ante ita descripsi, uti ab alterutrius sententiae patronis afferri singillatim consuevere, animus aliquatenus, ut verum fatear, anceps haesit. Siquidem qui Augustino duce adversus pelagianam haeresim primigeniae labis in omnes Adae posteros propagationem propugnarunt, ne beatam quidem Virginem a communi hominum conditione exceptam fuisse videntur asserere, cum et illa communi ratione fuerit procreata. Quorum porro mens ex eo magis elucet quod Christi carnem ideo immunem a contagione originali affirment, quia sine concubitu, et extraordinaria plane ratione concepta fuerit. Accedit quod eidem sanctissimae Dei Genitrici accommodent, immo et eidem quasi pronuncianda tribuant illa Davidis verba: *Ecce in iniquitatibus conceptus sum, et in peccatis concepit me mater mea*; atque exinde inferant, iure carnem Mariae vocari *carnem peccati,* quatenus vere peccatum contraxerit, prout veram carnem habuit, ut ex Fulgentio patet. Idcirco addunt Mariae carnem *mundatam*, *purificatam*, *sanctificatam* fuisse priusquam Verbum ex ea carnem susciperet; idque adveniente in eam Spiritu Sancto factum.

Eliditur illorum vis.

Quae quidem omnia spernenda non sunt; praesertim cum nonnullos vel magni nominis theologos impulerint ut in

contrariam sententiam concederent. Attamen nec illud praetereundum silentio est, negari haud posse plerosque Patres omnimodam in B. Virgine sanctitatem eamque perpetuam aperte agnovisse et praedicasse. Omissis enim, quae ex Origene allata sunt, testimoniis, utpote saltem suspectis (1), certum est vetustiores Augustino Patres et ecclesiasticos scriptores docuisse, B. Virginem fuisse *terram immaculatam*, ex qua efformatum est Christi corpus, prout *terra immaculata* extitit illa, ex qua plasmatus est primus homo, ut vetustissimus auctor epistolae nomine presbyterorum et diaconorum Achaiae vulgatae scripsit. Similiter in comperto est, B. Virginem cum Eva ita ab illis esse comparatam, ut quemadmodum Eva adhuc incorrupta ac prorsus innocens, seu divina gratia fulgens ab angelo tenebrarum seducta fuerit, illi assensum praestando, sic et B. Virgo incorrupta prorsus et nulla adhuc culpa aut labe infecta Angelo lucis assensum praebuerit. Potior autem fuisset Evae quam Mariae conditio, si maculatus eius conceptus extitisset, quamvis ab originis vitio iam contracto postmodum fuisset mundata. Porro isthaec comparatio apud Patres fuit communis. Praeterea iidem tradunt ipsummet Verbum divinum sibi veluti in templum B. Vir-

(1) Origenis testimonia quae a piae sententiae adsertoribus proferuntur, quaeque nos suo dedimus loco, desumpta sunt ex *Hom.* 1. *ex decem Homiliis in diversos locos Novi Testam. in cap. Matth.* CUM ESSET DESPONSATA; nec non ex *Homil.* 3. *in cap.* 2. *Matth.* ANGELUS DOMINI APPARUIT IN SOMNIS IOSEPH: adducuntur vero a P. Plazza op. cit. Act. II. art. 3. Test. VII. pag. 186 ex Origenis operib. edit. Paris. ann. 1604. par. 2. Re quidem vera allegata loca in cit. editione reperiuntur; adnotat autem Plazza duas hasce homilias non esse ex illis, quas ab Origene abiudicant Bellarminus, et Labbé, atque Raynaudus Tom. XI. *Erotemate* 10. *De libris supposititiis.* Attamen exploratum est, illas haud Origenis esse. Cf. Huetium in *Origenianis* lib. 3. in *appendice* §. 5. *pag.* 275: ubi praemittit, has homilias fuisse a Merlino, quod hic ipse fatetur, e variis locis simul collectas, et eo dispositas ordine, quo secum internexae colligataeque cernuntur. Deinde ostendit argumentis tum intrinsecis tum extrinsecis, eas spurias esse, et ab ignotis scriptoribus latinis confectas. Cf. etiam D. Gerhardi *Patrologiam* pag. 139. et seq. nec non Io. Albertum Fabricium in *Bibliotheca Graeca* ed. Hamburgi 1801 cum supplementis Heumanni vol. VII. lib. 5, c. 1. §. 26. pag. 233, n. 18.

ginis corpus atque animam, seu totam Mariae personam ita aedificasse, uti Bezeleel tabernaculum construxerat, quemadmodum s. Ephraem ac vetus auctor nomine s. Io. Chrysostomi affirmant; immo et ex lignis corruptioni non obnoxiis, sicut ait s. Hippolythus martyr, adeo ut beata haec Virgo, testante s. Ambrosio, fuerit *per gratiam ab omni integra labe peccati.*

Patres favent B. Virgini post s. Augustinum.

Sed neque post Augustinum exortamque pelagianam haeresim in Patribus atque ecclesiasticis scriptoribus isthaec sublimis de omnimoda B. Virginis sanctitate opinio elanguit aut loco cessit. Quin immo magis in dies ac magis ex eo tempore increbuit. Etenim non solum et ipsi avitae traditionis filum producunt spectantes B. Virginem uti a Christo seu potius a Verbo ipso tanquam in templum, aut tabernaculum sibi extructam, vel tamquam in domum in qua habitaret sibi aedificatam, immo uti eam a qua corpus assumeret; verum praeterea hanc ipsam similitudinem exornant et amplificant, ut s. Maximus taurinensis, s. Proclus, anonymus auctor Tractatus contra quinque haereses, ac s. Germanus episcopus apprime faciunt. Insuper eamdem Virginem vocant expresse *innocentem, sine macula, omni culpa vacantem,* aliisque eiusmodi titulis decorant, quae quamlibet labem penitus excludunt. Neque his contenti, *servatam* eam asserunt *integram gratia Dei;* negant carnem Mariae dici posse *carnem peccati*; ac probationem adiiciunt, quia nimirum *constat eam ab omni originali peccato immunem fuisse*, ut loquitur s. Paschasius Ratbertus. Eam demum tali puritate nitere decuisse asseverant, *qua maior sub Deo intelligi nequeat*, uti s. Anselmus ait; quod quidem effatum angelicus Doctor *de immunitate a peccato originali et actuali* interpretatus est.

Plerique Patres favent B. Virgini.

Quae cum ita se habeant, pronum est inferre, Patrum doctorumque catholicorum non unam esse sententiam quoad hoc privilegium a Deo B. Virgini communicatum. Plerique tamen, iique vetustiores immaculato B. Virginis Conceptui favent, atque ita favent, ut eorum dicta nullam aliam probabilem interpretationem contrariam patiantur. Si vero de

recentioribus sermo est, conceptis verbis B. Virginem originis labe omnino eximunt, eamque prorsus immaculatam ac immaculatissimam praedicant.

At concedi ne debet Patres omnes, qui huic privilegio adversari videntur, illud reipsa Virgini denegasse? Rationum momenta proferam, quae contrarium cato cuilibet et cordato homini facile non suadebunt modo, sed persuadebunt.

Et sane praetermissis illorum Patrum, qui ad priores quatuor classes recensitas spectant, testimoniis, (quippe quae minus presse rem nostram attingunt, quaeque commode ea ratione exponi possunt, qua biblica testimonia intelligenda esse ostendimus), Patres scriptoresque ecclesiastici, qui ad quintam pertinent classem, atque ab adversa parte in medium producuntur, sunt praecipue s. Augustinus, s. Fulgentius, Eusebius vulgo emissenus, Ferrandus diaconus, s. Hildelphonsus, s. Petrus Damiani, Rupertus, s. Anselmus cantuariensis, Hugo Victorinus, ac s. Bernardus: decem videlicet a seculo V ad XII.

Patres, qui adversari videntur, dicta sua emolliunt

Porro ex horum numero ii *primo* subducendi sunt, qui dictis suis vim detrahunt omnem, aut maxima saltem ex parte aliis in locis extenuant, ubi qua fuerint mente accuratius exponunt. In quorum censu magnus Augustinus principem obtinet locum. Enimvero eum antea audivimus profitentem se nolle *propter honorem Domini, cum de peccato agitur, habere de sancta Virgine Maria quaestionem, quia scimus quod ei plus gratiae collatum fuerit ad vincendum omni ex parte peccatum.* Quibus verbis duplicem s. Doctor rationem adducit, quare declaret nolle se habere quaestionem de B. Virgine, cum de peccato agitur; videlicet propter honorem Domini, et propter uberioris gratiae collationem. Porro utraque ratio non minus ab actuali peccato, quam ab originali immunitatem requirit. Idque eo confidentius affirmandum, quod ipso Augustino magistro, peccatorum praesertim leviorum, de quibus heic disputat, scatebra et fons a primaeva, quae in nos transfusa est culpa, veluti effectus a causa sit repetenda. Indidem enim illa in nos debilitatio infirmitasque profluxit, qua fit ut leves cul-

S. Augustinus congrue exponi potest

pas omnes declinare nequeamus. Cum igitur B. Virgo talem gratiam e s. Doctoris sententia sit consecuta, qua omnia peccata, et quidem *omni ex parte* vinceret, sponte consequitur illum existimasse huius divinae gratiae munere B. Virginem peccatum ipsum originale vicisse; quod fieri nequit, nisi per acceptam ab eadem noxa immunitatem. Hoc vero clarius adhuc ex altero constat loco, in quo hipponensis praesul cum Iuliano disputans aperte inficiatur se transcripsisse diabolo Mariam conditione nascendi, nempe cum ea concepta est; quia ipsa conditio sublata est ex eadem Virgine gratia renascendi, utpote ob merita Salvatoris gratia praeoccupata. Nam nisi hunc sensum haec Augustini verba praeseferrent, minime ipse propulsasset Iuliani expostulationem, quod doctrina sua de originalis labis in omnes propagatione, qua Adae posteri diabolo transcribuntur, eamdem Dei genitricem diabolo transcripserit, si et in eam adamiticus reatus derivatus fuisset. Neque enim, ut negetur B. Virginem diabolo transcriptam fuisse, illud est satis, quod postea, sive citius sive serius, ab illa labe fuerit liberata, sicuti et nobis haud quidem sufficit eiusmodi peccati ablutio per regenerationis lavacrum facta, ne dicamur diabolo transcripti *gratia renascendi;* imo nec sancto ipsi Praecursori, quamvis repletus deinceps fuerit Spiritu Sancto ex utero matris suae, id fuit satis.

Imo et debet.

Quomodo componantur quae in speciem contraria scripsit s. Augustinus.

Ut igitur secum ipse consentiat s. Doctor, sagaciter dispiciendum, an textibus qui negotium aliquod facessere videntur, ea subsit sententia, quae cum reliquis testimoniis facile componi possit. Iam vero nil vetat, quominus prima ex allatis Augustini sententiis commode intelligatur de liberatione per exemptionem a culpa, cum dicat s. Doctor *aut suscipiendam mundavit*: quod etiam ex iis colligitur quae ibidem subdit: *Ideo Virginem Matrem, non lege carnis peccati, hoc est non concupiscentiae carnalis motu concipientem, sed pia fide sanctum germen in se fieri promerentem, cum eligeret creavit, de qua crearetur elegit;* adeo nempe puram sanctamque creavit, ut digna esset, quae Dei Mater eligeretur: nisi et illud dicere velimus, quod s. Doctor in obie-

ctis verbis de humana natura, quam de B. Virgine potius locutus sit (1). Quod vero ad alterum Augustini textum attinet, planus est eius sensus. Innuit enim Christum secundum carnem ex Abrahamo per eius filios naturali ratione prognatos usque ad B. Virginem descendisse, ex qua ipse nulla viri opera intercedente genitus est: in quo quidem nil est quod piae sententiae refragetur.

Quo sensu Patres vocaverint carnem Mariae *carnem peccati.*

Subducendi praeterea ex eo numero una cum Augustino ii sunt Patres, qui docuerunt carnem Virginis *carnem* esse *peccati*. Hac enim phrasi nihil aliud Patres, de quibus agimus, significatum voluere, quam B. Virginis carnem communi ratione progenitam fuisse: porro caro non constituit humanam personam, neque subiectum potest esse *formalis* quod vocant peccati, cum caro in se ac per se unice spectata neque iustitiae neque iniustitiae sit capax, uti argumentatur s. Anselmus (2). Quapropter B. Virginis caro vere dici po-

(1) Apposite Vasquez de Christo scribit tom. II. in 3. p. s. Th. disp. 117. Cap. 11. n. 122. ed. Ingolst. 1612. p. 42. « Quod tamen inquit (Augustinus), *aut suscipiendum mundavit aut suscipiendo mundavit*, non est intelligendum, quod ipse sanctitate sua abstulerit in carne illa singulari, quam suscepit, maculam aliquam, quae praecessisset, aut impedierit, ne peccatum et maculam contraheret. Nam cum conceptus esset non opera viri, sed de Spiritu Sancto, peccatum originis non contraheret: hoc enim solum contrahere possunt descendentes ex Adamo opera viri et foeminae. Intelligi igitur debet de carne in universum, nempe de tota natura humana, quam emundavit ab omni peccato Christus, assumendo partem quamdam illius naturae. »Qua posita interpretatione Augustini, sententia isthaec nullo modo proprie referretur ad Mariam, seu ad eius carnem. Sane nisi hoc modo intelligeretur Augustinus aut de praeservatione, sequeretur ex eius mente B. Virginem mundatam tantum a peccato fuisse vel in actu ipso Christi incarnationis, vel paulo ante: quod profecto adversarii non admittunt. Cf. ibid. alios eiusmodi s. Augustini ceterorumque Patrum textus accurate expositos et explanatos.

(2) In lib. *De Conceptu Virginali et peccato origin.* c. 3. edit. cit. p. 98. cuius verba haec sunt: *Quoniam iniustitia non potest esse nisi ubi iustitia debet esse; originale peccatum quod est iniustitia, non est nisi in natura rationali. Rationalis autem natura non est nisi Deus, et Angelus, et anima hominis, per quam homo dicitur rationalis, et sine qua non est homo*: ac s. Thomas 1. 2. q. 83. ar. 1. clarius adhuc id ipsum exponit scribens: *Sicut in subiecto peccatum originale nullo modo potest esse in carne sed solum in anima . . . . Si igitur cum*

tuit caro peccati, licet eius anima speciali privilegio intacta a peccati sorde fuerit servata; uti et nostra vere peccati caro dicitur, quamvis per regenerationis lavacrum peccati macula in ea prorsus fuerit detersa. Quum vero huiusmodi beneficium Patres B. Virgini non denegent, patet nullum exinde adversus piam sententiam argumentum posse deduci. Qua ratione praeter s. Augustini verba et illa quoque s. Fulgentii, s. Petri Damiani, Ruperti abbatis, et s. Anselmi commode explicantur, a quibus peccatum improprie vocatur concupiscentia, qua B. Virginis caro procreata est, quaeque a s. Augustino recte *filia materque peccati dicitur* (1). Hoc item sensu davidica verba accipienda sunt, quae Patres a B. Virgine veluti prolata exhibent: *Ecce in iniquitatibus concepta sum et in peccatis concepit me mater mea;* siquidem et haec de concupiscentia, ac proinde de peccati debito intelligi facile possunt. Quo quidem peccato ratione generationis etiam Virgo perfusa fuisset, nisi eius anima singulari Dei beneficio, cum primum corpusculo adhesit, anteoccupata gratia fuisset. Quinimo ex eo quod Virginis anima in sanctitate sit condita (ex quo factum ut haec ipsa sanctitas cum eius carne suo quodam proprio modo fuerit communicata) illarum dictionum vim melius assequimur, quibus Patres interdum asseruerunt Virginem emaculatam, emundatam, purgatamque fuisse, seu totum eius *suppositum* mundum sanctumque effectum (2).

Explanantur Patrum verba.

anima possit esse subiectum culpae, caro autem de se non habeat quod sit subiectum culpae, quidquid provenit de corruptione primi peccati ad animam, habet rationem culpae: quod autem pervenit ad carnem, non habet rationem culpae, sed poenae. Sic igitur anima est subiectum peccati originalis, non autem caro.

(1) In lib. 1. *De nupt. et concup. c.* 24. n. 27. ubi scribit: *Ex hac concupiscentia carnis, tanquam filia peccati, et quando illi ad turpia consentitur, etiam peccatorum matre multorum, quaecumque nascitur proles, originali est obligata peccato, nisi in Illo renascatur, quem sine ista concupiscentia Virgo concepit: propterea quando nasci est in carne dignatus, sine peccato solus est natus.*

(2) Cf. Vasquez loc. cit. c. 11. et 12.

Ne vero quis autumet eiusmodi explanationem a nobis pro lubito confingi, addimus, nonnulla ex allegatis Patrum testimoniis illam necessario exposcere, nisi velimus ex iis alios contra alios committere. Exemplo sit s. Paschasius Ratbertus, cuius verba sub s. Hildelphonsi nomine pro contraria sententia afferuntur; quibus is affirmat Mariae carnem *carnem esse peccati*, quam a Spiritu Sancto *sanctificatam* et *emundatam* dicit. Si enim de *formalis*, ut vocant, peccati in eam propagatione accipienda forent, quanam componi ratione possent cum aliis eiusdem s. archiepiscopi seu potius Ratberti effatis, quibus asseritur *constare eam* (B.Virginem) *ab omni originali peccato immunem fuisse, et ab omni contagione peccati originis alienam*, qua de causa inficiatur carnem Mariae vere fuisse *carnem peccati?* Fatendum igitur est nonnisi ratione generationis per concupiscentiam peractae, minime vero ob labis originalis contagium Virginis carnem in priori textu *carnem peccati* appellatam fuisse.

Patres interdum vocarunt Christi carnem *carnem peccati*

Quid plura? Nonne Patres interdum vel ipsam Christi carnem vocavere *carnem peccati* ratione propagationis, quam a progenitoribus peccatoribus est sortitus? Exemplo locupletissimo sint s. Hilarius pictaviensis, et s. Proclus. S. Hilarius quidem dum lib. 1. *de Trinit.* n. 13. de Christo scripserit: *CARNEM PECCATI recepit, ut assumptione carnis nostrae delicta donaret, dum eius fit particeps assumptione, non crimine* (1). S. vero Proclus constantinopolitanus *Orat.* VI. n. 14 vocat corpus Christi *corpus peccati*; sic enim Christum B. Virginem alloquentem inducit: *Nisi in PECCATI constitutus sim CORPORE eoque tanquam mortuus in novo recliner monumento* etc. (2). Quinimo s. Gregorius Nazianz. *Orat.* 51. n. 18 asserere non dubitavit, a Verbo assumptam esse *carnem damna-*

(1) Opp. edit Coustant. tom. II. col. 11. quem in locum Cf. notam eruditi editoris. Cf. pariter eiusdem editoris praefat. §. 1. n. 50, et 51. pag. XVII; ubi inter cetera in rem nostram profert similem phrasin ex Tertulliano lib. 1. *de carne Christi* n. 16. scribente: *Defendimus autem non CARNEM PECCATI evacuatam e se in Christo, sed peccatum carnis; non materiam sed naturam; non substantiam sed culpam.*

(2) In *Biblioth.* Gallandii tom. IX. pa. 642.

tam (1). Nemo tamen, qui vecors plane non sit, affirmabit ob eiusmodi locutiones hosce Patres existimasse, Christum peccatum contraxisse originale; sic nemo prudens ob easdem locutiones dixerit allegatos Patres censuisse, B. Virginem vere originalem labem incurrisse.

Idem de s. Anselmo sentias velim, qui in libro *Cur Deus homo* non e proprio sensu, sed ex Bosonis interloquentis ore citata verba protulit. Siquidem cum in libro de *Conceptu Virginis* propriam aperit sententiam, iis verbis effert B. Virginis puritatem, quae originalem maculam vel ipso Doctore angelico interprete omnino excludunt (2).

Ex iis Patrum ecclesiasticorumque scriptorum effatis, quae pro utraque contendentium parte diligenter excussimus atque contulimus, pronum est colligere. 1. Sententiam, quae virgineo privilegio favet, alteri sententiae temporis antecessione praescribere: haud pauci enim ex quatuor prioribus seculis Patres, ut vidimus, pro ea sunt; dum contra nonnisi ab Augustino numerari primum possint, qui eidem adversari videntur. 2. Neque etiam post Augustinum ipsum seriem interruptam fuisse Patrum atque doctorum, qui piae causae suffragarentur, sed potius auctam numero, dictorumque pondere et gravitate magis communitam. 3. Quae praeclaro Virginis decori de immaculato Conceptu maxime videntur officere, perfacili expositione eaque opportunissima intelligi et explicari posse; imo ex iis pleraque ita prorsus, uti supra memoravimus, intelligenda esse atque explicanda, ne secum ipsi pugnare dicantur: contra vero nulla ratione in oppositam sententiam detorqueri aut distrahi posse illorum Patrum oracula, quae ad pium adstruendum placitum ad-

(1) Opp. s. Gregor. Nazianz. edit. Paris. 1630. tom. I. p. 742. quem in locum cf. *Commentar.* Eliae cretensis ibid. tom. II. col. 1290.

(2) Sane vel ipsi Centuriatores Magdeburgenses centuria XI. cap. 10. *De episcopis et doctoribus Ecclesiae*, agentes de doctoribus britannis, naevis illis quibus doctrina s. Anselmi cantuariensis ipsis videtur aspersa et hunc accensent, quod senserit *omnes in peccatis mortuos, dempta solummodo MatreDei. Undecima centuria Ecclesiasticae Historiae.* Basileae 1567. col. 615. lin. 8.

ducuntur. 4. Nullum plane e Patribus disertis verbis asserere *B. Virginem fuisse cum labe originali conceptam* eaque inquinatam: secus autem se rem habere quoad Patrum textus, qui in privilegii favorem afferri solent. Etenim in illis reperimus, B. Virginem idoneum Christo habitaculum in se praebuisse *pro gratia originali*, ut ait s. Maximus; item eam *ab omni originali peccato immunem fuisse*, ut s. Paschasius Ratbertus asserit, qui id pro certo ratoque habet, cum adhibet voculam illam *constat;* nec minus asseveranter id ipsum declarat, dum adiicit oportere nos *B. Virginem ab omni contagione primae originis confiteri alienam:* nec non ad eamdem Dei Matrem *serpentis aditum* non patuisse uti s. Io. Damascenus loquitur; ne phrases bene multas aequipollentes recenseam, quae apud eosdem ceterosque Patres passim occurrunt, ut cuique illorum textus oculis perlustranti facile patebit. Hi vero, omissis etiam qui ex operibus dubiis peti possent, supra viginti numerantur.

Nemo ex Patribus expresse dixit B. Virginem fuisse in peccato conceptam.

Contrarium vero Patres aliqui expresse dixerunt.

Atque hi quidem omnes aetate Bernardi anteriores sunt, seu ad ea tempora spectant quibus nondum controversia haec agitari coeperat. Sed quid de ipsius claraevallensis Abbatis mente sentiendum est, qui Patrum agmen claudit? Equidem ipsum praeterire potuissem, utpote eum a quo disceptatio haec originem duxit, cum nobis propositum fuerit antiquitatis monumenta expendere huc pertinentia, quae exorsum quaestionis antecedunt. Verumtamen nonnulla de eius sententia delibabimus. Ac 1. in confesso est s. Bernardum suam ad canonicos lugdunenses dedisse epistolam, ut eos redargueret, quod inconsulta Sede apostolica novam festivitatem de Virginis Conceptione adoptaverint: 2. exinde ipsum B. Virginis ortum sanctum fuisse deducere, quod solemnitas Nativitatis in Ecclesia universa celebraretur: 3. impetivisse Conceptionis cultum eo quod careret obiecto. Siquidem ex ipsius mente Virgo sancta esse non potuit priusquam conciperetur, quum nequiverit *ante sancta esse quam esse*: sed nec in ipso conceptionis momento id potuit: *quomodo namque,* ipse pergit, *aut sanctitas absque Spiritu sanctificante, aut sancto Spiritui societas*

Quid sentiendum de mente s. Bernardi.

Videtur locutus de conceptione Virginis activa.

cum peccato fuit, aut certe peccatum quomodo non fuit, ubi libido non defuit? Nisi forte quis dicat de Spiritu Sancto eam, et non de viro conceptam fuisse; sed id hactenus inauditum etc. Nempe ideo claraevallensis Abbas sanctam Virginis conceptionem inficiatur quia maritali complexu genita est. Minime vero perinde *peccatum* appellat libidinem utpote peccati causam, quasi censuerit libidinem in coniugali actu *formale*, ut vocant, peccatum esse. Quod vel suspicari in tanto viro nefas esset. Quae cum ita sint, patet s. Doctorem de prima Virginis conceptione quam *activam* dicunt, non autem de conceptione *passiva*, seu de animationis momento, de quo nos agimus, esse locutum.

Ita antiquiores s. Bernardi mentem intellexerunt.

Reipsa hoc sensu auctores s. Bernardo suppares *conceptionis* vocabulum usurpasse ostendit Mabillonius (1); Qui proinde s. Bernardi effata de conceptione *activa*, seu

(1) In nota 141. in epist. LXXIV. s. Bernardi col. LXII. ubi scribit: « Qualis fuerit s. Bernardi mens in hac epistola, non una et eadem est Doctorum antiquiorum, ac neotericorum sententia. Huius diversitatis causa profluxit ex diversa acceptione vocis *conceptionis*, quam aliter neoterici, aliter auctores Bernardo suppares usurparunt. Nam isti quidem conceptionis nomine significabant conceptionem *activam*, seu confluxum seminis ad formandum embrionem. Unde Alensis p. 1. q. 1. ar. 2. *Conceptio*, inquit, *dicit commixtionem, quae est in principiis seminalibus viri et mulieris* etc. Neoterici vero conceptionem sumunt pro conceptione *passiva*, id est pro instanti illo, quo anima corpori iam efformato infunditur. Superiorem conceptionis rationem clarius exprimit Alensis, quaestionis iam citatae 2. ar. 1. in quo distincte quaerit 1. *An. B. Virgo fuerit sanctificata in conceptione*; 2. *an post conceptionem ante animae infusionem* etc. Quam significationem complectens s. Thomas in Mag. dist. 3. q. 1. ar. 1. c: *Ad hoc dicendum*, inquit, *quod B. Virgo non ante conceptionem, nec in conceptione ante animae infusionem sanctificata sit*. Ex qua quidem interpretatione contigit, ut quamvis isti Doctores, immo et Albertus M. et s. Bonaventura, in ea fuerint sententia, B. Virginem in instanti infusionis animae fuisse peccato originali obnoxiam (quod tamen alii inficiantur); numquam tamen s. Bernardum in hac parte adduxerint in suae sententiae patrocinium, ut multi allucinantur; sed tantum eo usi sint ad praesidium et argumentum illius partis, quae eidem B. Virgini sanctificationem negat ante animae infusionem. Ita enim inter ceteros expresse docet Albertus M. in 3. dist. 3. ar. 4. c. *Dicimus*, inquit, *quod B. Virgo non fuit sanctificata ante animationem, et qui dicunt oppositum, est haeresis con-*

de seminis excisione ad foetum gignendum et efformandum exposuere. Ita Alensis, Albertus Magnus, s. Thomas, s. Bonaventura, quorum testimonia idem cl. vir profert. Nobis heic satis sit verba s. Bonaventurae describere qui in 3. dist. 3. q. 1. ad 4, scribit: *Non huic obviant dicta Bernardi. Potius enim intendit excludere errorem, ne quis credat Virginem sanctificatam in conceptione (activa* scilicet, praecedente animae infusionem de qua loquitur), *quam erga Virginem devotionem nostram minuere.* Ac obiecto sibi hoc Bernardi contextu: *Nec in ipso conceptu (*sanctificari poterat*) propter peccatum quod inerat,* ita difficultatem solvit: *Constat quod illud non est dictum propter peccatum quod esset in parentibus, quia potuissent ipsam concipere sine peccato: ergo dicit propter causam peccati quae erat in carne. Ergo videtur, quod sanctificatio* (Virginis) *non fuerit ante infusionem animae.*

Confirmantur quae de mente s. Bernardi dicta sunt.

Cum igitur tum ex ipsis s. Bernardi verbis institutaque ab eo argumentatione, tum ex communi veterum, quam eorumdem verborum exhibuerunt explanatione, luculenter constet eum de conceptione tantum *activa* animationem praecedente sermonem fecisse, legitime colligitur, s. Doctorem piae sententiae infensum non fuisse. Imo cum ipse ex celebritate festi de natali B. Virginis die, quae iam in Ecclesia ubique vigebat, intulerit sanctam eam extitisse ante nativitatem; iure meritoque concludimus ipsum sanctam pariter Conceptionem propugnaturum fuisse, si idem festum a Christifidelibus ubique celebrari, ut nunc fit, cognovisset. Idque eo liberius affirmo, quod s. Doctor epistolae suae finem his verbis fecerit: *Quae autem dixi, absque praeiudicio sane dicta sint sanius sapientis. Romanae praesertim Ecclesiae auctoritati atque examini totum hoc sicut et cetera, quae eiusmodi sunt, universa reservo: ipsius si quid aliter sapio paratus iudicio emendare.*

Sententiam suam apostolicae Sedis auctoritati subiecit.

demnata a B. Bernardo in epistola ad lugdunenses, et a magistris omnibus parisiensibus » Deinde addit etiam textum s. Bonaventurae, quem et nos retulimus. Ex quo discimus allucinatum fuisse Vasquezium dum tomo II. in 3. p. q. 27. disp. 117. cap. 8. de conceptione *passiva* exponit verba s. Bernardi.

Mabillonii difficultates refutantur.

Perperam vero cl. Mabillonius (quamvis profiteatur neque antiquis velle se refragari neque recentioribus, qui verba s. Bernardi secus explanant) duo oggerit ex quibus colligit s. Bernardum nullatenus pro pia stetisse sententia. Unum, quod B. Virginis in utero conclusae sanctificationem aequiparet sanctificationi qua et Hieremias et s. Ioannes Baptista in parentum utero sanctificati sunt, si tamen sanctitatis gradum excipias. Hos porro labe originis fuisse vitiatos exploratissimum est. Alterum, quod aperte concedere videatur in *Serm.* 2 *in Assumptionem*, B. Virginem a parentibus *originalem maculam traxisse*. Perperam, inquam, haec a Mabillonio oggeruntur. Illa enim aequiparatio ad unam sanctificationem personarum in utero inclusarum, de qua disserit, refertur, non autem sive ad modum, sive ad tempus (1) illius sanctificationis indigitandum protenditur. Secus enim inde sequeretur, Beatam Virginem solummodo post sex menses aut paulo ante nativitatem fuisse sanctificatam, quod nemo dixerit. In serm. autem 2 *de Assumpt.* s. Bernardus haudquaquam absolute, sed *hypothetice*, ut aiunt, loquitur dicens: *Absit enim, ut proprii quidquam inquinamenti domus haec* (beata Virgo) *aliquando habuisse dicatur, ut in ea proinde scopa Lazari quaereretur. Quod si originalem a parentibus maculam traxit; sed minus a Hieremia sanctificatam in utero aut non magis a Ioanne Spiritu Sancto repletam, credere prohibet pietas christiana* (2). Perinde ac si diceret: etiamsi darem B. Virginem a parentibus originalem maculam traxisse, ab ea nihilominus mundata ac sanctificata est, prout Hieremias ac Ioannes ab eadem mundati ac sanctificati fuere. Quin potius ex eiusmodi loquendi ratione videtur constare luculentius, s. Doctorem in celebri illa ad lugdunenses canonicos epistola de sola *activa* conceptione sermonem habuisse: alioquin in hoc Sermone minime quidem fere per dubitationem B. Virginem a parentibus maculam originalem traxisse diceret, sed uti ratum id habuis-

(1) In epist. cit. n. 3. et 4. ubi agit de festo praesertim nativitatis s. Io. Baptistae, eo quod in utero prius sanctificatus fuerit.

(2) Serm. cit. n. 8.

set, prout ita affirmate in epistola constituerat. Verum de s. Bernardi mente satis.

§. III.

Quid de germano Ecclesiae sensu circa B. Virginis Conceptionem sentiendum videatur, disquiritur.

In catholicae Ecclesiae sensum quoad aliquam sententiam inquirere perinde quidem est atque investigare, in quam illa partem animum suum proclivem magis patefecerit. Huius vero propensionis indicia, ac manifestationes sunt publica eius acta, liturgiae, festa, orationes, pastorum ac fidelium in unum veluti conspiratio.

Indicia sensus Ecclesiae erga aliquam doctrinam

Ad eruendum igitur germanum veteris Ecclesiae sensum circa maculatum vel immaculatum B. Virginis conceptum, illud unum restat ut expendamus quae alterutrius oppositae sententiae patroni e pia antiquitate depromunt monumenta, eaque invicem comparemus.

Recentiora sunt quae ab adversariis afferuntur ex divinis Officiis

Iam vero quas maculatae conceptionis adsertores in suae sententiae subsidium adducunt probationes, recentiores eae sunt, incertae, dubiaeque interpretationis. Etenim card. a Turrecremata, ut vidimus, tria profert Officia; in quorum primo *mundata originali macula* B. Virgo asseritur; in altero vero, quod ecclesiae gerundensis proprium fuisse dicitur, *plenius sanctificata* eadem Virgo in matris alvo exhibetur; in tertio denique, quod usu receptum penes Germaniae ecclesias fuisse idem auctor affirmat, B. Virgo *cum fomite* usque ad Annuntiationis diem effertur. Porro quae ex primo Officio allegantur, e serm. 2 *De Assumptione* s. Bernardi desumpta sunt: quae quidem ostendimus *hypothetice* ab eo ibidem esse prolata, qui alibi de conceptione *activa* longe verisimilius est intelligendus. Quae autem ex Officio ecclesiae gerundensis sunt adducta, piae potius sententiae aperte favent, tum quia in iis sermo est *de sanctificatione conceptionis* B. Virginis; tum quia revera sic, uti testatur

Nec plane adversantur piae sententiae

Petrus de Alva qui illud consuluit, in eo legebatur: *statim sanctificavit,* eodem scilicet temporis puncto, quo anima corpori B. Virginis coniuncta est; quae vocula *statim* a Turrecremata fuit silentio pressa (1). Ad tertium vero quod attinet, ad Officium nempe in Germania receptum, licet eius veritas admittatur, nihil tamen inde eruitur. Potest enim quis peccati fomite teneri quamvis originale peccatum sit deletum, ut in omnibus sacro baptismate ablutis contingit. Potuisset ergo beata quoque Virgo fomite peccati affici, quamvis a peccato immunis extitisset (2): alioquin

(1) In op. *Sol veritatis* vol. un. fol. Matriti 1666. p. 644. col. 2. ubi haec verba ex tertia lect. eiusdem Officii refert: *Haec quidem domus fuit B. Virgo Maria, de qua in Proverbiis Salomon loquitur, ita dicens: Sapientia aedificavit sibi domum, excidit columnas septem. Hanc etiam domum non solum Dominus omnipotens aedificavit, cum eam in alvo matris suae Annae in octogesimo die ab eius facta carnali conceptione sibi animam infudit, imo etiam plenius eam ibidem* STATIM *sanctificavit. Et de hoc nempe potest intelligi illud, quod in 2. lib. Reg. scribitur: Statim sanctificata est ab immunditia sua, id est a culpa originali* etc. Porro his ita ex gennino Officio descriptis, Alva arguit Turrecrematam quod in non paucis ad causam suam iuvandam in verbis a se exinde depromptis verum textum immutaverit. Inter cetera vero eum carpit ob omissionem particulae *statim*, seu quod in actu ipso animationis B. Virgo fuerit sanctificata, ut series orationis ostendit; nec non ob suppressionem totius clausulae: *Haec quidem domus fuit B. Virgo Maria, de qua in Proverbiis Salomon loquitur dicens: Sapientia aedificavit sibi domum, excidit columnas septem.* Cetera non persequar quae ibidem Alva in Turrecremata reprehendit, cum ex hisce constet abunde, tantum abesse ut hoc Officium gerundense adserat B. Virginem in peccato conceptam, a quo deinceps liberata per sanctificationem fuisset, ut contrarium potius mirifice constituat. Quare monumentum eiusmodi pro Conceptu immaculato pugnat omnino.

(2) In tract. *De Deo Creatore* p. III. Cap. 2. animadvertimus, dona quae lato quodam sensu *supernaturalia* dicuntur, dona scilicet *praeternaturalia*, quae in primo homine coniuncta erant cum dono *supernaturali* presse accepto, nimirum cum gratia quae hominem supra conditionem suam evehit ac sanctificat, posse ex se ab invicem separari; adeo ut potuisset homo per gratiam ad ordinem evehi supernaturalem, quin simul ceteris donis naturam in ordine suo perficientibus cumulatus esset. Quapropter, quod consequens est, potuit sane concipi B. Virgo ac nasci gratia sanctificante instructa, quin immunis esset a concupiscendi fomite. Quod igitur existat eiusmodi fomes, id enimvero necessario non arguit originalis noxae contractionem.

si pro una eademque re fomes et peccatum acciperentur, plus quam assertores maculati conceptus vellent ex eiusmodi Officio posset probari, nimirum, in B. Virgine originale peccatum ad suam usque annunciationem perseverasse. Subdititium demum est, quod ex Pelagio de ritu ecclesiae s. Mariae Maioris refertur (1), ac proinde nullius est ponderis quod ex eo depromitur argumentum. Quamquam licet uti verum admittatur, nihil tamen indidem adversus immaculatam Conceptionem erui potest, quandoquidem *sanctificatio*, si nihil aliud adiicitur, ut in re qua de agimus, tum im-

Accedit, quod fomes ipse in praesenti hac providentia, perinde ac ceterae quas vocant *poenalitates*, post Adae lapsum contrahantur, utut gratia sanctificante quispiam, quacumque demum ratione, donetur. Ac si de perpessionibus illis, quas mere *physicas* dixeris, agatur, exemplum in Christo habemus, qui se ipsis ex naturae susceptae conditione subiecit etiamsi a peccato originis plane immunis extiterit. Quocirca s. Augustinus *De civit. Dei* lib. 13. cap. 23. n. 2 affirmare non dubitavit, Christum necessitatem assumpsisse moriendi qualem et nos habemus. Ita siquidem scribit: *Quale* (corpus mortale effectum) *pro nobis etiam Christus primitus habere dignatus est.* Et *De peccat. merit. et remiss.* lib. 2. c. 29. n. 48: *Quia in eo* (Christo), inquit, *erat similitudo carnis peccati, mutationes aetatum perpeti voluit ab ipsa exortus infantia, ut ad mortem videatur etiam senescendo illa caro pervenire potuisse, nisi iuvenis fuisset occisus.* Augustini auctoritati innixus s. Th. in 3. sent. d. 16 q. I. ar. 2 idem docet scribens: » Sed quia mors inest Christo ratione humanae naturae; ideo sicut simpliciter concedimus, quod Christus mortuus est, ita similiter concedere possumus simpliciter, *quod necessitatem moriendi habuerit*, non solum ex causa finali, sed etiam *necessitatem absolutam ut moreretur etiam si non occideretur*, ut quidam dicunt. Unde Augustinus etc. « Sic reliqui passim Scholastici.

(1) Exploratum iam est apud criticos, falsum omnino esse quod ex Alvaro Pelagio adducitur de celebratione Conceptionis sub nomine *sanctificationis*, quodque Launoius qui hypercriticus audit, inconsulto repetit; tum quod in antiquis Alvari codicibus quae opponuntur verba, desiderantur; tum quod nuspiam quae ab Alvaro Pelagio relata dicuntur, reperta sunt in breviariis aut missalibus ecclesiae s. Mariae Maioris, licet accuratissima sub Paulo V facta de illis fuerit conquisitio; tum demum quod Petr. Alva op. cit. pag. 648, seqq. qui patientia ac solertia incredibili perlustravit breviaria pene innumera ac missalia sive romana, sive aliarum ecclesiarum, quorum ibidem distincte catalogum texuit, interposita iurisiurandi religione testetur, se nulla offendisse, in quibus festum *Conceptionis* sub titulo *sanctificationis* annuncietur.

munitati, tum liberationi a peccato aequo sane pacto convenit.(1).

Quae ex s. Leone afferuntur ab adversariis rem non conficiunt

Atque haec de his monumentis, quae tamen aetatem de qua disserimus ne attingunt quidem, sed ad eam omnia referuntur in qua istiusmodi quaestio iamdiu agitabatur, neque propterea ad propositum faciunt. Si enim patroni immaculati Virginis Conceptus ea proferre vellent monumenta quae hac ipsa aetate ex iisdem Officiis ac ritualibus libris pro sua causa suppetunt, illorum copia suos plane adversarios obruerent (2). Ad infirmandam porro difficultatem ex s. Leonis verbis petitam satis erit animadvertere, plus etiam ea verba probare quam propugnatores adversae sententiae contendant. Siquidem ex illis concluderetur, B. Virginem nonnisi in Christi conceptione originali noxa purgatam fuisse. Sensus igitur in adducto testimonio alius esse nequit, quam qui aiat, sanctam Dei Parentem maioris sanctitatis ac puritatis augmentum ex Christi conceptione consecutam esse, secus ac in ceteris foeminis contingat, quae non sine peccati seu concupiscentiae sorde foetus suos concipiunt.

Antiquitas monumentorum pro immaculata Conceptione

Contra vero adeo antiqua luculentaque sunt quae ad insigne hoc privilegium B. Virgini asserendum monumenta prostant, ut ipsorum vis infirmari atque extenuari nulla ratione possit. Nam etsi cum Petavio daremus, ex titulis *immaculatae*, *intemeratae*, aliisque eiusmodi, quibus in liturgia s. Iacobi, aliisque antiquissimis monumentis B. Virgo passim condecorata est, haud posse ineluctabile ar-

(1) Cf. Vasquez in 3. p. s. Th. disp. 117. Cap. 12 n. 131. seqq. ubi luculentissime ostendit mundum et sanctum dici, aut mundari et sanctificari, non solum id quod prius fuit immundum atque pollutum, postea autem mundum sanctumque efficitur; verum etiam id quod immundum numquam et pollutum, aut sub peccato fuit. Hoc vero quod ad B. Virginem spectat, Patrum etiam auctoritate confirmat.

(2) Nam, cum in Ecclesia graeca, iam inde usque a sec. V, perinde ac in Ecclesia latina, uti mox videbimus, haec Conceptionis sollemnitas celebraretur, cumque longe lateque in utraque Ecclesia propagata esset, praesto sunt omnium ecclesiarum liturgici libri, in quibus toto hoc tempore immaculata Virginis praedicatur Conceptio.

gumentum in rem nostram deduci, nihilo tamen secius probabile saltem monumentum de Ecclesiae spiritu ac sensu quoad hoc privilegium illi exhibent. Hoc igitur omisso, nemo inficias ibit cultum Conceptionis a saeculo ut minimum V in Ecclesia orientali obtinuisse, uti ex commemorato *Typo* manifestum fit; nec non VII saeculo viguisse, ut ex Andrea cretensi novimus; deinde vero idipsum ex Ioanne damasceno deprehendimus qui *mundissimum semen, foetum sanctissimum, animatum coelum* B. Virginem in sua conceptione appellare tunc temporis non dubitavit. Quibus profecto cultus eiusque obiectum citra dubitationem omnem designantur. Idem de Georgio nicomediensi dicendum, qui Conceptionem Virginis purissimae *miraculorum* ac *mysteriorum primum* vocat, atque hac de causa eius celebrationem commendat: id quoque de s. Petro Argorum antistite sentiendum, qui *sanctam* in conceptione Dei Genitricem praedicavit. Atque haec de orientali Ecclesia.

Antiquitas cultus in ecclesia occidentali

Ad occidentalem autem quod spectat Ecclesiam, ex allatis antea monumentis liquidum est, eiusmodi cultum a seculo ut minimum X sive in Hispania primum sive in Anglia obtinuisse, ac ceteras posthac Occidentis Ecclesias pervasisse. Re tamen diligentius excussa, ac veteribus historiae monumentis penitius exploratis, aperte constat ad aetatem longe anteriorem immaculati Conceptus cultum referri debere. Extat enim *vetus marmoreum neapolitanae Ecclesiae Kalendarium*, quod digestum esse seculo Ecclesiae IX cl. Alexius Symmachus Mazochius, qui eruditissimum de illo edidit commentarium, luculenter ostendit (1). Atqui in eiusmodi Kalendario ad diem IX decembris, more Graecorum, haec habentur inscripta: *Conceptio Sanctae Mariae Virginis*: id quod probat iam ante seculum IX in eadem ecclesia, a latinis scilicet hominibus, festum istud fuisse celebratum. Iure igitur meritoque Iosephus Simonius Assemanius inde concludit, Neapolitanos in Italia, ante Gallos et

In ecclesia neapolitana

(1) In *Diatriba de aetate huius marmorei Kalendarii* praefixa Volumini I. cit. *Commentarii* Neapoli 1744.

Anglos aliosque, omnium primos Latinorum fuisse qui sanctissimae Deiparae immaculate conceptae hunc cultum a Graecis, ut videtur, acceptum, deferrent (1). Sed aliud praeterea occurrit monumentum, quod non obscura neque infirma praefert indicia tum de hoc ipso cultu seculo saltem octavo in Italia recepto, tum de germano eius obiecto. Quandoquidem penes monachos perillustris Benedictini Ordinis in more fuisse invenimus, ut B. Virginem collaudarent hymno cuius strophae III et IV ita se habent :

Apud monachos Ord. Benedictini in Italia

Hausto maligni primus ut occidit
Virus Chelydri terrigenum parens;
Hinc lapsa pestis per genus irrepens
Cunctum profundo vulnere perculit.
Rerum miserans sed Sator, INSCIA
Cernens PIACLI *viscera Virginis,*
His ferre mortis crimine languido
Mandat salutis gaudia saeculo (2).

S. Ambrosius aut Paulus diaconus

Hunc porro hymnum nonnulli sancto ipsi Ambrosio tribuunt, alii vero Paulo diacono, qui VIII seculo floruit (3). Verum tametsi illum haud Ambrosio adscriba-

(1) In op. *Kalendarium Ecclesiae Universae* Romae 1755. Tom. V. pag. 458. seq. ubi et illud adiecit: « Quamobrem quum idem festum in eadem nobilissima Italiae ecclesia (neapolitana) a latinis hominibus iam ante seculum IX celebratum sit, atque subsequentibus temporibus celebrari non desierit, miror cur nullam eiusce rei notitiam sanctus Bernardus habuerit, dum canonicos lugdunenses reprehendens scribit, eos voluisse mutare colorem optimum novam inducendo celebritatem, quam ritus ecclesiasticus nescit, non probat ratio, non commendat *antiqua traditio*? Maxime quum hac in re satis edoceri potuisset a Normannis, qui eiectis e Sicilia Saracenis, Regno utriusque Siciliae iam potiti fuerant, quo anno s. Bernardus scribebat. Miror etiam cur alii recentiores scriptores celebrati primum eius festi gloriam Anglis aut Gallis tribuant ».

(2) Apud D. Io. Bapt. Federici monachum Ord. Bened. e congreg. Cassinensi qui mirifice ac erudite illustrat hymnum hunc in op. *La immacolata Concezione della B. Vergine Maria* Napoli 1792.

(3) Quem nuper laudavimus Federicius codici ms. sec. X aut IX monasterii cassinensis sub n. 420 in quo aperte hymnus quo de agitur *s. Am-*

mus, cum res dubia, ut quod minus est dicam, sit habenda, attamen a Paulo diacono saltem abiudicari nequit. Atque adeo hic hymnus communem illius seculi circa immunitatem Virginei Conceptus sensum in Ecclesia vigentem patefacit. Imitari hymnographus noster Prudentium nobilissimum saeculi IV poëtam visus est, qui hoc idem privilegium in B. Virgine iam inde ab aetate sua praedicarat in *Cathemerinωn* III concinnis hisce carminibus. Prudentius

Hoc odium vetus illud erat,
Hoc erat aspidis, atque hominis
Digladiabile discidium,
Quod modo cernua femineis
Vipera proteritur pedibus.
Edere namque Deum merita
Omnia Virgo venena domat:
Tractibus anguis inexplicitis
Virus inerme piger revomit
Gramine concolor in viridi (1).

Cum vero hymni prudentiani in multis ecclesiis celebrati fuerint, atque in usum publici cultus adsciti, satis inde probatur, ut recte animadvertit doctus Faustinus Arevalo, quam communis per id aetatis esset sententia de Virgine *conterente serpentis caput,* hoc est, peccatum originale, prouti ss. Patres atque interpretes exponunt (2). Quamobrem

brosii dicitur, haud contemnendis argumentis adversus Constantium abbatem sublacensem ostendere adnititur, eum sancti praesulis germanum foetum esse. Attamen cum hic ipse hymnus in cod. monasterii beneventani Paulo diacono celebri sec. VIII poetae seu hymnographo adscribatur, haec forte postrema sententia vero videri posset similior.

(1) V. 146. seqq. edit. Faust. Arevalo S. I. Romae 1788. Tom. 1. pag. 269.

(2) Eruditus enim editor in *Prudentianis seu prolegomenis* cap. X ex his Prudentii carminibus non modo confirmat lectionem Vulgatae *ipsa conteret*, verum praeterea animadvertit quod in Prudentio videre liceat piam sententiam, non solum qualem theologi explicant, sed etiam qualem pictores vivis coloribus

luculenter liquet, non in orientali modo Ecclesia, sed etiam in occidentali iam a seculo aerae christianae V et IV tum eam sententiam de immaculato Virginis Conceptu communem fuisse ac pervulgatam, tum cultum de eodem mysterio invaluisse. Quo certe nullum illustrius de Ecclesiae universae sensu circa Virgineum hoc privilegium desiderari testimonium potest.

Universalis populi consensio

His si addatur universi christiani populi consensio de praecellenti eiusdem B. Virginis supra creaturas omnes praerogativa et sanctitate, ac de absoluta ipsius a quovis peccati vitio immunitate, quae *ab immemorabili*, ut aiunt, viguit, eo magis roborabitur et confirmabitur argumentum quod ex communi Ecclesiae sensu depromitur. Porro illius persuasionis in fidelium animis alte impressae luculenta reperiuntur vestigia etiam in ipsis Pelagii, ac deinde in Iuliani difficultatibus contra s. Augustini doctrinam propositis, quibus illi vel ex eo capite originalis labis in omnes propagationem impetebant, quod secus inde sequeretur beatam quoque Virginem *diabolo praescriptam*, ac *peccato obnoxiam* fuisse; quod tamen aures christianae, scilicet *christiana pietas*, non ferebant. Hac enim ratione veteratores illi adnitebantur invidiam Augustini doctrinae, seu catholico dogmati conflare. Illam tamen a se amolitus est, uti exposuimus, magnus hipponensis doctor aperte negans id consequi, quod illi contendebant, eo *quod ei* (beatissimae scilicet Mariae) *plus gratiae collatum fuerit ad vincendum omni ex parte peccatum.* Neque unquam eiusdemmodi persuasio in christiano populo infirmata est; immo vero firmior iugiter et communior evasit, prout omnes facile admittunt.

Iam inde ab aetate s. Augustini

exprimunt, depicta imagine Deiparae, cuius pedibus *cernuus anguis proteritur*, *tractibus inexplicitis virus inerme revomens.* Seu ut clarius in *Commentario* not. 153. mentem Prudentii enarrat: « Poeta graphice depingit serpentem, qualis a pictoribus in mysterio Conceptionis solet effingi, *tractibus inexplicitis*, hoc est, in spiras et nodos coactos implicitus » Miraturque, Plazzam aliosque piae sententiae propugnatores ne nominare quidem Prudentium.

Ut igitur colligamus quae ex instituta monumentorum collatione sponte veluti sua efflorescunt consectaria, patet ex dictis: 1. Sensus Ecclesiae indicia adversus immaculatam Virginis Conceptionem ante exortam controversiam nulla prorsus haberi. 2. Quae ab adversa parte contra producuntur, sequioris aevi esse, eaque aut dubia aut nulla et obscura omnino, atque perpauca. 3. E contrario quae Ecclesiae propensionem, immo et conspirationem erga piam sententiam, adeoque eius sensum patefaciunt, esse antiquissima, neque ullum eorum initium definiri posse: deinde luculentissima esse, quippe quae et cultum huius mysterii ac determinatum obiectum exhibent. 4. Unanimem pro eadem pia sententia pastorum ac fidelium consensionem ad plura secula extitisse, quaeque per liturgias, per festa, per euchologia, per fidei controversias, per conciones denique patefacta est. Quanti vero faciendus sit communis eiusmodi Ecclesiae sensus in re theologica, nemo, qui plane in eadem disciplina hospes non sit, ignorat, nosque suo loco quanti ille valeat ad traditionem pernoscendam perspicue demonstrabimus. Consectaria

§. IV.

Theologica utriusque sententiae argumenta conferuntur atque expenduntur.

Quamvis theologicae rationes per se nonnisi magis minusve probabilem sententiam aliquam faciant, tamen ubi solidis argumentis positivis innituntur, vix non certam eamdem reddunt, aut validissimam saltem de illius veritate *praesumptionem*, quam vocant, fundant et creant. Quapropter abs re non erit ad trutinam ea theologica revocare argumenta, quae pro alterutro singillatim placito urgeri consueverunt, licet, ut saepe diximus, dogmaticae definitioni edendae minus idonea videantur. Id vero eo libentius praestamus, quod alioquin veluti manca et quodammodo imperfecta inquisitio haec nostra, illis praetermissis, haberi posset. Collatio argumentorum quae theologica dicuntur

Quatuor argumenta pro contraria sententia.

Quatuor ex dictis argumenta praecipua sunt, quibus adsertores transfusionis peccati in Mariam, suam sententiam adstruere connituntur. Communis generationis ratio per ipsius parentum concupiscentiam perfecta; peccati, quas dicunt *poenalitates*, quibus etiam B. Virgo fuit obnoxia; necessitas ac natura redemptionis qua Maria indiguit; demum carnis eius cum ceterorum hominum, seu filiorum Adae carne similitudo, quae in omnibus, uno exempto Christo, caro fuit peccati. Negari haud potest non minimam, specie tenus, haec praeseferre difficultatem. Verum non eiusmodi sunt, ut nequeant cum pia sententia componi.

Eorum vis enervatur et primum quod ex generatione promitur

Et sane quidem communis generationis ratio id unum sibi vindicat, ut B. Virgo vi huiusmodi procreationis debitum peccati contrahendi incurrerit, quod reipsa contraxisset, nisi divinitus gratia fuisset anteoccupata, qua eius anima in ipso creationis momento a Deo donata fuit, cum corpus primum informare coepit. Quoniam vero haec ratio unam Dei Genitricem tangit, consequitur, non ideo ad eiusdem Virginis genitores neque ad progenitores seu proximos seu prope proximos, eiusmodi posse aut debere privilegium extendi, secus ac adversae sententiae patroni concludi oportere affirmant.

Secundum desumptum ex *poenalitatibus*.

Ad eas autem quod attinet humanae naturae infirmitates, quae nunc *poenalitates* dicuntur, exploratum confessumque apud Theologos est, eas non ita ab originis peccato necessario nexu pendere, ut provenire etiam non possint e sola Adae culpa, quamvis haec eadem culpa contracta non sit, aut saltem fuerit deleta. Enimvero in nobis eiusmodi *poenalitates* manent, licet regenerationis lavacro penitus deleta originalis fuerit macula; immo si de iis naturae perpessionibus sermo sit, quae *physicae* plane sunt omnisque turpitudinis expertes, cuiusmodi sunt et fames, et sitis et defatigatio corporis aliaeque id genus, has quidem et ipse passus est Christus pro humanae quam assumpsit naturae conditione, quin tamen noxae originali obnoxius fuerit, aut vero etiam esse potuerit (1). Quocirca natura-

(1) Cf. superius dicta. Huc refertur celebris olim agitata controversia inter Philippum abbatem Bonae Spei et Ioannem quemdam praeposi-

les affectiones eiusmodi non habendae sunt semper uti certa ac indubia contractae noxae originalis indicia. Accedit, quod istae poenales aegritudines sint potius peccati contrahendi caussa quam effectus. Etenim antequam anima, quae proprie sola peccati, quod vocant *formalis*, est subiectum, corpori coniungatur, corpus iam genitum fuit natura sua passibile, mortale, et concupiscentiae ac fomiti ob-

tum aetate s. Bernardi, ex occasione subobscuri illius loci s. Hilarii pictaviensis, in quo Christi carnem nullum e vulneribus cepisse sensum doloris s. Doctor existimasse videtur. Philippus enim, ut scribit Petavius *De incarn.* lib. 10. c. 4, eo disputando lapsus est, ut Christi carnem, quia sine peccato concepta fuerat, nullis peccati poenis obstrictam, et obligatam fuisse defenderet; adeoque nihil naturaliter pati potuisse aiebat: ac tantam vim ex admiranda sui generatione traxisse, ut supra patiendi conditionem evecta, quidquid nihilominus voluntarie passa est, non naturaliter, sed extraordinaria quadam lege ac velut per miraculum sit experta. Contra vero Ioannes et Christum asserebat necessitate quidem naturali, sed sponte tamen adscita et voluntaria, omnia pertulisse. Huic tandem contentioni se interposuit Hunnaldus quidam epistola, quam ad Ioannem praepositum scripsit. Hic porro Philippi sententiam eatenus improbat, quod dominicum corpus tam firma constitutione fuisse crederet, ut inusitata illa et stupenda naturae illius adscriberet, ut sunt quadraginta dierum ieiunium, et maris calcatio; quod autem doluerit et dolendo mortuus sit, id praeter naturam, et per miraculum factum esse diceret. Quod vero ita concepta Christi caro est, nihil ut vitii ac labis contraxerit, non ex eo sequitur nihil illum pati, aut non mori potuisse ex naturae suae conditione. Quippe munda illa hominis conceptio, quam Deus assumpsit, nihil ei contulit, praeterquam quod assumens voluit. Nostrae vero infirmitatis statum, sine peccato, suscipere suae benignitati complacuit. Et infirmitatem ergo carnis habuit Christus, quam sponte suscepit, et eam non necessitate aliqua, vel invitus admisit. Habuit tamen illam ipsam, quam volens adscivit in carne patiendi conditionem, idque illi naturale fuit. Hoc enim naturale puto, ait Hunnaldus, quod a Creatore res contrahit. Proinde non praeter naturam et per miraculum doluit, qui dolendi potentia carnali non caruit. Nam cum duae in Christo naturae sint, quidquid Christus fecit vel passus est, secundum alterutram earum fecisse eum, vel sustinuisse necesse est. Atqui nihil secundum divinam passus est. Igitur quidquid passus est, secundum humanam est passus; adeoque dolendi haec proprietate non caruit, seu passus est ex naturali assumptae humanitatis conditione. Hanc sententiam probat Petavius toto capite cit.; confirmatque haud paucis Bibliorum ac Patrum testimoniis; communisque ea est in catholicis scholis.

noxium: ex quo fit ut corpus hac ratione genitum caussa sit proxima propagationis peccati, quo anima inficitur (1). Demum ratio haec, si nimis urgeretur, aeque premeret huius sententiae adstipulatores. Siquidem ipsi fatentur immo et contendunt, B. Virginem nedum ullis actualibus noxis, sed neque concupiscentiae, neque eius fomiti, aliisve próbrosis affectionibus subiectam fuisse. Porro infirmitates istiusmodi magis propriae vitii originalis sunt dicendae, quam illae quas paulo ante commemoravimus, quae scilicet nihil turpe praeseferunt. Ergo si naturales infirmitates indiscriminatim omnes sunt contractae primigeniae labis effectus atque indicia, his quoque probrosis affectionibus, immo et potiori ratione B. Virginem fuisse obnoxiam adseverandum foret, si peccato originis laesa fuisset: a qua tamen asseveratione christiana pietas, et ipsi quibuscum agimus theologi abhorrent quam maxime. Quod si Patres, atque inter hosce Augustinus prae aliis, saepe ex naturae passionibus, quae nobis insunt, argumentantur, ut originarii peccati in omnes propagationem adstruant, dicendum ipsos ex iis, quae communiter contingunt, ratiocinatos fuisse. Ceterum poenales perpessiones ex iustitiae originalis iactura veniunt, quae pro personali Adae culpa facta est; unde accidit, ut universa hominum natura viduata fuerit iis privilegiis omnibus, quae *praeternaturalia* audiunt et a supernaturalibus plane distinguuntur, quibus illa pro summa Dei liberalitate cumulata fuerat, quaeque numquam in huius vitae usura restituuntur sive homo originis peccato irretitus, sive ab eo immunis nascatur. Ad haec, argumenti huiusmodi vis ac robur penitus concidit postquam romani Pontifices proscripsere proposi-

(1) Profecto si Deus hominem non evexisset ad supernaturalem ordinem eique gratuita dona *praeternaturalia* non adiecisset, obnoxius fuisset his omnibus, quae modo *poenalitates* dicuntur et sunt, ulla sine culpa, sed ex mera conditione humanae naturae: eo plane modo quo bruta animantia perpessionibus illis natura subiiciuntur. Cf. Waddingum in op. *Immaculatae Conceptioni B. Mariae Virginis non* ADVERSARI EIUS MORTEM CORPORALEM Romae 1655. Recolantur pariter quas a s. Augustino, et s. Thoma auctoritates attulimus quoad naturalem Christi mortem in assumpto corpore mortali.

tionem LXXIII Bàii quae ita se habet: *Nemo praeter Christum est absque peccato originali; hinc B. Virgo mortua est propter peccatum ex Adam contractum, omnesque eius afflictiones in hac vita, sicut et aliorum iustorum, fuerunt ultiones peccati actualis vel originalis.*

Tertium ex necessitate redemptionis.

Neque pluris faciendum est argumentum quod ex redemptionis necessitate petitur. Ut enim B. Virgo tanquam redemptionis indiga asseri queat, illud unum satis est, ut ipsa contrahendi peccati debito ex suae conceptionis ratione obstricta fuerit. Perinde autem est, ad naturam quod spectat redemptionis, si quis a captivitate liberetur, ac si ab eadem praeservetur. Namque haec non spectant nisi *modum* quo quis a captivitate eripitur. Cuius quidem rei luculenta habentur in Bibliis testimonia. Ita enim David Ps. 143, 10 de se scripsit: *Redemisti David servum tuum de gladio maligno* videlicet Goliath: et quamvis huius gladius numquam David tetigerit, dixit nihilominus *redemisti*, quia nisi ei Deus suppetias tulisset, certe ab illo fuisset confodiendus. Ita et Paulus ad Gal. 3, 13 scripsit: *Christus nos redemit de maledicto legis*, etsi qui ex ethnicismo crediderunt, numquam mosaica lege fuerint obstricti, atque ita porro (1). Quare propria habetur redemptio,

(1) Quamplura alia eiusmodi vocum *redimere* ac *redemptionis* suppeditant sacrae litterae exempla eo sensu quem exposuimus. Satis unicuique erit *Concordantias*, quas vocant, Bibliorum consulere, ut de vocum illarum vi atque usu certior fiat. Siquidem longum atque inutile esset singula loca recensere.

Quia vero adversarii, ut eiusmodi redemptionem excludant, urgent auctoritatem s. Thomae, abs re non erit in medium verba angelici Doctoris afferre, quibus aperte duplicem ipse redemptionem, seu potius redemptionis modum adstruit, tum scilicet eam qua quis a malo quod reipsa incurrit, liberatur, tum eam vi cuius quispiam a malo eximitur quod incurrendi debitum habet. Sic porro in 4. lib. sent. Dist. 43 quaest. 1. ar. 4. ad 3. ed. cit. Rom. tom. VII. fol. 203. col. 4 rem hanc declarat: *Oportet autem ponere, quod quilibet personaliter redemptione indigeat, non solum ratione naturae: liberari autem* A MALO, *vel* A DEBITO *absolvi non potest, nisi qui debitum incurrit, vel in malum deiectus fuit.* Ac paulo post: *Unde dimissio debitorum et liberatio a malo non potest intelligi quod aliquis sine debito vel immunis a malo nascatur.* Exinde intulit Ioannes a s. Thoma, s. Doctorem haud exigere ad redemptionis essentiam, ut quis reipsa ma-

eaque veri nominis, sive cum quis a captivitate liberatur, in quam iam incurrerit, sive cum ab eadem priusquam in eam incurrat prorsus eximitur, licet in eam venire debuisset. Immo vero haec altera ex communi hominum sensu

lum iam incurrerit, sed ut disiunctive *vel* malum *vel* mali debitum contraxerit. Verum praestat verba ipsa insignis huius thomistae heic adducere ex op. cit. *Cursu Theologico. Tract. De approbatione et auctoritate doctrinae angelicae D. Thomae* Disp. 2 ar. 2. edit. Lugd 1663. tom I. pag. 161. col. 1. Ibi enim descriptis angelici Doctoris verbis prosequitur: « Ubi ponderandum est D. Thomam negare illam gratiam praeservativam, quae fieret parentibus tantum, vel naturae, non ipsi personae; eo quod reputat ut magnum inconveniens, quod aliqua persona in se personaliter non egeat redemptione, sed gratia quae illi fit, sit in suis parentibus, vel ipsi naturae, aut principiis naturae, puta animae, vel carni ante constitutam personam, et ante animationem. Secundo pondera quod ad liberationem per Christum disiunctive postulat D. Thomas *vel* debitum, *vel* culpam in eo qui redimendus est; ergo si efficienter salvat D. Thomas redemptionem per Christum in aliquo qui solum nasceretur cum debito, non amplius requirit quando loquitur de Virgine, et infert pro inconvenienti, quia alias non indigeret redemptione per Christum; intelligit enim quod non indigeret si conciperetur sine debito, aut sine peccato, non tamen *si conciperetur sine peccato*, dummodo conciperetur cum debito in persona. Et quoties D. Thomas infert quod non indigeret redemptione, ly *non indigeret* est quia includitur etiam debitum: hoc enim si datur sufficit ad indigentiam liberationis, ut ex isto loco colligitur. Et ita locus hic maxime praelucet menti D. Thomae introspiciendae in aliis locis ». Sed eum adisis; plura siquidem alia subtexuit ad mentem s. Thomae cognoscendam, quae brevitatis gratia heic omittimus.

Huic porro theologo in eiusmodi expositione s. Thomae iam praeiverat vel ipse card. Caietanus *Comment.* in 1. 2. q. 81. ar. 3 scribens: *Non solum redemptione eget actualiter captivus, sed etiam obnoxius captivitati.* Quocirca in *Opusc.* 2. *Tract.* 1. *de Concept. B. M. V.* c. 3. et *Comment.* in 3. par. q. 27. ar. 2 fratres suos sollicite ita admonet: « Haec bene notabis, tu thomista, ne nimio zelo, non secundum scientiam accensus erronea dicas, quae erronea non sunt, cum de beatissimae Virginis Conceptione disputas aut praedicas. » Eadem habet P. Seraphinus Capponi a Porrecta in suis *Elucidationibus litteralibus* in 3. p. s. Th. q. 27. ar. 2. edit. Patav. 1698. tom. IV pag. 217. seqq. ubi etiam exponit quonam sensu scripserit s. Thomas B. Virginem fuisse sanctificatam *post animationem*, quod ipse exponit *de posterioritate naturae*, non de *posterioritate temporis*; adeo ut ex mente angelici Doctoris *uno eodemque instanti* temporis quo anima B. Virginis condita a Deo est et infusa corpori, fuerit sanctificata per *infusionem gratiae in animam*; licet *natura* seu *ordine*

prima illa dignior censetur, quod longe potioris beneficii speciem praeseferat.

Quartum ex doctrina veterum.

Exinde etiam via patet qua postremum argumentum refellatur. Siquidem cum veteres unanimi consensione affirmaverint, solum Christum sine peccato esse conceptum, eo quod non fuerit sexuum permixtione progenitus, neque eius carnem vocari posse carnem peccati (secus ac de B. Virgine dixerint, cuius etiam caro appellata est *caro peccati*); hoc ipso sequitur hanc debitum peccati contraxisse, ex carne peccati fuisse conceptam, adeoque redemptione indiguisse, qua non modo Christus non eguit, sed ne egere quidem potuit, cum solus sit omnium redemptor. His igitur omnibus receptis, quaestio ad redemptionis modum relabitur, quo B. Virgo a peccato immunis servata est, de quo paulo ante diximus. Sequitur praeterea ingens ac pene infinitum intercedere discrimen inter rationem, qua Christus immunis a peccato extitit, et eam qua Virgo Maria exempta fuit, neque utriusque conditionem aequari, cum B. Virgo immunis ab originali noxa adstruitur ac praedicatur.

Corollarium

Quae cum ita sint facile colligitur, nulla ab his theologis argumenta afferri, quae ineluctabilia sint, et in quibus commodum non pateat effugium, imo vero etiam solutio; adeoque haud rite ab his aptari piae sententiae patrocinatoribus Augustini verba, cum ea neque *mira*, neque *nova*, multo vero minus *falsa* sint, quae in piae causae subsidium ipsi adducunt.

Argumenta pro pia sententia vel ipsi adversarii recipere coguntur.

Quod si iam aciem mentis ad argumenta convertamus quibus utuntur piae sententiae propugnatores, patebit ea non ita facile elidi posse. Sane quamvis nonnisi congruentiam, seu decentiam praeseferant, eiusmodi tamen sunt, ut spectata consueta Dei agendi ratione, vix rem non evincant, per-

prius concipiatur anima in corpus infusa, quam gratia ornata; nam prius est *esse* quam *sanctificari*. Verum eiusmodi prioritas nihil ponit in re. Hoc igitur pacto apprime inter se componuntur quae specie tenus piae contraria sententiae in s. Thoma esse videntur, ex perspicua celebriorum ipsorum thomistarum interpretatione.

inde uti etiam ipsi adversae partis theologi fateri coguntur. Nam licet Scripturae sileant, sileant et Patres atque Concilia de B. Virginis sanctificatione post aliquod ab eius conceptu in matris utero momentum, nec non de fomitis aut detentione, aut liberatione, deque immunitate a quavis vel levissima actuali culpa, aliisque eiusmodi; quin potius nonnulli ex antiquis Patribus non desint, qui has praeclaras praerogativas aut omnes aut saltem aliquas eidem B. Virgini denegare videantur (1); attamen theologi isti has omnes et singulas sanctissimae Virgini ultro tribuunt, eamque illis exornatam fuisse pro virili parte propugnant. Verum si ab ipsis amice scisciteris quibusnam nitantur rationibus ut haec adserant, non alia profecto solidiora audies argumenta, quam quae ad adstruendam immaculatam Conceptionem vindices piae sententiae urgere solent. Ea nempe proferunt, quae ex decentia et congruentia ducuntur: aiunt id summam Virginis dignitatem, seu divinae Matris munus quocum cetera connectuntur privilegia ab eoque pendent, expostulare.

Quo revocetur controversia.

Ergo quod ad hanc spectat partem, quaestio eo tota deducitur, ut inquiratur utrum congruentiae argumenta ad liberationem ab originali peccato sint coangustanda, an vero ad exemptionem etiam praeterea sint extendenda. Quare cum in hoc se statu habeat controversia, neque traditio, neque Ecclesiae doctrina repugnet, nemo non videt, eiusmodi argumenta, ad amplificanda potius Virginis decora, quam ad eadem coarctanda movere. Nam ex omnimoda exemptione maius decus B. Virgini accedit, maior Deo gloria, maior Christi redemptioni honor, maius Ecclesiae Dei ornamentum, ut per se constat, quam ex limite, qui a theologis, quibuscum nobis est controversia, praefinitur. Profecto et ipsi toto cordis affectu, lubentissimoque animo praeclarum immunitatis privilegium B. Virgini tribuerent, nisi, ut ipsi loquuntur, et a Scripturarum oraculis et a Patrum auctoritate atque a fidei dogmate tum de peccati in omnes prorsus homines propagatione, uno

(1) Horum Patrum testimonia paulo post proferemus.

Christo dempto, tum de universali hominum omnium redemptione Christi meritis perfecta deterrerentur. Quam ob causam ipsi *magis piam* sententiam suam vocare ex eo consuevere, quod magis catholicae fidei, seu catholicae veritati congruere illam existimarint. Boni proinde zeli ardore impulsi, viri ceteroquin pietate ac doctrina conspicui, pro eadem decertarunt; in quos ne minima quidem alieni finis suspicio cuius impulsu ita se gesserint, cadere potest, immo piaculum foret id vel leviter opinari. Verum enimvero, cum post diuturnam plurium seculorum concertationem compertum in praesentia sit, nihil eorum, quae ipsi verebantur, esse pertimescendum; cumque sit luculenter demonstratum, neque divina eloquia, neque Patres piae adversari sententiae, neque ullo pacto catholica dogmata impeti aut quidpiam laedi; immo demum cum satis in oculis positum sit, Scripturas, Patres sensumque universalis Ecclesiae tum veteris tum recentioris non minimum suffragari piae de immaculato Mariae Conceptu sententiae, facillime tandem colligitur, theologica argumenta, quae pro immunitate Virginis afferuntur ea esse, ut rem plane concludant. Quod tamen de intima rei veritate seu de re intrisecus spectata est intelligendum. Nam quod spectat ad certitudinem, rationes quas congruentiae vocant parum conferunt, praesertim cum de veritate agitur quae dogmatico decreto sit definienda. Ad fidei enim veritatem obtinendam necessum est ut illa ex positivis monumentis sive Bibliorum sive traditionis, aut saltem ex argumentis quae individuo nexu cum illis coniunguntur, nobis per inerrabile Ecclesiae iudicium aperte constet.

Nulla suppetit adversariis ratio quare piam non admittant sententiam

Spectata intrinsecus rei veritate

—

CONCLUSIO

Ut ea, quae fusiori hactenus calamo exposuimus, in pauca conferamus, atque e sparsis hac illac seminibus fructum non inuberem colligamus, quaedam consectaria quae exinde manifeste fluunt, heic subiiciemus.

Biblica testimonia immaculatae Conceptioni non officiunt

I. Biblia nihil habent quod sententiae de immaculata B. Virginis Conceptione adversetur, et generalia illorum effata, si presse urgerentur, aeque ortus B. Virginis sanctitatem impeterent. Illa enim conceptionem hominum omnium in peccato non minus, quam eorumdem nativitatem, imo et vitae totius institutum tangunt. Eodem enim pacto quo dicitur: *In quo omnes peccaverunt. In iniquitatibus conceptus sum* etc. dicitur pariter: *Nisi quis renatus fuerit... Quod natum est ex carne caro est, quod natum est ex Spiritu Spiritus est. Nemo mundus a sorde, nec infans, cuius est unius diei vita super terram* (1); prout haec Iobi verba iuxta alexandrinam versionem veteres legebant Patres: item: *Non est homo qui non peccet. In multis offendimus omnes*; aliaque eiusmodi sexcenta in Scripturis occurrunt, quae omnium hominum nativitatem aeque ac vitae rationem complectuntur. Attamen, ut ipsimet hi contendunt theologi, ea nullo pacto sanctificationi B. Virginis in utero conclusae, atque immunitati a quavis vel levissima actuali labecula quidquam officiunt. Igitur fatendum necessario est oracula Scripturarum generalia, quae in omnes peccatum originis propagatum edicunt, posse exceptionem admittere; hincque illorum vim cum de B. Virgine agitur illidi atque obtundi. Cum vero positivum sit testimonium, quod ex Genes. 3, 15 pro singulari sanctissimae Dei Genitricis praerogativa secundum allatam expositionem adducitur, rite infertur Biblia potius immaculatam Conceptionem indicare, immo et illi adstruendae fundamentum suppeditare, quam ipsi obsistere.

(1) Iob. 14, 4 In vers. alexandrina ita leguntur haec verba: τίς γὰρ ἔσται καθαρὸς ἀπὸ ῥυπου; οὐδὲ εἷς, ἐὰν καὶ μίας ἡμέρας γέννεαι ὁ βίος αὐτοῦ ἐπὶ τῆς γῆς. Nempe: *Quis enim mundus erit a sorde? neque unus, etsi unus dies sit eius vita super terram*. Quod vero ad Patres attinet, qui hunc textum iuxta hanc versionem allegarunt tum ex Graecis tum ex Latinis, lege Sabatier *Bibliorum Sacrorum latinae versiones antiquae* Remis 1743. Tom. I. par. 2. pag. 856. In Itala veteri sic efferebatur hic textus: *Quis enim erit mundus absque sorde? Nec unus quidem, etiam si unius diei fuerit vita eius super terram.*

II. Apud Patres ecclesiasticosque scriptores vetustissimos ea de B. Virgine pronuntiata reperiuntur, quae in germine, ut ita loquar, sententiam de eius a quavis originis culpa exemptione includunt. Germen porro istud saeculorum successu, nec non post exortam etiam pelagianam haeresim, sese iugiter magis ac magis explicuit atque usque adeo assurrexit, donec non pauci hoc decus B. Virgini assertum conceptis verbis voluere. Hisce vero cum ii non adversentur, ut supra diximus, quorum testimonia pro contraria sententia afferri solent, consequitur, pium placitum continentis traditionis fundamento nullatenus esse destitutum.

Neque officiunt Patres.

III. Huius praeterea traditionis monumenta minime dubia in antiquissimis Ecclesiae liturgiis habentur, in festi de Virginei Conceptus institutione ac propagatione, in communi constantique fidelium sensu, qui maius in dies incrementum cepit.

Imo traditio favet.

IV. Argumenta denique theologica, quae pro hac opinione stant, eiusmodi sunt, ut ea recipere vel ii ipsi, qui pro adversa sententia depugnant, omnino cogantur.

Favent argumenta theologica

Cum huc rem deduximus nobis id propositum fuit, ut methodo a Launoio constitutae obsecundaremus, qui ratus immaculatae Virginis Conceptioni nonnisi scriptores aevi dumtaxat sequioris adstipulatos fuisse, immo et Pontifices romanos atque Concilia contra totius antiquitatis sensum pugnasse dum piae sententiae favere visi sunt, suas quas vocat *praescriptiones* operi hac de re suo praeposuit. Quamvis autem, uti huic sublestae fidei auctori mos est, plura ipse tum falsa tum temere dicta interseruerit (1), haud tamen

Methodus a Launoio proposita in hac controversia

(1) Argumentum temeritatis insignis in hoc hypercritico sit, quod eo progressus fuerit ut inficiaretur, genuinam esse clausulam Conc. tridentini, qua sess. V professum est, se in decreto de peccato originali minime B. Virginem immaculatam comprehendere voluisse; ac autumat eam Concilio adiectam in edit. an. 1564, utpote quae desit in editionibus an. 1546, 1551, 1555. Ast, uti observat Benedictus XIV *De festis* c. 15. n. 12 ea extat additio in Actis Concilii autographis, quae Romae servantur, et in exemplaribus iam editis, et a Massarello Concilii secretario recognitis. Extat itidem in editionibus Concilii, quae prae-

regulas ab eo praestitutas negligere voluimus, ut res liquidior firmiorque evaderet.

Sic porro opusculum suum cui titulum fecit *Praescriptiones de conceptu B. Mariae Virginis* (1) exorditur:

Tractatus Launoii.

« Ut enunciatur quaestio de conceptione B. Virginis, ea methodo et ratione, quae iudicio ab Ecclesia quando voluerit ferendo suffragari possit, expendendae sunt ac oculis subiiciendae *praescriptiones* quaedam, ut Tertulliani, qui sic librum quendam conscripsit, verba usurpem »

Praescriptio I.

« *Praescriptio prima.* Quaestio de Conceptione et alia quaelibet ad christianam religionem pertinens explicanda et solvenda est ex Scriptura sacra et traditione Ecclesiae catholicae, quae traditio constat sanctorum Patrum verbis et Conciliorum, per succedentia sibi secula, ad illud tempus usque cum *definitio* fertur, aut fieri debet ».

Praescriptio III.

Subiecta deinde *praescriptione* secunda, de qua mox disseremus, addit *praescriptionem* tertiam his verbis expressam: « Ne detur errori locus, necessaria est *praescriptio* superior; cuius necessitas ducitur e via ac ratione quam iniit Concilium florentinum in definiendis quaestionibus illis, quae Ecclesiam graecam ac latinam in varias partes distrahebant. In eo Concilio statutum est, eorum scriptorum auctoritatem respuendam, qui a Nicolai I romani episcopi ac Photii constantinopolitani patriarchae temporibus floruerunt: ea enim aetate schisma ortum est. Ita relinquendi sunt scriptores illi, qui a sec. XIII vixere; quo tempore

cessere annum 1564: et Sotus magni theologus nominis, qui Concilio adfuit, eam commemorat in Commentar. ad Rom. Antwerpiae edito an. 1550, hoc est paulo post sessionem quintam tridentinae Synodi habitam die 17. iunii. an. 1546. Praeterea perillustris theologus Catharinus in Tractatu *De immaculato Conceptu* Romae edito an. 1551 scribit, eam decreti partem, qua B. Maria excipitur, summa omnium consensione et plausu esse exceptam, seque sessioni illi adfuisse. Quapropter quisque fateatur necesse est, vel ipse qui Tractatum illum notis, et omnia eius auctoris opera generali praefatione auxit, Launoium impudentissime turpissimeque mentitum. Hactenus Benedictus XIV.

(1) Opp. edit. Coloniae Allobrogum 1731. Tomi I. Par. I. pag. 9. seqq.

Ioannes Scotus, argumentis fictitiis ac futilibus, Virginem labis primigeniae immunem fecit ».

Heic paullisper immoremur. Equidem plura in his verbis notatione digna forent, quippe quae non pauca dicta perperam, atque effutita temere contineant. Verum hiscè omissis, illud unum premere mens nobis est, quod hic audax atque inconsultus scriptor de Ioanne Scoto asserere non veretur, illum nempe primitus sententiam de immaculato Virginis Conceptu adstruxisse, aut sub eo primum controversiam hanc agitari coeptam; quorum utrumque historicae auctoritati refragatur. Etenim ex historia certissimis monumentis communita probe novimus, duobus fere ante seculis hanc quaestionem ex occasione celebris epistolae a s. Bernardo ad canonicos lugdunenses datae, moveri coeptam: id quod anno 1140 contigit (1): Scotus autem, si vera refert Lucas Waddingus, disputationem suam post elapsum an. 1304 Lutetiae habuit (2). Rursum, dum adhuc in vivis

Falso asserit Launoius Scotum primum fuisse assertorem immac. Conceptionis

(1) Confer apud Mabillon ad epist. 174.

(2) Legesis Waddingum *Annal. Minorum* Lugduni 1635. tom. III. pag. 37. Cum Launoius Ioannem Scotum adeo deprimat, lubet heic verba describere, quibus Waddingus eius disputationem parisiensem refert.« Hic primum, inquit, publicum inivit certamen pro immaculata Virginis Mariae Conceptione... Nam cum publica et solemnis de hac re disputatio ad sedandos iam exortos tumultus inter Minores et Praedicatores ex apostolico praecepto, apostolicis etiam praesentibus institueretur Legatis (neque enim Scotus primus omnium hanc defensavit sententiam, licet primus pro ea defendenda graviora statuerit fundamenta) missus est, libensque venit Oxonio Parisios Scotus pro defendenda Virginis puritate cui suam omnem,uti diximus, acceptam ferebat doctrinam. *Adversae partis tutoribus* (inquit Pelbertus Temestarius) *se opposuit ingeniosissimus Doctor, magnum fuit pondus argumentorum, quibus impetebatur, erantque numero* 200: *omnia sine interruptione, quieto et tranquillo animo attente audivit, et mirabili suo ordine resumpsit, solvendo intricatas eorumdem difficultates, et nodosos syllogismos, ea facilitate qua Samson Dalilae ligamina in favorem Philistinorum posita dirumpebat. Addidit Scotus multas et fortissimas rationes, probans Virginem sanctissimam sine originali peccato conceptam. Actus obstupefecit sapientissimam illam Universitatem parisiensem, quae in gratificationem Scotum celeberrimo nomine* DOCTORIS SUBTILIS *insignivit.* Hoc itaque Actu et iis quae scripsit in tertium, adlicuit Universitatem

ageret sanctus claraevallensis Abbas omnimoda B. Virginis a primigenia labe immunitas fuerat propugnata ab auctore sermonis cui titulus: *De Conceptione*; deinde vero, nimirum proxime a s. Bernardi obitu, pro eadem decertavit Nicolaus anglus s. Albani monachus, cui vel ipse Petrus cellensis monachus cisterciensis et s. Bernardi discipulus est adstipulatus (1). Igitur contra historicam veritatem criticus iste primum immaculatae Virginis assertorem Ioannem Scotum constituit. Sed vera controversiae origo ab aetate s. Bernardi est omnino repetenda.

Iam vero Launoius canonem seu *praescriptionem* suam tertiam ex eo praemisit, quod pro certo haberet, uti innuimus, non modo nulla, quae seculum XIII antecederent, monumenta pro pia sententia suppetere, verum omnia prorsus quae hanc aetatem praecederent, illimet adversari, uti èx eius *praescriptione* secunda patet, quae ita se habet: « Si

Praescriptio II.

Ecclesia quaestionem de Conceptu Virginis modo iam memorato explicare ac solvere vellet, atque finem discussioni collocare anno Domini millesimo supra trecentesimum, SINE DUBIO statueretur B. Virginem sicut ceteros homines in peccato originali conceptam, suffragante ipso Vincentio lerinensi *Commonit.* cap. 3. *In ipsa*, inquit, *catholica Ecclesia magnopere curandum est, ut id teneamus, quod ubique, quod semper, quod ab omnibus creditum est; hoc est enim vere catholicum, quod ipsa vis nominis ratioque declarat, quia*

parisiensem ad illud efformandum decretum, quo cavit ne ad ullos gradus scholasticos admitteretur, qui prius non iuraret se defensurum B. Virginem a noxa originaria. Decreto addidit votum de celebranda quotannis festivitate immaculatae Conceptionis ». Hactenus Waddingus. Attamen Natalis Alex. *Hist. Eccl.* Sec. XIII et XIV Cap. V art. 1 §. 11, haud paucis nec infirmis argumentis veluti fabulam traducit totam hanc de Scoti disputatione historiam a Waddingo relatam. Eum adisis. Quamvis peculiaris haec de disputatione parisiensi historia non admitteretur, constat nihilominus Scoti famam longe lateque pervulgatam fuisse ob Conceptionis immaculatae ab eo susceptas vindicias: ceterum historiae huius confingendae nulla extitisset ratio.

(1) Recolantur quae supra dicta sunt.

omnia vere universaliter comprehendit. Sed hoc ita demum fit, si sequamur universitatem, antiquitatem, consensionem. Concluditque Launoius: » Constat ex Christo nato ad seculum usque decimum tertium, ea omnia, quae descripsit Vincentius, in quaestione de Conceptione Virginis occurrere; ac patebit Mariam in peccato conceptam (1)».

Launoius suum propositum non evincit.

Qui haec apud Launoium legerit, facile in animum inducet suum, eum aperta protulisse testimonia ex universa antiquitate conquisita, quae B. Virginem in peccato conceptam disertis verbis fuisse asserant. At mirum quidem dictu est, sed tamen verum, non alia a Launoio in medium adduci monumenta (si perpauca excipias, petita videlicet e s. Leone M., Gelasio, s. Gregorio M., et ex romano clero cum post Honorii I obitum Sedes Petri vacabat) quam quae aetate praefinita sint posteriora. Attamen et ex illis ipsis quae adducit, ne unum quidem est, quod directe de B. Virgine loquatur: et si presse urgerentur, non solum eam in peccato conceptam fuisse, sed et natam evincerent; quod a nobis iam supra est animadversum (2). Post haec perinde ac si

(1) Ibid. pag. 11.

(2) Quod ut melius agnoscatur iuverit testimonia ipsa afferre, quae urget Launoius. Iamvero ex s Leone quatuor profert. 1. ex serm. in Natali Domini c. 1. *Una cunctis laetitiae communis est ratio, quia Dominus noster peccati mortisque destructor, sicut nullum a reatu liberum reperit, ita pro liberandis omnibus venit.* Quae verba, ut patet, tum conceptos tum natos complectuntur, adeoque, si quid valerent, nimis probarent. 2. Ex serm. 2. in Nat. Domini c. 3: *Quod ut fieret sine virili semine editus est Christus ex Virgine: quam non humanus coitus, sed Spiritus Sanctus foecundavit. Et cum in omnibus matribus non fiat sine peccati sorde conceptio, haec inde purgationem traxit unde concepit* Hoc testimonium iam discussimus, vidimusque nimis probare; siquidem ex eo sequeretur, B. Virginem nonnisi in actu incarnationis fuisse a labe originali purgatam. 3. Ex serm. 4. in Nat. Dom. c. 3: *Terra carnis humanae quae in primo fuerat praevaricatore maledicta, in hoc solo B. Virginis partu germen edidit benedictum, et a vitio suae stirpis alienum*; nempe sine peccato, ac sine debito illud contrahendi, quod debitum B. Virgo contraxit. 4. Ex serm. 5. in eodem Natali c. 5: *De sola conditione nascendi una cunctis est causa peccandi. Solus itaque inter filios hominum Dominus Iesus innocens natus est, quia solus sine carnalis concupiscentiae pollutione conceptus.* Scilicet ex ratione generationis suae B. Virgo debitum

Praescriptio IX.

ἀποδεικτικῶς rem confecisset, ita in *Praescriptione* IX homo perfrictae frontis concludit: « Post Clementem VI Sedis apostolicae traditio *imminuta ac deformata est*. Sixtus enim quartus franciscanus aequali ordine habuit *novam* Scoti

contrahendi habuit peccati. Si secundum textum excipias, ceteri B. Virginem directe non attingunt.

Ex s. Gelasio duo in medium adducit, alterum ex Epist. 5 ad omnes Piceni episcopos, ubi loquens de primis progenitoribus scribit: *Quidquid isti genitores de suo germine protulerunt, opus quidem Dei est secundum institutionem naturae, sed non absque contagio mali, quod sua procreatione traxerunt.* Quae verba generalia sunt, nec *directe* de B. Virgine agunt, sed praeterea complectuntur etiam in lucem editos; prosequitur enim ibidem Gelasius dicens quemvis infantem *esse vitiosa nativitate pollutum*; *et, si non fuerit mysterii christiani participatione mundatus, ad vitam non posse pervenire perpetuam*; quae verba suppressit Launoius eo quod videret nimium probare contra expressam s. Gelasii mentem, qui in suo Sacramentario officium *Sanctae Nativitatis B. Virginis* assignavit. Alterum s. Gelasii testimonium promit ex lib. contra pelagianos ita se habens: *Immaculati Agni proprium est nullum prorsus habuisse pecatum*; sed hoc in loco agit s. Pontifex de peccato quod *propria actione* patratur; constituit enim, vitare hominem non posse peccata omnia *possibilitate facultatis humanae*, sed solius gratiae auxilio; negat tamen singulare hoc privilegium revera hominibus datum esse, qui usque *ad hanc perfectionem vitae praesentis accederent*; quod fusius evincit, ut scilicet *illius immaculati Agni* etc. Haec tamen silentio pressit Launoius.

Ex s. Gregorio M. adducit textum ex lib. 18. Moral. in Iob. Cap. 27, quaeque leguntur c. 52. n. 84. col. 598. Tom. I. ed. Maur. *Nos quippe etsi sancti efficimur, non tamen sancti nascimur: quia ipsa naturae corruptibilis conditione constringimur, ut cum Propheta dicamus: Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum et in peccatis concepit me mater mea. Ille autem solus veraciter sanctus natus est, qui ut ipsam naturae corruptibilis conditionem vinceret, ex commixtione carnalis copulae, conceptus non est.* Verum ut liquet, s. Gregorius non de conceptione modo loquitur, sed etiam *de nativitate* omnium hominum, adeoque contra eius mentem nimis probaretur his verbis; quandoquidem et ipse s. Doctor in suo Sacramentario constituit festum *de Nativitate B. Virginis.* Hac propterea de causa Launoius verba Psalmi non adduxit uti leguntur in s. Gregorio, qui sic ea affert: *Et in delictis peperit me mater mea.*

Demum ex Clero romano, sede vacante, post mortem Honorii I in epistola ad Angliae episcopos lib. 3. Hist. Ecclesiast. Bedae cap. 19 recitat haec verba: *Et primum quidem blasphemia et stultiloquium est dicere hominem esse sine peccato, quia omnino non potest nisi unus mediator Dei et hominum Christus*

doctrinam, et Sedis apostolicae Ecclesiaeque romanae traditionem; persuasum habens non aliam esse hanc traditionem, quam Praedicatorum opinionem. O impudentiam! O summum erga Sedem apostolicam et decessores Pontifices contemptum! » Ex utra vero parte *impudentia* sit, imo addam, et incredibilis audacia atque temeritas, an scilicet ex parte Sixti IV ac tridentinae Synodi, quae Constitutiones Sixti confirmavit atque innovavit, nec non successorum romanorum Pontificum, qui easdem Constitutiones magis ac magis amplificarunt, Ecclesiae item universae, quae festum in honorem Conceptionis B. Virginis ubique celebrat, an vero ex parte Launoii, iudicium esto lectoris.

Impudentia Launoii

Interim nobis satis heic sit animadvertisse, ex tota antiquitate ante hanc ortam controversiam nullum prorsus exstare sive e Patribus sive e Conciliis, sive e romanis Pontificibus monumentum quod B. Virginem diserte in peccato conceptam exhibeat: nullum item testimonium proferri ex antiquitate posse, quod commode cum pia sententia componi nequeat, imo et non debeat aliquando ab ipsis adversae partis patronis exponi benigne. Divino scilicet providente Numine fac-

Nihil in antiquitate expresse adversatur immaculatae Conceptioni

Iesus, qui sine peccato est conceptus et natus ; nam ceteri homines cum peccato originali nascentes testimonium praevaricationis Adae, etiamsi sine peccato actuali existentes portare noscuntur secundum Prophetam dicentem: Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum, et in peccatis concepit me mater mea. Post quae subdit Launoius : « in eo sermone Virgo contenta est, cum non excipiatur nec excipi possit, quin verba immutentur Cleri romani, qui Ecclesiae suae traditioni inhaerebat ». Verum quis non videat eodem vitio laborare argumentum inde deductum? Nam praeterquam quod tum de conceptis tum *de natis* in hoc textu disseritur, complectitur idem textus peccata quae *propria* cuiusque *actione* admittuntur seu *actualia*. Nimis proinde probat quam vellet Launoius. Ceterum hic hypercriticus in pluribus lapsus est; sive in eo quod tribuat hanc epistolam Clero romano universo cum exarata non sit nisi a quatuor primoribus; sive in eo quod dicat post mortem Honorii datam fuisse, cum data fuerit post obitum Severini successoris Honorii; sive in eo quod inscriptam affirmet Angliae episcopis, cum fuerit inscripta episcopis, presbyteris et abbatibus Scotiae ; adducatque illam ex lib. 3. Bedae, cum referatur lib. 2. Cf. Plazza op. cit. p. 381. De Gelasii tamen et Gregorii M. Sacramentariis paulo post agemus.

tum est, ut nihil ipsis umquam calamo exciderit, quod Ecclesiae sensui adversaretur, quae deinceps in piam sententiam tum verbis tum factis aperte et luculentissime animum suum proclivem patefecit. Si qua vero sunt Patrum scriptorumque ecclesiasticorum dicta, quae immaculatae Conceptioni refragari videantur, haec omnia ad aeram spectant, quae exortam controversiam subsecuta est. Contra vero quae pro immunitate B. Virginis a quavis peccati macula stant, nullam probabilem adversantem patiuntur expositionem: eaque a priscis ipsis Ecclesiae temporibus originem ducunt; et quo magis nobis proximant saecula, eo clarescunt magis donec ad expressam de isthac exemptione formulam deveniatur: dein suffragio minime dubio ab utriusque Ecclesiae ritibus, liturgiis, festisque arcessito communiuntur serie nunquam interrupta ab exorta usque primo quaestione.

Conclusio

Si igitur vestigiis insistamus quae ipse Launoius canoni Vincentiano innixus ponit, ad hanc necessario conclusionem deveniendum est, *catholicam* videlicet sententiam esse, quae docet B. Virginem non fuisse in peccato conceptam. Haec est enim, quae *ubique*, quae *semper*, quae *ab omnibus* credita et probata est. Sed si ita est, quispiam sciscitabitur, qui fieri potuerit, ut tot scholastici in contrariam sententiam concesserint? Verum isthaec diversa est quaestio, et a praesenti instituto plane aliena, propriaque ac singulari disquisitione indiget; quod nos Deo iuvante dabimus. In praesentia ex iis quae diximus firmum ratumque esse debet, quaestionem de immaculata Virginis Conceptione revocatam ad aetatem, quae praecessit controversiae originem, iuxta praestitutam a Launoio regulam in illius favorem prorsus dirimi; hincque iure colligimus Ecclesiam, si eam forte tunc temporis diremisset controversiam, non contrariam piae sententiae definitionem laturam fuisse, sed illam potius asserturam. Illud praeterea consequitur, rationem illam argumentandi quam Launoius maxime idoneam ad piam sententiam labefactandam censuit, maxime ad eamdem constabiliendam firmandamque conferre.

Utrum autem quae hucusque in medium produximus ea sint, quae satis fundamenti Ecclesiae catholicae, seu summo Pontifici praestent, ut immaculatum Mariae Conceptum in fidei dogma decreto evehat, in altera huius disquisitionis parte disceptandum assumimus.

PARS II.

THEOLOGICO-CRITICA

Quae in priori huius lucubrationis Parte praeposuimus, eo spectabant, ut inde inquireremus utrum edendae dogmaticae de immaculato Virginis Conceptu definitioni sufficiens Ecclesiae suppeteret fundamentum. Nos heic methodo, cuius est in scientia usus, insistentes, hoc argumentum evolvemus. Ut autem perspicuitati consulamus, sic ordine rite instituto exposcente, primo expendemus quaenam requirantur conditiones ad articulum fidei constabiliendum; investigabimus deinde instrumenta quibus est opus ut eae conditiones habeantur et dignoscantur: haec vero omnia exemplis quae deducemus ex definitionibus olim controversis et iamdiu editis, illustrabimus et confirmabimus. Gradum posthac faciemus ad quaestionem quam agitamus, cui praestituta accommodabimus principia. Cumque haec ipsa communiverimus *intrinsecis* atque *extrinsecis*, ut vocant, argumentis ex auctoritate derivatis, scrupulos si qui adhuc superesint, eximemus, ut ad finalem demum perveniamus conclusionem.

Quid nobis in altera hac Parte sit agendum

CAPUT I.

DE CONDITIONIBUS AD DOGMATICAM ALICUIUS DOCTRINAE DEFINITIONEM NECESSARIIS

Binas necessario oportere conditiones quae simul ad articulum fidei constituendum concurrant, nemo est theologorum qui ignoret, alteram *intrinsecam, extrinsecam* alteram. Prior est, ut quod ex fide est in divina contineatur revelatione. Ideo enim aliquid ex fide credimus, quia id revelavit Deus. *Motivum* siquidem, ut in scholis loquuntur, *formale* in quod tandem recidit actus fidei, est auctoritas Dei revelantis. Altera est propositio Ecclesiae qua certi

Duae conditiones ante dogmatici decreti editionem requisitae

Dei revelatio

efficimur aliquid esse divinitus revelatum: quae Ecclesiae propositio regula fidei *proxima* vocari consuevit. Hac ipsa vero de causa qua proxima fidei regula extat, patet etiam extare regulam eiusdem fidei *remotam*; haec autem est verbum Dei in quo divina continetur revelatio. Cumque Dei verbum ad nos profluxerit aut per Scripturarum sanctarum eloquia, aut per divinae traditionis transmissionem, hinc bifariam fidei haec regula *remota* distinguitur, nempe in verbum Dei scriptum et in verbum Dei traditum. Hoc autem discrimen inter utramque intercedit regulam, *remotam* videlicet et *proximam*, quod fieri nequeat ut quidpiam de fide ab Ecclesia credendum proponatur, quin illud in Dei verbo contineatur; quandoquidem ipsa custos est divinae revelationis ac magistra quae fallere et falli nequit: contra vero aliquid in verbo Dei reperiri possit, quamvis illud Ecclesia uti credendum expresse non proposuerit. Etenim de pluribus catholicae doctrinae capitibus nonnisi successu temporum dogmaticae editae fuerunt ab Ecclesia definitiones, quoties rerum adiuncta id postulabant. Scilicet id factum vel quod veritas quae iam prius in Ecclesia obtinebat, negata atque impugnata a novatoribus fuerit, aut quoquomodo temerata; vel quod excitatae fuerint contentiones et controversiae quibus fidelium animi turbarentur; vel quod antea nondum examine satis accurato res discussa fuerit atque ad liquidum redacta; quae demum postquam apud omnes in confessum venerit, plerisque flagitantibus, ad dogmaticum decretum tandem est evecta.

Ecclesiae propositio

Sane non est difficile atque operosum omnia haec exemplis ab historia dogmatum petitis illustrare. Nam quod ad primum attinet, exempla suppetunt in iis, quae ab oecumenicis Conciliis aut a romanis Pontificibus adsertae fuere veritates catholicae adversus haereticos, uti et sabelliani, sunt, et ariani, et nestoriani atque alii quotquot illiusmodi frugi homines extitere. Quoad alterum, exemplum locupletissimum habemus in controversia quae a s. Cypriano et s. Stephano agitata fuit circa anabaptismum eorum qui tincti ab haereticis fuerant. Quoad tertium demum praesto

Exempla

sunt haud paucae dogmaticae romanorum Pontificum Constitutiones, quibus plures catholicae veritates hactenus discussae, sigillo, ut ita dicam, obsignatae sunt atque extra quaestionem collocatae: uti est visio Dei beatifica proxime ab obitu obtinenda per Constitutionem Benedicti XII post longam discussionem sub Ioanne XXII habitam sancita. His adde veritates, quae sunt contradictoriae quinis Iansenii propositionibus, ab Innocentio X dogmatice constitutas, atque ita porro.

Multiplici modo aliquid in verbo Dei continetur

Quae ut paullo accuratius enucleentur, praestat animadvertere non una, sed multiplici ratione posse quidquam in divina revelatione, seu in utroque Dei verbo scripto et tradito contineri, prout suo loco expendunt Theologi, e quorum fontibus ea saltem quae propius rem nostram spectant, huc derivamus (1). Nimirum aliquid in verbo Dei vel *explicite* haberi potest vel *implicite*. Atque *explicite* quidem cum disertis conceptisque verbis res enunciatur: cuiusmodi sunt quae in Sripturis de Christi ortu, vitae genere, morte, resurrectione atque mirabili in caelum ascensione referuntur. Eodemque loco habendae eae veritates quae totius christianae religionis sunt fundamenta, uti Trinitas Personarum in Deo, et Verbi seu Christi ipsius divinitas ab eoque facta hominum redemptio: quae quidem adeo manifeste in Scripturis ipsis ac traditione exhibentur, ut citra impietatis ignominiam in dubium revocari nullo modo queant. Quare de istis omnibus veritatibus sufficiens Ecclesiae propositio eo ipso haberi censetur, quod Ecclesia et Scripturas uti divinas, Deique verbum continentes fidelibus tradat; et, quod caput est, eas veritates iugi doctrina atque usu suo, quo fideles ad vitam christianam informat, profiteatur. Hinc antea etiam quam solemnis ulla de iis veritatibus definitio ab Ecclesia edita esset, qui eas aut negare, aut quovis modo corrumpere ausi sunt, illico tamquam haeretici habiti sunt et conclamati. Neque in eiusmodi veritatibus aliud assolet

Explicite

(1) Cf. Walemburgicos: *Examen principiorum fidei*. *Exam*. III. §. 7 Opp. tom. I. necnon Gautier: *Prodromus in Theol. dogmatico-Scholasticam* in *Thesauro* Zaccariae tom. I. Venet. 1762.

Ecclesia praestare, nisi terminos statuere ac declarare quibus illae rite enuncientur, easque statis formulis communire, quibus fideles ab haereticorum hominum technis tutissime protegantur.

Implicite

Idque variis modis

Verum aliae sunt veritates, quae tantum *implicite* in verbo divinitus revelato continentur, quod plurimis contingere modis potest. Namque aut implexe ac subobscure, et veluti quibusdam velis obductae in eo delitescunt, unde per distinctam atque uberiorem conceptuum explicationem in lucem sunt eruendae; aut aliae in aliis *explicite* revelatis veluti conclusiones in principio includuntur; aut alio intimo ac necessario nexu cum aliis fidei veritatibus ita coniunctae sunt, ut inde facili ratiocinatione atque evidenti illatione possint deduci. De hac varia qua quidpiam *implicite* in Dei verbo reperiri potest ratione, exemplo sunt locupletissimo dogmata quibus duas in Christo naturas post incarnationem plane impermixtas atque inconfusas permanere, humanamque Christo ipsi voluntatem a divina plane distinctam inesse profitemur; itidem ea quae sive absolutam baptismi necessitatem quoad infantes e fidelibus etiam parentibus ortos; sive integram Christi in alterutra eucharistica specie susceptionem; sive Christi ipsius in eodem eucharistico sacramento adorationem vindicant: ac demum ne alia quae plura afferri possent, persequamur, luculentum exemplum est in valore baptismatis etiam ab infideli homine administrati. Semel ac enim constitutum est generale principium, quod praeclare adeo adversus donatistas enucleat Augustinus, sacramenta, quoad suum effectum, neque a fide neque a sanctitate ministrorum pendere, pronum est inferre baptisma valere sive a peccatore, sive ab haeretico, sive etiam ab infideli homine sit administratum. Quae quidem veritatum sive explicatio sive deductio si a privato doctore praestetur, haudquaquam constituit fidei catholicae dogma, quod fideles impellere ad assensum iure suo debeat (1). Sin vero dogmatico decre-

(1) Wallemburgici loc. cit. §. 3. haec habent „ Propositio: *Nulla conclusio, quae tantum deducitur ex una praemissarum quae est*

to (uti pluries temporum progressu fuisse factitatum nuper memorabamus) praestetur ab Ecclesia, quippe christianae doctrinae nedum custode, sed interprete ac magistra, et controversiarum iudice inerrabili, omnes adstringuntur obligatione eisdem veritatibus assentiendi, utpote quae ab ipsa Ecclesia divinae traditioni innixa uti divinitus revelatae proponuntur.

Quomodo articulis fidei accessio fieri possit

Atque haec est illa dogmatum catholicorum explicationis ac veluti progressionis ratio, qua aliqua articulis fidei, non *in se* quidem spectatis, sed *quoad nos* facta est, atque adhuc fieri potest accessio. Non quod Ecclesia aut post Christum atque Apostolos novas veritatum revelationes habuisse vel habitura esse censenda sit; aut quod nova dogmata ab ipsa cudantur, uti per summam iniuriam calumniosi haeretici comminiscuntur; sed quod ea, quae prius subobscure ac plexibus veluti quibusdam implicata in Verbo Dei revelato habebantur, evoluta atque explicata ab Ecclesia fuere, atque uti expresse credenda proposita. In hunc porro sensum loquuntur Patres cum hanc fidei progressionem exhibent atque exornant.

Patrum hac de re testimonia

Pulcherrima sane hanc in rem verba sunt quae habet s. Gregorius Nazianzenus de Trinitate disserens: « Sic enim, scribit, se res habet. Vetus Testamentum Patrem aperte praedicabat, Filium obscurius: Novum autem nobis Filium perspicue ostendit, et Spiritus Sancti divinitatem subobscure quodammodo indicavit. Nunc vero Spiritus ipse nobiscum versatur, seseque nobis apertius declarat. Neque enim tutum erat, Patris divinitate nondum confessa, Filium aperte praedicari: nec Filii divinitate nondum admissa, Spiritum

Scripturae et ex altera rationis evidentis ac necessariae, est fidei catholicae; sive illa conclusio consideretur ut deducta ex praemissis in forma dispositis, sive consideretur independenter a forma, sed tantum ut virtualiter contenta in praemissis revelatio. Haec propositio nullum habet dubium *apud* catholicos. Sunt enim doctores, qui affirmant tales conclusiones esse fidei; sunt qui negant. Unde apud hos et illos certum est, eas non esse fidei catholicae, sive non esse necesse, ut omnes eas agnoscant pro revelatis „.

Sanctum, velut graviorem quamdam, si ita loqui fas est, sarcinam nobis ingeri: ne alioqui, velut cibis ultra vires gravati, ac solis radiis hebetes oculos adiicientes, iis quoque, quibus praediti eramus, viribus periclitaremur: quin tacitis potius accessionibus, et, ut David loquitur, ascensionibus, atque ex gloria in gloriam progressionibus et incrementis Trinitatis lumen splendidioribus illucesceret (1) ».

Huc pariter referuntur quae non minus vere quam eleganter scripsit Vincentius lerinensis in celebri suo *Commonitorio*, exponens quid Ecclesia praestiterit Conciliorum dogmaticis decretis. « Christi *Ecclesia*, inquit, sedula et cauta depositorum apud se dogmatum custos, nihil in his unquam permutat, nihil minuit, nihil addit; non amputat necessaria, non apponit superflua, non amittit sua, non usurpat aliena: sed omni industria hoc unum studet, ut vetera fideliter sapienterque tractando, si qua sunt illa antiquitus informata et inchoata, accuret et poliat; si qua iam confirmata et definita, custodiat. Denique quid unquam aliud Conciliorum decretis enisa est, nisi ut quod antea simpliciter credebatur, hoc idem postea diligentius crederetur? Quod antea lentius praedicabatur, hoc idem postea instantius praedicaretur; quod antea securius colebatur, hoc idem postea sollicitius excoleretur? Hoc inquam semper, nec quicquam praeterea, haereticorum novitatibus excitata, Conciliorum suorum decretis catholica perfecit Ecclesia; nisi ut quod prius a maioribus sola traditione susceperat, hoc deinde posteris etiam per scripturae chirographum consignaret; magnam rerum summam paucis litteris comprehendendo; et plerumque propter intelligentiae lucem, non no-

(1) Lege, si vacat, alia huius similia testimonia Patrum apud Petavium *de Trinit.* lib. 2. c. 7. ubi allegat inter ceteros s. Epiphanium, s. Augustinum, Isidorum pelusiotam, s. Chrysostomum, s. Gregorium nyssenum, Basilium seleuciensem. s. Amphilochium, s. Ioannem damascenum etc.

vum fidei sensum (1), novae appellationis proprietate signando (2) ».

Tantum ab Ecclesia dogmaticus revelationis sensus haberi potest

Ex hisce quae persequuti sumus, patet quantopere necessaria sit Ecclesiae propositio, praesertim in iis quae *implicite* in Dei verbo continentur, ut legitimus ac genuinus patefiat revelationis sensus. Profecto nisi peculiari hac ratione christiano populo universo consuluisset Deus, in quamplurimis veritatibus fluctuaremus, atque ancipites haereremus circa verum revelationis obiectum, atque in alias atque alias sententias distraheremur. Id quod in novatoribus videre est, qui cum unicam tantum sibi statuant fidei regulam, Scripturam scilicet, eamque privato cuiusque spiritu interpretandam, secum invicem perpetua colluctantur pugna, ac sibimet ipsi numquam constare possunt, et quolibet doctrinae, seu potius erroris vento circumferuntur. Catholicis vero ubi primum Ecclesiae, quae columna et firmamentum est veritatis, propositio ac definitio praesto sit, dogmaticus revelationis sensus fixus ratusque esse debet, idque qualibet erroris formidine depulsa, omnisque disceptationis materie submota (3). Ac non sine providenti di-

(1) Atque heic obiter adnoto, iniuste prorsus ac temerarie se gerere Io. Clericum, qui tom. I. *Artis criticae* vellicat Ecclesiam eo quod nonnullas voces consecraverit novas ad antiqua dogmata asserenda, e. gr. *Consubstantialis*, *Transubstantiationis*, ac similium, quasi voces nihili, ut ipse loquitur. Qui enim hac de causa Ecclesiam carpit perinde facit, ac ille, qui diceret, ut ait s. Hilarius in lib. adversus imperatorem Constantium: *Nolo adversum nova venena novas medicamentorum comparationes*; *nolo adversum novos hostes nova bella*; *nolo adversum novas insidias consilia recentia . . . . Novitates vocum, sed profanas devitare iubet Apostolus*; *tu cur pias excludis? quum praesertim scriptum sit, omnis Scriptura divinitus inspirata utilis est. Innascibilem numquam legis*; *numquid ex hoc negandum erit, quia novum est? Decernis similem Patri Filium, Evangelia non praedicant: quid est quod non refugis hanc vocem? In uno novitas eligitur, in alio submovetur. Ubi impietatis occasio, novitas admittitur: ubi autem religionis* MAXIMA ET SOLA CAUTELA EST, *excluditur.*

(2) Cap 32. edit. Rom. in 8. 1731. pag. 70. seq.

(3) Quo sensu laudatus Vincentius Lerinensis in *Common.* c. 1. haec praeclare scripsit: “ Saepe magno studio et summa attentione perqui-

vini numinis consilio factum id existimandum est, ut plurima nonnisi implexe atque adumbratim in verbo divinitus revelato delitescant: ut nimirum fideles inde magis necessitatem vivi ac inerrabilis magisterii Ecclesiae sentirent, atque ab ea, uti filii a matris uberibus pendentes discerent purissimum lac doctrinarum exsugere.

Neque Scripturae dumtaxat sed etiam traditionis

Dum vero *sensum revelationis* dogmaticum ab una Ecclesia catholica accipiendum dicimus, id de Dei verbo tam scripto quam tradito intelligendum esse, nemo est qui nesciat: quandoquidem non unius tantum Scripturae, sed etiam traditionis aequo iure legitima custos Ecclesia est, atque inerrabilis interpres (1). Saepissime porro fit ut monumenta quorum subsidio cognosci traditio debet, et Patrum ipsorum effata vel nullo pacto inter se conveniant; vel obscura sint, ac certitudini pariendae imparia; et non semel eiusmodi, ut iis haeretici dolo malo sint ad placita propria firmanda, aut vero etiam excogitanda abusi. Quod pluribus ostendere exemplis pronum esset, idque adeo idoneis

rens a quamplurimis sanctitate et doctrina praestantibus viris, quonam modo possim certa quadam et quasi generali ac regulari via catholicae fidei veritatem ab haereticae pravitatis falsitate discernere; huiusmodi semper responsum ab omnibus fere retuli: Quod sive ego sive quis alius vellet exurgentium haereticorum fraudes deprehendere, laqueosque vitare, et in fide sana sanus atque integer permanere, duplici modo munire fidem suam, Domino adiuvante, deberet. Primo scilicet, divinae legis auctoritate; tum deinde Ecclesiae catholicae traditione. Hic forsitan requirat aliquis; Quum sit perfectus Scripturarum canon, sibique ad omnia satis superque sufficiat, quid opus est ut ei ecclesiasticae intelligentiae iungatur auctoritas? Quia videlicet Scripturam sacram pro ipsa sua altitudine non uno eodemque sensu universi accipiunt; sed eiusdem eloquia aliter atque aliter, alius atque alius interpretatur; ut pene quot homines sunt, tot illinc sententiae erui posse videantur. Aliter namque ille Novatianus, aliter Photinus, aliter Sabellius. . . Atque idcirco multum necesse est, propter tantos tam varii erroris anfractus, ut propheticae et apostolicae interpretationis linea secundum ecclesiastici et catholici sensus normam dirigatur „.

(1) Ad rem inter ceteros Petavius loc. cit. in *Prolegomenis* cap. I constituit utriusque divini verbi, scripti ac traditi, Ecclesiam interpretem esse Cf. etiam Moehler *Symbolique* Chap. VI. §. 39.

locis, prouti sese nobis occasio dederit, comprobabimus (1).

Quandoque *indirecte* ab Ecclesia controversiae diremptae

Neque demum silentio praetereundum, interdum nonnisi *indirecte* ab Ecclesia diremptas controversias esse, ac veritatem catholicam definitam. Idque praestitit Tridentinum cum sess. 24. can. 7. anathema in eos tulit, qui dicerent: errare Ecclesiam docentem matrimonii vinculum non solvi ob alterutrius coniugis adulterium. Quo canone *directe* quidem Ecclesiam esse inerrabilem circa hunc articulum definitur; *indirecte* autem christianum coniugium iuxta evangelicam atque apostolicam doctrinam uti indissolubile declaratur. Atque ita factum est, ut anathemate confixi fuerint protestantes, qui erroris incusabant Ecclesiam, quod coniugium etiam in adulterio indissolubile prorsus atque ine-

(1) Ecquis ignorat archimandritam Eutychen permotum praecipue fuisse ad unicam in Christo asserendam naturam ex s. Cyrilli alexandrini effato perperam intellecto; quod passim ab eo est adversus Nestorium usurpatum, praesertim in I. epist. ad Successum, nimirum post incarnationem in Christo μίαν φύσιν τοῦ θεοῦ λόγου σεσαρκωμένην, *unam Dei Verbi incarnatam esse naturam?* Cf. Petav. De Incarnat. lib. 1. c. 15. §. 7. et lib. IV. c. 8. Idem contigit Monothelitis, qui occasionem sumpsere nefandae haeresis invehendae ex celebri dicto pseudo-Dionysii in Epist. 4 ad Caium, ubi ait οὐ τὰ ἀνθρώπεια κατὰ ἄνθρωπον, ἀλλ' ἀνδρωθέντος θεοῦ, καινήν τινα τὴν θεανδρικὴν ἐνέργειαν ἡμῖν πεπολιτευμένος *non humano modo* (Christum) *propria hominis egisse; sed cum vir esset factus Deus, novam quamdam Dei virilem operationem vivendi genere instituisse.* Cf. Petav. ibid. lib. 1. c. 20. §. 9. Nec aliter se gessere Sociniani propter obscura dicta nonnullorum Patrum antenicaenorum, quibus abnormi ratione abusi sunt ad veram divinitatem Christo denegandam. Sic ceteris dimissis, hausit Lutherus totum haereticum systema de sola fide iustificante ex prava intelligentia testimonii, quod ad eximendos eius scrupulos quispiam ipsi suggesserat ex serm. 1 s. Bernardi *de Annuntiat. B. Virginis* n. 3. *Si credis peccata tua non posse deleri nisi ab eo cui soli peccasti, et in quem peccatum non cadit, bene facis; sed adde adhuc ut hoc credas, quia per ipsum tibi peccata donantur. Hoc est testimonium quod perhibet in corde tuo Spiritus Sanctus, dicens: dimissa sunt tibi peccata tua.* Cf. Audin *Histoire de la vie de Marthin Luther* chap. I. edit. 2. Paris. 1841. pag. 72. 73. Applicari his omnibus singulatim possunt quae de Eutyche scripsit Petavius.,,Ex Cyrilli dictis suam haeresim Eutyches collegit; quemadmodum eisdem e floribus, unde mellitum rorem apes exsugunt, aranei, et serpentes venenum exprimunt ,,.

nodabile permanere doceret; dedoctique in sua consuetudine fuerint Graeci, quin ideo haereseos nota inurerentur; atque omnibus absque ulla erroris ambage patuerit, evangelicam et apostolicam hoc articulo contineri doctrinam.

Quorsum vero haec in antecessum a nobis afferantur ex operis decursu patefiet. Interim ea ex ima penitaque theologicae disciplinae natura deprompta ut certa rataque teneantur velim.

CAPUT II.

DE RATIONE QUA EIUSMODI CONDITIONES COMPLERI QUEUNT

Qua ratione binae illae conditiones habeantur

Ad dogmaticam definitionem pronuntiandam quae ante requiruntur conditionibus in tuto collocatis, ordo postulat, ut ratio aperiatur, qua illae obtineri queant, atque innotescere. Equidem si de Ecclesiae propositione sit sermo nullum dubium suboriri potest. Satis enim est ut aliquid credendum sive ab oecumenico quopiam Concilio, sive a romano Pontifice per dogmaticam Constitutionem proponatur, sive quavis alia ratione, si qua supersit, qua Ecclesia dogma fidei possit asserere.

Quibus criteriis dignoscatur aliquid in divina revelatione contineri

Quoniam vero ex dictis nihil Ecclesia proponere potest ex fide divina credendum, quod in revelatione non contineatur, restat inquirendum, quaenam sint criteria, indicia et argumenta, quibus constare possit, quamdam veritatem reipsa in verbo divinitus revelato sive scripto sive tradito contineri. Et quoniam id in eo vel *explicite,* vel *implicite* haberi posse iam satis declaravimus, gravior ac difficilior eiusmodi fit inquisitio, ubi agitur de iis veritatibus quas divinum verbum hac altera ratione, *implicite* nempe, complectitur. Nam nisi et istas divinitus patefactas esse constaret, nunquam ab Ecclesia definitae fuissent, uti plures quovis definitae tempore sunt, nec definiri umquam possent. Quare ut pro occasione aut necessitate veritates huiusmodi dogmatice decerni queant, necessum omnino est, ut earum saltem indi-

dicia atque vestigia minime dubia sive in Scripturis sive in traditione transluceant. Ad haec autem internoscenda multa praesto sunt instrumenta. Huc enim ea referuntur omnia per quae ad nos pervenit, nobisque antiqua innotescit traditio. Dixi *instrumenta per quae ad nos pervenit atque innotescit antiqua* seu *divina traditio;* non enim commisceri potest traditio ipsa cum instrumentis seu modis per quos ea nobis manifestatur, cum res sint plane distinctae, cuiusmodi est *obiectum* in se consideratum, atque *instrumentum* seu ratio qua obiectum assequimur.

Haec recensentur

Iam vero haec instrumenta sunt Patrum scripta, sunt libri liturgici, sunt dies festi, sunt acta martyrum, sunt perpetuus fidelium sensus, sunt vel ipsorum haereticorum sive positiva sive negativa testimonia, sunt monumenta ipsa archaeologica, quae in multiplices classes distribuuntur; denique inter omnia eminet primumque sibi locum vindicat iuge ac vivum Ecclesiae magisterium, prout suo loco fuse ostendimus atque perspicue explanavimus (1).

Coniuncte vim habent per modum unius

Istiusmodi autem instrumenta interdum simul coniuncte conspirare possunt ad traditionem antiquam apostolicam atque divinam patefaciendam, interdum vero seorsum. Hinc nullum, modo exceptitio, perinde ac si solum esset, constitui potest. Quocirca perperam nonnulli solent ad inficiandam traditionis alicuius existentiam urgere silentium Patrum, aut ad eorum auctoritatem, quasi ceteris seclusis fontibus, provocare. Quid enim si silentium istud alio pacto plane compensetur ac suppleatur? Idem de ceteris heic recensitis instrumentis, si singillatim spectentur, dicatur oportet.

Confirmantur et declarantur quae dicta sunt

Et sane, quod seclusis sanctorum Patrum scriptis, potuisset cuiuspiam veritatis traditio alia quavis ratione ad nos pervenire, argumento nobis sunt manifestissimo illi ipsi qui primi argumentum ex traditione deductum tanquam thesin constituerunt ad fidem contra haereticos quoslibet propugnandam; cuiusmodi in primis Irenaeus ac Tertullianus extitere.

(1) Tract. de locis Theolog. par. 2. sect. 2. cap. 2.

S. Irenaeus Irenaeus quidem postquam in primis libri tertii capitibus constituerit adversus haereticos, parem tribuendam esse Scripturae ac traditioni in tuendis fidei veritatibus auctoritatem; et postquam omnimodis argumentis ostenderit, traditionem extare, eamque a Scriptura prorsus distingui; transit ad instrumentum et veluti canalem detegendum, quo traditio apostolica ad aetatem usque suam intemerata fluxisset. Hoc porro non aliud esse asserit quam successionem legitimam episcoporum in Ecclesia catholica ordinatorum. Hinc est ut hanc episcoporum successionem tam acriter, quemadmodum loquitur Massuetus (1), tamque frequenter urgeat adversus haereticos Ireneaeus, ratus nihil efficacius fore ad omnem haereticorum pervicaciam retundendam. *Non oportet,* inquit, *adhuc quaerere apud alios veritatem, quam facile est ab Ecclesia sumere; cum Apostoli, quasi in depositorium dives, plenissime in eam contulerint omnia quae sunt veritatis, ut omnis quicumque velit, sumat ex ea potum vitae (2).* Ac deinde progreditur dicens: *Quid enim? Et si de aliqua modica quaestione disceptatio esset, nonne oporteret in antiquissimas recurrere Ecclesias, in quibus Apostoli conversati sunt, et ab eis de praesenti quaestione sumere quod certum et re liquidum est? Quid autem si neque Apostoli quidem Scripturas reliquissent nobis; nonne oportebat ordinem sequi traditionis, quam tradiderunt iis quibus committebant Ecclesias (3)?*

Tertullianus Eadem se ratione Tertullianus gessit, qui tum alibi (4), tum potissimum in libro *De Praescriptionibus* cap. 9 et seqq.

(1) Opp. s. Irenaei Paris. 1710. *Dissertationes praeviae in Irenaei libros*, Diss. III. art. 3. *De Traditionis auctoritate et fundamento* Pag. CXIV. n. 16. Digna quae tota quanta est legatur haec dissertatio.

(2) *Contr. Haeres.* lib. 3, cap. 4. n. 1.

(3) Ibid. Cf. etiam quae de mente Irenaei praeclare scripsit cl. Moehler *Patrologie* Tom. I. pag. 371 seqq. Nec non I. B. Prat, *Histoire de saint Irénée*. Paris 1843. liv. 2. ch. 5.

(4) Lib. *de Corona Milit.* capp. 3. et 4. Cf. lib. 1. advers. Marcionem c. 21. ed. Rigaltii, ubi inter cetera ad rem nostram scribit: *Non alia agnoscenda erit traditio Apostolorum, quam quae hodie apud ipsorum Ecclesias editur.*

eandem atque Irenaeus insistit viam. Opposita enim haereticis etiam hac *praescriptione*, traditionis videlicet non scriptae et a sacris litteris plane distinctae, ita prosequitur: *Dehinc* (Apostoli) *in orbem profecti, eandem doctrinam eiusdem fidei nationibus promulgaverunt, et proinde Ecclesias apud unamquamque civitatem condiderunt, a quibus traducem fidei et semina doctrinae, ceterae exinde Ecclesiae mutuatae sunt, et quotidie mutuantur ut Ecclesiae fiant; per hoc et ipsae Apostolicae deputantur ut soboles apostolicarum Ecclesiarum. Omne qenus ad originem suam censeatur necesse est .... Hanc igitur dirigimus praescriptionem. Si Dominus Iesus Christus Apostolos misit ad praedicandum, alios non esse recipiendos praedicatores quam quos Christus instituit... Quid autem praedicaverint, id est, quid illis Christus revelaverit, et hic praescribam non aliter probari debere, nisi per easdem Ecclesias, quas Apostoli condiderunt, ipsi eis praedicando tam viva* (*quod aiunt*) *voce, quam per epistolas postea* (1). Quemadmodum vero Irenaeus, praeiacto solido illo fundamento de ecclesiis ab Apostolis institutis ad veram doctrinam traditam internoscendam, haereticos omnes ad easdem provocabat, speciatim autem ad Ecclesiae romanae sensum in eum finem ipsos revocabat; ita pariter Tertullianus concludens eos lacessit: *Age iam qui voles curiositatem melius exercere in negotio salutis tuae; percurre Ecclesias apostolicas, apud quas ipsae adhuc cathedrae Apostolorum suis locis praesident* (2); *apud quas ipsae authenticae litterae eorum recitantur, sonantes vocem et repraesentantes faciem uniuscuiusque ..... Si Italiae adiaces, habes Romam, unde nobis quoque auctoritas praesto est. Ista quam felix Ecclesia, cui totam doctrinam Apostoli cum sanguine profuderunt! Ubi Petrus passioni dominicae adaequatur, ubi Paulus Ioannis* (Baptistae) *exitu coronatur, ubi Apostolus Ioannes postea*

(1) Lib. *De Praesc.* Edit. cit. c. 20. 21.

(2) In edit. De la Cerda opp. ed. Paris. 1630, Tom. II. pag. 78. In edit. Renati Laurent. De la Barre. Paris. 1580. pag. 82. In edit. Pamelii Paris. 1616. pag. 338. imo et in ipsa edit. basileensi Beati Rhenani Basileae an. 1562. pag. 108. habetur: *praesidentur* pro *praesident*.

quam in oleum igneum demersus, nihil passus est, in insulam relegatur. Videamus quid dixerit, quid docuerit, quid cum africanis quoque Ecclesiis contesserarit (1).

Traditio transmissa per Episcoporum successionem

Ex his assequimur, ecclesias conservasse doctrinam a Christo et ab Apostolis traditam eamque per episcoporum successionem posteris transmisisse, quatenus ipsi nimirum ceteros instituendo ad successores transmiserint quod a praecessoribus acceperant. Transmiserant autem tum activi opera magisterii, tum usu et praxi, tum institutis ritibus, aliisque eiusdemmodi; adeo ut catholica atque apostolica doctrina inoculata, ut ita dicam, fuerit atque inserta communi Ecclesiae coetui, uti cibus qui in nutrimentum transmutatur atque convertitur; aut etiam, ut phrasi nunc usu recepta utar, in ipso Ecclesiae corpore fuerit incarnata (2). Quamvis proinde Patres de aliquo peculiari doctrinae articulo vel parce admodum disseruerint, vel etiam, quia nulla sese eis obtulit occasio, penitus siluerint; non ideo tamen concludendum, traditionem aut doctrinam illam in Ecclesia minime viguisse. Quinimo contingere quandoque potest, ut nonnulli Patres ac doctores ea interdum in scriptis habeant suis, quae vigenti doctrinae repugnent; praesertim cum se non uti traditionis testes commendent, sed uti doctores, qui e proprio philosophantur penu, ea prorsus ratione, qua theo-

(1) Cap. 36.

(2) Cf. Moehler *Symbolique*. Besançon 1836 tom. II, liv. 1. ch. 5 §. 38: ubi haec quae ad argumentum nostrum referuntur habet:« L' esprit de Dieu, qui gouverne et vivifie l' Eglise, enfante dans l'homme, en s' unissant à lui, un instinct, un tact éminemment chrétien, qui le conduit à toute vraie doctrine. Le principe communiqué d'en haut, l' alliance avec l'apostolat perpétuel, l'éducation et la vie dans l'Eglise développent un sens profondément intérieur, un sentiment propre à l' interprétation de la parole écrite . . . · l'Eglise est le corps, la forme visible de Iesus-Christ: elle est son humanité permanente, son éternelle manifestation. Le Seigneur a dépose en elle son esprit, sa verité.... Ce sentiment commun, cette conscience de l' Eglise est la tradition dans le sens subjectif du mot. Qu'est-ce donc que la tradition considérée sous ce point de vue? C' est le sens chrétien existant dans l' Eglise, et transmis par l' Eglise; sens, toutefois, qu'on ne peut séparer des vérités qu'il contient, puisqu'il est formé de ces vérités et par ces vérités,, pag. 37-39.

logi nostrates identidem facere consuevere. Haec autem paulo post luculentis illustrabimus exemplis. Satis igitur est ad cognoscendam traditam doctrinam in Ecclesia vigentem iuge eiusdem Ecclesiae magisterium, praxis seu consuetudo, quae monumentis firmetur, et communis ipse pastorum ac fidelium sensus.

Quin extiterint scripta Patrum

Et vero quomodo sive Irenaeus sive Tertullianus ad adstruendam adversus haereticos apostolicam traditionem eos provocare ad Patrum scripta potuissent, si haec nulla erant, saltem dogmatica? Etenim Irenaei aetate non habebantur nisi paucae epistolae Clementis romani, Barnabae, Ignatii ac Polycarpi, item liber Hermae inscriptus *Pastor* aliave nonnulla, quae adhortationes morales ut plurimum complectebantur. In Ecclesia vero latina, qui latino primum usus sit eloquio, ipse est Tertullianus unicus et antiquissimus auctor cuius opera supersint (1). Cum s. Stephanus Pontifex s. Cypriano rescripsit: *Si quis a quacumque haeresi venerit ad vos, nihil innovetur, nisi quod traditum est, ut manus illi imponatur ad poenitentiam* (2); ubinam erant Patrum scripta, quae traditionem hanc testarentur? Attamen fidenter ipse ad traditionem appellat, non aliam profecto, quam quae *praxi* et usu constaret.

Quanti faciendus in rebus fidei sensus fidelium

Quoniam vero de communi fidelium sensu aliquid attigimus, iuverit paucis exponere quanti pendendus ille sit ad Ecclesiae doctrinam, adeoque ad traditionem in ea vigentem dignoscendam. Porro praestantissimi theologi maximam probandi vim huic communi sensui inesse uno ore fatentur. Etenim Canus: *In quaestione fidei*, inquit, *communis fidelis populi sensus haud levem facit fidem* (3). Gre-

Iuxta recentiores theologos

(1) Sic enim scribit s. Hieronymus *De viris illustribus* cap. 53. *Tertullianus presbyter nunc demum primus post Victorem et Apollonium latinorum ponitur*, ed. Vallars. Tom. II. pag. 875. Scripta vero Victoris et Apollonii perierunt.

(2) Epist. 74. edit. Maur. pag. 138.

(3) *De locis* lib. 5. cap. ultim. circa finem, ubi et illud praeclare addit: *Quaero enim ex te, quando de rebus christianae fidei inter nos contendimus, non de philosophiae decretis, utrum potius quaerendum est, quid philosophi atque ethnici, an quid homines christiana et doctrina et fide instituti sentiant?*

gorius vero de Valentia fusius vim eiusmodi fidelium consensus evolvit. *Est enim,* inquit, *in definitionibus fidei habenda ratio, quoad fieri potest, consensus fidelium; quoniam et ii sane, quatenus ex ipsis constat Ecclesia, sic Spiritu Sancto assistente, divinas revelationes integre ac pure conservant, ut omnes illi quidem aberrare non possint . . . Illud solum contendo: Si quando de re aliqua in materia religionis controversia constaret, fidelium omnium concordem esse sententiam; (solet autem id constare vel ex ipsa praxi alicuius cultus communiter apud christianos populos recepta; vel ex scandalo et offensione communi, quae ex opinione aliqua oritur etc). merito posse ac debere Pontificem illa niti, ut quae esset Ecclesiae sententia infallibilis* (1). Neque ab his abludit Petavius, qui prolata s. Paulini sententia, qua antistes ille monet, *ut de omnium fidelium ore pendeamus, quia in omnem fidelem Spiritus Dei spirat* (2), ita prosequitur: *Scitum illud est Augustini, singulorum mentibus revelari quaedam a Deo, non solum cum extraordinariis modis, velut visis et ostentis, et huiusmodi significationibus occultum aliquid innotescit, verum etiam usitatis rationibus: quando quod ignotum erat vel orantibus ac pulsantibus, vel aliud agentibus aperitur* (3). Quidquid porro sit de *firma* hac *persuasione* quam Graeci vocant πληροφορίαν, de qua in rem suam disserit Petavius (4), illud firmum exploratumque est, plurimi in rebus fidei communem fidelium sensum esse existimandum.

Iuxta veteres Patres et script. eccles.

Neque vero putet quis, recentiores theologos id esse sibi pro lubito commentos: ipsi enim etiam a veteribus Patribus, et scriptoribus ecclesiasticis id sunt mutuati. Enim vero ad communem hunc fidelium sensum s. Epi-

(1) *De rebus fidei..Analysis fidei catholicae* lib. VIII. Cap 9. Lutet. Paris. 1610.

(2) Epist. 4. Opp. edit. Antverp. 1622. pag. 72.

(3) *De Incarnat.* lib. 14. c. 2. n. 11.

(4) Ibid. ubi ex quadam adspiratione divina repetit firmam fidelium persuasionem de immaculata Virginis Conceptione, quae in catholicam transierit doctrinam; verum necesse ad id confugere non est, cum ceteroquin constet quonam ex fonte illam fideles hauserint, ex avita scilicet traditione.

phanius antidicomarianitas provocat (1), ad hunc s. Hieronymus Vigilantium (2), ad hunc s. Augustinus Pelagium atque Iulianum (3). Hinc Vincentius lerinensis in praeclaro suo *Commonitorio* ut evincat recipienda non esse dogmata, quae universalis Ecclesiae doctrinae sint contraria, ita ratiocinatur: *Quae si recipiantur, necesse est ut omnes omnium aetatum fideles, omnes sancti, omnes casti, continentes, virgines, omnes clerici, levitae et sacerdotes, tanta confessorum millia, tanti martyrum exercitus, tanta urbium, tanta populorum celebritas, et multitudo, tot insulae, provinciae, reges, gentes, regna, nationes, totus postremo iam pene terrarum orbis per catholicam fidem Christo capiti incorporatus, tanto seculorum tractu ignorasse, errasse, blasphemasse, nescisse quid crederet, pronuntietur* (4).

Igitur praeter Patrum scripta plura suppetunt instrumenta quibus Ecclesia traditionem divinam atque apostolicam circa dogmaticas veritates compertam habere possit, illisque, ut quaestiones in fidei dogma evehat, inniti.

CAPUT III.

DE FIDEI DECRETIS QUOVIS TEMPORE EDITIS IUXTA CONSTITUTAM RATIONEM

Quae hactenus exposuimus, exemplis ex dogmatum historia depromptis, ut antea sumus polliciti, nobis declaranda sunt et confirmanda. Cum vero haec sint numero omnino plura, nos ex iis nonnulla, quae nostro in quem intendimus fini commodiora videbuntur, non sine delectu persequemur.

Confirmantur ac declarantur exemplis quae supra dicta sunt

Ac primo sese nobis offert controversia quae Cyprianum inter ac Stephanum ferbuit de anabaptismo; num scilicet iterum ii tingi debuissent qui ab haereticis baptizati fuissent.

Controversia sub s. Cypriano

(1) Haeres. 78. edit. Petav. n. 24.
(2) Edit. Vallars. Opp. tom. II col. 399.
(3) Lib. 1. *cont. Iulian.* cap. 7. n. 31.
(4) Cap. 33. edit. Rom. 1731.

Notum est, in Scripturis nihil haberi quo valor baptismi ab haereticis collati adstruatur. Quapropter theologi polemici exemplum hoc urgent adversus seculi XVI novatores ut divinae traditionis necessitatem ostendant (1): idque iure meritoque. Quandoquidem ipsi protestantes baptismum haereticorum valere tuentur. Porro, uti paulo ante animadvertimus, nulla erant Patrum testimonia, quae traditionis testatam facerent existentiam, cum Stephanus traditionem contrariam Cypriano opposuit: sed illa in sola Ecclesiae consuetudine stabat, quae ab Apostolis ad ea usque tempora profluxerat. Quod potiori quoque ratione de baptismi pretio est dicendum qui ab infideli homine sit collatus, uti sequiori postmodum aevo Nicolaus I in Responsis ad Bulgarorum consulta declaravit (2); quamvis ex Patrum scriptis contrarium potius colligi videatur (3).

De spirituali Angelorum natura

His et illud addere possumus quod ad doctrinam de spirituali Angelorum natura spectat. Nam quamvis haec doctrina nondum expresse fuerit ab Ecclesia ex fide sancita, adeo tamen certa nunc habetur, ut temeritatis notam is non effugeret, qui contrariam tueri vellet. Ast norunt eruditi viri quanta usque ad Concilium lateranense IV, quod celebratum est an. 1215, penes Patres tum graecos tum la-

(1) Cf. Bellarmin. *De verbo Dei non scripto* lib. IV. c. 4. et c. 8. Walenburgicos *Controvers. fidei* tomo I. Tract. VI. *De testimon. seu Traditionibus. prob. ad hominem* n. 109. Card. Dav. du Perron *Discours des Tradit.* pag. 527; et *Réplique au Roy* liv. 3. c. 7. pag. 698. Opp. edit. Paris 1633 tom. III et IV.

(2) Num. 104 apud Coletum Act. Conc. Venet. 1770 tom. XV, col. 432.

(3) Receptum siquidem apud veteres Patres, saltem usque ad Augustinum, veluti principium et axioma fuit, non posse quempiam conferre baptisma qui baptismum non receperit, illumque solum tingere posse qui baptismum receperit. Hinc illud Tertulliani lib. *De Baptismo* c. 17. *Quod ex aequo accipitur, ex aequo dari potest*; et Hieronymi in *Dial. adver. Luciferian.* n. 9. dicentis: *Ut enim accepit quis, ita dare potest*: qui proinde ibid. n. 12 ita perstringit luciferianum: *Novam rem asseris, ut christianus quisquam factus sit ab eo qui non fuit christianus.* Atque huic principio innixi, qui rebaptizantes impugnarunt, valorem baptismi ab haereticis administrati tuebantur. Cf. quae hoc de argumento scripsimus in *Tract. De Baptismo* c. 3. prop. 2.

tinos, nec non apud ecclesiasticos scriptores, ad angelicam quod attinet naturam, opinionum ferbuerit discrepantia (1).

De visione beatifica

Verum hoc omisso, propius ad rem nostram facere exemplum videtur ex dogmate de visione Dei beatifica deductum, quae proxime a morte animabus plenissime purgatis obveniat. Quod quidem dogma et Benedictus XII primum (2), ac dein rursus florentinum Concilium solemni decreto sancivit (3). Porro nemo est, qui nesciat quot utriusque Ecclesiae tum graecae tum latinae Patres contrarium sensisse visi sint. Namque iis etiam praetermissis, qui *Chiliasmo* adhaesere, plures quoque ad sanctum usque Bernardum non exemptum numerantur, qui vel dure, vel ambigue, vel ita demum aspere sunt locuti, ut emolliri eorum dicta vix possint (4). Quocirca cum isthaec controversia sub Ioanne XXII

(1) Cf. Petavium *de Angelis* lib. 1. c. 2. et 4.

(2) Constit. *Benedictus Deus* apud Harduinum *Acta Concil.* Tom. VII col. 1559.

(3) Ibid. Tom. IX. col. 986.

(4) Cf. de hoc argumento elaboratissimum opus Lud. Muratorii, quod inscribitur: *De Paradiso regnique caelestis gloria non expectata corporum resurrectione iustis a Deo conlata.* Veronae 1738. vol. un. in 4. cap. 7. seqq. Heic nobis satis sit ea in medium adducere quae in *admonitione in librum de Bono mortis* editores Maurini Opp. s. Ambrosii Tom. I. pag. 385 de s. Doctore scripserunt: " Si Doctoris nostri verba stricte atque ex apicibus interpretemur, cogemur liquido confiteri animas, ipsius iudicio, *in quibusdam habitaculis* conclusas ad usque generalem resurrectionem servari; eas ibi mercedem debitam operibus suis sed ante diem ultimum minime reddendam expectare; interim tamen *illas vel bonis quibusdam, vel poenis affici*, prout ipsarum quaeque fuit commeritum; postremo *iustorum laetitiam per quosdam ordines esse digestam.* Mirum quidem non est hoc modo de animarum statu scripsisse Ambrosium: sed illud propemodum incredibile videri potest, quam in ea quaestione sancti Patres ab ipsis Apostolorum temporibus ad Gregorii XI (forsan ex lapsu calami, cum dici deberet Benedicti XII) pontificatum, florentinumque Concilium, hoc est *toto ferme quatuordecim seculorum spatio*, incerti ac parum constantes extiterint. Non enim solum alius ab alio, ut in huiusmodi quaestionibus necdum ab Ecclesia definitis contingere amat, dissentiunt: verum etiam non satis cohaerent sibi ipsi; cum easdem animas claro divinae naturae conspectu frui quibusdam scriptorum suorum locis concedere, rursus quibusdam aliis id ipsum negare videantur. . . . Illud tantum hoc loci admonemus, omnem illam sermonis diversitatem ex variis manasse principiis, quae sanctis illis viris sacrarum

in vivis agente exarserit, summus Pontifex ut eo, quo par esset, maturo dirimeretur examine, iussit ut omnia monumenta quae alterutri sententiae sive affirmanti sive neganti favere viderentur, ex omni antiquitate conquisita congererentur, quo tandem ipse definitionem edicere posset dogmaticam. Cumque res in longum prolataretur ob negotii difficultatem, ipse, re non definita, decessit (1). Certe quidem in Ecclesia non deerat quoad hunc fidei articulum divina traditio; alioquin numquam is definiri potuisset: verum non omnibus illa erat comperta; divina eloquia haud satis hac in re sunt perspicua; Patres, ut vidimus, in varias abiere sententias; liturgiae ipsae non modicam praeseferunt difficultatem (2). His omnibus succurrit iuge Ecclesiae magisterium, communis praeterea fidelium sensus; qui alte adeo defixum imis habebant mentibus, purgatas animas statim ad Deum videndum eoque fruendum admitti, ut non minimum eorum animi vel ex ipsa controversia fuerint offensi, quae sub Ioanne XXII agitabatur, et cuius definitio diu nimis protrahebatur.

Ex individuitate coniugii

Aliud exemplum suppetit ex definitione tridentini Concilii sess. 24. Can. 7 his verbis expressa: *Si quis dixerit Ecclesiam errare, cum docuit et docet, iuxta evangelicam et apostolicam doctrinam, propter adulterium alterius coniugum matrimonii vinculum non posse dissolvi.... anathema*

paginarum lectio suppeditabat. Hinc est quod qui millenariorum errorem amplexi sunt, ab iis eodem argumento futura ante corporum resurrectionem benefica visio negabatur. Et quamvis qui secuti sunt, magno studio eundem errorem impugnarint, profligarintque; tamen circa Dei visionem adhuc pendebant ancipites „. Postremum vero hoc confirmant tum s. Augustini, tum s. Bernardi agendi ratione. S. enim Augustinus vel in ipsis Retractationibus animo etiam tum dubio et ancipiti se esse, ac nihil super hoc definire audere non dissimulat. S. autem Bernardus ita Augustini cancellos transiliit, ut iustorum spiritibus solam humanitatis Christi visionem seu cognitionem concedere videatur. Consentientem hac in parte habet claraevallensis Abbas auctorem *Quaestion. ad Orthodoxos*, quae hactenus inter Iustini opera fuerunt editae.

(1) Cf. Raynaldum ad an. 1334. n. 37.

(2) Eas cf. apud Renaudotium *Liturgiar. oriental. collectio duobus volum. comprehensa.* Paris. 1716.

sit. Licet vero hoc canone directe sancita non fuerit nisi impossibilitas errandi Ecclesiae circa propositum articulum; indirecte nihilominus damnata est doctrina et consuetudo Ecclesiae graecae quoad plenam coniugii dissolutionem propter adulterium, cum doctrina Ecclesiae latinae declarata sit evangelica atque apostolica. Qui tamen in theologicis disciplinis versati sunt, haud ignorant non defuisse e Patribus tum graecis tum latinis aliquos, imo et concilia provincialia diversarum ecclesiarum, quae contrarium sentire et docere viderentur (1). Licet enim non tot numero sunt testimonia, quot in opere suo *De regia in matrimonium potestate* citat Launoius (2), cuius corruptissimam in afferendis pro sua causa textibus fidem probe novimus; tamen nemo inficias iverit, non pauca testimonia ac monumenta in antiquitate reperiri, quae aut aperte contrariae faveant doctrinae, aut saltem valde dubia appareant (3). His vero nil obstantibus, fatendum quidem est ac pro certo habendum divinam esse atque apostolicam traditionem de omnimoda coniugii fidelium rati et consummati individuitate. Id enim exigit tridentina sanctio. Quomodo vero cognoscitur? Scilicet ex iugi Ecclesiae magisterio et praxi, communique fidelium sensu.

Dogmaticae huic definitioni affinis et illa est ab eodem lata Concilio Can. 6 eiusdem sess., quo matrimonium ratum non consummatum per solemnem religionis professionem alterius coniugum dirimi decernitur. Et haec doctrina ex traditione descendat necesse est. Frustra porro sive in Bibliis sive in Patribus eam quaeres, cum nil eiusmodi, expresse saltem, inveniatur. Omnium primus ex romanis Pontificibus Alexander III in Concilio lateranensi III celebrato an. 1179 Cap. *Verum*, et Cap. *Ex Publico* sub tit. *De Convers. Coniugatorum* solvi eiusmodi coniugium declaravit innixus potissimum Sanctorum exemplis. Porro licet haec exempla,

Ex matrimonii rati non consummati dividuitate

(1) Cf. Collet *Continuat. Praelect. Theologic. Honor. Tournely* Venet. 1758 tom. VIII. *Tract. de Matrim.* Cap. 5. art. 3. sect. 6, *Conclusio.*

(2) Par. III. art. I. C. 5. edit. Colon. Allobrogum tom. I.

(3) Cf. Collet loc. cit.

quae vulgo proponuntur, etiamsi uti vera reciperentur (1), rem per se non conficerent; tamen Ecclesiae spiritum patefaciunt, ac doctrinam apud eam in germine saltem vigentem ostendunt, quae paullatim in dies usque adeo sese explicuit, donec ex posteriorum novatorum occasione, qui Ecclesiam hac de causa maligno dicacitatis dente carpebant, apposito canone est definita.

Ex dividuitate coniugii in infidelitate contracti

Neque inopportunum alterum occurrit exemplum ex dividuitate coniugii, quod in infidelitate contrahitur, desumptum. Quamvis enim de fide non sit, tamen uti certa penes catholicos theologos omnes rite sentientes habetur doctrina, probaturque Ecclesiae romanae consuetudo de solutione coniugii in infidelitate contracti, quum alteruter coniugum ad religionem christianam convertitur, abnuente coniuge infideli pacifice cum fideli convivere, aut consentiente quidem, ast non sine Creatoris contumelia. Paulinus equidem textus I. Cor. 7, 15 huic doctrinae et consuetudini valde suffragatur; neque desunt Patres atque ecclesiastici scriptores, qui eidem adstipulentur, ut suo loco nosmetipsi ostendimus (2). Verumtamen dissimulandum non est et eos fuisse, qui alia plane ratione Pauli verba exposuerint (3); neque Patres omnino omnes inter se consentire, imo

(1) Non omnia sane exempla quae tum a Bellarmino lib. 2 de monachis c. 38, tum ab Estio in 4. D. 27. p. 4, aliisque passim afferuntur, critica lance expensa deprehenduntur genuina; alia vero dubia sunt pro re qua de agitur.

(2) In Tract. *de Matrimonio* cap. 2, prop. 2.

(3) Ex antiquioribus eminet card. Caietanus qui in *Comment.* in hunc locum 1. Cor. 7, 15 etsi fateatur verba Pauli in ea qua de agimus facti specie de perfecta coniugii solutione communiter ab Ecclesia intelligi, subdit tamen: " Dico autem hoc: quia Paulus non aperte explicat talem libertatem, sed negat subiectum esse servituti in huiusmodi. Quae verba si exacte discutiantur, solum significant quod in huiusmodi discessibus, seu separationibus infidelis a fideli (infidelis coniugis a fideli coniuge, infidelis filii a fideli patre, infidelis patris a fideli filio, et sic de aliis) nullus frater aut soror (hoc est nullus christianus aut christiana) est subiectus servituti priori, puta qua filius tenetur patri et e converso; qua filia tenetur matri et e converso; qua uxor marito et e converso. Sed hinc non convincitur *quod sit solutum vinculum coniugale*, sicut non solvitur vinculum filiale aut paternum,, *Comment.*

et ea proferre quae illi adversari videantur. Innocentius III ineunte seculo decimotertio omnium primus aperte eam sanxit Cap. VII. *Quanto de divortiis*: neque alia ante id temporis exempla de eiusmodi coniugiorum dissolutione monumenta historia suppeditat. Nihilo tamen minus apud omnes cordatos doctores receptum esse ac probatum debet, hanc etiam veritatem, quam Benedictus XIV *certam* vocat (1), traditione divina atque apostolica inniti: alioquin Ecclesia romana numquam eam adscivisset, atque in usum deduxisset, et cum ipsa omnes Occidentis Ecclesiae. Siquidem de morum heic agitur honestate, circa quos, perinde ac circa fidem, Ecclesia errare non potest.

Patres non constituunt unicum agnoscendae traditionis instrumentum

Longius huiusmodi exemplorum possem catalogum protrahere, si facto esset opus. Verum necesse non est; cum ea quae attulimus ad veritatem, quam nobis obtinendam proposuimus, satis abunde sufficiant. Evicimus quippe luculenter, Patres haud unicum esse instrumentum, quo divina atque apostolica traditio nobis innotescat. Namque ex allatis exemplis manifesto constat, veritates dogmaticas fuisse identidem definitas, quamvis de illis altum apud Patres esset silentium; imo vero interdum id factum, licet etiam non pauci e Patribus refragarentur aut pro contraria starent sententia; interdum etiam cum Scripturae ipsae in speciem adversari viderentur. Dixi *cum Scripturae ipsae in speciem adversari viderentur*; siquidem valori baptismatis ab haereticis collati ea baptizandi facultas obstare quidpiam videbatur, quam Christus Apostolis seu uni Ecclesiae tribuit, sicut et illi uni docendi dedit potestatem. Iamvero nisi praesto esset traditio quae sensum Christi verborum determinaret, arduum quidem foret i-

in sac. Script. Edit. Lugdun. 1639. tomo V. pag. 106. et seqq. Ex recentioribus vero id ipsum ex professo tuendum susceperat cl. Binterim in op. germanico: *Monumenta Ecclesiae christiano-catholicae primi, medii ac novissimi aevi* tom. VI. Par. I. *Mantissa* I: qui tamen egregius doctusque vir laudabiliter posthac se subiecit Ecclesiae romanae interpretationi, eique adhaesit omnino.

(1) *De Synodo Dioeces.* lib. 6. c. 4. §. 3.

stam facultatem ad haereticos usque homines, multo vero magis ad infideles protendere, ita ut valide, immo et aliquando etiam licite baptizarent. Quod intellectum quoque velim de facultate laicis delata legitime hoc sacramentum administrandi, si necessitas urgeat. Idipsum de eucharistiae distributione sub utraque specie existimare est, sive promissionis verba spectes sive verba institutionis. Solo enim traditionis praesidio atque Ecclesiae consuetudinis novimus illam haud esse necessariam; quanquam etiam nonnulla Patrum dicta utriusque speciei distributioni favere videantur (1): sicuti et nonnulli fuere Patres qui propugnare visi sunt, infantes etiam eucharisticae alimoniae sumendae necessitate devinci (2). Neque alia huiusmodi exempla in aliis fidei controversiis desunt.

(1) Legesis Bossuet *Traité de la Communion sous les deux espèces* opp. edit. Versailles 1816. tom. XXIII pag. 502, seqq. Bellarmin. *De Eucharistia* lib. 4. c. 26.

(2) Eo nonnulli usque in hoc progressi sunt, ut fines plane omnes excesserint. Sic Petavius in libro unico *De tridentini Concilii et Augustini doctrina* cap. 5 inter Augustini dogmata, quae vel Ecclesiae universae, vel theologorum aut omnium, aut multorum, nec infimi subsellii, iudicio reprobantur, et hoc recenset, quod multis in locis asserit hipponensis Antistes, Eucharistiam post baptismum dandam parvulis, eisque necessariam esse. Quippe sacramenti utriusque parem necessitatem distincte ac separatim adstruit, ex duplici nimirum Ioannis loco, altero capitis tertii, altero capitis sexti, in quo de Eucharistia Christus sic praecipit: *Amen amen dico vobis, nisi manducaveritis carnem Filii hominis et biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis*. Quibus ex verbis, ait Petavius, contra pelagianos disputans Augustinus negat parvulos, nisi Eucharistiae fiant participes, vitam et salutem consequi posse. Quod deinde allatis testimoniis ex lib. I *De peccatorum meritis et remissione*, et ex lib. 2. *Operis imperfecti contra Iulianum* cap. 29 confirmare adnititur Verum de Augustini mente consule card. Norisium in *Vindiciis Augustinianis* cap. 4. §. 4. opp. edit. Veronens. 1729 tom. I, pag. 1041. Maldonatus vero ulterius adhuc progressus in Comment. in Ioan. ad cap. 6. v. 53, censuit Augustinum docuisse ex hoc vers. 53, Eucharistiam etiam infantibus esse necessariam, *idque non ut opinionem suam tenuisse, sed ut fidei et totius Ecclesiae dogma* quo refelleret pelagianos. Atque hoc ipsum autumat hic auctor tradidisse Innocentium I in epist. ad patres milevitani Concilii quod huius Pontificis verba refert. Imo concludit hanc ipsam Augustini atque Innocentii sententiam in Ecclesia sexcentos fere per annos viguisse, Eucharistiam nempe etiam infantibus esse necessariam.

CAPUT IV.

DE IMMACULATA VIRGINIS CONCEPTIONE QUOAD EIUS DOGMATICAM DEFINITIONEM

Quae dicta sunt, ad argumentum de immacul. Conceptione transferuntur

Quae hactenus praestituimus, ad articulum de immaculata Conceptione sunt traducenda, quaeque attulimus exempla iam cum argumento quod versamus heic sunt conferenda. Quod ut fiat luculentius, ob oculos sunt subiicienda fundamenta quibus haec sententia innititur, ac deinceps ad conditiones quas enumeravimus expendendas progrediendum, ut quem propositum habemus finem tandem auspicato consequamur.

Praenotantur aliqua

Quamvis Biblia prima fronte ac specie tenus in communi peccati propagatione B. Virginem comprehendere videantur; reipsa tamen exceptionem pro immaculato Conceptu admittere in eius favorem posse, immo vero et debere constitutum iam est, fatentibus ultro ipsis adversae sententiae propugnatoribus (1). Quin etiam Biblia ipsa germen veluti quoddam continent, quo positive e sacris litteris adstrui pia sententia possit (2).

Quod et de Patrum effatis est asserendum. Tametsi enim a quinto Ecclesiae saeculo nonnulli videntur Patres generalibus suis propositionibus B. Virginem in communi damnatione complecti, qua factum est, ut ipsa a contracto peccato primigenio redimi debuerit; tamen eorum quoque effata necessario debent, etiam in adversariorum sententia, benigne intelligi, ne plus probent illorum dicta, quam iidem ipsi vellent (3). Interim in priorum seculorum monumentis iam piae sententiae germina elucent, quae a Patribus apostolicis, atque a graecis pariter ac latinis qui sunt illos secuti magis ac magis evoluta sunt atque explicata. Hinc traditionis filum numquam fuit intercisum, immo et

(1) Recolantur quae scripsimus Par. I. cap. XV. §. I.

(2) Ibid.

(3) Ibid. §. II.

longius in dies productum tum per liturgias ac festi institutionem, tum per sacras conciones, tum per pium fidelium sensum, donec tandem ad expressam formulae enunciationem deveniretur qua Virginis Conceptus ab omni labe immunis assereretur ac sanctus. Quae traditionis perpetuitas enituit diu etiam antequam hac de re fuisset saeculo XIII controversia excitata (1).

Argumentum generale ex conditionibus circa dogmaticum decretum statutis efflorescens

His ita compositis nostrum insistentes iter sic progredimur. Ad dogmaticam edendam definitionem id satis Ecclesiae est, ut *implicite* saltem articulus, quo de agitur, in sacris habeatur litteris, ac eius veluti semina, quae deinceps progerminent, in primitiva contineantur traditione; vel etiam ut silentibus Scripturis ac primis etiam Patribus, saltem traditio in Ecclesiae magisterio, et communi fidelium persuasione servata fuerit, donec data tandem occasione, doctrina quae fuerat revelata divinitus sive per Patrum scripta, sive per alia monumenta in apertum veniat. Neque enim putandum est tunc primo coepisse doctrinam aliquam in Ecclesia invalescere, cum monumentorum ope, quaecumque demum haec sint, nobis illa innotescit, nisi in absurda atque erronea prolabi velimus consectaria (2). Quae potissima est causa, quare traditionem ab eiusdem traditionis instrumentis, seu vehiculis, quibus ea ad nos deducta est, apprime distinxerimus; quum potuerit existere traditio eaque divina, quin instrumenta illa nota singillatim nobis essent atque perspecta. Hac etiam de causa ratio redditur quare identidem haec ipsa traditio nonnullis Patribus seorsum

(1) Ibid. §. III.

(2) Alioquin enim non pauca dogmata essent uti novitia spectanda; eorumque fidem nonnisi sequiori saeculo primum in Ecclesia obtinuisse dicendum esset, eo quod serius tantum impugnata fuerint, atque ab Ecclesia contra novatores cuiusvis seculi definita. Exemplo sint legitimus panis azymi usus in celebratione sacrificii, quem impugnavit primum Photius quique a s. Leone IX sancitus est; usus legitimus ac veneratio sacrarum imaginum, cum serius utrumque adorti sint iconoclastae atque iconomachi; invocatio Sanctorum, et sacrarum reliquiarum veneratio, contra quam manichaei, deinde vero Vigilantius aliique nebulones temporis processu insurrexerunt: atque ita porro.

spectatis comperta satis non fuerit, ac talia proinde eis interdum e calamo exciderint, quae contraria iis sunt, quae posthac Ecclesia definivit. Exinde illae profluunt regulae quae a theologis traduntur, ut quae et quanta Patribus concedenda auctoritas sit, approbe internoscatur (1).

Si igitur hisce in occasionibus Ecclesia fundamentis eiusmodi innixa dogmaticam iure edere potuit atque adeo quandoque edidit definitionem, plane consequitur eandem et nunc posse, si id facto opus fuerit, iisdem confisam fundamentis quaestionem aliquam dogmatice dirimere, atque uti fidei obiectum credendum proponere. Multo vero magis id Ecclesia posset, si temporis progressu liquidior fieret quaestio et sententia quae definienda est; illamque tum pastores tum fideles communiter haberent iam sibi persuasam, in eaque assensu suo plane conquiescerent. Neque enim ulla fieri ratione potest, ut Ecclesia universa erroneam ac falsam imbibat doctrinam, quippe quae iugiter a Spiritu Sancto edocta, seu a Spiritu veritatis sustentata. Quod si publica ac solemnis eiusdem Ecclesiae professio in actis, in cultu, atque in tota agendi ratione manifestata quoad idem

(1) Consulesis Melch. Canum *De locis* lib. VII. cap. 3. ubi inter cetera haec scribere non dubitavit in regula secundo loco tradita." Unius aut alterius Sanctorum auctoritas etiam in his, quae ad sacras litteras *et doctrinam fidei pertinent*, probabile quidem argumentum subministrare potest, firmum vero non potest ,,. Atque hanc conclusionem demonstrat illa manifesta ratione, cui nulla prorsus via occurri potest. " Quod cum Sanctorum quisque, his duntaxat exceptis, qui libros canonicos ediderunt, spiritu fuerit humano locutus, et aliquando vel in eo erravit, quod ad fidem spectare postea demonstratum est, aperte constat ex huiusmodi auctoritate exploratam fidem fieri non posse. Quo in loco admonendi sunt hi, qui praeceptis theologiae nullis acceptis, post bonas, quas vocant, litteras, statim ad sanctorum veterum lectionem appellant animum. Non enim quaecumque ibi legerint, ea sunt probanda omnia... Primum, quoniam res nonnullae non erant tunc adeo in Ecclesia definitae, ut nunc esse videmus etc.,, Nec minus praeclarae sunt regulae, quas in usu Patrum servandas exhibet Petavius in *Prolegomenis* cap. 2, quaeque maxime ad rem praesentem faciunt. Hoc ipsum fusius prosecutus est auctor operis : *De optima legendorum Patrum methodo* Augustae Taurinorum 1742. praesertim tota Parte prima.

accedat obiectum, ne minima quidem suspicio de huius potest veritate suboriri. Haec enim sentiendi agendique ratio, praesertim cum supremi Pontificis *formalis* habetur de re sanctio, sin minus ut iuridica, at saltem ut iuridicae definitioni aequipollens re ipsa definitio existimari potest, a qua resilire sit nefas.

Applicatur piae de immac Concep. sententiae

Habita ratione communis sensus fidelium

Age iam expendamus an haec omnia in immaculatum Virginis Conceptum quadrent, in eoque apprime vera comperiantur. Atque retroverso incedentes gradu a praesenti Ecclesiae sensu incipiamus. Ratissimum porro exploratumque est, Christifideles omnes circa hunc articulum unius esse animi, idque ita, ut maximo afficerentur scandalo, si vel minima de immaculata Virginis Conceptione quaestio moveretur. Hac pene mirabili fidelium suasione et consensu permotum sese fatetur Petavius ad piam sectandam sententiam. Sic enim scribit: *Movet autem me, ut in eam sententiam sim propensior, communis maxime sensus fidelium omnium; qui hoc intimis mentibus, alteque defixum habent, et quibus possunt indiciis officiisque testantur, nihil illa Virgine castius, purius, innocentius, alienius denique ab omni sorde ac labe peccati procreatum a Deo fuisse. Tum vero nihil cum inferis et horum rectore Diabolo, adeoque cum qualicumque Dei offensa et damnatione commune unquam habuisse* (1). In Ecclesia vero universa cultus publicus, solemnis ac liturgicus viget de Virginis Conceptione, videlicet ut sancta et *immaculata*. Conceptio enim ita solummodo spectata potest esse et festi et cultus obiectum (2), neque aliud revera est; alioquin nec tot querelae a piae sententiae oppugnatoribus adversus hunc cultum fuissent excitatae; neque s. Bernardus in celebri ad canonicos lug-

Petavii auctoritate confirmati

Et publici cultus Ecclesiae

(1) De Incarnat. lib. 14 cap. 2. §. 10.

(2) Legesis de hoc argumento Franc. Guerra episcopum gadicensem in op. *Maiestas gratiarum ac virtutum omnium Deiparae Virginis.* Hispali 1659. tom. II. Tract. *De obiecto cultus exhibiti ab Ecclesia romana in die festo immaculatae Conceptionis* praesertim *fragm.* IV, seqq.; item *fragment.* XII Punctum I. seqq. De hoc argumento iterum inferius disseremus.

dunenses epistola (1), ut impugnaret quod instituebatur festum, iis usus fuisset argumentis, quae Virginei Conceptus impetunt sanctitatem. Atque ut cetera silentio praeteream, numquam romani Pontifices universo Franciscalium Ordini indulsissent, ut et peculiarem de *immaculata Conceptione* Missam legerent, et Officium seu canonicas horas huius mysterii proprias persolverent; nec pariter integris regnis ut eundem ritum ex pontificio indulto sequerentur concessissent, nisi pro certo habuissent tale huiusce cultus esse obiectum (2). Quod argumentum ex eo privilegio ma-

Agendi in hoc ratio rom. Pontificum erga franciscales

(1) Sane refragatores immaculatae Conceptionis festum celebrare consueverunt *Sanctificationis*, ut notum est.

(2) Huiusce Officii invitatorium ad matutinum est: *Immaculatam Conceptionem Virginis Mariae celebremus. Christum eius praeservatorem adoremus Dominum.* Versiculi autem ad *Magnificat*: *Immaculata Conceptio est hodie B. Mariae Virginis. Cuius innocentia inclyta cunctas illustrat devotas animas.* Oratio demum in Officio et in Missa: *Deus, qui per immaculatam Virginis Conceptionem dignum Filio tuo habitaculum praeparasti etc.* Hoc porro Officium et hanc Missam concinnavit Leonardus de Nogarolis notarius seu a secretis Sixti IV. Hic autem Pontifex tum Missam tum Officium probavit, praecepitque ut ab universo clero reciperentur, indulgentiisque ditavit Christifideles, qui illis interessent in Constit. *Cum Praecelsa* data an. 1476 cuius verba haec sunt: « Hac igitur consideratione inducti, eiusdem Omnipotentis Dei et BB. Petri et Pauli Apostolorum eius auctoritate confisi, auctoritate apostolica, hac in perpetuum valitura Constitutione *statuimus et ordinamus*, quod omnes et singuli Christifideles utriusque sexus, qui Missam, et Officium Conceptionis eiusdem Virginis gloriosae, iuxta piam, devotam et laudabilem ordinationem dilecti filii magistri Leonardi de Nogarolis clerici veronensis Notarii nostri, et quae desuper a nobis emanavit, Missae et Officii huiusmodi institutionem, in die festivitatis Conceptionis eiusdem Virginis Mariae, et per octavas eius, devote celebraverint, et dixerint, aut illis horis canonicis interfuerint, quoties id fecerint eandem prorsus indulgentiam, et peccatorum remisssionem consequantur, quam iuxta fel. record. Urbani IV in Concilio viennensi approbatas, ac Martini V et aliorum romanorum Pontificum Praedecessorum nostrorum Constitutiones, conferuntur illis, qui Missam et horas canonicas in festo Corporis et Sanguinis Domini nostri Iesu Christi a primis vesperis et per illius octavas, iuxta romanae Ecclesiae constitutionem celebrant, dicunt, aut Missae, Officio, et horis huiusmodi intersunt, praesentibus, perpetuis temporibus valituris etc.,. Apud Harduinum *Acta concilior.* tom. IX

gis roboratur quo Gregorius XVI b. mem. Pontifex concessit episcopis omnibus, qui a sacra rituum Congregatione illud peterent, ut sacerdotes ante Missae canonem inter cetera praefarentur: *Et te in Conceptione immaculata;* nec non ut fideles in litaniis lauretanis Mariam invocarent *Reginam sine labe originali conceptam.* Id quod reipsa magno numero sacri antistites pro suis dioecesibus ac plerique religiosarum familiarum praesules postularunt (1).

Indultum quod aiunt GregoriiXVI

Rom. Pontificum series pro eiusmodi cultu

Exinde novimus non fidelium communi tantum consensione, sed et episcoporum seu ecclesiarum pastorum etiam sententia, una cum romanorum Pontificum serie, qui numquam a Sixto IV ac deinceps usque ad Pium IX (quem diu pro Ecclesiae universae bono incolumem Deus sospitemque servet) a confirmando atque amplificando hoc cultu cessarunt, pium placitum fulciri. Ex quo colligimus, Ecclesiam illius veritati a pluribus iam inde seculis re ipsa adstipulatam esse; immo vero et eam probasse, ita ut omnimodam nacta sit certitudinem, atque una desit *formalis*, quam vocant, definitio quo in dogmatos dignitatem provehatur (2).

Fieri nequit ut Ecclesia suam hac in re doctrinam immutaverit

Porro cum Ecclesia veluti *moralis* consideranda sit *persona* atque individua, quae a prima sui institutione semper sibimet ipsi constitit, atque ad finem usque seculi perseveranter constabit, fieri omnino nequit, ut diversam nunc profiteatur doctrinam, multo vero minus illi contrariam, quam antiquitus professa fuerit atque tenuerit. Praesens igitur Ecclesiae sensus et professio circa immunitatem B. Virginis a primigenia labe, non est nisi ulterior, uti diximus, illius germinis explicatio quod semper in ea latuit ac viguit, adeoque traditionis divinae atque apostolicae.

col. 1494. Iam vero tum Officium tum Missa eiusmodi obtinuere in Ecclesia universa usque ad reformationem Missalis ac Breviarii Romani, quae facta est a s. Pio V; qui ut loquitur Benedictus XIV *De festis* cap. 15: §. 22 *Officium illud minus apposite scriptum e Breviario summovit, in cuius locum aliud substituit Officium quo etiamnum utimur.* Illud tamen Officium ex *indulto* apostolico retinuerunt Regna hispanicum ac lusitanum.

(1) Cf. Appendicem.

(2) Videsis Guerra op. cit. tom. II punctum 5. n. 61. seqq.

Dixi *traditionis divinae atque apostolicae*; neque vero id solum quia secus nulla ratio adduci probabilis posset tam constantis, tamque firmae atque universalis consensionis ad plura secula vigentis tum fidelium tum Ecclesiae pastorum, nec non cultus adeo antiqui in utraque Ecclesia orientali et occidentali, uti vidimus; sed praeterea quia Patrum ecclesiasticorumque scriptorum series in id conspirantium hoc ipsum exigit atque exposcit. Etenim ex adductis Patrum monumentis, quae apostolicam ferme attingunt aetatem, constat, illos vel ea statuisse principia ex quibus Virginea immunitas profluit; vel aequipollentibus verbis illam adstruxisse, nondum formula illius enunciationis invecta; vel denique concepta expressaque formula, quae etiamnum obtinet, immaculatum, omni prorsus seclusa labe, Virginis Conceptum ad seculum usque XIII asseruisse. Istiusmodi traditionem rivulo non incongrue comparaveris, qui ex humili erumpit fonte, ac dein confluentibus undique aquis adauctus usque adeo concrescit, ut in exundantem mutatus fluvium aggeres omnes praetereat, proximosque late campos perfundat. Qui traditionis quidem rivulus ab ipso πρωτευαγγελίου fonte scaturit; a primo videlicet illo Dei oraculo, quo per futurum Liberatorem universae humanae familiae in malorum profundum dilapsae promissum, gloriosa eiusdem Mater uti conterens caput maligni invidique anguis, seu diaboli seductoris, utque invecti peccati victrix exhibetur.

Nec ut contraria traditio in Ecclesia unquam viguerit

Quae cum ita se habeant et illud consequitur, fieri haud potuisse ut contraria traditio, eaque divina aliquando viguerit; alioquin haec praevaluisset in Ecclesia: nisi cum iansenianis aut maleferiatis haereticis contendas, obscuratam eam obliteratamque, aut etiam immutatam turpiter fuisse. Quod quam impium cogitatu dictuque sit, nemo sanus est qui non videat. Quocirca necesse est, eloquia biblica, quae in omnem Adae sobolem propagatum originale vitium testantur, singularem B. Virginis Conceptionem minime comprehendere fateare, exceptionemque, quod saepe dictum, admittere; prout adversarii ipsi ultro con-

cedunt, illa exceptitio sensu quoad B. Virginis nativitatem esse usurpanda. Par enim est ratio. Necesse praeterea est fateri, Patres quoque, qui a seculo Ecclesiae quinto catholicum dogma contra pelagianos propugnarunt, quique propositiones universales de omnibus hominibus peccato infectis a conceptu et ortu suo constituerunt, illam pariter exceptionem pro B. Virginis Conceptione recepisse; uti revera ipsi aequiparibus alicubi verbis, alicubi vero expressis apertisque recepere.

Argumentum instituitur quod *a minori* vocant *ad maius*

Ex iis quae praeiecimus fundamentis nobis absque ulla dubitationis ambage argumentum, quod a *minori* ad *maius* dicitur, iure concludi in rem nostram posse videtur. Ita enim rursus ratiocinamur: potuit ac potest Ecclesia traditioni innixa veritatem aliquam dogmatice definire, etiamsi nulla eidem comprobandae veritati biblica suffragentur testimonia, immo quamvis interdum nonnulla ipsi in speciem adversari videantur; ut ex adducto patet exemplo de valore baptismi ab haereticis collati, de quo ne faventia quidem anteriora Patrum monumenta Stephano romano Pontifici suppetebant cum decretum edidit suum, quod posthac nicaena Synodus confirmavit. Potuit item et potest Ecclesia explicite profiteri, et vero etiam, si id sit facto opus, dogmatico sancire decreto, utpote controversiarum iudex a Christo instituta, aliquam veritatem, quae implicite ac veluti in semine in altera contineatur, seu necessario nexu cum ea copuletur, quamvis eidem nonnulla Patrum effata contraria esse videantur; ut iterum liquet ex altero quod protulimus exemplo quoad sancti lavacri valorem ab infideli homine administrati. Rursum potuit ac potest Ecclesia, licet Patres etiam atque scriptores ecclesiastici inter se colluctari deprehendantur, utpote inerrabili magisterio praedita, veritatem aliquam dogmatice decernere; uti pariter constat luculentissime ex prolatis exemplis tum de visione beatifica Dei proxime ab obitu consequenda de qua docti disceptarunt viri; tum de coniugii solutione cum alteruter coniux infidelis ad Christi vexillum transit; tum denuo de coniugii rati quidem at non consummati solutione ob solemnem

religiosorum votorum nuncupationem; tum de omnimoda matrimonii christiani individuitate vel per ipsum adulterii crimen; quibus, ut caetera praeteream, et illud opportune addi potest exemplum, quod ex librorum *deuterocanonicorum* divinitate atque ut aiunt, *canonicitate* desumitur. Multo igitur potiori ratione poterit Ecclesia immaculatam B. Virginis Conceptionem *dogmatice* definire, pro qua biblica testimonia non desunt; pro qua Patrum ecclesiasticorumque scriptorum auctoritas pugnat qui in utraque Ecclesia ab apostolico pene aevo ad seculum usque XII floruere; pro qua stant praecedentes Patrum locutiones *formales*, ut dicunt, quae illam asserant, quin ulla contradictoria ac directa eis opponi possit *formalis* negatio; et si quae reperiuntur effata quae contraria videntur, ea necessario prorsus, vel invitis ipsis oppositae doctrinae patrocinatoribus, sunt lenius exponenda; pro qua cultus hominum fere memoriam excedens publicus ac solemnis decertat; pro qua demum tot abhinc seculis universus christiani populi ac pastorum una cum romanis Pontificibus consensus conspirat; prout ea quae hactenus disputavimus manifestissime evincunt.

CAPUT V.

DE SCHOLASTICORUM PLACITIS

Exceptioni a scholasticis petitae occurritur

Eo rem deduximus, ut sive θεωρητικως quaestionis status, sive πρακτικως spectetur, collatione rite instituta inter dogmata ab Ecclesia iamdiu definita et immaculatum Virginis Mariae Conceptum, videretur de huius definitionis possibilitate plane constare. Ultro tamen ea mentem nostram subit cogitatio eamque concutit ac torquet; quinam scilicet fieri potuerit, ut haec tum s. Bernardo, tum scholasticis non paucis fuerint incomperta. Ut hanc dubitationem propulsemus de istis disserere cogimur, quamvis praetergrediantur aetatem quam nos, pro fine quem intendimus, initio praestitutam voluimus.

Quid lucri ex eiusmodi difficultatis solutione proveniat

Ex eiusmodi nihilominus inquisitione id capiemus lucri, quod praecipua enodabitur difficultas, quae contra ea quae praemisimus et constituimus in antecessum principia oggeri posset. Siquidem ea nobis persuadet ut expendamus quid illi de B. Virginis nativitate senserint, et cui potissimum innixi fundamento fuerint quo ita sentirent: quo facto deinceps haec ad immaculatam ipsius Virginis Conceptionem apte transferemus, hincque lucem mutuabimur ad germanam illorum doctorum mentem assequendam.

A duplici critica quaestione abstinemus

Principio quidem a quaestione critica abstinemus, de quanam scilicet conceptione tum s. Bernardus, tum Hugo ac Richardus victorini, deinde vero Magister sententiarum cum eius asseclis locuti fuerint, cum illius sanctitatem visi sunt denegare; utrum nempe de conceptione *activa*, an vero de *passiva*, cum anima primum eius informavit corpus, an etiam de solo peccati contrahendi debito, aut de fomite sermonem habuerint (1). Ab alia item temperamus quae-

(1) De s. Bernardi mente diximus satis. Quod vero ad victorinos attinet Hugonem ac Richardum, neuter affirmat expresse B. Virginem contraxisse peccatum. Etenim Hugo in *Summa sent.* Tract. I c. 16. edit. Venet. 1588 tom. III fol. 194 col. I haec habet: » De carne illa, cui unitum est Verbum, quaeritur, utrum prius in Maria fuerit caro illa *obligata peccato*. Quod ita fuisse Augustinus dicat: sed in ipsa separatione per Spiritum Sanctum mundata fuit et a peccato, et a fomite peccati. Mariam vero totam prorsus a peccato, sed non a fomite peccati mundavit, quem tamen sic debilitavit, ut postea non peccasse credatur «. Quare ex primis verbis patet ipsum locutum de *obligatione* seu de debito, non autem de *infectione peccati*, prout clarius scribit lib. 2 *De Sacramentis christianae fidei* Par. I. cap. 5 fol. 208 col. 3 » Filium Dei de carne *obnoxia peccato* carnem assumpsisse, liberam a peccato, et ideo liberam, *quia liberatam* „ nempe praeservatam. Concedit tamen in ea permansisse fomitem, qui, ut vidimus, non exigit necessario peccati originalis infectionem. Richardus vero dum scribit: “ Maculam peccati (Christus) de materna carne non contraxit, sed delevit.... et notandum in matre eiusque prole; quia in matre *caro mundata*: in prole non mundata sed munda: in illa *purgata* in isto pura (lib. I *De Emmanuele* c. 12 p. I edit. Lugdun. 1534 fol. 86): „ de solo *fomite* loquitur, ut constat ex contextu, ac de macula *carni* inhaerente, quae certe non est peccati subiectum, ut alias monuimus. Quod demum spectat ad Magistrum sententiarum, is in lib. 3. dist. 3. “ Quaeritur, inquit, de carne Verbi, an priusquam conciperetur, *obligata fuerit pecca-*

stione critica de vera magni Aquinatis sententia, quam circa plurimum disceptatum est; aliis constanter eum immaculato Conceptui B. Virginis adstipulatum esse contendentibus; aliis vero acriter propugnantibus, ipsum non modo ab illa recessisse doctrina, sed alteri, seu oppositae sententiae ad usque vitae finem adhaesisse (1).

to: Et an talis fuerit assumpta a Verbo?„. Respondet autem: „ Sane dici potest, et credi oportet iuxta Sanctorum attestationis convenientiam, ipsam prius peccato obnoxiam, sicut reliqua Virginis caro: sed Spiritus Sancti operatione ita mundatam, ut ab omni peccati contagione immunis uniretur Verbo. Mariam quoque totam Spiritus Sanctus in eam praeveniens a peccato prorsus purgavit, et a fomite peccati etiam liberavit, vel fomitem ipsum penitus evacuando, ut quibusdam placet, vel sic debilitando et extenuando, ut ei postmodum peccandi occasio nullatenus extiterit „. Deinde adiicit ibid.“ Quod autem sacra Virgo ex tunc ab omni peccato immunis extiterit, Augustinus evidenter ostendit in lib. *De natura et gratia*, inquiens: *Excepta Virgine* ec. Illa autem Virgo singulari praeventa est gratia, atque repleta; ut ipsum haberet ventris sui fructum, quem ab initio habet universitas dominum; ut illud quod nascebatur ex propagine primi hominis, tantummodo generis et non criminis originem duceret „. Quam quidem doctrinam Gualterius seu Walterus velut erroneam damnat, quod carnem a Verbo assumptam *peccato obnoxiam sicut reliquam Virginis carnem* faciat. Id ipsum Clichtoveus censuit dicens, illam *apertum continere errorem*, *impietatem sonare*, *irreverentiam in Christum et sacram eius Matrem*, *necnon irreligiositatem*. Attamen doctus Carol. Du plessis d' Argentré sorbonicus doctor et episcopus tutelensis, qui de Gualterio agit in *Collectione iudiciorum de novis erroribus sub* an. 1179 edit. Paris. 1728 tom. I pag. 117, Petrum Lombardum hac in re vindicat, ostenditque eius mentem Gualterium non esse assecutum; praeterea nititur verba illius, quae adversari piae sententiae videntur, benigne interpretari, quasi nempe locutus tantum fuerit Magister sententiarum de solo peccati debito, quod B. Virgo ex carnali habuit generatione. Alii praeterea censent, Magistrum non de munditie ipsa ac purgatione B. Virginis disseruisse, sed de illius mundationis et purgationis *manifestatione*. Videsis Ben. Plazzam op. cit. *act.* VII n. 18 et seqq.; ubi praeterea ceterorum scholasticorum testimonia quae piae refragari sententiae videntur, singillatim explanat.

(1) Dixi: *Constanter sententiae de immaculato Virginis Conceptu s. Thomam adhaesisse*. Siquidem certum est ex adducto eius loco in Par. I cap. XII huius inquisitionis, angelicum Doctorem asseruisse B. Virginem *ab originali peccato et actuali immunem* servatam. Attamen cum in sequentibus operibus, praesertim vero in *Summa*, et in *Compendio* theo-

Quare s. Bernardus et scholastici omnes sanctam nativitatem B. V. praedicaverint

Quidquid enim de his criticis disceptationibus sit, illud ratum compertumque est, s. Bernardum, aliosque quos memoravimus doctores, in primis vero s. Thomam, ad unum omnes sanctum habuisse Mariae Virginis ortum, ea impulsos ratione, quod eius Nativitatis sollemnitas ab Ecclesia universa celebraretur. Quamvis notum id sit atque ab omnibus admissum, iuverit tamen tum Abbatis claraevallensis tum angelici Doctoris testimonia describere, quippe quae fini quem spectamus peropportuna. Haec porro sunt quae habet s. Bernardus in epistola quam saepius laudavimus ad canonicos lugdunenses: *Sed et ortum Virginis didici nihilominus in Ecclesia et ab Ecclesia indubitanter habere festivum atque sanctum, firmissime cum Ecclesia sentiens, in utero eam accepisse ut sancta prodiret ..: fuit procul dubio et Mater Domini ante sancta quam nata: nec fallitur omnino sancta Ecclesia sanctum reputans Nativitatis eius diem, et omni anno cum exultatione universae terrae votiva celebritate suscipiens* (1). Sanctus vero Thomas, propositis

logiae contrariam adstruere sententiam videatur, exinde factum, ut immaculatae Conceptionis vindices diversas inierint vias, quibus s. Doctorem ad piae sententiae patrocinium adducerent. Nonnulli, uti card. Sfondrati in op. *Innocentia vindicata* typis monast. s. Galli 1695 in 4, allegant testimonia ex supposititiis opusculis s. Thomae, cuiusmodi est 4 *De salutatione angelica*: dein ex opusc. 6 verba proferunt ex *Comment. in Epist. ad Galatas* et ex *Comment. in Epist. ad Rom.*: quem cardinalem hac in re plures sive antiquiores sive posteriores vel praecesserunt vel secuti sunt. At fr. Bernardus Maria de Rubeis in suis *Dissertat. criticis et apologeticis*. Venet. 1750 ostendit ea esse adscititia. Alii eo se receperunt, ut contenderent illa Aquinatis loca in quibus contrariam adstruit sententiam, quae quidem ad 15 numerantur, fuisse corrupta: verum eruditus idem auctor Diss. cit. falsum id esse luculenter evincit. Alii denique adnisi sunt ostendere, ex principiis s. Thomae aliorumque illius aetatis scholasticorum circa generationis rationem, ac circa modum transfusionis peccati originalis, huiusque naturam, eum nulla ratione in locis, quae ex ipso aliisque scholasticis adducuntur, piae adversari sententiae: quos inter eminet doctus p. Nicolaus Cichovius in cit. opusculo: *Angelici Doctoris s. Thomae Aquinatis de beatissimae Virginis Deiparae immaculata Conceptione*; et Ioan. a s. Thoma in suo Cursu theologico pariter cit. quibus ego libenter assentior. Adi quae scripsimus P. I. cap. III.

(1) Epist. cit. n. 3. et 5.

sibi de more difficultatibus adversus sanctitatem nativitatis B. Virginis, ita sequitur: *Sed contra est, quod Ecclesia celebrat Nativitatem beatae Virginis; non autem celebratur festum in Ecclesia nisi pro aliquo Sancto. Ergo B. Virgo in ipsa sua Nativitate fuit sancta. Fuit ergo in utero sanctificata* (1). Aliorum testimonia silentio praeterimus; cum his enim ceteri omnes consentiunt. Interim constans haec animadvertatur illatio: *Ecclesia festum celebrat Nativitatis B. Virginis: ergo B. Virgo sancta nata est.*

Collatio inter nativitatem et conceptionem B. M. V.

Heic praestat, antequam ulterius procedamus, collationem instituere inter nativitatem B. Virginis, atque ipsius conceptionem. De ortus B. Virginis sanctitate alte silet Scriptura, nulla plane facta nativitatis Marianae mentione, sicuti et de conceptione conticescit. Ad haec Scriptura, ut alias animadvertimus, promiscue tum de hominum conceptione tum de eorumdem ortu in peccato loquitur, ubi expressam nonnullorum exceptionem non exhibet, uti de sanctissimo Praecursore, et, quod plerisque placet, de Hieremia. Patres quoque eadem sese gessere ratione; quos inter Augustinus in epistola ad Dardanum sine ulla exceptione affirmat, neminem renasci, qui natus, seu qui in lucem editus ex matris utero non sit; sic enim scribit: *Illa sanctificatio, qua efficimur et singuli templa Dei, et in unum omnes templum Dei, non est nisi renatorum, quod nisi nati homines esse non possunt* (2) ... *Dominus cum hinc loqueretur,* NISI QUIS, *inquit,* RENATUS FUERIT DENUO, *eam scilicet computans primam nativitatem, quae fit matre pariente, non concipiente atque praegnante; quae fit ex ea, non quae fit in ea* (3); hinc fatetur s. Thomas, Augustinum loqui *secundum legem communem, secundum quam per sacramenta non regenerantur aliqui nisi prius nati* (4). Quare e sacris litteris sanctisque Patribus iuxta communem legem debuisset et ipsa Virgo Maria in peccato nasci perinde ac concipi. Tertio, Nativitatis Virgineae festum per

Scripturae de B. M. V. ortu prorsus tacent

Scripturae promiscue loquuntur de conceptione atque ortu hominum

Item Patres et Concilia

Festum Nativitatis B. V. diu in Ecclesia non viguit

(1) 3. p. q. 27. ar. 1.
(2) Epist. 187. n. 32. ed. Maur.
(3) Ibid. n. 33.
(4) 3. p. q. 27. ar. 1. ad 2.

multa non obtinuit in Ecclesia secula; et perinde ac Conceptionis festum in orientali primitus Ecclesia coeptum est celebrari; deinde ad Ecclesiam occidentalem eiusmodi celebratio traducta est. Quandoquidem eiusdem primordia seculo nonnisi septimo penes Graecos (1) occurrunt, penes autem Latinos aliquanto etiam serius factam illius offendimus mentionem. Nam Augustinus, qui supremum obiit diem an. 433, in Sermone de nativitate s. Ioannis Baptistae, aperte festum de B. Virginis ortu excludit dicens: *Natales dies carnis nulli Prophetarum, nulli Patriarcharum, nemini Apostolorum celebravit Ecclesia: solos duos natales celebrat, huius* (Ioannis Bapt.) *et Christi* (2). Nonnulla deinde festi huius indicia quidam deprehendere sibi visi sunt sub aetatem Leonis M., qui ad Petri cathedram an. 440 fuit evectus (3). Verum haec incertissima sunt. Prima monu-

Festum Conceptionis festum Nativitatis in Ecclesia praecessit

(1) Dixi nonnisi VII sec. penes Graecos primordia reperiri natalitii festi B. M. V; quandoquidem primus auctor, qui de eo festo agit est s. Andreas cretensis, qui floruit an. 685, et cuius habetur *Oratio in sanctissimae Dei Genitricis ac semper Virginis diem Natalem in Biblioth. Maxima veterum Patrum* Lugdun. 1677 tom. X pag. 619. Quamvis enim Baronius in notis ad martyrolog. romanum ad diem 8 septembris scripserit, de hac solemnitate in graeco codice bibliothecae Sfortianae num. 65 Sermones legi nomine s. Ioannis Chrysost. et s. Procli, quorum alter vita functus est an. 407, alter vero obiit an. 446, exploratum nunc est illos esse pseudepigraphos. Nam non modo Homilia s. Io. Chrysostomi *in Nativitatem Deiparae* non reperitur in editionibus *Commeliniana, Saviliana, Ducaeana, Maurina* nempe Monfauconii, sed de ea Io. Alb. Fabricius in *Biblioth. Graeca* ed. Hamburg. 1802. vol. VIII in *indice Homil.* s. Chrysostomi pag. 531. legitur: φαιδρὰ σήμερον ἡμέρα καὶ θαυμαστή· *In Nativitatem Deiparae* (spuria et omissa). De homilia item s. Procli idipsum dicendum; nam in Bibliotheca Gallandi tom. IX non exhibentur ex edit. Combefisii nisi tres Orationes in *laudem Deiparae*, nulla vero inscribitur in *Nativitatem Deiparae*: et citatus Fabricius in eadem Biblioth. graeca vol. IX pag. 506 refert in Biblioth. *Paris.* in cod. CXXXVII n. 7 et tribus aliis extare Procli orationem modo *in Nativitatem Deiparae*, modo *in laudem B. Mariae* scilicet *Deiparae* inscriptam, ut alibi.

(2) Opp. edit. Maur. tom. V serm. 287. n. 1.

(3) Ex fide Richardi Wassumburgii lib. 2 *Antiquit. Galliae Belgicae* apud Io. Bollandum in *Act.* SS. februar. tom. III pag. 12, cuius auctoris iudicium criticum ibidem exhibetur n. 3.

menta, quae certitudinem de celebratione B. Virginis ortus aliqua suppeditare ratione videntur, occurrunt in *Sacramentario* Gelasiano (1), edito post an. 492 (2), et rursus in *Sacramentario* s. Gregorii M. qui an. 590 pontificatum capessivit. In eo quippe V idus septembr. signatur: *Nativitas s. Mariae Virginis*; ac praeter propriam praefationem sex orationes leguntur, quarum adhuc tres in sacro vigent ritu. Verum et haec non sunt plane certa (3). Deinceps autem magis iugiter ac magis huius festi celebratio in Ecclesia romana invaluit adeo, ut iam inde a seculo VII labente, cum Sergius Petri cathedram occuparet, inter praecipuas Virginis sollemnitates natale eius festum recensitum comperiatur (4). Ab Ecclesia postmodum romana temporis progressu in alias occidentales ecclesias pedetentim eadem festivitas derivata est atque universe propagata.

(1) Opp. Card. Thomasii edit. Vezzosi Romae 1751 tom. VI pag. 150 lib. II. *Sacramentorum*. num. LIIII.

(2) Adi eiusdem cardin. praefationem ibid. pag. II. III.

(3) Ex *Lib. Sacramentorum* opera Hugonis Menardi restituto apud editores Maurinos opp. s. Gregorii M. tom. III col. 127. Attamen heic animadvertunt editores Maurini cum Grimoldo abbate, sentiendum de festo hoc Nativitatis, quod de festo Assumptionis, quod in eodem libro Sacramentorum s. Gregorii M. refertur XVIII Kal. septembr. ibid. col. 123: omittitur autem in kalendario rom. et in calensi et in cod. regio. Ast vetustum esse Nativitatis B. M. V. festum patet ex Ordine romano pag. 84, ubi etiam stationis ad s. Adrianum fit mentio, ad quam prima collecta pertinet: Missa autem ad s. Mariam. Facit huius orationis et collectae mentionem Radulphus Tungr. cap. 13 et 23, ubi institutam hac die fuisse a d. Gregorio letaniam scribit a s. Adriano ad s. Mariam Maiorem. Hoc vero festum et Officium habentur in cod. reg. suec. et in al. necnon in kalend. rom. ubi assignatur ad diem 9 septemb. et praescribitur Evangelium: *Exurgens Maria abiit in montana*. Quapropter hoc videtur festum Gregoriano Sacramentario paulo post adiectum, ut nonnulla alia.

(4) Sic enim legitur in *Vitis rom. Pontificum* sub nomine Anastasii bibliothecarii vulgatis pag. LXXXV sect. 164 de Papa Sergio: *Constituit autem, ut diebus Annunciationis Domini, Nativitatis, et Dormitionis sanctae Dei Genitricis semperque Virginis Mariae, et sancti Simeonis, quod hypapantem Graeci appellant, litania exeat a s. Adriano, et ad Sanctam Mariam Maiorem occurrat*. edit. Rom. Franc. Blanchinii 1718 tom. I pag. 154, et tom. IV pag. 137. Assumptus autem est Sergius ad pontificatum an. 687.

Eiusdem est conditionis sanctitas conceptionis et nativitatis B. Virginis

Quibus praeiactis fundamentis, sic pergimus. Eodem sunt in loco conceptio B. Virginis et ortus, si Bibliorum ac primaevae traditionis ratio habeatur, immo vero si et ipsa utriusque festi spectetur institutio: quandoquidem prima utriusque vestigia in seculo Ecclesiae V, aut VI reperiuntur, si iis quae in Sacramentariis Gelasiano et Gregoriano referuntur, fidem adiungimus. Secus enim in seriorem protrahenda esset aetatem celebratio Nativitatis. At esto ut saeculo V vel VI celebrari hoc festum in Ecclesia fuerit coeptum. Quid inde? Ratum semper fixumque ex adductis monumentis manebit, Conceptionis festum aliquandiu ante Nativitatis sollemnitatem institutum fuisse (1); licet non continuo post eius institutionem in occidentis Ecclesiis fuerit adscitum. Porro tum s. Bernardus, tum s. Thomas, quem ducem totum scholasticorum agmen sequitur, sanctitatem Marianae nativitatis cum festa eiusdem natalis celebratione in universa Ecclesia vinculo ita necessario arctoque connectunt, ut ex hac ad illam tamquam ad causam ascendant. Nam hoc firmi statique apud ipsos velut theorematos loco fuit: Ecclesia Nativitatis Deiparae festum celebrat; ergo sancta fuit Virgo in sua nativitate, seu nativitas eius sancta est, atque adeo ipsa in utero saltem fuit sanctificata. Hoc autem theorema seculo Ecclesiae V aut etiam VI praedicari ac vindicari non poterat, nondum festo Nativitatis instituto: si quis enim privatus homo per illa saecula sententiam de Virginei ortus sanctitate propugnare voluisset, aequo certe iure, qui secus sensissent, illa eadem ex Bibliis et ex Patribus obiicere ei potuissent, quae adversus piam de immaculato Conceptu sententiam posteriores obiecere scriptores. Ast sollemnitate Nativitatis semel per universam Ecclesiam instituta, non modo quaestio dirempta omnis est, sed unanimi prorsus consensu omnes *sanctum* B. Virginis ortum proclamavere at-

Inductio s. Bernardi et s. Thomae ex festi Nativitatis celebratione

(1) Ex iis quae supra critice notata fuere, per solidum plane seculum atque ultra deprehenduntur monumenta pro festo Conceptionis anteriora festo Nativitatis.

que professi sunt; ita ut Ecclesiae censuram haud fuisset vitaturus, qui contumaci animo contrarium placitum propugnasset. Idque iure merito; cum Ecclesia in suis actibus ad cultum speciatim spectantibus Spiritu Dei ducatur, neque falli, neque filios suos decipere queat (1). Quae cum ita

(1) Consule Benedict. XIV. *De Beatific. et Canonizat. Sanctorum* lib. 1. cap. 42-45.

Quoniam hoc in Capite sermo est de scholasticorum placitis, commoda mihi sese offert occasio proferendi, prout pollicitus sum, antiquiorum scholasticorum sententias quoad originale peccatum, ut exinde magis eluceat, quidnam sibi voluerint, dum visi sunt adstruere B. Virginem conceptam in peccato fuisse.

Primus itaque esto Rupertus abbas, qui peccati originalis nomine non aliud intelligit quam vitium seu voluptatis carnalis vitium, quo exempta fuit B. Virgo in activa Christi Iesu conceptione. *Comment. in Cantic.* lib. 1. Opp. edit. Coloniae Agripp. 1577. tom. II Par. 2. fol. 1. col. 1. Sic enim B. Virginem alloquitur: *Non fueras experta vitium huius seculi, vinum voluptatis carnalis sine cuius ebrietate nulla unquam mulier praeter te concipere potuit aut poterit.* Ex quibus facilius intelligitur eorum verborum sensus quae ibidem adiecit, et nobis obiici solent: *Et tu quidem veraciter dicere poteras: Ecce enim in iniquitatibus concepta sum ec.* Patet enim de conceptione *activa* ipsum loqui. Ruperto succedat abbas alter Hunaldus qui s. Bernardi aetate floruit. Is in Epistola ad Ioannem praepositum, quae extat inter Epistolas Philippi Abbatis Bonaespei Duaci impressas pag. 97 seqq. videtur reponere peccatum originale in *carne seu concupiscentia* qua caro progignitur: haec enim scribit de Christi conceptione quae in B. Virgine peracta est *In conceptione virginali non solius naturae cursus, sed alia penitus causa primum operata est, licet aliae sint subsecutae. Alia causa non creata supervenit, quae carnem Verbo Dei personaliter uniendam de carne Virginis sequestravit, et eandem ab originali peccato mundavit.*

Tertius sit Petrus pictaviensis, qui in *Summa sententiar.* Par. 2. c. 19 ex ed. Hugonis Mulhoud monachi Maurini Paris 1655. pag. 157. scribit: *Praeter hos defectus inest etiam quidam alius defectus humanae naturae post peccatum, scilicet quaedam foeditas, quaedam labes proveniens ex ferventi coitu parentum, quae causa originalis peccati*, ET ETIAM ORIGINALE PECCATUM; *secundum quosdam reatus poenae, id est debitum quo homo obligatus est poenae temporali vel aeternae pro peccato primi hominis, et illud debitum non est poena nec est culpa, et ita non est peccatum, sed tantum est originale peccatum. Sicut istud*, EST HOMO MORTUUS, NON TAMEN EST HOMO; *et dicitur originale peccatum, quoniam ex peccato parentum obligati sunt homines poenae... Unde pluraliter dicit Propheta*: IN PECCATIS MEIS CONCEPIT ME MATER MEA, *id est in concupiscentia et ignorantia, quandoque singula-*

Soliditas argumenti exinde deducti

sint, ea nos ita argumentantes in rem transferimus nostram. Licet anteactis seculis, seu cum nondum Conceptionis festum ab universa Ecclesia fuerat receptum, potuerint et s. Bernardus, et s. Thomas ac reliqui scholastici aut du-

riter dicitur peccatum originale, quoniam ignorantia pendet ex concupiscentia.

Deinde pergit referens aliorum sententias pag. 159. *Dicunt quidam quod originale peccatum partim est ex vitio concupiscendi partim ex carne corrupta. Unde ad hoc ut Christus immunis esset ab originali peccato, oportuit carnem quam assumpsit mundari. Nam forte si non esset mundata, licet sine concupiscentia conciperetur, originale peccatum haberet Christus.* Ex alia sententia: *Non dicitur originale, quoniam a carne corrupta caro trahitur corrupta. Sic enim Christus habuisset originale peccatum; quoniam caro eius ex carne Virginis, quae per originale peccatum corrupta erat, traducta fuit; sed ideo originale dicitur, quoniam illa propagatio libidinose fit.*

Idem auctor ibidem distinguit peccatum originale a carnis corruptione. Vocat carnem corruptam ob Adae peccatum, dicitque etiam corruptam ob propriam originalem culpam, atque exinde infert carnem Christi fuisse peccato obnoxiam, in priori scilicet sensu. En eius verba: *Si quaeratur: an caro Christi fuerit obnoxia peccato,* CONCEDI POTEST *hoc sensu, id est caro quae est Christi. Falsa vero hoc modo: caro in Christo fuit corrupta... Nec tantum mundata fuit caro Christi in conceptione, sed etiam reliqua caro Virginis, in qua est omnino extinctus fomes peccati, ut postea non potuerit peccare.*

Referens ibidem aliorum placita circa rationem qua per baptismum deletur peccatum ait: *Dicunt quidem quod sicut duo sunt in baptismo, id est aqua et Spiritus: ita ibi duo mundantur, scilicet anima et caro: haec ab* ORIGINALI PECCATO, *illa a corruptione carnis.* Ex quibus patet apertissime, iuxta illius aetatis scholasticos ipsum censuisse peccatum originale inhaesisse carni ex Adam progenitae, adeoque et mundationem et sanctificationem etiam in Virgine ad carnem referri.

Immo vero nonnulli eo progressi sunt, ut ne in sensu quidem nuper exposito admiserint in Virgine carnem maculatam aut corruptam, uti testatur idem Pictaviensis in tract. *De fide et operibus* scribens: *Quidam volunt dicere, quod sicut ante peccatum, in Adam fuit illa particula munda et sancta; ita post peccatum et in ipso Adam, et in omnibus successoribus recta linea usque ad Mariam iam conservata sit. Et hoc dicunt a Gregorio se habere. Quod ille homo ab ipsa conceptione plenus gratiae et veritatis fuit, et quod tantam habuit sapientiam, quod augeri non poterat, ut multae auctoritates testantur.*

Possem eiusmodi auctorum catalogum qui originale peccatum in carne et concupiscentia, qua generatio perficitur, constituerunt longius protrahere; at opus non est, cum

bitare de eius sanctitate, aut vero etiam eam inficiari; post tamen quam illud universim celebratur, et a summis Pontificibus est sancitum, profecto ipsi vi admissi theorematis unoque ore proclamati, si aetate hac nostra in vivis agerent, necessario profiteri cogerentur eiusdem conceptionis sanctitatem, seu immunitatem in hoc conceptu a quavis labe ac sorde peccati. Hoc argumentum ineluctabile est, neque alia indiget probatione. Quis enim neget, hos ipsosmet auctores doctoresque ceu temerarios habituros nunc fore illos, qui huic doctrinae refragari auderent? Ne igitur doctores illos aut secum ipsis improvide committere dicamus, aut *alogicos* vocemus (quod iniurium ipsis esset, imo et iniquum), fateamur necesse est, eos ad unum omnes ex principio ab ipsis recepto, atque ex causalis vinculi ratione quod intercedere professi sunt inter sanctitatem Virginei ortus ac festam eiusdem sollemnitatem in Ecclesia vigentem, causae nostrae seu patrocinio immaculatae Conceptionis absque ulla dubitatione fore adstipulaturos.

Corollarium

Exinde sequitur, scholasticos, doctoresque omnes medii quod nuncupant aevi, quamvis primo obtutu piae sententiae de immaculato Conceptu adversari videantur, reipsa tamen totidem esse sententiae eiusdem patronos. Sed et illud praeterea sequitur, haud opponi eos posse velut intermissae per eam aetatem, in qua floruerunt, traditionis testes; cum ipsi habendi omnino sint uti privati doctores, quippe qui fundamento, quod est in Ecclesiae agendi ratione et consuetudine situm, quodque praecipuum hac in re est, carentes, propria tantum prompsere sensa: dum contra quoad Virgineae nativitatis sanctitatem eiusmodi erant fundamentum nacti. In hac porro iidem ipsi adserenda ita

allata testimonia sufficiant. Legesis Strozzi op. cit. *Controversia della Concezione ec.* lib. 3. c. 24. 25. Quis interim miretur, eos scholasticos qui cunctanter adeo de peccato originali scripserunt, hasque peccati originalis notiones imbiberant, B. Virginem in peccato originis conceptam traduxisse, cum per id nil aliud significatum voluerint, nisi illam parentum concupiscentia genitam fuisse? In quo profecto nihil est quod piae obsistat sententiae.

se gesserunt, ut veluti in antecessum implicite ac virtute sanctitatem Virginei ipsius conceptus professi sint, si quando huic illud ipsum fundamentum, festum scilicet Conceptionis ab Ecclesia celebratum, accessurum esset: quod quidem reipsa videmus a pluribus iam seculis solemniter accessisse.

Scholastici suam protulere sententiam ut doctores privati

Dixi praefatos auctores *privatorum doctorum* personas, quod ad hoc spectat argumentum, gessisse propria sensa promentes, non autem uti intermissae traditionis testes sese exhibuisse. Siquidem tum s. Bernardus tum Angelicus, de quorum auctoritate potissimum (saltem si adversariorum menti standum esset) solliciti esse debemus, utpote qui ceterorum agmen ducunt, se paratissimos ad propriam sententiam corrigendam ostendunt, si aliter romanae Ecclesiae, cui addictissimi erant, quoquomodo visum fuisset. His enim verbis claraevallensis Doctor epistolae suae finem imponit:

S. Bernardi verba

Quae autem dixi, absque praeiudicio sane dicta sint sanius sapientis. Romanae praesertim Ecclesiae auctoritati atque examini totum hoc, sicut et cetera, quae eiusmodi sunt, universa reservo: ipsius si quid aliter sapio paratus iudicio emendare. Doctor autem aquinas in illo ipso articulo in quo videtur piam improbare sententiam, infert eam non esse *totaliter* improbandam ex eo quod romana Ecclesia Conceptionis celebrationem in aliis ecclesiis toleret, etsi ipsa illam non celebret, ut ipse ait. Habes eius verba:

Verba s. Thomae

Licet romana Ecclesia Conceptionem B. Virginis non celebret, tolerat tamen consuetudinem aliquarum ecclesiarum illud festum celebrantium. Unde talis celebritas non est totaliter improbanda (1). Quamvis autem ibidem addat s. Doctor, ideo in nonnullis ecclesiis festum Conceptionis celebratum, quod ignoraretur *momentum* sanctificationis; tamen oppositam doctrinam ipsemet iam tradiderat in lib. 1. Sent. dist. 44. q. 1. ar. 3. ad. 3 dicens: *Puritas intenditur per recessum a contrario, et ideo potest aliquod creatum inveniri, quo nihil esse purius potest in rebus creatis, si nulla contagione peccati*

(1) 3. P. q. 27. ar. 2. ad 2.

inquinatum sit, et talis fuit puritas B. Virginis, quae peccato originali et actuali immunis fuit. Fuit tamen sub Deo, in quantum erat in ea potentia ad peccandum (1). Ubi duo sedulo sunt animadvertenda. Primo, quod Angelicus eadem ratione dixerit B. Virginem immunem ab originali peccato fuisse, qua eam immunem ab actuali noxa asseruit: iamvero ideo extitit immunis Virgo Maria ab actuali peccato, quia numquam illud admisit: ergo e s. Doctoris sententia immunis pariter fuit ab originali macula, quia illam numquam incurrit. Secundo, quod comparet eius puritatem quoad recessum a peccato cum ipsa Dei puritate, ita tamen ut in ea, quippe mera creatura, *potentia ad peccandum* extiterit, quae Deo inesse non potest. Locutus proinde est Aquinas de immunitate omnimoda quam Virgo ex divina largitate in ipso conceptu suo adepta est. Quod vero attinet ad verum cultus obiectum quod in Conceptionis festo proponitur, ceteris omissis, quorum alia suo loco attulimus, alia etiam infra afferemus, nunc pariter dubitatio omnis submota est per pontificias Constitutiones perque ritum adiicendi in Missae praefatione a sacrum facientibus: *Et te in Conceptione immaculata;* qui in Ecclesia fere universa ac Romae praesertim est receptus. Quae cum ita sint, nemo per se ipsum non perspicit, haud aliam unquam mentem Ecclesiae fuisse, quam insigne hoc B. Virginis privilegium in festa Conceptionis celebratione recolere.

Neque s. Bernardus neque s. Thomas officiunt dogmaticae definitioni de sanctitate Conceptionis B. V.

Itaque ex hisce concludere nobis fas omnino erit, neque s. Bernardi neque s. Thomae, neque aliorum antiquiorum doctorum, qui eos hac in parte sunt secuti, peculiarem sententiam dogmaticae de immaculato Deiparae Conceptu definitioni obsistere quidpiam posse; cum ea praesertim scripserint aetate, in qua nondum penitus manifeste haec liquebat sententia, ac potissimo ipsi destituerentur fundamento, quod huic postmodum accessit quaestioni: hincque eos ut privatos doctores esse existimandos, qui propriam singularemque tulerint sententiam, non autem uti traditionis

(1) Op. edit. Rom. 1570.

Ecclesiaeque sensus testes. Et haec quidem si tum s. Bernardi, tum s. Thomae opinio reipsa uti piae sententiae adversans traducatur: quod tamen nobis non probatur, uti ex iis, quae de germana angelici praesertim Doctoris mente suis locis attulimus, abunde constat.

Veteres scholastici operum antiquiorum Patrum inopia laborarunt

Sed alia hoc loco, gravis sane, praetereunda non est generalis licet animadversio, quae cum ad excusandos hac in re veteres illos scholasticos plurimum facit, tum non parum confirmat id quod contendimus, nihil nempe validum ex illorum auctoritate posse adversus piam sententiam opponi. Nam scholastici illius aetatis doctores in iis versabantur temporum rerumque adiunctis, ut tum ob veterum ecclesiasticorum monumentorum inopiam, tum ob artis criticae neglectum, tum etiam, ad graecos atque orientales Patres quod attinet, ob linguarum imperitiam et versionum defectum, germana Patrum antiquiorum scripta maximam partem ignorarent. Libet hoc cl. Bellarmini auctoritate comprobare in ea consultatione, quam de hac ipsa cui inhaeremus quaestione, de immaculato scilicet Virginis Conceptu, exaravit (1). Cum enim principio negasset Bellarminus fieri posse ut Patres omnes piae huic sententiae refragarentur, sibi deinde ex Caietano obiicienda proponit verba s. Bonaventurae *in* 3. *Sent. Dist.* 3 ita scribentis: *Communiter sancti solum excipiunt Christum ab illa generalitate, qua dicitur: Omnes peccaverunt in Adam.* Quid porro ad haec Bellarminus? « 2. Dico, reponit, sanctum Bonaventuram nullum Patrem sanctum, nisi s. Bernardum et s. Anselmum citasse; neque enim poterat, quia *paucissimos* noverant illo tempore scholastici, qui Magistrum sequebantur, qui *vix* citat Augustinum, Ambrosium et Hilarium. Itaque verba illa Bonaventurae: *Communiter Sancti solum excipiunt Christum*, intelliguntur de paucis illis, quos noverant tunc scholastici. 3. Dico quod verba eadem s. Bonaventurae satis indicant eum

Confirmatur ex Bellarmino

(1) In *Voto* ms. ex autographo eiusdem cardin. in Congregatione s. Inquisitionis *pro immaculata B. Virginis Conceptione* habita sub Paulo V. die 31 augusti an. 1617; quod apud me servo.

loqui de Sanctis, qui non expresse loquuntur de B. Virgine, sed solum in genere dicunt solum excipi Christum a peccato originali, quod est verum de illis, qui *ex vi Conceptionis* concipiuntur sine peccato originali; sed inde non sequitur excipi non debere Virginem, quae non ex vi conceptionis, sed ex gratia Christi praeservata fuit. Itaque absolute negamus omnes sanctos antiquos esse contra nostram sententiam, immo *vix unus aut alter* invenietur. Et nos habemus multos in contrarium. Ego vidi quos citat Ioannes a Turrecremata, et quos Ioannes Capreolus: et cardinalis Caietanus, qui est ultimus, adducit decem Patres et quinque scholasticos, et de Patribus dicit se distincte posuisse nomina et loca et verba. Excutiam breviter loca decem Patrum ». Ostendit porro Bellarminus nullum eorum penitus piae contraire sententiae; nonnullos ex iis inter Patres minime recensendos, utpote haereticos; nonnullos demum ne extitisse quidem (1). Quos cum et nos excutierimus in priori huiusce lucubrationis Parte, non vacat ea heic iterare. Ad Caietanum autem speciatim quod attinet, paulo post, unde is deceptus fuerit in decem Patribus illis recensendis, et ex ipso Melchior Canus, aperiemus.

Quo sensu ex eod. Bellarm. veteres Patres exceperint solum Christum ab originali peccato

Interim ex illa sanctorum Patrum tum latinorum tum potissimum graecorum ignoratione factum est, ut scholastici illi veteres de gravissimis catholicae doctrinae capitibus pertractantes, cum sibi plurima traditionis internoscendae instrumenta praesto haud essent, in pelagus, ut ita dicam, humanarum ratiocinationum sese coniicere coacti sint. Neque proinde mirum si aliqui ex ipsis, uti iam pridem Canus (2), postea vero eruditus auctor, quem supra laudavimus (3), scite observarunt, in hoc veluti pelago naufragium identidem perferre debuerint; cum humanae mentis, utut subtilis ac peracutae, rationes ex se infirmae semper exi-

Quo scholasticos duxerit inopia monumentorum

(1) Quinam ii sint ex dicendis patefiet.

(2) *De locis* lib. 8. c. 1.

(3) Io. Bapt. Federicius ord. Benedict. in op. cit. *La immacolata Concezione della B. Vergine Maria.* pag. 312. seq.

stant ad capita christianae fidei constituenda. Id porro ipsum contigisse dici merito poterit in hac etiam de Virgineo immaculato Conceptu doctrina: quamquam, cardinali Toleto rite adnotante (1), non omnes antiquiores illi scholastici in adversa sententia consenserunt, sed ex illis non pauci omnino repugnarunt. Sed dum illi *theoretice* e penu suo philosophantes varia inter se promebant, pastores ecclesiarum, Christique sub illorum regimine fideles Virgineae Conceptionis cultum *practice* quotidie magis provehebant, atque hinc in eiusdem mysterii studio ac veneratione christianorum corda incalescebant.

Dum *theoretice* scholastici disceptabant, *practice* promovebatur Conceptionis cultus

Quare sileamus de recentioribus scriptoribus

De scriptoribus porro reliquis, qui aetatem illam scholasticorum veterum subsecuti sunt, quique magno numero ex professo de hac egerunt quaestione, nihil dicendum nobis esse duximus. Cum enim controversia isthaec in scholis theologicis late agitari coepta fuerit, prout iam animadvertimus, alii theologorum aienti, alii vero neganti tenaciter adhaesere placito, sive quod reipsa ita sentirent, sive etiam quod partium studio, uti non raro fit, commoverentur: atque adeo acriter ac perdiu utrimque dimicatum est. Quare in tanto animorum conflictu, non est cur huiusmodi scriptorum ulla pro re nostra ratio sit habenda. Et quamvis adversae partis sectatores in causae suae patrocinium haud paucos e veteribus de schola theologis proferre potuerint, tamen progressu temporis factum est, ut quantum illa pars et numero decresceret, et auctoritate caderet, tantum altera et asseclarum numero augesceret, et auctoritate ita praevaleret, ut aemulam vix inde non obrutam diceres (2). Siquidem pleraeque omnes religiosae familiae, academiae quotquot in Europa universa sunt celebriores, doctores scientia ac sanctitate praestantes piam

(1) *Comment. in* 3. *Part. s. Thomae quaest.* 27, quod manuscriptum asservatur in bibliotheca Collegii romani.

(2) Sane Caietanus in Tractatu *de Conceptione* Lugduni 1841. cap. 5. scribit: *Doctores tenentes B. Virginem esse praeservatam* (ab originali peccato) *esse numero infinitos, si ad modernos spectemus.* Martinus vero

ultro amplexi sunt sententiam (1); immo ex academiis non paucae sacramenti sese religione obstrinxerunt ad eam strenue defendendam (2).

Sed contentiones hasce premere magis silentio praestat, quando et romani Pontifices Constitutionibus suis silentium eisdem districte indixerunt (3); et ipsum lenius seculi huius ingenium ab eiusmodi concertationibus abhorrens, ut de illis taceatur facile suadet.

CAPUT VI.

DE VARIIS THEOLOGORUM PLACITIS CIRCA DOGMATICUM DECRETUM DE IMMACULATO VIRGINIS CONCEPTU

Gravis quam inivimus disceptatio de immaculati Virginei Conceptus sententia, in eum iam videtur deducta locum, ut satis in illa fundamenti inesse liqueat, quo dogmaticae definitionis sit capax; nimirum ut veluti articulus ex fide credendus proponi ab Ecclesia possit. Sed quoniam e recentioribus theologis alii affirmant, alii vero negant, nostrarum esse partium ducimus utrorumque singillatim ex-

Theologi discrepantes circa dogmaticum decre-

Lipenius in *Bibliotheca reali theolog.* Tom. II verb. *Mariae Conceptio immaculata*, intra sec. XVII centum et triginta septem auctores recenset, qui peculiares libros seu Tractatus ad Conceptionem immaculatam adserendam vindicandamque typis vulgarunt.

(1) Consule inter ceteros Io. Antonium Velasquezium *Dissertationes et adnotationes de Maria immaculate concepta* Lugduni 1653. Diss. IX *De cunctis sacris ordinibus et religiosis familiis Mariam immaculate conceptam profitentibus et docentibus* pag. 361 seqq.: nec non Diss. VIII *De cunctis orbis christiani academiis piam de immunitate opinionem tenentibus* pag. 356 seqq.: praeterea Hippolytum Marracium, *Bibliotheca Mariana, et appendix ad Biblioth. Marianam* Coloniae Agripp. 1683.

(2) Adi Bened. Plazzam op. cit. *Causa immac. etc.* Act. VII. art. 3.

(3) Silentium istud adversanti parti prior indixit Paulus V Constitut. edita die 6 iul. 1616, ac iterum decreto ss. Inquisit. die 31 augusti an. 1617, quoad *actus et conciones*; postea Gregorius XV decreto pariter ss. Inquisition. die 24 maii 1621 illud extendit ad *scripta* et ad *sermones privatos*.

tum de immaculato Virginis Conceptu

pendere ac simul conferre rationum momenta, quibus ad proprium placitum tuendum permoventur. Hoc enim haud parum novae lucis toti huic disceptationi allaturum confidimus, ac illud demum facilius inde constiturum, quid hac in re verum sit, aut ad verum magis videri debeat accedere. Ne autem si haec simul omnia complectamur prolixitas lectori fastidium creet, disquisitionem hanc quatuor exequemur paragraphis, in quarum prima theologorum affirmantium, in altera theologorum negantium afferemus argumenta, in tertia utriusque partis argumentorum collationem instituemus, in postrema demum magis idoneam, quae nobis visa est, viam indicabimus quae ad optatum finem perducat.

Ordo disquisitionis

§. I.

Argumenta theologorum asserentium immaculatum B. Virginis Conceptum posse definiri

Controversia definiri potest

Heic mens nobis non est eorum texendi catalogum qui censuerunt definiri immaculatae Conceptionis controversiam posse: siquidem hoc alii iamdiu abunde praestitere (1).

(1) Nempe p. Thomas Strozzi S. I. qui in sua *Historia controversiae* cit. Par. II. lib. 10. c. 6 iam retulerat, plures academias editis thesibus propugnasse immaculatae Conceptionis *definibilitatem*: cumque huic placito sese opposuisset Hyacinthus Arpalego, eum confutavit Crespi a Borgia episcopus oriolensis in op. cui titulum fecit: *Propugnaculum theologicum definibilitatis proximae sententiae pie negantis beatissimam Virginem Mariam in primo suae Conceptionis instanti originali labe fuisse infectam*. Valent. 1653. Deinde vero ibid. cap. 28 catalogum texuit auctorum qui eiusmodi *definibilitatem*, ut vocant, propugnarunt, ac supra viginti recenset ex diversis Ordinibus, et episcopis; septemdecim praeterea sola Soc. Iesu; quibus adiecit saltem uti privatos doctores, episcopos illos ac theologos, qui in Concilio basileensi pro definitione huius privilegii steterunt, nec non eos omnes qui in Concilio tridentino pro eadem definitione decertarunt; qui quidem, referentibus Ambrosio Catharino atque Pallavicinio, plerique fuerunt, quos inter Ludovicus Alliaga viginti quinque episcopos ex Ord. Praedicat. recenset. His plures alii ex recentioribus adiici possent, et prae ceteris honoris causa cl. card. Lambruschinium

Neque, si sermo sit de re *in abstracto*, ut aiunt, spectata circa alterutrum placitum, aliquis est qui iure id inficiari possit, cum hoc toties romani Pontifices aperte declaraverint. Quotquot enim Pontifices a Sixto IV in posterum Constitutiones hoc de argumento ediderunt, hac expressa formula usi constanter sunt: *Cum ab Apostolica sede nondum hoc fuerit decisum,* vel alia eiusmodi, qua plane significatur posse romanos Pontifices, cum id expedire iudicaverint, dogmatice rem hanc definire. Controversiae igitur cardo in eo vertitur, utrum pia sententia possit ab Ecclesia in *concreto*, ut loquuntur, definiri, et quidem quin longiori examine ac discussione opus sit, utpote satis ad liquidum explorata, atque omnimoda constans certitudine: id quod vocant *proxime definibile.* Quo quidem discriminatur ab ea definitione quae adhuc inquisitione eget, quippe cum res, qua de agitur, incerta adhuc, et dubia obscuraque permaneat: id quod ab iisdem *remote definibile* nuncupatur. Quocirca in illorum theologorum sententia, qui tenent immaculatum Virginis Conceptum *proxime definibilem* esse, necessitas excluditur aut Concilii oecumenici, aut solemnis alterius inquisitionis ad articulum hunc definiendum.

Quid sit *proxime*, aut *remote definibile*

Plures porro iique gravissimi auctores ita sentiunt, quos inter eminent Ambrosius Catharinus (1), card. Toletus (2) ac Bellarminus (3), Suarezius (4), Vasquezius (5), Gregorius

Plures gravesque auctores censuere hanc

nominatum volo, qui in egregio suo opusculo de immaculata Conceptione superioribus annis Romae edito fervens desiderium suum pro hac definitione dogmatica patefecit. Cf. etiam Mazzola *De Beata Virgine* Novarae 1845.

(1) *Disputatio pro veritate immaculatae Conceptionis B. Virginis Mariae.* Senis 1532. lib. 3.

(2) *Comment.* in 3 P. s. Thomae quaest. 27 ar. 1 et 2 quod ego mss. legi.

(3) Ut patet ex cit. Consultatione seu *Voto* quod dedit card. Bellarminus in congregatione sac. Inquisit. Cardinalium habita sub Paulo V. an. 1617 die 31 augusti: quod quidem ex autographo eiusdem cardinalis delatum est ad Philippum IV Hispan. Regem, quodque nos infra afferemus.

(4) In 3. Par. Tom. II disp. 3. sect. 6.

(5) In 3. Par. Tom. II disp. 117. cap. ult.

controversiam esse *proxime definibilem*

de Valentia (1), ut ceteros praeteream. Horum argumenta ad ea quae sequuntur revocari facile possunt.

Primum huius sententiae argumentum

Primo quidem ita arguunt. Certum est Ecclesiam posse controversiam hanc *in se* spectatam in alterutram partem dirimere ac definire. Iamvero nequit Ecclesia eam in partis adversantis favorem dirimere, cum iamdiu ac saepe sententiam de immaculato Conceptu *piam* vocaverit ac declaraverit; cum huic ipsi Virginis privilegio recolendo ac celebrando cultum, Officium canonicum, Missam, festumque decreverit; cum denique indulgentiis, favoribus, privilegiis huius mysterii cultores cumulaverit. Constat igitur, Ecclesiam posse piam unice sententiam definitione sancire (2).

Secundum argumentum

Rursum: illud *definitionis* capax censetur et est, quod deducitur ex duabus propositionibus seu ut vocant *praemissis* quae ex fide sunt, aut saltem ex una *praemissa* quae ex fide est, et ex altera quae naturali ratione evidenter cognoscitur. Eiusmodi enim obiectum, seu veritas, aut, si lubet, propositio est implicite ac tacite, uti scholae loquuntur, a Deo revelata, ob *necessarium nexum* quo coniungitur cum iis, quae clare atque expresse a Deo revelata sunt. Si porro iis accedat Ecclesiae, seu romani Pontificis definitio, nemo catholicorum inficias ibit, illud obiectum, seu veritatem aut propositionem illam ab omnibus ex fide esse credendam (3).

De nexu qui requiritur inter deductam propositionem et veritatem expresse revelatam

Verum enimvero difficultas circa eiusmodi nexum versatur, quem praeseferre debet propositio implicite a Deo revelata cum alia, seu cum aliis veritatibus, quae expresse, seu explicite ab ipso Deo revelatae sunt, ut edi queat dogmatica fidei definitio. Quandoquidem nonnulli autumant ad definitionis possibilitatem necessario exposci, ut propositio, quae definienda est, contineatur expresse atque explicite sive in Scriptura, sive in traditione, aut saltem ut ab hisce fontibus per consequentiam certam, necessariam atque evidentem deduci possit, et quidem non eviden-

(1) In 3. Par. disp. 2. quaest. 27.

(2) Ita Suarezius loc. cit.

(3) Ita Crespius in op. cit. *Propugnaculum* 2 disp. 2.

tia modo *logica* aut *ratiocinativa*, verum etiam *physica* aut *metaphysica*, quae in ipsa *materia*, ut aiunt, et in *consequente* fulgeat, cum scilicet altera praemissarum propositionum evidens naturae lumine sit, altera vero certitudine fidei certa. Quod si altera praemissarum propositionum ῥηθῶς καὶ ἁπλῶς seu ad verbum et simpliciter in Bibliis minime contineatur vel reperiatur, aut altera certa quidem sit, sed sola certitudine *morali*, vel etiam solum propositione opposita probabilior, ex horum auctorum sententia enunciatio, quae inde descendit, definitu impossibilis censenda est. Plerique tamen huic principio refragantur vehementer, quibus scilicet ad possibilitatem definitionis obtinendam satis est, ut propositio ad christianam religionem spectans implicite in Scriptura aut in traditione contineatur; vel saltem ut ex certa fidei propositione atque ex altera evidente deducatur necessario, sive isthaec evidentia e facto exurgat in Ecclesia notissimo, sive moralis evidentia sit quae omnem prorsus formidinem contrarii excludat; idque etiamsi pauci catholici de tali dubitent evidentia, seu de intimo ac necessario nexu quo illa doctrina cum veritatibus expresse a Deo revelatis copulatur.

Quomodo constituatur sufficientia nexus quo de agitur

Posterior haec conclusio, quippe quae maximi est negotii, pluribus, iisque gravissimis auctoritatis ac rationum momentis exemplisque a suis patronis adstruitur atque illustratur (1).

Generales Christi promissiones

Ceteris porro brevitatis ergo praetermissis, eam ex generalibus evincunt promissis quae Christus saepe fecit Ecclesiae de iugi praesentique Spiritus Sancti ope atque auxilio in iis omnibus, quae ad fidem moresque pertinent, quin id ad ea coangustetur quae expresse ac diserte sunt revelata, aut ad ea tantum quae *metaphysica* ac *physica* evidentia cum iis connectuntur. Eiusmodi sunt, quae Matthaei ultimo leguntur: *Ecce Ego vobiscum sum* (docentibus) *omnibus diebus usque ad consummationem seculi:* nec non Io. 14, 26

(1) Legesis Th. Strozzi Op. cit. P. II lib. X. Plura de his scribit Suarezius in *Tractatu de Fide* Disput. 2 *de obiecto seu subiecto materiali fidei* sect. 1 seqq.

Paraclitus autem Spiritus Sanctus, quem mittet Pater in nomine meo, ille vos docebit omnia, et suggeret vobis omnia, quaecumque dixero vobis. Hunc ipsum iam vocaverat Christus ibidem *Spiritum veritatis, ut maneat vobiscum,* inquit, *in aeternum.* Et c. 16, 12. 13. item discipulis suis dixit: *Adhuc multa habeo vobis dicere: sed non potestis portare modo. Cum autem venerit ille Spiritus veritatis, docebit vos omnem veritatem.* His aliisque pollicitationibus Ecclesia fulta haud dubitavit plures dirimere controversias identidem exortas, quamvis conceptis verbis definitae veritates in Scriptura aut traditione nusquam reperirentur, neque ille *physice* aut *metaphysice* evidens nexus cum iis, quae expresse sunt revelata, constaret.

Confirmatur

Et quidem, hi pergunt auctores, numne semel, antequâm aliqua ex eiusmodi veritatibus dogmatice ab Ecclesia definiretur, vel inter ipsos doctores catholicos maximae dubietates ortae sunt ac graves diu incaluere quaestiones? Ex quo sane apertum fit, veritates illas non ea mataphysica aut physica consecutionis evidentia affulsisse. Id porro, ceteris exemplis omissis, luculentissime videre est in controversia de librorum divinorum *canonicitate*, quam vocant; omnium scilicet illorum qui divini habentur tum veteris tum novi Testamenti, quos *deuterocanonicos* appellant. De horum enim plerisque nulla iniicitur sive aperta sive tacita mentio in libris qui *protocanonici* nuncupantur. Dein temporis successu deficientibus monumentis traditio in aliquibus ecclesiis incerta ac subobscura permansit, adeo ut paulo ante tridentinam Synodum nonnulli e catholicis adhuc in dubitatione haererent (1). Tamen a tridentinis Patribus decreto dogmatico dirempta est controversia,

(1) Sic Nicolaus de Lyra sec. XV in praefat. *super librum Tobiae* ed. Lugdun. 1590. Tom. II col. 1195. Item s. Antoninus *Chronic.* Par. I tit. 3 cap. 4 edit. Lugdun. 1586. Tom. I pag. 65 Alphonsus Tostatus *Comment. in Hieronymi prolog. Galeat.* sec. XVI. *Poxofat Bibl. Complut.* 1515. Card. Caietanus *Praefat. com. in omnes libros authenticos Vet. Test.* Lege tamen quae scripsimus in tract. *De locis theol.* Par. 2. sect. 1 cap. 1 Prop. 1 n. 60 seqq.

atque uti ex fide credenda proposita fidelibus est divinitas omnium et singulorum librorum cum suis partibus omnibus prout in editione vulgata legi consuevere (1).

Confirmatur ulterius

Quapropter Magnus Gregorius in epistola *Ad universos Regni Childeberti episcopos* pro certo id sibi assumens scribebat: *Si quam vero contentionem, quod longe faciat divina potentia, de fidei causa evenire contigerit; aut negotium emerserit, cuius vehemens sit fortasse dubietas, et pro sua magnitudine iudicio Sedis apostolicae indigeat; examinata diligentius veritate, relatione sua* (episcopus arelatensis) *ad nostram studeat perducere notionem; quatenus a nobis valeat congrua sine dubio sententia terminari* (2). Exinde s. Thomas generatim constituit: *Hoc pertinere ad auctoritatem summi Pontificis, ad quem maiores et difficiliores Ecclesiae quaestiones referuntur, ut dicitur in Decret. dist.* 43 ... *et huius ratio est, quia una fides debet esse totius Ecclesiae secundum illud* I. *ad Cor.* 2: *Idipsum dicatis omnes et non sint in vobis schismata. Quod servari non posset, nisi quaestio fidei de fide exorta determinetur per eum, qui toti Ecclesiae praeest: ut sic eius sententia firmiter teneatur. Et ideo ad solam auctoritatem summi Pontificis pertinet nova editio Symboli, sicut et omnia alia quae pertinent ad totam Ecclesiam* (3). Itaque in catholicis controversiis nulla est praescribenda coarctatio ad ea tantum quae expresse sunt revelata.

Urgentur adversae sententiae incommoda

His addunt, adversariorum theorema novatoribus favere, qui nihil aliud de fide admittendum esse contendunt, quam quod expresse in verbo Dei contineatur, atque hac de causa inficiantur Ecclesiam aut romanum Pontificem iudicem esse controversiarum, prout iam ante animadverterat Catharinus (4).

Cum vero praestabilitum firmiter illud sit principium, haud necessario ad alicuius articuli definitionem requiri, ut hic in Dei verbo scripto aut tradito expresse continea-

(1) Sess. IV.

(2) Lib. V Epist. 54. Opp. edit: Maurin. Tom. II col. 784.

(3) 2 2 q. 1 ar. 10.

(4) In *Disputatione pro immaculata B. Virginis Conceptione* lib. I. et lib. III.

tur, sed sufficere, ut in illo veluti obvolutus saltem delitescat atque adumbratim significatus, seu, uti loquuntur, implicite reperiatur; neque item necessario postulari ut illius nexus cum divino verbo evidentia lucescat *physica* vel *metaphysica* sed tantum *morali*, hunc in modum piae sententiae patroni ad originalem B. Virginis munditiem vindicandam procedunt.

Illatio ex praestitutis principiis

Ex fide est, seu ex fidei constat certitudine, uti ex prolatis divinorum Bibliorum eloquiis et ex unanimi catholicorum consensione patet, Ecclesiam *columnam esse et firmamentum veritatis*, quae Spiritus Sancti numine afflata, eiusque praesenti tutela atque auxilio protecta falli in iis omnibus omnino nequit, quae ad fidem et religionem christianam spectant. Porro evidens est evidentia facti in tota Ecclesia pervulgati, Conceptionis festum primo in ecclesiis non paucis celebratum esse, romanis Pontificibus id tacite saltem probantibus, deinde vero in Ecclesia universa, ex eorundem summorum Pontificum institutione et praecepto, idque iam aliquot abhinc seculis. Rursum eadem certitudine atque evidentia apud omnes liquet obiectum huius cultus ex Ecclesiae mente, quam plus vice simplici romani Pontifices fidelibus aperuere, semper antehac fuisse atque in praesentia esse beatam Virginem ipsam spectatam uti a peccato originario praeservatam in eo temporis puncto, in quo primum eius corpusculo anima adhaesit (1). Cum igitur certum sit ex fidei certitudine Ecclesiam errare non posse in iis omnibus, quae ad fidem, christianamque pertinent religionem, ac certa praeterea sit ex evidentia facti in Ecclesia catholica notissimi festae immaculatae Conceptionis celebratio, sequitur, propositionem, qua adseritur immunitas Deiparae ab omni peccati sorde in sua conceptione, implicite seu virtute habendam esse uti revelatam divini-

(1) Consulesis Eusebium Nieremberg *De perpetuo obiecto festi immaculatae Conceptionis Virginis* Valent. 1653 Fatendum quidem est hunc auctorem parum se criticum praeferre, quoad ea praesertim quae ex antiquitate allegat: quod tamen attinet ad monumenta recentiora, diligens est et accuratus.

tus, ac proinde uti *proxime* definitu possibilem, quin ultra longiori opus sit examine, aut novi Concilii convocatione.

Confirmatur

Rursum: ex fide credendum est B. Virginem θεοτόκον seu Dei esse genitricem. Iamvero evidentia constat morali, quae assensum cuiusvis prudentis viri absque ulla oppositi erroris formidine profecto elicit, non posse cum tanta dignitate simul consistere originalis peccati maculam quae candidissimam Dei matris animam infuscaret, immo lethali inficeret veneno, irae filiam faceret, diabolo manciparet, morte spirituali perderet. Ergo ex praeiactis principiis iterum inferatur necesse est, eiusmodi immunitatem proxime definiri posse, cum ea liquido constet tum ex propositione quae de fide est, tum ex propositione quae evidens est evidentia *morali*, seu evidenter cum propositione, quae de fide est, connectitur (1). Haec autem *moralis* evidentia novum certitudinis gradum e declaratione Tridentini obtinuit, quod decreto suo B. Virginem comprehendere noluit, immo eam exclusit a propositionibus generalibus seu universalibus, quibus Apostolus ad omnes extendit homines primigeniae noxae propagationem; et praeterea eadem de causa tridentina ipsa Synodus declaravit sentire se cum universa Ecclesia, B. Virginem nullo unquam vel levi fuisse peccato inquinatam, speciali singu-

(1) *Horret auris pia et religiosa*. merito inquit Cornel. Mussus, *dicere in Matre Dei quae invenit gratiam apud Deum ... hanc tantam, vel per instans, labem* (originalem) *fuisse etc. Conciones in Canticum B. V. MAGNIFICAT*, ex italico idiomate in latinum versae. Coloniae 1618. Huic etiam rationi innititur card. Bellarminus in cit. consultatione sua pro definitione immaculatae Conceptionis sub Paulo V, ut inferat B. Virginem immunem omnino servatam Dei gratia ab omni labe in suo conceptu fuisse. Ait enim: Scripturae testantur B. Virginem esse *veram Matrem Dei* Luc. 2: *Concipies et paries* ec. Patres multi dicunt, et nulli contradicunt, B. Virgini, qua *Mater Dei est* convenire dignitatem et eminentiam sanctitatis et gratiae super omnem puram creaturam. Chrysostomus in liturgia, et Theodoretus in Cantica dicunt, B. Virginem esse puriorem et honoratiorem quam Cherubim et Seraphim. S. Gregorius M. primo cap. libri primi Reg. dicit, B. Virginem esse montem in vertice montium, quia merita sua erexit super omnes Sanctos et Angelos etc., etc.

larique Dei privilegio (1). His non minimum pondus accedit ex tot academiis, ex tot religiosis familiis, ex tot denique gravissimis theologis doctisque viris, paucis omnino prae illis refragantibus, qui uno ore B. Virginem, pro sublimissima divinae Matris dignitate, immunem a quavis originariae culpae labe proclamarunt (2). Haec demum omnia firmissimo veluti sigillo obsignat totius christiani populi consensus, qui uno et animo et corde et mente atque ore, ut saepe diximus, privilegium hoc in Virgine profitetur ac veneratur pro summo Dei Genitricis munere quod in ipsa suspicit; ex quo proinde universali christianorum consensu ad illam moralem de qua hucusque disseruimus evidentiam prope cumulus accedit.

§. II.

Argumenta theologorum negantium definiri posse immaculatum B. Virginis Conceptum

Auctores aeque graves qui negant *proximam*

Inter theologos, qui prorsus inficiantur controversiam quam agitamus, saltem *proxime* in eo quo explicavimus sensu, definiri posse, praecipui numerantur card. a Tur-

(1) Sess. VI can. 23 qui ita se habet: *Si quis hominem semel iustificatum dixerit.... posse in tota vita sua peccata, etiam venialia, vitare, nisi ex speciali Dei privilegio, quemadmodum de Beata Virgine tenet Ecclesia, anath. sit.* Cf. s. Thomam in 4. dist. 4 quaest. 2 et in *Summa* par. 3 quaest. 84 ar. 16. Item Suarezium tom. II in 3 P. disp. 4 sect. 4. Ex tridentini declaratione patet universales Scripturarum propositiones seu locutiones quibus dicitur: *non est homo qui non peccet*; *in multis offendimus omnes*; *septies cadit iustus*; *si dixerimus quoniam peccatum non habemus, ipsi nos seducimus et veritas in nobis non est*, aliasque eiusmodi non minus universales quam illae sint, quibus praedicatur originalis peccati in omnes Adae posteros propagatio, exceptionem admittere quoad B. Virginem. Quare igitur eadem exceptio non erit admittenda quoad immunitatem ab originali noxa in Conceptione eiusdem Virginis sanctissimae?

(2) Legesis Theophilum Raynaudum in op. *Pietas Lugdunensis* Opp. edit. Lugdun. 1665 tom. VIII *Tractationis* card. prim. §. 16. seqq. Adi etiam Marraccium in cit. *Bibliotheca Mariana eiusque appendice.*

recremata (1), Caietanus (2), Melchior Canus (3), card. Pallavicinius (4), Launoius (5), Lampridius (6). Ex his igitur potiora depromemus argumenta.

definitionis possibilitatem

Rationum momenta

Nihil ab Ecclesia definiri ex fide potest, quod aperte atque expresse in sacris litteris, aut traditione non contineatur, aut saltem non intimo connectatur nexu cum eo quod expresse revelatum est, hicque nexus evidentia affulgeat vel *physica* vel *metaphysica*, atque ideo necessario ex eo deducatur. Cum vero eiusmodi non sit articulus de immunitate B. Virginis ab originaria labe in primo eiusdem conceptionis momento, consequitur eam decreto dogmatico definiri ab Ecclesia nulla ratione posse (7).

Confirmantur

Sane si intimius rem perscrutemur, facili deprehendemus negotio nullum piae, quam vocant, sententiae fundamentum sive in sacris litteris, sive in traditione translucere, immo has aperte satis eidem adversari; sed illam unice ac totaliter inniti in agendi ratione quam servavit Ecclesia sequiori in aevo, et qua factum, ut festum Marianae Conceptionis ab ea probaretur. Iam vero qui plane hospes in theologicis disciplinis non sit, optime noverit, Ecclesiam in his instituendis, quae ad cultum et consuetudinem spectant, ratione aut probabili aut probabiliori posse moveri, prout vel ipse animadvertit Vasquezius (8). Quae cum ita sint, patet nullum exinde fundamentum ad edendam fidei definitionem Ecclesiae suppetere.

(1) In Conc. Basileensi, et in op. *Tractatus de veritate Conceptionis beatissimae Virginis*, *pro facienda relatione coram patribus Concilii Basileae* an. Domini MCCCCXXXVII. *Mense Iulio*. Romae 1547.

(2) Tom. III. *Opusc.* 6. Tract. I *de Concept. B. Virginis*. Lugduni 1541 fol. 70 seqq.

(3) *De locis Theolog.* lib. VII c. 3 n. 8 edit. Coloniae Agripp. 1585 fol. 222.

(4) In peculiari dissert. de Concep. B. M. V. Mss. mihi commodata.

(5) *De B. Virginis Conceptu*, de quo postea.

(6) In lib. *De superstitione vitanda* Mediol. 1740: in quo sub Lampridii nomine latet Muratorius.

(7) Ita card. Turrecremata et Caietanus in oper. cit. Qui tamen autumant adversam sententiam definiri posse.

(8) Tom. III. in 3. Par. s. Thomae disp. 227 c. 3, et ex eo refert probatque Franc. Veronius in *Regula fidei cath.* Cap. I §. 4.

Ulterius confirmantur ex agendi ratione quam tenuere rom. Pont. et Concil. trid.

Quam quidem ob causam neque Sixtus IV, neque lateranense Concilium sub Leone X celebratum, neque Synodus tridentina quaestionem hanc deciderunt. Quod satis cuilibet indicio est, neque romanos Pontifices neque Concilia alterutram sententiam tanquam fidei dogma definire potuisse (1). Et sane, quomodo quaestionem hanc definire potuissent, si nullum efficax testimonium pro Mariano privilegio, de quo disserimus, e Scripturis suppetit; e Patribus vero, qui in eius rei mentionem incidere, ii uno ore asseverarunt B. Virginem in peccato originali conceptam? Id videlicet Ambrosius super Psal. 118. conc. 6. Id Augustinus super Ps. 34 in illum vers.: *Ego autem cum mihi molesti essent* etc.; et lib. 2 *De Bapt. Parvul.* c. 24, et lib. 10 *super Genes. ad litter.* c. 18, et lib. 53. *contra Iulian.* cap. 9. Id Chrysostomus *super Matth.* Id Eusebius emissenus in 2 *Conc. nativit. Dom.* Id Remigius super Ps. 21, et Maximus in Serm. *De Assump. B. V.* adstruxere. Idem quoque affirmat Beda, super *Missus est,* Anselmus in lib. *Cur Deus homo* c. 16, Bernardus, ut posteriores mittamus (2); neque ullus Sanctorum contravenit. Hoc argumentum illud achilleum est, quo Erasmus omnium etiam Sanctorum testimonio non se existimat obruendum, si quando universis repugnaverit (3).

Festi Conceptionis obiectum est dubium

Adde adhuc incertum esse, num Ecclesia in festa Conceptionis Marianae celebratione sibi ut obiectum proposuerit *immunitatem* Virginei conceptus a peccato originali: quandoquidem s. Thomas cum sibi obiecisset consuetudinem nonnullarum Ecclesiarum Conceptionis festum celebrantium, respondet eiusmodi celebritatem non esse totaliter spernendam eo quod saltem toleraretur ab Ecclesia romana, quae hoc festum non celebrabat, ac deinde subdit:

Ex s. Thoma

Nec tamen per hoc quod festum Conceptionis celebratur, datur intelligi quod in sua conceptione fuerit sancta. Sed quia quo tempore sanctificata fuerit ignoratur, celebratur festum

(1) Ita Canus loc. cit.

(2) Quos enim hic deinceps recenset Canus, omnes praetergrediuntur epocham de qua nos agimus.

(3) Ibid. cap. I.

sanctificationis eius potius quam conceptionis in die conceptionis ipsius (1).

Ex card. Bellarmino

Neque ab his discrepat card. Bellarminus, cui cum ab haereticis obiiceretur aliquot festa falso niti fundamento, praecipue vero festum Conceptionis B. Mariae, quod b. Bernardus nominatim reprehendit in epistola 174 ad canonicos lugdunenses, respondet primo in maiori Ecclesiae parte pie credi B. Virginem sine peccato originali conceptam: at secundo addit in rem nostram: *Fundamentum huius festi non esse Conceptionem immaculatam Matris Dei futurae. Qualiscumque enim fuerit illa conceptio, eo ipso quod conceptio fuit Matris Dei, singulare gaudium affert mundo eius memoria. Tunc enim primum habuimus pignus certum redemptionis, praesertim cum non sine miraculo ex matre sterili concepta fuerit. Itaque hoc festum etiam illi celebrant, qui putant Virginem in peccato conceptam* (2).

Ex conceptionis nomine

Vel etiam dici potest *conceptionis* vocem, quae sive in Missa sive in Officio divino usurpatur, haud presse ac physico sensu pro primo momento, quo B. Virgo concepta est, adhiberi; sed latiori quadam ac veluti morali significatione accipi, sic ut proinde extendi possit ad aliquod temporis punctum, quod eamdem conceptionem seu primum momentum subsecutum est. Ita plane cum dicimus aliquod *a mundi exordio* contigisse, non hanc ita coarctamus locutionem, ut de primo physico momento, quo mundus conditus est, intelligatur, sed eius extendimus significationem ad totum illud tempus quod proxime a mundi creatione effluxit. Hoc porro ex eo confirmatur, quod cum instaret rex catholicus per oratorem suum in Urbe apud Urbanum VIII, ut in congregatione s. Officii declararetur *Conceptionis* nomen tam in Missa, quam in horis canonicis adhiberi ab Ecclesia ad primum momentum significandum, quo foetus B. Virginis animatus est, renuit constanter Pontifex, ratus eiusmodi declaratione aliquatenus definitum videri, seu ut aiunt, implicite, B. Virginem pro illo momento

(1) 3 Par. q. 27 ar. 2 ad 3.

(2) *De cultu Sanctorum* lib. 3. c. 16.

esse obiectum venerationis, seu cultus, hincque tacite decidi eam in gratia fuisse conceptam; quod summus idem Pontifex patri Pallavicinio e Soc. Iesu, qui dein in Cardinalium numerum fuit adscitus, saepius testatus est (1).

Illatio ex praemissis animadversionibus

Deest igitur fundamentum praecipuum, in quo piae sententiae patroni vim collocabant maximam, desumptum ex cultu, seu ex die Conceptionis festo, aut saltem nutat labatque. Cum proinde sileant de hoc privilegio sacrae litterae, sileat et traditio, eidemque non admodum suffragetur Ecclesiae auctoritas, superest, ut unice innitatur congruentiae seu decentiae, quam vocant, rationibus.

Iamvero quaecumque demum hae sint, profecto numquam per se efficax praebere argumentum possunt ad dogmaticam edendam definitionem, quae divinae revelationi omnino innitatur necesse est. Sed praeterea eo etiam nomine hae labascunt, quod nos decentiae seu congruentiae modum et gradum potius ex iis, quae menti nostrae nimis angustae apparent, quam ex divina mente et sapientia, ac rei ipsius veritate dimetiamur.

Elevantur argumenta ex congruentia deducta

Veritates seu regulae a Gersonio propositae

Id enim scite iamdiu animadverterat ac peracute Gersonius, qui inter ceteros et hos canones ad rem nostram constituit: « Christus posuit terminos nostrae cognitionis, ut non liceat de divinis alia vel aliter asserere, quam quae divinis Scripturis habentur, vel evidenter concluduntur, vel ab Ecclesia, quae Spiritu Sancto regitur, credenda traduntur (2) ». Item: « Christus contulit Matri suae ab initio et consequenter illas et tantas gratias, quas et quantas cognovit esse convenientes secundum ordinem suae sapientiae: et in hac veritatis soliditate debet esse contentus

(1) In Opusc. cit. cap. 2. Si tamen opusculum hoc ipsius est foetus.

(2) In epist. quae extat in opp. Gersonii Par. I col. 450 edit. Ellies Du Pin. Antwerpiae 1706 et inscribitur : *Tractatus seu epistola Io. Gersonii doctoris et cancellarii parisiensis, ad Provincialem Caelestinorum super verba cantici Mariae* : SUSCEPIT ISRAEL PUERUM SUUM. DE SUSCEPTIONE CHRISTI. *Allegorice per XXIV Veritates* : *tropologice vero et anagogice per XII Veritates*. Ea quam hic primo loco attulimus, est veritas *vigesimaquarta* col. 453.

quilibet christianus, quantumcumque sibi devotus (1) » Rursum: » Christus potuit dare multas gratias tam humanitati suae, quam dilectissimae Matri pure gratis, quas tamen actualiter, et de facto non contulit: et oppositum asserere, est falsum et temerarium, immo haereticale »: huiusmodi potuisset esse gratia *omnimodae impassibilitatis (2)*. Ex quo concludit doctus cancellarius falsam esse hanc ratiocinationem, qua plures uti consueverunt: *Christus potuit et potest multa facere; et hoc decet eum: ergo fecit aut faciet*. Id non esse consequens docet, verum esse *fallaciam petitionis principii; quia videlicet praesupponit in minori propositione quod est aeque ignotum vel ignotius, quam principale: ratio est*, pergit ipse, *quia nihil decet Deum facere, nisi secundum quod vult fieri recte, per oppositam consuetudinem ad voluntates creatas, quae ideo volunt agere, quia praesentatur eis aliquod obiectum sub ratione boni aut convenientis; et ideo agunt, quia videtur eis bonum; et non ideo illud est bonum aut decens. Causa est, non enim sunt regulae primae; sed regulatae a prima bonitate (3)*. Adeoque nemo praeter Deum scit quod *deceat ipsum extra se producere; quia solus scit quid velit agere;* ex quo subinde pertexit: *Christus potuit communicare Matri suae in utero, quod gloriosa et consummata felicitate nasceretur, et hoc decuit ipsum facere; quia decuit eum Matrem honorare: Ergo sic fecit. Constat quod conclusio haereticalis est, et tamen praemissae communiter assumuntur a nonnullis in assertionibus suis confirmandis (4)*. Has regulas Petavius *aureas* vocavit, maximeque eas probans ponit, frivolum et nugatorium esse hoc argumentationis genus, quo plerique uti solent, ut inusitatum quodlibet gratiae genus beatae Virgini affingant (5).

Etsi vero daretur hasce regulas exceptionem interdum pati, ac moderatione opus esse, praesertim cum satis solida ratio decentiae, quae adstruitur, suffragetur; nihilo

Argumenta congruentia magis tantum aut mi-

(1) Veritas *duodecima* ibid. col. 452.

(2) Veritas *decimaquinta* Ibid.

(3) Veritas *decimaseptima* Ibid.

(4) Veritas *decimanona* col. 452. 453.

(5) *De Incarnat*. lib. 14. c. 8. §. 9 seqq.

nus probabilem sententiam efficiunt

tamen minus nemo negaverit argumenta, quae ex decentia seu congruentia deducuntur, sententiam quidem probabilem, aut vero etiam probabilissimam efficere, minime autem certam, multo minus obiectum definitionis dogmaticae constituere.

Quibus omnibus rite perpensis, concludebat card. Pallavicinius: haec argumenta, ut patet, evincunt probabilissimam secundam esse sententiam, de immaculato scilicet B. Virginis conceptu; verum eam in certitudinis cuiusvis gradu minime constituunt, cum ipsi non faveat vel aliquis Scripturae locus efficax, vel antiqua Ecclesiae traditio, vel Patrum atque scholasticorum consensus. Ex quo infertur, romanos Pontifices eximia usos esse prudentia dum ex una parte piae faverunt sententiae, ex altera vero parte constanter abstinuerunt a quavis alterius opinionis censura (1).

§. III.

Collatio atque Epicrisis argumentorum quibus theologi vel propugnant vel impugnant, piam de immaculato Virginis Conceptu sententiam definiri dogmatice posse

Collatio argumentorum quae pro utraque afferuntur sententia

Equidem si argumentorum, quae ex utraque contendentium parte allata in medium sunt, ratio habenda est, prout haberi debet, haud possumus inficiari, quae ab adversantis partis theologis urgentur, nedum non contemnenda, sed satis in speciem gravia apparere, adeo ut ancipitem quodammodo suspensumque tenere animum valeant. Verum si accuratam singulorum analysin instituamus, atque ea penitius rimemur, ipsa profecto nutare, ac plane concidere haud difficili negotio deprehendemus. Neque tamen idcirco, ut ingenue id fateamur, ea omnino firma rationum momenta videntur, quae a parte proferuntur aiente, ut

(1) Opusc. cit. c. 2.

rem, qua de agitur, conficiant. Quare aliam in hoc viam ineundam censemus, quae et solidior et planior sit, atque ad id, quo spectamus, tutius assequendum accommodatior. Hanc vero aperiemus, postquam nonnullas animadversiones circa argumenta utrimque proposita praemiserimus.

Non requiritur ad definitionem talis nexus, qui evidentia physica, aut metaphysica pateat

Ac primo Ecclesiam posse aliquid definire, quod *implicite* in revelatione divina continetur, sive id explicatione conceptuum indigeat, sive id legitima ac necessaria argumentatione inde sit deducendum, atque hoc vel ex duabus de fide praemissis propositionibus, vel ex una quae ex fide sit, altera vero quae ex naturali ratione sit evidens, licet non *physica* aut *metaphysica,* sed *morali* tantum evidentia nexus pateat, prout piae adsertores sententiae affirmant, vix in dubium revocari posse videtur. Siquidem primo evidentia quoque *moralis* veram illationis necessitatem gignit, imo et metaphysicae ipsi evidentiae quandoque aequipollet. Deinde si res secus esset, minus in Ecclesia iudicis controversiarum necessitas appareret. Nam si illos excipias, qui destinato animo ea etiam ipsa impugnant, de quibus liquido aperteque constat, cordati omnes sanique iudicii viri ea lubenti animo admittunt, quin ullam de iis controversiam moveant. Ad haec, nimis inde coarctaretur supremi illius magisterii munus, quod Christus Ecclesiae suae concredidit, et quo ipsa de controversiis quibusvis iudicare, easque dirimere potest. Demum eiusmodi sentiendi ratio componi haudquaquam potest cum ea agendi ratione, qua Ecclesia usa identidem est. Etenim haud paucae dogmaticae definitiones sive a Conciliis oecumenicis, sive a romanis Pontificibus editae sunt, quae eo, quem sententiae istius patroni postulant, evidenti nexu destitutae erant, adeoque illius vi edi minime potuissent, quod nefas est dictu (1).

Scriptura et traditio piae sententiae

Secundo: haud verum esse contendo, neque ulla admitti ratione posse Scripturam ac traditionem piae adver-

(1) Recolantur exempla paulo ante adducta, quibus ea addi possunt, quae definitiones suppeditant de factis dogmaticis. Nam definitiones eiusmodi omnes innituntur veritati, de qua non constat nisi certitudine morali.

non adversantur

sari sententiae. Si enim ita se res haberet, numquam romani Pontifices *piam* illam vocassent sententiam, quae cum Scriptura ac traditione confligeret; neque tridentinum Concilium declarasset suae intentionis non esse, *comprehendere in* suo *decreto , ubi de peccato originali agitur*, *beatam et immaculatam Virginem Mariam Dei Genitricem*. Quandoquidem non potuisset sancta Synodus non id comprehendere, quod Scripturae ac traditioni est conforme, immo quod Scriptura ac traditio ex Dei ipsius revelatione continent. Itaque si non comprehendit, argumento id ineluctabili est, generales Bibliorum ac traditionis propositiones, quibus omnes Adae posteri originali noxa dicuntur infecti, admittere posse, ac vero etiam debere, exceptionem quoad B. Virginem, secus ac adversae partis theologi asseverent. Utrum autem eidem piae sententiae Scriptura ac traditio positive faveant, paulo post expendemus. Heic satis sit ostendisse neutram immaculato Virginis Conceptui adversari atque opponi.

Ecclesiae praxis per se fidei dogma non constituit

Tertio: assero Vasquezii doctrinam id unum evincere, usum sive praxim Ecclesiae in se spectatam haud constituere fidei dogma, neque illud necessario supponere, id quod et ipsimet sentimus. Ast exinde inferri nequit, praxim illam ac consuetudinem non in aliquo fundari principio *theoretico*, unde Ecclesiae mens circa aliquod obiectum patefiat. Et re quidem ipsa saepe Ecclesiae Doctores atque inter hosce Augustinus, ex universalis Ecclesiae consuetudine deducebant Ecclesiae doctrinam quoad articulum quempiam, qui forte in controversiam fuisset vocatus. Namque hipponensis praesul ex praxi tingendi infantes colligebat adversus pelagianos doctrinam in Ecclesia receptam tum de propagatione originalis peccati in ipsos, tum de baptismi necessitate ad illud eluendum (1). Auctor librorum *Vocationis gentium* ex Ecclesiae pariter usu orandi pro omnibus, doctrinam deducebat Ecclesiae esse, Deum velle sincere cun-

(1) Lib. 6. *contr. Iulian.* c.19. n. 9 c. 24 n. 34 et ibid. c. 26 n. 39 et lib. I *De peccator. merit. et remiss.* alibi passim.

ctorum hominum salutem (1); atque ita porro. Sane vidimus ipsum s. Bernardum, s. Thomam ceterosque scholasticos coniungere causali nexu celebritatem festi B. Virginis, quae in Ecclesia universa iam tum obtinebat, cum illius ortus sanctitate. Quidni igitur idem valeat argumentum ex celebratione Conceptionis sanctae Dei Genitricis desumptum, quam universa aliquot abhinc seculis frequentat Ecclesia tanto pietatis sensu, ad eiusdem conceptus sanctitatem constabiliendam? Quid? quod vel ipse Vasquezius hac festi celebritate utitur ad immaculatam B. Virginis Conceptionem propugnandam (2). Certe nisi Ecclesia uti sanctum haberet eiusmodi conceptum, numquam festum hoc celebraret, immo vero nec ratum haberet, si alicubi coleretur. Antiquioris autem et sequioris aevi Ecclesia una eademque est, atque ab eodem Dei Spiritu ac numine quocumque aevo illustratur ac regitur, adeo ut pro catholicis non inutilis modo, sed iniuriosa plane eiusmodi esset distinctio (3).

Summam tamen vim ad probandum habet

(1) Lib. I cap. 12. Inter opp. s. Leonis edit. Ballerin. Venet. 1756 tom. II col. 185: de huius operis auctore confer dissert. II ibid. col. 615 seqq.

(2) Etenim Vasquezius tom. II in 3 Par. s. Thomae disp. 117 sic caput V inscribit: *Ratione ducta ex celebritate et festo Conceptionis, idem ostenditur*, praeservatio scilicet B. Virginis a peccato originali. In hoc igitur capite Vasquezius primum adstruit auctoritate Sixti IV in Const. *Cum praeccelsa*, omnes fideles invitatos fuisse ad celebrationem huius festi, et largitione indulgentiarum allectos; ab Alexandro VI, Iulio II et Leone X confirmatum Ordinem religiosum monialium sub titulo immaculatae Conceptionis; deinde infert: « Porro autem ex celebratione alicuius rei in Ecclesia recte colligi eam sanctam fuisse, disput. 114 cap. 2 ex professo confirmavimus, non solum multorum scholasticorum auctoritate, sed etiam testimonio Bernardi et Idelphonsi nostri, et ratione manifesta qua utitur Idelphonsus ». Demum, ceteris omissis, solvit difficultates, quibus adversarii eiusmodi argumentum eludere satagebant, scribens: « Hoc argumento male torquentur adversarii, variisque modis illud dissolvere contendunt ».

(3) Eiusmodi enim est distinctio, quam invexerunt haeretici quavis aetate, qui ut se subducerent ab anathemate, quo eos confodiebat Ecclesia, constanter ad Ecclesiam superioris aevi se receperunt; deinde illam iansenìani eamdem ob causam instaurarunt, quin adverterent eiusmodi distinctionem esse absurdam, imo et impiam: quasi nempe Christus promis-

Fidei definitioni non obstat eius dilatio

Quarto: nullius admodum esse roboris argumentum affirmo, quod ex definitione cuiuspiam veritatis in longum dilata arcessitur. Quandoquidem novimus haud pauca dogmata nonnisi sero fuisse ab Ecclesia definita, etsi tempestive de illis mota fuerit quaestio, ac diutina aeque ex utraque parte perseveraverit contentio ac disceptatio. Hinc quamvis multa Augustinum inter et Massilienses ferveret quaestio circa fidei initium, circa omnimodam divini auxilii *gratuitatem*, aliosque articulos; attamen insequenti tantum seculo, nempe anno 529 a conc. Arausicano II, quod Bonifacius II romanus Pontifex an. 531 confirmavit, controversi articuli sunt definiti (1). Idem dicendum de Spiritus Sancti processione a Patre et Filio; de admissione animarum ad beatificam Dei visionem proxime post mortem, aliisque plane multis. Perperam profecto quispiam ante dogmaticam harum veritatum definitionem obiecisset, illam neque edici posse, neque edicendam eo quod hactenus a nullo Concilio, aut summo Pontifice edita fuisset. Itaque ex hoc quod nondum definita fuerit praesens controversia, legitime inferri nequit aut eam definiri non potuisse, aut etiam in posterum non posse.

Sine fundamento plerique Patres piae sententiae adversari dicuntur

Quinto: falsum esse pronuncio, Patres omnes, qui in huius rei inciderunt mentionem, uno ore asseverasse Virginis conceptionem peccato fuisse contactam: contrarium enim testimoniis in medium prolatis ostendimus. Neque Ambrosius, neque Chrysostomus, neque Eusebius emissenus, aut Rhemigius et Maximus adstruxere quod illis falso atque iniuria adscribitur. Quandoquidem Ambrosii locus, qui afferri solebat, ipsis editoribus Maurinis adnotantibus, mendosus erat (2). Chrysostomus neque in cita-

siones suas aut ad pauca saecula, imo ad paucos annos coarctasset, aut si perpetuas fecit, eas servare non potuisset.

(1) Adi quoad capitula constituta a concilio Arausicano II Harduinum *Acta Concil*. tom. II col. 1097: quoad eorum vero confirmationem ex parte Bonifacii II consule ibid. epistolam eiusdem Pontificis ad Caesarium arelatensem col. 1109.

(2) Bandellus scilicet hunc locum lib. cit. c. 10 primus ex Ambrosio allegavit comm. in Ps. 118 conc. VI

to loco neque alibi uspiam scripsit quae illi appinguntur; immo vero, prout Bellarminus animadvertit, neque scribere illa potuisset (1). Sermo *de Assumptione B. Virginis* Maximo taurinensi adscriptus subdititius est, cum eius aetate nondum hoc festum agi fuisset coeptum (2). Suppositi quoque sunt commentarii in Psalmos qui Rhemigio rhemensi tribuebantur, quorum verus auctor est Rhe-

haec verba: *Venit Dominus Iesus, et in carne, quae peccato in* MATRE *fuerat obnoxia, militiam virtutis exercuit.* A Bandello deceptus Caietanus in opusc. cit. *De Concept.* c. 4 edit. Lugdun. 1541 fol. 71 col. 1 eadem ratione descripsit; Canus vero eundem locum, etsi verba non afferat, ab utroque pariter deceptus allegavit lib. VII c. 1. Iam vero editores Maurini Opp. s. Ambrosii tom. I serm. VI in Ps. 118 col. 1039 n. 21 haec habent:« Hunc locum Catharinus opusc. *De Concept. B. Mariae* laudat; sed ita refert: *Et in carne, quae peccato in matre fuerat obnoxia* etc. Verum iam viris doctis observatum est, haec verba *in matre* nusquam apud Ambrosium inveniri. Et certe s. Doctor id tantum hoc loco significat, Christi carnem eiusdem ac nostram, quae peccato obnoxia est, naturae esse: neutiquam vero inficiatur B. Virginis immunitatem ab omni peccato; quippe quam non obscure adstruat in ultimum huius psalmi versiculum illis verbis: *Suscipe me non in carne, quae in Adam lapsa est, suscipe me non ex Sara, sed ex Maria; ut incorrupta sit Virgo, sed Virgo per gratiam, ab omni integra labe peccati*». Ubi notandum est Maurinos ex calami lapsu *Catharinum* pro *Caietano* posuisse. Siquidem Catharinus in *Disputat pro immacul.* ed. Rom. cit. 1551 col. 64 hac ipsa de causa arguit Caietanum dicens:« Hic addam, in citandis auctorum sententiis eos (adversarios) saepe numero non fideliter citare; tanta est affectio et cupido victoriae, non veritatis.... Sic citat Caietanus»: attulit enim verba ex s. Ambrosio.

(1) In *Voto* exhibito in sac. congreg. Inquisitionis sub Paulo V de quo iam supra diximus: itaque ex Bandello affertur c. 13 s. Io. Chrysostomus dicens super Matth. quod *Christus naturam humanam de peccatrice suscepit.* Hunc textum refert Caietanus opusc. cit.; et ex utroque pariter allegat Canus et hic deceptus.

(2) S. Maximi martyris nullus prorsus extat sermo. Quoad s. Maximum taurinensem in edit. Romana 1784 duo exhibentur sermones inscripti *De Assumptione* in appendice, serm. XI et XII tanquam spurii, quique inscribi potius debuissent *de Nativitate* quam *de Assumptione.* Utrumque legi; neque in iis inveni quae attulit Bandellus: *B. Virgo fuit in utero matris sanctificata, et ab omni contagione originalis culpae, antequam nasceretur, per Spiritum s. mundata.* Attamen hunc locum affert Caietanus, et ex utroque citat Canus. Quoad ea quae dixi de celebratione festi *Assumptionis* cf. Bened. XIV *De festis* lib. II c. 8 n. 15 ed. Rom. 1751. Opp. tom. X p. 497.

migius antissiodorensis monachus Benedictinus, qui tamen illa ipsa, quae ei adscribuntur, revera non habet (1). Imo potius obiecti Patres in genuinis operibus suis ea scripsere, quae piae maxime favent sententiae (2). Quod vero ad s. Augustinum attinet, eae in ipsius operibus occurrunt locutiones, uti suo loco expendimus, quae sensum admittere possunt et vero etiam debent, quo cum immunitate B. Virginis a primigenia labe optime componuntur. Beda autem, si ad vivum eius resecarentur verba, nedum Virginis privilegio quo de agimus, sed sanctificationi eius in utero atque etiam immunitati a concupiscentia et a desideriis temporalibus adversari comperirentur (3). Quoad Anselmi ac Bernardi mentem diximus, quantum satis (4).

(1) Adi Bellarm. *de Scriptor. ecclesiasticis* cum additamentis Labbei edit. Venet. 1728 p. 311: nec tamen verba adducta a Bandello, deinde a Caietano, postea citata a Cano leguntur.

(2) Ut constat ex adductis testimoniis s. Ambrosii, s. Maximi etc. Atque hic adnoto, a Cano citari post Bandellum et Caietanum verba *B. Herardi seu Erardi episcopi et mart. ex serm. de Nativitate B. V.* ita dicentis: *Felix puella, quae concepta in peccato, purificatur ab omni peccato* etc. Attamen numquam extitit eiusmodi sanctus Martyr, neque auctor huius nominis. Bellarminus in *Voto* cit. *Non habemus*, inquit, *in martyrologio, nec scimus quis sit.* Et reipsa nuspiam reperitur. Consule Plazzam op. cit. *act.* II. p. 117.

(3) Canus citat Bedam in *Hom. super Missus est.* Porro Beda in hac homilia, quae reperitur in Opp. edit. Basileae 1563 Tom. VII haec habet col. 470. *Superveniens in Virginem Spiritus Sanctus duobus modis, in ea divinae suae potentiae efficaciam ostendit: quia et mentem illius adeo, quantum humana fragilitas patitur, AB OMNI VITIORUM SORDE castificavit, ut caelesti digna esset partu... Obumbravit autem beatae Dei Genitrici virtus Altissimi: quia Spiritus Sanctus cor illius cum implevit, AB OMNI AESTU CONCUPISCENTIAE CARNALIS temperavit, EMUNDAVIT A DESIDERIIS TEMPORALIBUS, ac donis caelestibus mentem simul illius consecravit et corpus.* Quis autem adversariorum haec in B. Virgine admittet?

(4) Nil de Eusebio emisseno seu emeseno dixi, ex cuius Homiliis nobis auctoritas obiicitur, quia quae sub Eusebii emisseni viri ariani nomine circumferuntur homiliae, illius foetus non sunt, sed a variis auctoribus collectae, ac diversis etiam scriptoribus tribuuntur a criticis. Cf. Petavium *De incarn.* lib. XIV c. 2 §. 5 qui tamen Eusebii auctoritatem adducit. Ast etiam omissis voculis illis *per se*, non aliud hic auctor, quisquis tandem is sit, in obiectis verbis significat, quam debitum quo tenebatur B. Virgo contrahendi peccatum, de quo debito nos non disputamus.

Achilleum igitur Erasmi argumentum nullo solvi negotio poterat, negando quod audacter nimis criticus ille asseruit.

Ecclesia in Conceptionis festo semper ut obiectum Virginem a peccato originali immunem coluit

Sexto: item affirmo exploratum omnino esse, Ecclesiam universalem, quidquid sit de peculiaribus ecclesiis quas s. Thomas commemorat, non aliud sibi unquam proposuisse obiectum in festa Conceptionis Marianae celebratione, quam immunitatem ab originali noxa in ipso *animationis*, quam vocant, momento. Ceteris enim omissis, quae haud pauca sunt, id declaratum habemus luculentissime in Constitutione Alexandri VII *Sollicitudo omnium Ecclesiarum* edita die 8 decembr. an. 1661, in qua haec ad verbum leguntur: *Nos considerantes, quod sancta romana Ecclesia de intemeratae semper Virginis Mariae Conceptione festum solemniter celebrat, et speciale, ac proprium super hoc Officium olim ordinavit, iuxta piam, devotam, et laudabilem institutionem, quae a Sixto IV praedecessore nostro tunc emanavit; volentesque laudabili huic pietati, et devotioni et festo, ac cultui secundum illam exhibito in Ecclesia romana post ipsius cultus institutionum* NUMQUAM IMMUTATO *rom. Pontificum praedecessorum nostrorum exemplo favere, nec non tueri pietatem et devotionem hanc colendi, et celebrandi beatissimam Virginem, praeveniente scilicet Spiritus Sancti gratia a pec-*

Id ab Alexandro VII in sua Constitutione declaratur

Auctores reliquos a Melch. Cano allegatos, quamvis non pauca de iis dici possent, persecuti non sumus, quia omnes sunt posteriores epocha a nobis constituta. Illud tamen sine animadversione praeterire non possumus, ne cuipiam eius auctoritas sit fraudi, quod citet s. Augustinum lib. 53 contra Iulianum, prout constanter in omnibus editionibus legitur incipiendo ab edit. Coloniensi an. 1585 qua et ego utor, usque ad Migne *Curs. complet. Theol.* an. 1837; cum tamen Augustinus in utroque opere contra Iulianum non exaraverit nisi *sex* libros. Citat praeterea *Damas. lib.* III *Sentent.* cum neque Damasus Pontifex, neque Damascenus umquam libros sententiarum scripserint. Demum citat *Hugonem de sancto Victore Sacram. part* 2 *cap.* 4. Iam vero Hugo victorinus in libr. de sacram. qui extant in tom. III edit. Venetae 1588 a fol. 207, neque in par. 2 libri I cap. 4, neque in par. 2 libr. II c. 4 ullum verbum, quod huc referri possit, facit.

Contra Caietanum autem praeter Catharinum in *Disputat.* citata consule Hyppolitum Marraccium in op. *Fides Caietana in Controversia Conceptionis B. V. M.* Panormi 1655.

cato originali praeservatam . . . Constitutiones, et Decreta a romanis Pontificibus praedecessoribus nostris, et praecipue a Sixto IV Paulo V Gregorio XV edita in favorem sententiae asserentis, animam beatae Mariae Virginis in SUA CREATIONE ET IN CORPUS INFUSIONE *Spiritus Sancti gratia donatam, et a peccato originali praeservatam fuisse, nec non et in favorem festi, et cultus Conceptionis eiusdem Virginis Deiparae, secundum piam istam sententiam, ut praefertur, exhibiti, innovamus, et sub censuris et poenis in eisdem Constitutionibus contentis observari mandamus* (1). Et clarius adhuc iam praemiserat Alexander VII eadem in Constitutione: *Vetus est Christifidelium erga eius beatissimam Matrem Virginem Mariam pietas, sentientium, eius animam* IN PRIMO INSTANTI *creationis atque infusionis in corpus fuisse speciali Dei gratia, et privilegio, intuitu meritorum Iesu Christi eius Filii, humani generis Redemptoris, a macula peccati originalis praeservatam immunem, atque* IN HOC SENSU *eius Conceptionis festivitatem solemni ritu colentium et celebrantium (2).*

Ita rom. Pontifices anteriores sensere

Ex his perspicue et ulla absque ambage novimus tum obiectum cultus ac festi Conceptionis B. Virginis esse, quinimo et fuisse semper primum illud momentum quo eius anima creata atque in foetum infusa est, et in quo divina gratia praeventa singulari privilegio immunis servata est ab originali peccato per Iesu Christi Redemptoris merita; tum non aliam ullo unquam tempore fuisse et adhucdum esse sanctae romanae Ecclesiae mentem in huius festi institutione et celebratione; tum denique romanos Pontifices eius praecessores, praecipue vero Sixtum IV, Paulum V, Gregorium XV, non aliud sibi obiectum proposuisse in cultu hoc probando amplificandoque.

Quo sensu scripserit Bellarminus quae ex eo obiiciuntur

Quae cum ita se habeant, nullus dubitandi relinquitur locus circa verum festivitatis obiectum, quod sibi in colenda Virginis Conceptione proposuit ac proponit Ecclesia. Quo-

(1) Extat in Bullar. Rom. tom. VI par. V pag. 182 §. 4.

(2) Ibid. §. I.

circa Bellarminus in adducto textu refellens haereticos, respondet *hypothetice*, nempe stante etiam adversa sententia, quam tamen ipse non probat, (quum praemiserit *in maiore parte Ecclesiae credi B. Virginem sine peccato originali conceptam*) minime inferri posse quod haeretici autumabant; cum *fundamentum praecipuum* (non autem *obiectum*) *huius festi sit in quacumque sententia conceptio Matris Dei futurae, cuius memoria singulare gaudium affert mundo; tunc enim primum habuimus pignus certum redemptionis.* Ex quibus verbis patefit, Bellarmino auctore, divinam Dei Matris dignitatem fuisse rationem ut immaculatae Conceptionis, ita et festi in huius memoriam colendam instituti (1). Ceterum doctus piusque cardinalis cum ex propria sententia de B. Virginis Conceptione locutus est, non modo eam immaculatam propugnat (2), sed et argumentum, quo id evincat, instituit ex cultu quem eidem sub hoc titulo Ecclesia tribuit (3). Nobis heic satis erit verba eius adducere ex laudata iam consultatione qua suam aperuit sententiam in congregatione eum in finem habita sub Paulo V: haec enim in ea scribit: *Probatur, quia hoc esset dicere, quod Sedes apostolica erraverit in approbando Officio Conceptionis, et tota Ecclesia erraverit in eo recipiendo, quod certe falsissimum et erroneum est. Neque potest responderi, quod in Officio Conceptionis non approbatur conceptio corporalis immaculata, sed sanctificatio in utero post animationem. Nam Sixtus* IV *qui approbavit Officium, declaravit animum suum tum in Extravagante* GRAVE NIMIS, *quae est in Corpore iuris: tum in approbando Officio Leonardi de Nogarolis, in cuius collecta dicitur: Virginem per merita Christi praevisa, praeservatam ab omni*

Bellarminus Conceptionem immaculatam propugnans argumentum ducit ex obiecto festi

Eiusdem cardinalis consultatio sub Paulo V

(1) Legesis Euseb. Nieremberg. op. cit. *De perpetuo obiecto festi immacul. Concept.* V. cap. 31 p. 272 seqq.

(2) Sane in lib. 4 *De amissione gratiae et statu peccati* tria solida capita constituendae ac vindicandae immaculatae B. M. Virginis Conceptioni destinat, nempe cap. 15, 16 et 17.

(3) Ibid. cap. 15 in quo post adductas Scripturae, et sanctorum Patrum auctoritates ad veritatem piae sententiae probandam, gradum facit ad auctoritatem Ecclesiae, atque ita exorditur §.: *Venio ad consensum Ecclesiae* etc.

macula. Praeterea in responsorio nono dicitur sancta conceptio: at non est conceptio nisi in illo primo instanti, in quo infusa est anima corpori, in quo coepit esse in rerum natura persona integra Virginis. Alioquin si accipiatur conceptio pro sanctificatione post animationem, etiam Ieremias et Ioannes Baptista dicentur concepti sine peccato originali. Denique communis sensus fidelium est, celebrari Conceptionem solius Virginis, quia ipsa sola vere concepta est sine peccato originali. Obiicientibus porro adversariis, Patres omnes pro affirmativa stare parte, pro maculato videlicet conceptu, id impossibile omnino asserit, dicens: *Ad hoc argumentum respondeo, non posse fieri, ut omnes Sancti fuerint nobis contrarii: nam sic nostra Ecclesia erraret, et Sixtus IV errasset. At Ecclesia numquam errat, quia est columna, et firmamentum veritatis, et contra quam portae inferi non praevalebunt: neque Pontifex errat, dum Ecclesiam docet, cum Christus pro illo oraverit, ut non deficiat fides eius.* Demum ad sedandam de Mariana Conceptione controversiam, usque eo dum definitur, isthoc suggessit consilium: *Sed si non placet nunc illa formalis definitio, saltem deberet fieri praeceptum omnibus ecclesiasticis secularibus et regularibus, ut recitarent Officium de Conceptione quomodo recitat Ecclesia; sic enim sine definitione haberetur intentum* (1).

Eius consilium ad sedandam controversiam

Exinde non modo evidentissime patet Bellarmini mens circa verum festi Conceptionis cultum, nec non circa definitionis possibilitatem; verum etiam via praecluditur Pallavicinio interpretandi *conceptionis* vocem de tempore quod proxime conceptionem sit subsecutum. Sane si admitti eiusmodi expositio posset, cum dicimus sanctam fuisse nativitatem B. Virginis, de sanctitate ex aequo id intelligi posset quam B. Virgo tempore a nativitate proximo esset adepta, quod nemo quidem sanus dixerit. Nec valet comparatio deducta ex recepta phrasi, qua dum aliquid contigisse *mundi initio* dicitur, non de primo *physico* creationis momento id necessario intelligitur, sed de proximo quo-

Refellitur Pallavicinius

(1) In *Voto* cit.

dam temporis intervallo: nam et usus loquendi et materia, qua de agitur, latiorem hunc sensum facile admittunt: id quod in re nostra secus omnino se habet. Quod vero ad Urbanum Pontificem huius nominis octavum attinet, qui nempe regis catholici postulationi restitit, id enimvero ipsum cuiusdam oeconomiae gratia fecisse dicendum. Ceterum quod praestare renuit Urbanus, praestitit paulo posthac cumulatissime, uti vidimus, Alexander VII, a quo et ipse Pallavicinius in Patrum Cardinalium collegium cooptatus est.

Inconcussum manet argumentum ex festi celebratione petitum

Inconcussum igitur ratumque maneat, fundamentum quod praecipuum pro pia sententia dicitur, ex festi celebratione constitutum, una cum argumentis reliquis sive e Scriptura sive ex traditione desumptis, pro singulari hoc Deiparae privilegio in sua firmitate subsistere.

Difficultates rationibus congruentiae obiectae nihil ad rem nostram faciunt

Quod demum spectat ad congruentiae rationes, nos ipsi ultro fassi sumus illas non praestare satis efficax definitioni dogmaticae fundamentum, nec nisi persuasibilem facere sententiam cui suffragantur. Admittimus proinde, licet non absque temperamento aliquo, Gersonii regulas: qui tamen ipse ex prima, quam descripsimus, veritatem infert de immaculato Virginis Conceptu (1). Ast et illud adii-

(1) En Gersonii verba ex *undecima veritate*: « Christus praeservando Matrem suam ab originali, non ob hoc dedit dignitatem aequalem sibi ipsi, etiam secundum humanitatem viatricem (ut nonnulli obiiciebant adversus immaculatam Conceptionem). Ratio, quia numquam Christus habuit necessitatem originale peccatum contrahendi, quia non descendit per naturalem propagationem; propterea ratio sumpta ex hac aequalitate, quod Maria contraxit originale, prorsus est invalida; similiter et altera, quod Maria non indiguisset redemptione; nec valet Apostoli consequentia, *Christus pro omnibus mortuus est*, *ergo omnes mortui sunt*, 2 cor. 5, 14 Hoc, inquam, argumentum potius est ad oppositum: quia si Christus fuit omnium perfectissimus Redemptor mortem pro omnibus sustinens, decuit quod Matrem perfectissime redimeret: hoc autem non potuit convenientius fieri, quam praeservando ne caderet, potius quam iam lapsam relevaret. Veritas haec probabilis est et pia, super quam mirum est quod nonnulli volentes Virginem benedictam super limites honorare, praedicant nihilominus quod contraxit originale „ Edit. cit. tom. I col. 451. Plura alia omitto, quae ex eodem Gersonio possem adducere.

cimus, eas minus opportunas ad rem nostram videri, quia neque ex congruentia, neque ex mera decentia vindicamus Virginem in Conceptu immaculatam, sed ex argumentis positivis, uti satis constat ex dictis, et satius ex iis quae mox dicturi sumus constabit.

Nobis tamen non probatur ea argumentandi ratio quam plures piae sententiae patrocinatores sectantur

Septimo: denique haud diffitemur neque nobis eam probari argumentandi rationem, quam haud pauci piae sententiae patrocinatores sectantur, ut evincant dogmatice definiri posse quaestionem de qua est sermo. Quasi nempe ad definitionem veritatis de immaculata Virginis conceptione omnino syllogismo indigeremus, cuius aut ambae propositiones praemissae, aut alterutra saltem ex fide esset, altera autem evidentia polleret ut minimum *morali*. Quod autem secundo loco adstruitur de inerrabili Ecclesiae auctoritate, profecto id unum ostendit, Ecclesiam haud falli posse sive in edendis definitionibus dogmaticis, si quas edixerit, sive in obiecto cultus proponendo, quod nequit esse erratum aut perversum, cum hoc foret contra promissum ipsi divinitus iuge ac praesens auxilium. Verumtamen nondum id plane evincit, immaculatum Mariae Conceptum esse obiectum dogmaticae definitionis capax, qua de re tandem inquiritur. Multo vero minus quidpiam conficitur ex tertio quod afferebatur argumento; illud enim in congruentiae rationes relabitur, de quibus paulo ante disseruimus.

His igitur in utramque partem pro veritate discussis reliquum est, ut eam aperiamus viam cui hac in re insistendum esse ducimus, quippe quae solidior nobis omnino appareat, omnibusque ambagibus expedita.

§. IV.

Possibilitas immaculati Conceptus dogmatice definiendi rursus excutitur ac magis firmatur

Quo aliqua veritas ad christianam religionem pertinens dogmaticae queat esse definitionis obiectum, minime necessarium esse, ut ea ῥητῶς atque ἁπλῶς, expressis sci-

licet conceptisque verbis in verbo Dei revelato contineatur, sed plane sufficere, si in ipso *implicite* saltem habeatur, constitutum in antecessum a nobis est, exemplisque variis firmatum. Verum enimvero et illud est a nobis declaratum, non uno id, sed pluribus contingere modis posse: qui tamen modi ad duo haec demum capita revocantur. Nam aut aliquid ex veritatibus expresse revelatis vi necessarii nexus atque consecutionis, legitima argumentatione instituta, deducitur: vel in verbo Dei implexius, contractius, ac subobscurius aliquid indicatur, quod clariori dein conceptuum explicatione atque ampliori paraphrasi evolvi potest, ac veluti delitescens in apertam lucem proferri. Primi generis veritates *mediate* seu *in altero* revelatae dici possunt; veritates alterius generis, licet subobscure, *proxime* tamen atque *in se* sunt revelatae.

Veritates quae *implicite* in verbo Dei continentur, ad duo capita revocari queunt

Quae porro graviter disceptant theologi de natura nexus, qui intercedere debet inter eas veritates, quae revelatae expresse sunt, atque illas quae naturae lumine deducuntur, ut istae *implicite* revelatae haberi debeant, ad primum pertinent veritatum genus. Quandoquidem de iis, quae altera illa ratione in revelatione continentur, nulla potest esse neque est apud theologos controversia. Atqui ratum nobis fixumque est, immaculati Virginei Conceptus mysterium *implicite* quidem, sed hoc altero modo in verbo Dei revelato haberi, adeo ut nulla egeat syllogistica argumentatione, qua per necessarium nexum naturae lumine evidentem inde deducatur. Quare graves illae theologorum disceptationes ab hac quaestione nostra alienas plane arbitramur: et quamvis circa naturam illius nexus de quo inter eos disputatur, satis nostram aperuerimus mentem, non in eo tamen vim argumenti ad hanc de immaculato Conceptu controversiam dirimendam collocamus. Contendimus quippe B. Virginis ab omni prorsus labe immunitatem, licet implexe, contracte ac subobscure, proxime tamen et *immediate* tum in verbo Dei scripto revelatam esse, tum, quod caput est, ita verbo Dei tradito commissam fuisse, ut per omnia traditionis numquam interruptae ve-

Ad quod ex istis capitibus veritas immac. Conceptus pertineat declaratur

Quae de nexu disceptant theologi cum veritate expresse revelata, huc non spectant

Proxime et *immediate* immaculatus Virginis Conceptus in verbo Dei contineri dicendus est

hicula magis semper ac magis explicata atque in conceptu suo distincta sese progressione quadam perpetua proderet, donec in apertissimam demum lucem veniret. Quod si ita se res habet, ecquid porro reliquum esse poterit dubitationis, num illa dogmatico valeat decreto definiri? Hoc ergo, veluti coronidis loco, illustrandum suscipimus, duplici iterum ratione, *negative* scilicet ac *positive* rem totam excutiendo.

Probatur primo *negative*

Ac *negative* primum. Quandoquidem neque in verbo Dei scripto, neque in verbo Dei tradito quidpiam occurrit, quod impedire vel minimum possit quo minus immaculati Conceptus veritas uti hoc pacto revelata divinitus habeatur. Non quidem in verbo Dei scripto. Quid enim obsistere aliud in eo posset, nisi generalissimae illae sententiae de primigenia noxa, quibus omnes plane homines, nullo exemplo, comprehendi viderentur? Atqui generalissimae aeque in Bibliis sententiae occurrunt quibus aut omnes homines in peccato nasci aut concupiscentiae obnoxii, aut levioribus saltem noxis inquinati dicantur. Ergo (liceat id saepius inculcare) si haec ad litterae rigorem exigerentur, aequo profecto iure tum B. Virginis ortus sanctitatem, tum eius immunitatem sive a concupiscendi fomite, sive ab actualibus quibusvis vel levissimis culpis impeterent.

Ex verbo Dei scripto

Et ex verbo Dei tradito

Sed idem, si te ad traditionis monumenta, quae Conceptui immaculato refragari videntur, convertas, omnino dicas oportet. Nam si in Patribus et Conciliis generales occurrunt de primaeva in omnes homines derivata labe enunciationes, generalia pariter de iis quae altero loco hic memorabamus effata deprehenduntur (1). Quid? quod Patres nonnulli eo de-

(1) Iam supra biblica produximus testimonia, quibus generalibus effatis non modo homines *concipi* in peccato, verum etiam *nasci* dicuntur; nunc praestat id ipsum ex Conciliorum ac Patrum testimoniis, prout sumus polliciti, conficere. Atque ut aliquid prius de Conciliis dicamus, Concilium milevitanum II celebratum an. 416 in can. 2 haec habet: *Item placuit, ut quicumque parvulos recentes ab utero matrum baptizandos negat, aut dicit in remissionem quidem peccatorum eos baptizari, sed nihil ex Adam trahere originalis peccati, quod regenerationis lavacro*

mum usque progressi sunt ut aliquot B. Virgini naevos revera impegisse videantur (1). Iamvero ecquisnam catholicorum est, praesertim post Concilium tridentinum, qui idcirco subdubitet aut de virginalis ortus sanctitate, aut de

Nonnulli Patres interdum disserentes de B. Virgine aliquid humani passi sunt

expietur ... anath. sit. (apud Harduin. *Acta Concil.* Tom. I col. 1217). Concilium item foroiuliense an. 791 in *Symbolo fidei* dicit: *Solus enim* (Dei Filius) *sine peccato natus est homo, quoniam solus et incarnatus de Spiritu Sancto, et immaculata Virgine novus homo* (Ibid. Tom. IV col. 856). Ex Patribus vero sese offert s. Ambrosius, qui lib. 1. *de Poenit.* c. 2 col. 3 scribit: *Omnes homines sub peccato nascuntur, quorum ipse ortus in vitio est, sicut habes lectum dicente David: Ecce in iniquitatibus sum; et in delicto peperit me mater mea.* Quem textum affert s. Augustinus in lib. 2. *De peccato originali* c. 41 n. 47: qui ibid. alium allegat ex s. Ambrosio locum, nempe ex lib. 2. in Lucam n. 56. *Non enim virilis coitus vulvae virginalis secreta reseravit, sed immaculatum semen inviolabili utero Spiritus S. infudit. Solus enim per omnia ex natis de foemina sanctus Dominus Iesus, qui terrenae contagia corruptelae immaculati partus novitate non senserit, et caelesti maiestate depulerit.* Iam attuli etiam s. Augustini testimonium ex epist. ad Dardanum; nunc ex eodem adiicio, quae scribit lib. 1 *De peccatorum meritis et remiss.* c. 29. *Solus sine peccato natus est, quem sine virili complexu* etc. et lib. 4. *Opp. imperf. contra Iulianum* c. 76. *Ex hominibus qui nascuntur in mundo peribunt, nisi renascantur in Christo*; et iterum contra eundem Iulianum passim adstruit, quod *nullus hominum praeter Christum est sine peccato infantilis exorsus, etiam si unius diei sit super terram*; et in lib. 3 *De peccat. meritis* c. 6 etiam ad hoc allegat auctoritatem s. Hieronymi ex cap. 3 *Comment. super Ionam.* Omitto s. Gregorium M. et s. Hilarium, qui adducunt verba s. Ambrosii supra recitata. Huc referuntur omnes antiqui Patres, qui verba Ps. 50 legerunt: *et in peccato peperit me mater mea*, quos ingenti numero refert Sabatier in *Veteri Itala* Tom. II pag. 103. Ex quibus luculenter patet sive Concilia sive Patres promiscue, uti Scripturam, locutos esse tum de hominum omnium conceptione, tum de nativitate, neque excipere nisi solum Christum; adeoque, ut consequens est, si eiusmodi testimonia urgeantur ab adversariis, ex aequo impetere sanctitatem nativitatis Virgineae, quam tamen, illis non obstantibus, ad unum omnes sanctam proclamant.

(1) Horum testimonia Petavius refert lib. 14. *De Incarn.* c. 1: sunt autem s. Basilius, qui B. Virginem fluctuationem et scandalum passam dicit in morte Christi; Io. Chrysostomus, qui eamdem vanam gloriolam captasse asserit non semel, aliaque indigna de ea affirmat; item Cyrillus alex., Amphilochius seu auctor Orat. III *De Occursu Domini*, Proclus in Orat. VI, Maximus taurinensis hom. 1. *in Epiphaniam*, Anselmus in lib. *De excellentia B. Virginis*, seu potius Eadmerus verus huius libri au-

eiusdem exemptione omnimoda a quavis vel levi actualis peccati labecula? Id sane et ab Ecclesiae christianaeque plebis sensu, atque adeo a catholica veritate alienum foret. Quamobrem si generalia Bibliorum testimonia, si universales Patrum, Conciliorumque affirmationes privilegiis in B. Virgine recensitis nullo pacto officiunt, eccur uni immaculatae Conceptionis privilegio generalia eiusmodi effata sive Scripturarum sive Patrum, sive Conciliorum officere poterunt? Haec, fateor, mihi plane ineluctabilia videntur.

Veterum dicta posse ac debere cum pia sententia componi iterum urgetur

Ad haec, si de Patribus loquamur, nullum est apud ipsos testimonium, in quo expresse directeque Deiparam in peccato originali conceptam fuisse, asseratur; quod certe, uti alias animadvertimus, divino propemodum consilio factum esse dixeris. Sed vel eos ipsos ecclesiasticos scriptores, qui prima fronte eidem praerogativae videntur adversari, tali usi sunt temperamento, ut ad aliam plane sententiam haud incommode possint, aut potius debeant traduci. Certe praecipuum difficultatum caput ex eo peti vidimus, quod caro Virginis vocata a nonnullis Patribus fuerit *caro peccati*. Atqui et illud inter cetera adnotatum a nobis est, vel ipsam *Christi carnem* ab aliquibus Patribus *peccati carnem*, ratione scilicet originis ex Adae carne, fuisse appellatam. Rursus magnum facessere negotium videbatur, quod quidam e Patribus Virginis carnem dixerint *mundatam*, *purgatam*, *sanctificatam* fuisse. At, praeter quam quod germana harum locutionum vis minime necessario importat, uti suo loco declaravimus, aliquam quae praecesserit inquinationem corruptionemque, scholasticos non defuisse vidimus, qui Christi ipsius carnem mundatione eguisse affirmarint. Imo et apud veteres etiam scriptores eiusmodi

ctor, Origenes hom. 17 in Lucam, Tertullianus in lib. *De carne Christi*; Auctor *Quaestionum in Novum Test.*, ut alios praetereamus quos etiam allegat Huetius in *Origenianis* lib 2 *Quaest. quarta*, praesertim §. 3 pag. 66 et seq. Quod si haec, quamvis diserte apud Patres non paucos legantur, patroni maculati conceptus non admittunt, qua ratione urgere poterunt nonnulla generalia Patrum et ambigua effata ad immaculatam Conceptionem Virginis impetendam?

affirmatio nova plane non est (1). Quid autem inde? Concedendum ne propterea erit, scriptores hosce vere existimasse aut Christum originale contraxisse peccatum, aut carnem eius immundam aliquando extitisse? Nemo profecto sanus id dixerit. Quare per has iisque similes locutiones nec de B. Virgine alterutrum significare dicendi sunt pauci illi Patres scriptoresque antiqui, qui eas usurparunt, neque a Patribus reliquis dissentire in singulari hoc B. Virginis privilegio agnoscendo. Difficultates quae e serioris aevi binis ternisve liturgicis monumentis opponi poterant, satis alibi dilutae a nobis sunt: reliqua porro traditionis internoscendae instrumenta immaculato Conceptui Mariano suffragantur quam quae maxime. *Negative* igitur si res spectetur, nihil quod vere solidum sit, nobis occurrit, in quo haerere animus debeat.

Positive

Age nunc *positive* rem expendamus, in quo totius quaestionis summa et cardo consistit, atque a verbo Dei scripto exauspicemus. Unum quidem nobis biblicum praesto est testimonium, illud nempe quod πρωτευαγγέλιου nomine venit: at eiusmodi est, ut dum ea quae adversus immunitatem B. Virginis a primigenia labe afferuntur e Scripturis testimonia elidi multiplici ratione possunt, hoc vero non possit. Indubium porro est heic per *mulierem* κατ' ἐξοχήν cuius mentio cum liberatoris promissione coniungitur, quaeque alteri opponitur mulieri, quae humani generis ruinae causa

Ex verbo Dei scripto

(1) Sane Origenes tom. 14 in Lucam scribit: *Ergo Iesus purgatione indiguit. et immundus fuit, aut aliqua sorde pollutus. Temerarie forsitan videor dicere, sed Scripturarum auctoritate commotus. Vide quid in Iob scriptum est: Nemo mundus a sorde, nec si unius quidem diei fuerit vita eius; non dixit: Nemo mundus a peccato; sed: Nemo mundus a sorde. Neque enim idipsum significant sordes atque peccata* (Opp. edit. De la Rue Paris. 1700 tom. III. pag. 947). Ambrosiaster item in *Comment.* in Epist. ad Rom. c. 8 v. 3: *Quamvis*, inquit, *eadem caro* (Christi) *sit, quae et nostra; non tamen ita facta in utero est et nata, sicut et caro nostra. Est enim* SANCTIFICATA *in utero, et nata sine peccato...* EXPIATA *est enim a Spiritu Sancto caro Domini, ut in tali corpore nasceretur quale fuit Adae ante peccatum* (Opp. Ambrosii edit. Maurin. tom. II in append. col. 70). De huius auctoris nomine et aetate confer admonitionem editoris Maurini, scilicet Nourryi.

facta erat, beatam Redemptoris ipsius Matrem divinitus significari. Indubium item est aliquid de ea praedicari singulare prorsus ac mirum, quod cum pleno qui de morte, de peccato, deque diabolo ferendus erat triumpho arctissime copulatur. Quid vero adamussim huic respondere notioni potest, nisi Mulieris huius, per quam nova hominum generi conditio salutis instauratrix exorsura erat, a quavis diaboli ipsius servitute exemptio, a quavis peccati labe immunitas? Habes ergo non tantum in verbo Dei scripto veluti in semine delitescens, quantum fere iam progerminans immaculati Deiparae Conceptus mysterium. Fateor hoc uno biblico testimonio rem ἀποδεικτικῶς non definiri; sed quidnam repones, cum tanta traditionis vis accedat, quae in id tota conspiret ut mysterium ipsum, paullo adhuc implexum explicet, adumbratum enucleet, contractum dilatet, ac micantissima luce perfundat?

Ex verbo Dei tradito

Hoc igitur superest ostendendum, ut nempe verbum Dei scriptum cum verbo Dei tradito ad unum collineare constet, ac mutuo sese subsidio excipere ac fulciri in tanto hoc B. Virgini privilegio adserendo. Singula igitur traditionis instrumenta persequentes, accedamus ad Patres, quorum iam multos ab apostolica aetate ad Augustinum, plures ab Augustino ad Bernardum usque in priori huius lucubrationis Parte protulimus. Sed quoniam heic in traditionis vi insistendum potissimum est, iuverit alios haud paucos adiicere quibus haec opima iam seges magis adhuc ditescat. Neque omnes omnino qui afferri possent aucupabimur: alii forte industriam nostram effugient, alios consulto omittimus, ut potius hac in re parci ac delectu quodam utentes, quam nimis effusi ac faciles videamur.

Nova Patrum ac scriptor. eccles. testimonia proferuntur

Sese in primis nobis commendat s. Petrus Chrysologus, qui anno 440 florebat. Is aperte affirmat B. Virginem, cum adhuc fieret, seu in ipsa conceptione a Verbo seu Christo in sponsam sibi oppignoratam fuisse iis verbis: *Pervolat ad sponsam festinus interpres, ut a Dei sponsa humanae desponsationis arceat, et suspendat affectum, neque auferat ab Ioseph Virginem, sed reddat Christo, cui est in utero oppi-*

Ex s. Petro chrysologo

gnorata CUM FIERET. *Christus ergo suam sponsam recipit, non praeripit alienam: nec separationem facit, quando suam sibi totam iungit in uno corpore creaturam* (1).

Nec minus praeclara ad Virginis privilegium vindicandum ea sunt, quae s. Sabbas, qui an. 486 adhuc in vivis agebat, sparsim de Deipara scripsit in Graecorum quae collegit *Menaeis* in usum liturgicum adscitis. Siquidem in Ode I quae ad professtum pertinet Annunciationis, sic B. Virginem affatur: *Hic* (Archangelus Gabriel) *te brevi conveniet, ceu unicam pulchritudinis incorruptae columbam, et plane recreationem generis nostri. Idem ille, o Virgo in omni genere sanctitatis perfecta, sonora te voce salvere iubebit* (2). Et luculentius adhuc in Ode II Deiparam alloquens: *In te,* inquit, *quae* NULLI UNQUAM CULPAE *affinis fuisti spem omnem meam repono. Nemo, ut tu Domina, inculpatus est aeque, nec praeter te incontaminatus quisquam, o naevo nulli subiecta* (3)! Hanc vero ab omni labecula immunitatem ad praeservationem ab ipsa originali macula e sancti ipsius mente protendi constat per ea quae habet in Ode XIV in qua scribit: *In te primi parentis* SUBSTITIT *lapsus, ultra progredi facultate sublata* (4); tum ex verbis illis quibus ita progenitores B. Virginis compellat: *O Ioachim afflate divino decore! Tu quoque Anna divinitus clara! Vos genuini estis*

Ex s. Sabba

(1) Serm 140 *De Annunciatione B. M. V.* in Biblioth. Patr. Lugdun. tom. VII pag. 953 col. 1. Solent quoque a nonnullis non omnino indulgentibus, ac satis etiam criticis, adduci in hanc rem verba Fausti ex abbate lerinensi ad episcopalem regiensem sedem evecti an. 475 ex eius opusculo: *De ratione fidei*, quae ita efferuntur: *Item de Mariae Virginis generatione. Porta clausa, id est signaculum pudoris, immaculatae carnis integritas: non enim violata est partu, quae magis sanctificata est conceptu,* QUAE ABSQUE OMNI PECCATO CONCEPTA EST IN UTERO. Verum postrema haec verba, in quibus tota vis ponitur, in opusc. cit. desiderantur, et a pio quodam Virginis cultore adiecta sunt contra mentem et scopum auctoris. Hoc Fausti opusculum reperies in *Haereseologia* vol. fol. Basileae 1556 pag. 700.

(2) Apud Bolland. *Acta SS. mens. mart.* tom. III p. 536 col. 1.

(3) Apud Hyppolitum Marraccium in *Mariali s. Germani* Romae 1650 in nota 4 *ad Orationem de zona sanctissimae Dei Matris.* pag. 235.

(4) Apud Vangnereckium in lib. cui titulus: *Pietas Mariae* pag. 212.

lychni, a quibus orta est lampas circa quam NULLUM UMBRAE VESTIGIUM *cernimus* (1). Quae quidem duo postrema testimonia decretoria plane sunt, eoque pluris facienda, quod luculenter iis definiatur verum festi Virgineae Conceptionis obiectum, quod scilicet festum idem s. Sabbas in suo *Typico*, seu *Ordine recitandi officium*, ut suo loco vidimus (2), inter cetera refert sua iam aetate recepta. Exinde enim liquet immunitatem Marianam ab originali labe eo fuisse celebratam. Cum porro hic cultus ex Graecis ad Italos migrarit, ac deinceps per universam Occidentis Ecclesiam peragratus sit, constat non aliud unquam obiectum festae huius extitisse celebrationis.

Ex Esychio hierosolym.

Sed ut ad alios progrediamur, Esychius hierosolymitanae pariter ecclesiae presbyter an. 595 in hom. 2. *de Virgine Maria* scribere de ea non dubitavit: *Ecce virgo in utero concipiet .... Quaenam? Mulierum egregia, e virginibus electa, praeclarum naturae nostrae ornamentum, gloria luti nostri, quae Evam pudore, et Adamum comminatione liberavit,* AUDACIAM DRACONIS *abscidit: quam concupiscentiae fumus non attigit, neque vermis voluptatis eam laesit* (3). Quae sane quid aliud innuunt, quam fomite ex primigenia contagione derivato caruisse Mariam, eo quod ab illa omnino fuit exempta, adeo ut inde revera *Draconis audaciam contriverit?*

E s. Andrea cretensi

Sed uti modo s. Sabbam, ita etiam audire praestat s. Andream cretensem, qui et ipse celebritatem eiusdem Virginei Conceptus memorat, et ipsius obiectum nova luce adspergit. Namque is in Encomio s. Zonae B. Virginem vocat OMNI PECCATO ET SORDE *sublimiorem* (4); et in Orat. I *De Nativ.*: *Hodie,* inquit, *Creatoris omnium creatum delubrum exaedificatum fuit; a creatura divinum Creatori nova decentique ratione praeparatur hospitium ..... Hodie ex nobis, nostri loco, Adamus primitias Deo offerens*

(1) Ibidem.

(2) Part. I cap. XII pag. 69.

(3) *Biblioth. Patr. Graec. Lat.* Paris. 1624 tom. II pag. 423.

(4) *In Biblioth. Max. Patrum* tom. XII pag. 997 col. 2. In quod Encomium cf. admonit. praeviam p. Combefisii.

Mariam primitias facit ; et ex toto fermento, EA NON FERMENTATA, *per ipsam formatur panis ad humani generis reformationem* (1). Ac paullo post ad ea, quae ex actis passionis s. Andreae Apostoli a nobis iam exhibita sunt, aperte alludens, prosequitur: *Cum Redemptor generis, novam priori succedaneam nativitatem ac formationem exhibere voluisset, quemadmodum illic prius accepto limo ex virgine ac illibata terra primum Adam effinxit: sic et hic modo, suae ipse incarnationis auctor, alterius, ut sic dicam, vice terrae, mundam hanc, immaculatissimamque Virginem e tota natura eligens, nostrumque ex nobis in ea figmentum nova ratione componens, Adae fictor, novus Adam effectus est, ut recens ipse, temporibusque nihilominus superior, veteri illi salutis causa foret* (2). Quo sane nil pro re nostra disertius.

(1) In *Biblioth. Max. Patr.* tom. X pag. 618 col. 2. Heic nonnulla advertenda sunt; ac primo, quod verba: *ea non fermentata*, exciderint huius Orationis editori; secundo, quod p. Combefisius, qui hanc ipsam Orationem ex graeco vertit, editditque una cum aliorum graecorum Patrum operibus Paris. 1644 tom. II pag. 1 seqq. pag. 4 obscure valde s. Andreae sententiam reddat: his siquidem verbis latine eam exhibet: *Hodie ex nobis pro nobis Deo Adamus primitias offerens, Mariam primitias facit, iisque, quae de tota conspersione nihil inquinamenti senserunt, in panem formatur, ad recreationem generis.* Qua praemissa interpretatione, nota 7 ad solum Christum coarctat illam ab inquinamento originalis peccati immunitatem dicens :» Porro primitiae illae, quas de tota conspersione, ex nostris his primitiis, et Maria, in panes formatas, ait non inquinatas, Christus Iesus sunt, panis ille viatorum in eius utero factus, *quem solum* Scripturae phrasi, aliis quoque Patribus receptissima, ab omni peccati contagio eximit«. At perperam. En graecum s. Andreae textum: Σήμερον ἔξ ἡμῶν ἀνθ' ἡμῶν ἀπαρχὴν ὁ Αδὰμ τῷ Θεῷ προσφέρων, τὴν Μαρίαν ἀπάρχεται, καὶ τοῦ ὅλου φυράματος Η ΜΗ ΦΥΡΑΘΕΙΣΑ δὶ αὐτῆς ἀρτοποιεῖται, πρὸς τὴν τοῦ γένους ἀνάπλασιν. Qui sic verbo ad verbum latine reddendus est: *Hodie ex nobis pro nobis primitias Adam Deo offerens, Mariam primitias facit, et tota massa fermentata*, EA NON FERMENTATA, *per ipsam conficitur panis ad novam generis plasmationem.* Hoc vidit Gallandius, qui quamvis una cum graeco textu referat versionem Combefisii tom XIII suae Bibliothecae Patrum pag. 95, tamen in margine haec apposuit: *Nota Mariam sine labe conceptam.*

(2) Ibid. pag. 620 col. 1 et in edit. cit. Combefisii pag. 6. 7.

Ex Alcuino seu Albino Flacco

Gemina fere sunt quae habet Alcuinus, Albinus Flaccus nuncupatus, qui anno floruit 780, ita in *Serm. de B. Virginis Nativitate* B. Virginem ipsam alloquens: *Et recte quidem aurorae implesti officium. Ipse enim Sol iustitiae de te processurus, ortum suum quadam matutina irradiatione praeveniens, in te lucis suae radios copiose transfudit, quibus potestates tenebrarum, quas Eva induxerat, in fugam convertit..... Tu pulchra es ut luna, imo et pulchrior luna, quia tota pulchra es et macula non est in te, neque vicissitudinis obumbratio* (1).

Ex epist. syn. Theodori patr. hierosolym. probata in Concil. nicaen. II.

Ex Patribus Concilii francofordiensis

Nec minus perpiscue id ipsum adstruitur in epistola synodica Theodori patriarchae hierosolymitani, quae omnium consensione probata fuit in Concilio oecumenico VII seu nicaeno II an. 782 celebrato. In ea haec de B. Virgine leguntur: *Quae vere Dei Mater est, et ante partum et post partum virgo, atque omnis intelligibilis ac sensibilis naturae gloria et claritate* CREATA *sublimior* (2). Idem vero testimonium Deiparae reddit Concilium alterum, nempe francofordiense eadem ferme aetate in Occidente coactum, scilicet an. 794, in quo Patres ita felicianos seu adoptianos perstringunt: *Sed et hoc volumus a vobis audire, an Adam primus humani generis pater, qui de terra virgine creatus est, liber esset conditus, sive servus? Si servus, quomodo tunc imago Dei? Si liber, quare et Christus quoque non ingenuus de Virgine? Meliore quidem terra, etiam animata* ET IMMACULATA, *Spiritu Sancto operante factus est homo, dicente Apostolo: Factus est primus homo de terra terrenus, secundus de coelo caelestis. Si terrenum liberum conditum confitemur, quare non multo magis caelestem liberum confitemur? Unde Adam fuit servus factus, nisi ex peccato* (3)? Si enim Virgo terra fuit illa terra virgine potior ex qua plasmatum fuit prioris Adae corpus, immo et

(1) In *Biblioth. Virginali* Petri Alva Tom. I pag. 631 col. 1 Matriti 1648. Hic Sermo desideratur in op. Alcuini edit. Andreae Quencetani Lutetiae 1617 vol. un. fol. A Labbeo tribuitur Paulo diacono qui anterior Alcuino est; nam floruit an. 774.

(2) In *Collect. Concil.* Coleti Venet. 1768. Tom. XII col. 1140.

(3) Ibid. Tom. XIII col. 893.

immaculata fuit iuxta Patres francofordienses, liquidum est ex istorum mente immunem semper eam a macula extitisse.

Ex homilia Theodoti ancyr. habita in Concil. ephesino

Quae ex his Conciliis attulimus in mentem nobis revocant quae in Concilio, longe antiquiori eoque oecumenico, videlicet ephesino, praeclare omnino in rem hanc tota plaudente Synodo protulit in homilia quam habuit in die Natalis Domini Theodotus episcopus ancyranus. Is quippe ex triplici fonte theologico commendat B. Virginem, quam primo comparat cum terrestri paradiso; secundo cum Eva; tertio cum ipso Redemptore. Sed praestat eiusdem sanctissimi praesulis, qui post s. Cyrillum primas partes habuit in dogmate catholico adversus Nestorium tuendo, verba ipsa proferre, quae ad primam comparationem spectant, et haec sunt: *O Virginem, quae ipsum vicit deliciarum paradisum! Ille namque genus sativarum stirpium protulit, ex virgine terra exortis plantis: haec autem virgo melior est illa terra. Non enim pomorum protulit arbores, sed virgam Iesse fructum salutarem hominibus afferentem: et illa terra virgo erat, et ista virgo: sed ibi quidem arbores nasci praecepit Deus; huius autem virginis ipse Creator secundum carnem factus est germen. Neque illa terra ante arbores plantaria suscepit; neque haec ex partu virginitatem laesit. Virgo paradiso gloriosior facta est. Ille enim Dei cultura factus est; haec autem secundum carnem Deum ipsum excoluit, ubi voluit hominis copulari naturae. Vidisti quomodo factum est admirabile sacramentum transcendens naturae rationem. Rem supernaturalem vidisti sola Dei virtute factam* (1).

E s. Germano patr. constantinop.

Porro cum ex eiusdem sanctissimi antistitis oratione extra Concilium recitata alterum praebuerimus testimonium (2), eidem adnectere heic lubet verba patriarchae constantinopolitani non minus doctrina ac sanctitate illustris, scilicet s. Germani, cuius aliud pariter in priori huius lucubrationis Parte testimonium adduximus (3). Hic igitur in

(1) Ibid. Tom. V col. 186; celebratum autem est Concilium ephesinum an. 431.

(2) Par. 1 cap. XI pag. 61.

(3) Ibid. pag. 65.

Encomio venerandae Zonae sanctissimae Deiparae palmaria haec habet, quae praetermitti nullo modo poterant: *Existimo eum* (Davidem) *manifestissime, et sine contradictione dicere eam, quae vere est electa et omnibus superior, non domorum excellentia, et altitudine excitatorum aedificiorum: sed divinarum et sublimium virtutum magnitudine, et puritate omnibus antecellentem, Mariam,* NULLI PENITUS CULPAE AFFINEM (1).

E Ioanne Geometra

Sed ut regrediamur ad ordinem chronologicum paullulum intermissum, seculo X, circa annum videlicet 980, Ioannes cognomento Geometra praeterquam quod in commentario in Lucam B. Virginem *Terram semper sui similem* nuncupavit, *quae et plena sit reperta divinis alimentis* (2), in hymnis quos in eiusdem Deiparae laudem composuit, eamdem ut gaudeat hortatur ex eo quod corpus in Olympo, seu in paradiso efformatum concretumque habuerit sine vitii originalis labe, hisce carminibus:

Gaude concretum sublimi corpus Olympo,
Et vitii nostri crimine, Virgo carens.
Gaude, quae Christo corpus mortale dedisti;
Gaude PRIMAEVI LIBERA LABE PATRIS (3).

Quibus postremis verbis expresse piam enunciavit sententiam.

Ex Herveo

Hoc et praestitit doctus Herveus s. Bernardo suppar in commentario in epistolas s. Pauli, ubi haec in rem nostram praeclara habet: *Omnes itaque mortui sunt in peccatis, nemine prorsus excepto,* DEMPTA MATRE DEI, *sive originalibus, sive etiam voluntate additis, vel ignorando, vel*

(1) In *s. Germani Mariali* Hippolyti Marraccii. Romae 1650 pag. 133 seq.

(2) Apud Corderium in *Catena sexagintaquinque Patrum Graecorum* in s. Lucam, Antwerpiae 1628: in cap. I v. 36 pag. 15 col. 1. Lege quae in praefat. n. XXXII scribit Corderius de Ioanne Geometra.

(3) Hymn. III *In Beatissimam Dei Genitricem*; extant graeco-latine in Collect. graecor. poëtarum lyricorum Lectii Tom. III pag. 746 seqq.; latine tantum in Biblioth. Max. Patrum Tom. XXVII pag. 472.

sciendo, nec faciendo quod iustum est (1); qui iam ibidem adstruxerat B. Virginis carnem mori debuisse propter Adae peccatum, licet ab eo divinitus praeservata fuerit. Habes eius verba: *Maria ex Adam, mortua propter peccatum,* NISI DIVINITUS EXEMPTA FUISSET; *et caro Domini ex Maria mortua propter delenda peccata* (2). Quibus verbis Herveus describere, seu potius enarrare voluisse visus est magni Augustini locum ex epistola, ut olim adducebatur, 34: *Adam est mortuus propter peccatum, Maria ex Adam mortua est propter peccatum Adae; caro Domini ex Maria mortua propter delenda peccata.* Ex quo deinceps piae sententiae impugnatores argumentum pro suo placito promere adnisi sunt, licet non absque aliqua eiusdem textus depravatione (3).

Ex Fulberto carnotensi

Adeo vero ratum fixumque sub aetatem s. Bernardi erat, B. Virginem sine labe fuisse conceptam, ut Fulbertus carnotensis episcopus, qui anno 1007, solido videlicet ante claraevallensem Abbatem seculo, floruit, non modo et ipse perspicue hoc privilegium B. Virgini vindicet, sed praeterea rationem reddat, quare vetustiores Patres parcius hoc expresserint mysterium. Ac primo quidem vindicat privilegium immaculati Conceptus, cum in quodam de B. Virginis Nativitate sermone inter cetera et haec scribit: *Quanta putamus provisio fuerit sanctorum Angelorum circa tam Deo gratissimos parentes ab initio suae procreationis, et excubatio*

(1) In II epist. ad Cor. c. 5, v. 14 inter opera s. Anselmi cantuariensis, cui olim eiusmodi commentarium tribuebatur, edit. Colon. Agrippinae an. 1612 Tom. II pag. 196 col. 1.

(2) Ibid. Tom. II in epist. ad Rom. c. 8 v. 1 seqq. pag. 48 col. 1.

(3) Nempe card. Caietanus, qui in op. cit. *De veritate Conception.* inter decem Patres, quos recenset, hunc allegat Augustini textum, atque sic eum effert: *Adam est mortuus propter peccatum, Maria ex Adam mortua est propter peccatum. Caro Domini* etc.: quem locum expendens Bellarminus in *Voto* manuscripto, quod citavimus, pro eo quo praeditus erat animi candore, respondet: *Hic deest unum verbum; dicit enim Augustinus: Maria mortua est propter peccatum* ADAE, *ex quo omnes morti addicti sumus, etiam post peccatum deletum; non tamen Maria est mortua propter peccatum sibi inhaerens.*

super tam insignem sobolem? Numquid abfuisse credendus est Spiritus Sanctus ab ista eximia puella, quam sua obumbrare disponebat virtute? .... Laetare, Tu Mater omnium, non solum, quia evertisti proscriptionis excidium; sed etiam quia de tua consimili prole profudisti Eum in seculum, qui te tamquam progeniem mortis de compede misericorditer eruit (1). Rationem vero reddit de prudenti, qua usi sunt cautione veteres Patres cum de Mariae primordiis dissererent, inquiens: *Sane si qui sollicita mente et studiosa investigatione perquirant, cur Sanctorum praecedentium memoriae huius praefatae Virginis temporanea initia suis fidelibus sequacibus enucleatim non exornaverunt, ut ad omnium notitiam vulgarent; noverint non ignaros eos extitisse haereseos, quae pro insigni et admirando huius sacrae puellae praeconio exortura erat; et ob id si quid ex eius ortu protulerunt, sagaci industria celandum aemulis et infidelibus decreverunt, ne inveniret caeca garrulitas perfidorum, unde maternum sinum Ecclesiae verberaret sua multiplici fallacia* (2).

Quid ex tot Patrum et scriptor. eccles. testimoniis sequatur, colligitur

Porro si nova haec testimonia cum iis coniungantur, quae in priori huius operis Parte allata sunt, quadraginta et amplius habebimus Patres, vel in Conciliis id testantes, scriptoresque ecclesiasticos pietate omnes, doctrinaque praestantes, qui ab aevo fere apostolico ad sanctum usque Bernardum continentem seriem seu potius catenam pro nostra causa efformant: quot in paucis aliis dogmatibus forte reperies. Omnes siquidem in hoc Conceptionis virgineae privilegium, licet diversis modis, digitum veluti intendisse videntur. Nam aut ea ponunt principia, quae illud necessario involvunt, aut illud aequipollentibus verbis significant, aut disertis etiam conceptisque formulis exhibent, ita ut revera nihil aliud praestent, nisi illud pedetentim magis ac magis explicare, evolvere, illustrare, quod in Bibliorum oraculo subobscure fuerat

(1) *Sermo in ortu almae Virginis Mariae inviolatae* in *Biblioth. Max. Patr.* Tom. XVIII pag. 40-41.
(2) Ibid. pag. 40.

significatum. Quid enim sibi volunt aliud veteres Patres cum Mariam conferunt aut cum ea *immaculata terra* e qua plasmatus fuit Ada, aut cum *lignis corruptioni non obnoxiis,* aut cum Eva *incorrupta* adhuc atque *innocente* quae diabolo seductori indulgens communis facta est causa ruinae, dum contra B. Virgo Angelo nuntianti obsequens causa nobis omnibus est facta salutis? Quid cum eam aut *venenosis serpentis afflatibus minime infectam* praedicant; aut *servatam incorruptam, et usque ad caput benedictam* dicunt; aut eum fuisse docent *modum conceptus et ortus* eius, quem *solus noverit Deus?* Atqui haec in primi, secundi, ac tertii seculi Patribus occurrunt. Iam vero si seculi quarti et quinti testimonia percurres, Mariam praedicatam invenies uti *ab omni sorde et labe peccati alienissimam, per gratiam* INTEGRAM *ab* OMNI LABE *peccati, omni culpa vacantem, sanctam corpore et spiritu, ex mundo formatam luto*, idoneum Christo PRO GRATIA ORIGINALI *habitaculum;* per eam *Draconis audaciam contritam;* per eam *omnia serpentis venena domita;* eam *paradisum deliciarum vicisse*, aliisque huiusmodi praeconiis exornatam, quibus nil pro re nostra luculentius potest desiderari. Quo magis vero temporum processu progrederis, eo rem ad vivum magis expressam, eo explicatas ac definitas magis loquendi formulas deprehendes. Iam vero e quonam fonte tanta haec antiquitatis ecclesiasticae in id conspiratio, numquam sane interrupta atque intercisa, sed novas semper sumens vires, seseque in dies magis aperte explicans ac dilatans profluere potuit, nisi ex traduce apostolicae traditionis? Ergo omnino dicendum est, hanc de immaculato Virginis Conceptu veritatem in divini verbi traditi deposito contineri.

Alia traditionis instrumenta expenduntur

Atque haec si unum tantum ex pluribus vehiculis adeamus, per quae ad nos pervenit, nobisque patefit divina traditio. Quid si cetera persequamur? Cuinam porro alii causae, nisi huic ipsi apostolicae traditionis germini, quod magis semper ac magis explicabatur, antiquissimus adscribendus est cultus immaculato Virginis Conceptui

tributus? Cultus scilicet ille quem iam a seculo Ecclesiae saltem quinto in Oriente coepisse, ac non ita postmodum in Occidente etiam inolevisse vidimus, idque ante ipsam quoque festam Nativitatis Partheniae institutionem, et priusquam utriusque festi celebratio parili gradu in Ecclesia progredi inciperet? Iam si praeterea spectetur mira huius ipsius festivitatis propagatio, quae paullatim procedens universam demum Ecclesiam complexa est; si romanorum Pontificum auctoritas consideretur, quorum iteratis decretis illa sancita est, ac simul aperte declaratum obiectum illius et perpetuo fuisse et esse primum conceptionis momentum, scilicet illud in quo B. Virginis anima creata est, corporique coniuncta; si ob oculos habeatur, quod alibi a nobis est animadversum, fieri non posse quin consuetudo et praxis Ecclesiae aliquo principio θεωρητικῷ seu speculativo innitatur; si demum ratio habeatur consensionis ac persuasionis adeo constantis atque universalis, quae apud Christifideles de hoc mysterio viguit ac viget; profecto tot inde argumenta habemus, quae iterum nobis apostolicam illam, quam defendimus, pro immaculato Conceptu traditionem testantur. Vere igitur ille veluti rivulus, qui ex πρωτευαγγελίου oraculo primum emersit, per omnes traditionis canales suas late aquas derivavit, atque in amplissimum demum ac nobilissimum fluvium excrevit.

Argumentum ex *comparatione* petitum instauratur

Hic porro rursus ac luculentius adhuc se prodit vis argumenti illius, quod ex comparatione piae immaculati Conceptus sententiae cum non paucis ex iis veritatibus, quae definitae ab Ecclesia diversis temporibus sunt, deducebamus. Vidimus quippe, allatis in medium exemplis, hasce interdum vel nullo sacrarum litterarum oraculo fultas fuisse, vel nullis disertis antiquitatis monumentis munitas, paucis quandoque suffragantibus Patribus, quandoque etiam aut aliquo Bibliorum in speciem testimonio, aut Patrum auctoritate refragante. Quae tamen nullo fuere impedimento, quo minus Ecclesia dogmaticam de iis veritatibus ferret sententiam, idque postquam etiam in longum de

argumento ipso pro utraque fuisset parte disceptatum. Siquidem illud semper in memoria habendum, quod pluries inculcavimus, traditionis divinae dignoscendae subsidia aut instrumenta non esse cum divina ipsa traditione permiscenda; quae scilicet, praeter quam ex Patribus, vivo Ecclesiae ipsius magisterio ac praxi iugiter perseverante, aliave ratione potest patefieri. Atqui si in eiusmodi rerum adiunctis, in quibus veritates illae versabantur, tuto potuit Ecclesia ad earum definitionem procedere; illud plane constabit, multo eam magis ad hanc nostram devenire posse, quam nulla opposita argumenta concutiunt, quam omnigena argumenta, seu potius positiva revelati verbi divini monumenta tradunt, atque confirmant.

—

CONCLUSIO.

Ut igitur huic disceptationi finem imponamus, nobis liceat tandem ita illam concludere. Si id omne ac solum definitionis dogmaticae est capax, quod divinitus revelatum esse constiterit; si id censendum est revelatum quod in verbo Dei scripto vel tradito sive explicite sive implicite continetur; si denique id existimandum est in Dei verbo implicite saltem contineri, quod et in sacris Bibliis aliqua ratione insinuatum, et in Patrum continuata serie ad plura secula testatum invenitur; et in universali Ecclesiae consuetudine, quae principio *theoretico* innititur, et in iugi ipsius Ecclesiae ac vivo magisterio, et in publico communique fidelium sensu receptum est; et in pontificiis diplomatis aperte saltem suggestum; et a plerisque ex episcopatus ordine expetitum (1); et a cunctis fere religiosis familiis

Concluditur

(1) Praeter ingentem episcoporum numerum, qui ex universis ferme totius orbis partibus expetierunt anteactis annis a Gregorio XVI beatae memoriae P. et nuper a PIO IX feliciter regnante facultatem ut in suis dioecesibus adiici posset in Praefatione Missae de Concept. *Et Te in conceptione immaculata*, atque in litaniis lauretanis invocatio *Regina sine labe o-*

admissum; et a florentissimis academiis defensum; cum talis ex dictis sit pia de immaculato Virginis Conceptu sententia sive *negative* sive *positive* discussa spectetur, idque tum absolute tum comparative; rite infertur sufficiens

virginali concepta, quorum omnium antistitum catalogum in Appendice exhibebimus, iuverit huc afferre quae de episcopis Hispaniarum scripsit Vincentius Georgius in *Adnotationibus suis in Commentarium Mariani Parthenii e soc. Iesu de vita et studiis Hieronymi Lagomarsini ex eadem Soc.*

Haec igitur habet Georgius adnotat. 10. « Facere hoc loco non possum, quin humanissimos lectores, felicissimi cuiusdam eventus, qui dum haec scribo, mirifica me voluptate cumulavit, certiores faciam, quo ad B. Virginis purissimum Conceptum tuendum venerandumque ardentiori studio semper incumbant. Insperanti enim mihi contigit, ut dum neglectam quamdam, sordibusque obsitam scriptorum molem apud infimae sortis familiam evolverem, in scriptum volumen inciderem exaratum a Ludovico Andrutio, aliis editis iam operibus de catholica fide egregie merito, quo Deiparae purissimum Conceptum tueri sibi proposuerat, statueratque illud in lucem emittere, si diutius vivere contigisset. Tum duo alia reperta volumina, quibus autographae litterae omnium totius fere Hispaniae episcoporum, Academiarum, religiosorum Ordinum continebantur, quibus Clementem XII P. M. enixe rogabant, ut solemni ex Cathedra iudicio, Deiparae sine ulla labe Conceptum assereret, ut de singulari hoc Virginis ornamento, non iam privato sensu pro arbitrio suo iudicare quis posset, sed, ut de re Ecclesiae firmissimo iudicio definita, nefas esse duceret contrarie sentire. Quibus profecto testimoniis, cum non solum validissimum optimae causae parari praesidium agnoscerem, sed novum pro Pontifice cum *ex cathedra loquitur*, fallere, et falli nescio argumentum, ex unanimi tot episcoporum consensione arbitrarer, nihil antiquius habui, quam ut de tota re amplissimum cardinalem *Hiacynthum Gerditium*, omni pietatis et doctrinae laude praestantem certiorem facerem, enixeque illum rogarem, ut pro summa in Deiparam, qua praestat pietate, et pro singulari illa qua me immerentem benevolentia complectitur, sanctissimo Ecclesiae Pontifici Pio VII consilium quod mihi hac in re capiendum videbatur, exponere non gravaretur; ut quando ex apostolico tabulario haec olim fuisse deprompta volumina dubitari non poterat, remitti Romam illico iuberet, iusta quadam remuneratione iis, qui ea hactenus retinuerant, proposita; quod cum ille probasset, tum ss. Pontificis adsensu implorato, sic datis ad me humanissimis, ut solet, litteris respondit: *Notificai l'acquisto, o ricupera degl' interessantissimi originali anche per intendere la retribuzione da darsi ec. Il s. Padre ha sentito con molto piacere la ricupera de' menzionati originali ec.* (Roma 21 aprile 1801. G. card. Gerdil.») Cf. *Iosephi Mariani Parthenii de vita et studiis Hieronymi Lagomar-*

ad eam dogmatice decernendam haberi fundamentum, ita ut tuto possit Ecclesia seu romanus Pontifex hanc dirimere controversiam. Talis est conclusio, ad quam evincendam tota haec lucubratio nostra, qualis demum cumque ea sit, collineat, et in qua tandem, veluti in meta, stadium nostrum emensi iucundissime conquiescimus.

Quae porro heic postremo loco subnectuntur non attingunt nisi variam multiplicemque rationem huius edendae definitionis, et caussas quae ut ea feratur movere possunt.

CAPUT VII.

DE VARIA EDENDAE DEFINITIONIS RATIONE

Difficultas quae circa decretum edendum suboriri posset diluta

Quamvis omni perspicuitate fulgeat veritas, quam adstruximus, nonnullorum tamen animos cogitatio forte sollicitat, arduum videri, ut sub anathematis interminatione, atque sub haereseos nota credendum id proponatur, quod tot seculorum tractu, postque tot disceptationes in hominum arbitrio relictum fuerit. Verum praeterquam quod eiusmodi exceptio communis est tot dogmatibus, quae nonnisi serius, quam putaretur, ac diuturna praemissa concertatione definita sunt, quaeque impune antea, sarta fide, aut negabantur aut in dubium saltem revocari poterant, cuiusmodi sunt et processio Spiritus Sancti etiam a Filio, et gratiae necessitas ad fidei initium, et admissio ad beatificam visionem concessa animabus plene purgatis proxime post obitum, aliaeque id genus veritates haud paucae; altera suppetit via qua optatus obtineatur finis, quin reluctantes anathematis poena mulctentur, aut haereseos nota inurantur.

Multiplici ratione veritas catholica definiri potest

Etenim multiplici ratione firmari ac definiri aliqua veritas catholica potest, aut *directe* videlicet aut *indirecte*, idque rursus aut *expresse* aut *tacite*. Directe quidem, cum veri-

sini e soc. Iesu Commentarius a Franc. Carrara Bergomate enarrationibus auctus et illustratus, et nunc primum novis additis adnotationibus editus a Vincentio Georgio. Venet. 1801.

Directe, Indirecte

tas sub anathematis poena credenda proponitur; indirecte, cum *in obliquo,* ut aiunt, res tenenda proponitur, *in recto* autem infallibilitas Ecclesiae, quae ita docet esse sentiendum. Expresse dum conceptis verbis ius credendum exprimitur; tacite demum dum factum cum iure servandum, seu factum, quod a iure pendet atque in eo fundatur, adstruitur.

Expresse, tacite

Exemplis e Tridentino petitis res illustratur.

Diversas huiuscemodi rationes in edenda definitione dogmatica luculenter videre est in exemplis apprime perspicuis quae tridentina suppeditat Synodus. Nonnulla ex hisce in rem nostram delibemus. Primum definitionum ordinem canones fere omnes, qui adversus novatores sanciti sunt, exhibent; uti sess. VII can. 1 de baptismo: *Si quis dixerit, baptismum Ioannis habuisse eandem vim cum baptismo Christi, anathema sit,* atque alii huius similes. Ad secundum definitionum ordinem spectat exemplum can. 7 sess. XXIV, in quo cum vellent tridentini Patres, ut supra diximus, parcere Graecis qui autumant matrimonium christianum propter adulterium coniugis alterutrius posse dissolvi, cumque simul vellent eadem definitione percellere novatores, qui ob contrariam Ecclesiae doctrinam et consuetudinem erroris eam incusabant, ipsi canonem suum, oratore supplicante veneto, ita attemperarunt ut catholica veritas fuerit asserta, novatoresque damnati, Graeci vero ab anathemate abierint immunes. Siquidem illum in haec verba, quae alias retulimus, expressere: *Si quis dixerit, Ecclesiam errare, cum docuit et docet, iuxta evangelicam et apostolicam doctrinam, propter adulterium alterius coniugum matrimonii vinculum non posse dissolvi .... anathema sit.* Tertii ordinis definitiones tot subministrat eadem Synodus, quot veritates catholicas diserte credendas proponit; atque ut in eadem sess. XXIV sistamus, cum can. 1 constituit: *Si quis dixerit matrimonium non esse vere et proprie unum ex septem legis evangelicae sacramentis a Christo Domino institutum, sed ab hominibus in Ecclesia inventum, neque gratiam conferre; anathema sit.* Quarti denique ordinis ex iis quos recensuimus, exempla praestat eadem Synodus sess.

VIII De baptismo can. 2, qui ita se habet: *Si quis dixerit in Ecclesia romana, quae omnium ecclesiarum mater est et magistra, non esse veram de baptismi sacramento doctrinam, anathema sit.* Quo canone, ut patet, dum expresse doctrinae veritas constabilita est, quae circa baptismum eiusque administrationem in Ecclesia romana obtinet, tacite sancita est forma quam Ecclesia haec in baptismi collatione adhibet, ritusque pariter probatus, quo eadem per infusionem tingere consuevit. Item in sess. XIII can. 9: *Si quis negaverit, omnes et singulos Christifideles utriusque sexus, cum ad annos discretionis pervenerint, teneri singulis annis, saltem in Paschate, ad communicandum, iuxta praeceptum sanctae matris Ecclesiae, anathema sit.* Per hunc canonem dum obligatio sancitur communicandi singulis annis, adstruitur simul ius quod Ecclesia habet eiusmodi obligationem statuendi, atque imponendi praeceptum. Sic etiam in sess. XXII in cuius can. 7 definitur: *Si quis dixerit, caeremonias, vestes, et externa signa, quibus in Missarum celebratione Ecclesia catholica utitur, irritabula impietatis esse magis, quam officia pietatis, anathema sit.* Et in can. 9: *Si quis dixerit Ecclesiae romanae ritum, quo submissa voce pars canonis, et verba consecrationis proferuntur, damnandum esse; aut lingua tantum vulgari Missam celebrari debere; aut aquam non miscendam esse vino in calice offerendo, eo quod sit contra Christi institutionem; anathema sit.* Horum canonum obiectum per se mere disciplinam attingit; attamen canones dogmatici sunt, eo quod ius involvant seu potestatem Ecclesiae in eiusmodi disciplina sancienda.

Dicta ad rem nostram accommodantur

Haec porro si in rem traducantur nostram, pronum erit cuipiam intelligere, Ecclesiam, si quando ipsi opportunum fuerit visum, posse immaculatum Deiparae Conceptum dogmatice definire per quemlibet eorum quos recensuimus, modum. Videlicet aut per anathematis interminationem, aut per solemnem declarationem quae fideles ad ita sentiendum adstringat, aut directe etiam aut indirecte, aut expresse aut tacite, uti antea planissime exposuimus.

Si directa ferretur definitio firmior esset

Si primo edicatur modo dogmatica definitio, solidior facile erit, neque oppugnationi locum relinquet apud catholicos, quotquot tales et nomine et re extiterint. Tamen quia apud nonnullos, qui morosiores sunt ac difficiliores, facile inde exoriri querimoniae contentionesque possent, ideo satius fortasse foret ab eo abstinere. Ceterum alia suppetit via quae et planior est et omni asperitate carens, qua finis quo spectamus obtineri ex aequo posset; directe videlicet definiendo Ecclesiam non falli circa veritatem obiecti cultu hoc propositi, quo nempe recolitur B. Virginis ab omni labe immunitas in primo eius Conceptionis momento: aut etiam, ut aliis idipsum efferamus verbis, definiendo Ecclesiam non falli dum iuxta piam, veram atque ab omnibus tenendam sententiam B. Virginis ab omni labe immunitatem in primo eius Conceptionis momento celebrandam proponit. Quandoquidem si ita se res haberet, haereseos notam tantum incurrerent, qui eiusmodi inerrantiae refragarentur; quod ex catholicis profecto nemo unus tentaverit; cum veritas haec penes omnes firma sit ac rata. Interim sartum tectumque obiectum de quo agitur maneret: Ecclesiae namque mente ita declarata, nemo unus citra insignis temeritatis notam illud in dubium vocare, multo vero minus impugnare posset. Quod si neque haec arriserit definiendi ratio, nihilo secius propositum obtineri posset per tacitam definitionem, qua decerneretur sanctitas ecclesiastici ritus, cuius fit usus in colendo B. Mariae Virginis Conceptu, prout nunc obtinet. Hac sane ratione tridentina Synodus, ut vidimus, plures Ecclesiae ritus eorumque sanctitatem sancivit, qui cum iure coniuncti sunt, ac finem quem sibi praestituit est assecuta.

Finis etiam per solam definitionem indirectam obtineretur

Aut etiam per tacitam definitionem

Ratio habenda eorum qui pro contraria decertarunt sententia

Quoniam vero dogmatica unius sententiae sanctio necessario improbationem proscriptionemque sententiae adversantis includit, quam non pauci insignes doctique viri propugnarunt, et quorum in Ecclesiam merita praeclara extitere, ratio illorum pariter habenda est. Quocirca ita decreti verba emollire par esset, ut dum alterum placitum adstruitur, alterius placiti patronis nulla inuratur nota;

immo potius et zelus et pietas ipsorum commendanda forent, ut omnibus palam fieret, eos, qui contrariae sententiae anteactis seculis sunt adstipulati, id veritatis amore impulsos praestitisse. Eo vel magis, quod iis destituti fuerint praesidiis, quae postea accesserunt, quaeque nunc ipsorum animos, vi principiorum quae ab ipsis constituta sunt, in piam sententiam certo inclinarent. Quo sane pacto omnis amoveretur invidia ab opposita sententia, ob cuius reiectionem nonnulli facile possent offendi.

Non sunt timenda haereticorum convicia

Haereticorum autem convicia nulla sunt ratione pertimescenda, tum quia illorum magna pars in *rationalismi*, ut ita dicam, barathrum prolapsa est, neque de hisce ullam sollicitudinem gerit, imo elato ea supercilio contemnit; tum quia notum est, sectas omnes in pium erga Beatam Virginem cultum studiumque odio ferri, ita ut eiusmodi aversio ac furor sit veluti propria illarum tessera; ac proinde neque mirum neque plane curandum si tali permoverentur decreto; tum demum quia nihili faciendi sunt canum strepitus ad aedis fores collatrantium, si perbreve illud excipias fastidium, quod ex eiusmodi temporario latratu auribus praesertim teretibus creari solet.

Totum negotium prudentiae summi Pontificis relinquendum

Ceterum totum negotium ad modum etiam quod attinet illud definiendi, prudentiae sapientiaeque supremi Ecclesiae Moderatoris est permittendum. Ideo vero nos multiplicem edendae eius qua de agimus definitionis rationem insinuavimus, ut aspellerentur difficultates, quae enasci possent, dum ad eam ventum fuerit. Absit a nobis tumor aut stulta arrogantia docendi doctores nostros, qui omnium nos discipulos lubentissimo animo profitemur. Sed negligenda obstacula penitus non erant, quae iter obstruerent, omnesque erant viarum asperitates, quoad eius fieri poterat, complanandae. Siquidem dissimulare non possumus nervosiorem difficultatem, quae sese dogmatico iudicio in re nostra edendo opponit, minime illi e natura rei, aut ex causae, ut ita loquar, visceribus, sed ab externis potius quibusdam considerationibus obvenire. Hae namque sunt, quae potissimum retardare possent auspicatum rei exitum. Quapro-

pter sicuti cum acriter nimis negotium urgetur, improvide amittitur quod inconsulto intenditur zelo; ita cum ea qua par est prudentia quis procedit, longe facilius optatam pertinget metam. Porro hac de causa varias proposuimus rationes, quibus et dogmaticum edi queat decretum, et simul animi qui offendi possent, nimium non percellantur, uti quisque, qui eas perpenderit, facile per se percipiet.

CAPUT VIII.

DE CAUSIS QUAE PERSUADERE POSSUNT UT DOGMATICUM DECRETUM DE IMMACULATO VIRGINIS CONCEPTU RE VERA EDATUR

Argumenta quae definitionem ut inconsultam traducunt

Inquirenti mihi ac sedulo cogitanti, quaenam potissimum causae suadeant, ut immaculatus Deiparae Conceptus dogmaticis fidei articulis adnumeretur, occurrebat animo neutiquam defuturos, qui me inconsiderato quodam animi aestu abreptum, atque immoderata quadam in Deiparam religione elatum traducerent. Quorsum, inquiunt, spectare videris, nisi eo ut dogmaticam definitionem alieno plane tempore elicias, vel potius extorqueas? Quotus enim quisque est, quem definitio haec anxium in praesentia habeat atque sollicitum? Haec certe cura neque privatis quibusque christianis insidet, cum eo, quo Deiparae Conceptum prosequuntur obsequio contenti, nihil praeterea requirant; neque regibus virisque principibus, quippe qui hanc a Sede apostolica implorare atque exposcere iamdiu desivere; quod etiam de episcopis plerisque est dicendum. Quid igitur causae est, quamobrem animos catholicorum concordia, quod ad hanc attinet controversiam, coniunctissimos distrahas, et iurgia, dissensiones, ac dissidia commoveas; cum praesertim nullam sanctissimae Dei Matri honoris laudisque accessionem, neque Ecclesiae universae emolumenti aliquid isthaec sit definitio allatura? Sed si haec ita sunt, nemo profecto non sentit, totam hanc disputationem, quae sine gravi aliquorum offensione institui non potest, silentio consultius praete-

reundam fuisse; ut in aliis bene multis fit magna cum laude, de quibus non ita pridem inter se catholici disceptabant. Haec aliaque id genus, quae forte obiicientur, adeo me non permovent, ut ne moveant quidem. Sunt enim pleraque aut penitus a veritate aliena, aut etiam eiusmodi, quae in rem meam convertere facili negotio possim.

Diluuntur

Ac primum quidem eo spectare nos ut definitionem extorqueamus; id enimvero nobis imponitur, qui non profitemur solum, sed et contendimus, ad unum pertinere supremum Ecclesiae Moderatorem decernere, expediat necne controversiam dogmatica definitione dirimere, et statuere quo potissimum tempore, quibus in rerum adiunctis, quibusque verborum formulis sit definienda, neque eiusdem anteverti iudicium a privato quopiam theologo sine insigni temeritate posse. Quod ergo toto in hoc opere nobis ipsimet praestituimus, cum in definitionis causas inquisivimus, illud unum fuit ut ipsam quaestionem in se ac *theoretice,* ut aiunt, examinaremus. Hasce vero causas expendere pro virili atque in omnes versare partes, ne quid veritatis latens maneat, quod in lucem non proferatur, nemo prudens perquam utile esse negaverit.

Res *in se* ac *theoretice* spectatur

Neque vero illud cum veritate consentire putandum est, quod confidenter affirmatur, neque privatos quosque, neque reges, neque principes, neque episcopos curare admodum, ut pia de immaculato Deiparae Conceptu sententia pontificio firmetur decreto. Sed ponamus id esse verissimum; demus et christianorum animos teterrima illa sacrarum rerum incuria quam vulgo *indifferentiam* nuncupant, tamquam peste afflatos, nihil esse de hac definitione sollicitos; demus regum studia alio esse conversa; demus etiam, si placet, episcoporum plerosque aliis curis oppido gravissimis in tanta hac temporum acerbitate distentos atque distractos, nihil de nostra hac controversia cogitare: quid tandem inde erit consequens? Illud videlicet, quod adversarii nostri minime volunt, nihil posse hac definitione opportunius accidere. Et re sane vera, uti quos veternus forte aliquis oppresserit, nullum esse praesentius

Nulla est ea quae obiicitur incuria

Verum et hac incuria concessa, definitio interveniret opportuna

remedium putatur, quam eos excutere atque excitare; ita ad renovanda pietatis studia, et ad christianorum animos, si quidem omnes fere gravis ille torpor aut somnus, quem dictitant, pervasisset, erigendos, praevalido aliquo impulsu opus esse cordatus quisque necesse est fateatur. Atqui huic morbo tam periculoso, tam longe lateque pervagato nullum eo praesentius, quod supra memoravi, afferri posse remedium putarem. Non enim extincta est, sed adhucdum in populorum animis viget erga sanctissimam Dei Matrem pietas, quae numquam non habita est uti tessera ac nota, qua catholica Ecclesia fallacibus a sectis certissime dignosci possit atque secerni. Mihi vero persuasissimum est, si Deiparae decus tam eximium, tamque singulare pontificio decreto asseratur, fore ut omnium pectora vehementissimo illius amore incendantur atque inflammentur, eaque morum conversio sit consecutura, quam germanae in Deiparam observantiae fructum esse certissimum magistri pietatis unanimi consensu tradunt, superiorum aetatum exempla testantur, hodieque experientia confirmat. Quis porro dubitabit, quin eiusmodi definitio cum tanto christianorum populorum coniuncta emolumento pia ad se sacrorum antistitum, principumque catholicorum studia sit conversura? Quamquam igitur adversariis darem, minimum christianis curae esse ut immaculatus Dei Matris Conceptus dogmatico firmetur decreto, neutiquam efficerent aetatem hanc nostram parum esse huic dirimendae controversiae opportunam.

Sollicitudo plurium episcoporum

Verum non ita se res habet, ut adversariis argutari placet. Quis enim ignorat, sacrorum antistites ex orbe fere universo supplices libellos apostolicae Sedi obtulisse, ut liceret ea verba usurpare in Missae praefatione: *Et te in Conceptione immaculata*, lauretanis vero quas dicunt litaniis ea verba apponere: *Regina sine labe originali concepta*: eorumque antistitum numerum in dies adhucdum magis augeri? Nihilo vero remissius, aut etiam fortasse vehementius idipsum postularunt religiosi Ordines sane plurimi (1): idipsum non pauci efflagitarunt reges ac princi-

Religiosorum Ordinum

(1) Adi Appendic.

pes germane catholici, quibus pro eo quo Deiparam venerantur obsequio, nihil optatius dogmatica illa definitione posset contingere. Quemadmodum autem populorum animos immaculatus Deiparae Conceptus afficiat, non est cur explicem pluribus; quandoquidem hoc nomine privatis in precibus eam decorant frequentissime, in publicis vero sacris ipsi ministris *Reginam sine labe originali conceptam* invocantibus laetissime concinunt. Pervulgata haec sunt atque eiusmodi, quae in omnium oculos facile incurrant, ac dogmaticum de quo disserimus decretum omnium ordinum gratulatione ac laetitia exceptum iri vel moroso cuique non suadeant modo, sed persuadeant.

Principum

Et Christifidelium universo

Tantus profecto est in hominibus innatus veritatis amor, ut illam assecuti magna afficiantur voluptate, idque tunc etiam cum neque fructibus ullis aut emolumentis, utilitatibusque alliciuntur, neque ipsa rerum nobilitas atque praestantia ad illius cognitionem eos invitat. Egregie, ut solet, Augustinus: *Quid fortius desiderat anima quam veritatem* (1)? Quidni ergo ea qua de loquimur definitio, piis omnibus catholicis accidat iucundissima? Et sane cui laetandum non sit cum perspiciat, firmitate qua maior in terris haberi nequit, illam constabiliri sententiam, de qua pios omnes vidimus sollicitissimos; quae pietati erga Deiparam fovendae confert tantopere; quae seculis elapsis tot nobilissima torsit ingenia? Quis aut est aut esse potest Matris amantissimae laudum tam negligens, qui non sit exultaturus laetitia, et prope gaudio triumphaturus, cum intelligat immaculatum eiusdem Conceptum ita fuisse tandem assertum, et vindicatum, ut dubitationi locus superesse iam possit nullus? Nonne ita natura sumus homines comparati, ut quae decora et ornamenta in eum conferuntur quocum magna nobis benevolentia intercedit, ea magnopere ad nos pertinere propemodum arbitremur, quodque eidem gratum esse novimus, id nostros animos non minori fortasse voluptate perfundat? Iam vero etsi plurima sunt, quae ho-

Omnibus optata accideret haec definitio

(1) Tract. 6. in Ioan. n. 5.

norificentissime de Virgine praedicantur, haud scio tamen, hoc unum si exceperis, quod Dei Mater appelletur et sit, haud scio, inquam, an aliquid in maiorem eius laudem cedat, quam quod ne minimum quidem labis in suo conceptu contraxerit.

B. Virgini perhonorifica

Quid est enim ad laudem praeclarius, vel ad gloriam luculentius quod singularem Dei in suam Genitricem benevolentiam manifestet? Ceteri quidem homines, cum iacerent, erecti sunt; cum certo interiissent naufragio, tumultuosis e fluctibus erepti; cum gravissimo servitutis iugo premerentur, in libertatem sunt vindicati. At enimvero Mariam non iacentem et prostratam Deus excitavit, sed ipse, ne corrueret, sustentavit et fulsit; non procellis iactatam et iam demersam liberavit, sed ne naufragium ipsum subiret, ipse sua manu prohibuit; non iugum ab eius cervice depulit, sed humani generis hostem infensissimum pedibus eius nequidquam reiuctantem subiecit. Sed piget me diutius in re perspicua, atque aperta immorari, et ratiocinando colligere quo pium quemque animo in Marianam esse Conceptionem deceat. Quod enim omnes animo sint optimo, satis luculenter patet consideranti, quo studio adnitantur sacrum eidem Conceptui diem sancte transigere, atque ieiunia instituant, precibus et obsecrationibus vacent, animique sordibus salutari confessionis lavacro detersis ad mensam dominicam confluant frequentissimi.

Nullum periculum ex definitione pertimescendum

At si haec vera sunt, ut sunt certe verissima, non illud dumtaxat effecimus, hanc scilicet definitionem magnopere curae esse catholicis; sed illud praeterea evicimus, nullum scilicet impendere periculum, ne discordiae excitentur ac turbae. Res enim eo deducta est, ut seriae contentioni locus vix esse possit. Quin et hoc mihi videtur affirmari posse verissime, decretum istud iis omnibus gratissimum fore, qui sanctum Virginis Natalem credunt et confitentur, catholicis videlicet universis. Id quod non ideo affirmo, quod Natalis sanctitatem cum sanctitate Conceptus connecti necessario existimem ab illoque pendere. Quis enim neget, ab originali labe, siquidem eam Virgo contraxisset, in utero

Cederet etiam in illorum favorem

matris, quod de Ioanne praecursore factum accepimus, detergi potuisse? Sed tamen cum Natalis sanctitas non firmiori nitatur fundamento quam quo Conceptus sanctitas vindicatur, hac semel dogmatice constituta, quivis per se facile intelligit, ipsam Natalis sanctitatem firmari et asseri, atque adeo dotes simul egregias, quibus catholici theologi Deiparam supra quam dici aut concipi possit locupletissime ornatam agnoscunt et confitentur.

qui Virginei ortus propugnant sanctitatem

Atque ista quidem quae hactenus disputavimus etsi eiusmodi sunt, quae ad hanc edendam definitionem permovere vehementissime videantur, tamen quae dicenda restant, multo sunt graviora. Ex quibus nihilominus hoc unum commemorabo, definitionem istam plurimum emolumenti atque utilitatis (contra atque nostrae sententiae adversarii extremo loco ponebant) Ecclesiae universae esse allaturam. Nam sanctissimam Dei Matrem vel minima quaeque obsequia atque officia cumulatissime remunerari, catholicorum nemini non est persuasissimum. Quid est igitur, quod Ecclesia ab eadem Dei Matre iure optimo expectare non debeat, illo edito decreto ex quo tantum gloriae in illam necesse est redundare? Cuinam dubium esse potest, quin ea, quae populi christiani nullo non tempore fuit patrona salutaris columenque firmissimum, cuius opem et praesidium nemo unquam frustra imploravit, a qua haeresum omnium monstra devicta ac profligata sunt, cuinam, inquam, dubium esse potest, quin hoc inusitato obsequio permota catholicam Ecclesiam, tot undique acerbissimo hoc tempore septam et vallatam periculis, singulari studio tutandam et defendendam suscipiat? Non diffiteor equidem, Ecclesiam ipsam aetate hac nostra, frustra obnitentibus eius hostibus, propagari latissime, et fructus edere uberrimos; at illud etiam video, acatholicos qui undique illam circumstant, omnia moliri, omnes exserere vires, ut eam, si fieri possit, qua vi, qua fraudibus, concutiant, subruant, labefactent. Quo ergo illi validius atque acrius student nefaria struere consilia atque perficere, eo magis Reginae clementissimae ope et praesidio indigemus, ut impios eo-

In bonum cederet Virginem colentium atque adeo Ecclesiae universae

rum impetus retundamus. Quamquam vota nostra tam angustis terminis definiri non decet; sed sperandum est, vel confidendum potius, fore ut auspice ac duce Dei Matre sanctissima, victricia signa in ipsa inferamus adversariorum castra, eorumque animos vi veritatis perculsos tandem aliquando expugnemus. Quod quidem victoriae genus est tum nobile in primis atque praeclarum, cum vero etiam aetate hac nostra frequentissimum; ut aperte testantur viri plurimi, multisque nominibus insignes, qui ubique terrarum, sed in Anglia praesertim, in America et Germania, eiuratis sectarum erroribus, romanae Ecclesiae nomen dederunt. Optandum propterea est, atque enixis precibus a Deo postulandum, ut quorum mentibus adhuc tenebrae offusae sunt, horum etiam oculos splendor veritatis percellat.

Comprobatur experimento celebris sodalitatis in honorem Virginis immaculatae in Galliis institutae

Id vero esse nos a Deo Optimo Maximo impetraturos, exorata Virgine in suo conceptu intemerata, non coniiciendo solum affirmamus, sed pignus etiam certissimum tanti beneficii hisce temporibus nacti sumus. De illa loquor sodalitate percelebri quae ad impiorum animos a scelerum contagione liberandos salutari prorsus consilio instituta immaculatum Cor Virginis praecipuo cultu, atque obsequio veneratur; idque tam laeto exitu, ut plurimos ubique gentium homines flagitiosos ac perditos a vitiis atque impietate ad honestatem pietatemque traduxisse ac porro in dies traducere eiusdem sodalitatis annales probent luculentissime (1). Quid igitur sperandum non est, cum animi catholicorum dogmatico hoc decreto de immaculato Virginis Conceptu inflammati ardentiori pietatis sensu ad eandem confugient?

Propulsatur *enthusiasmi* incriminatio

At enimvero, dum isthaec scribo, videor mihi audire qui clamitent, superstitionem hanc esse, non religionem; neque ab alio haec proficisci potuisse, nisi ab eo, qui aestui pietatis improvido, atque *enthusiasmo*, ut nuncupant,

(1) Consulesis *Annales de l'Archiconfrérie du trés-saint et immaculé Coeur de Marie publiés par M. l'abbé Dufriche - Desgenettes curé de la paroisse de Notre-Dâme-des Victoires à Paris et recteur de l'Archiconfrérie.* Paris 1841 1842 1843 1844 etc.

laxissimas permittat habenas. Quidnam his ego non argumentis, sed conviciis respondebo? Hoc unum nempe: si superstitiosum est et animi non satis providentis singulari prosequi affectu immaculatum Deiparae Conceptum, et optare vehementissime atque etiam postulare ut a supremo Ecclesiae Moderatore dogmatica asseratur definitione; non tanquam in unum de multis haec in me convicia convenire, sed singulari plane ratione confiteor: tantum enim abest ut ea moleste feram, ut maximae potius mihi laudi illa ducam. Nam et illud Virginis decus veneror quam qui maxime, eiusdemque definitio ita mihi est in optatis, ut summopere cupiam ad illum me diem beatissimum reservari, cum tantum ad eamdem Virginem ornamentum tantusque honor accedet. Hanc enim definitionem tandem aliquando editum iri, nullus dubito; ipsaque rei expectatione mirifice recreor, et maxima laetitia perfundor.

Scriptoris votum

Haec sunt quae mihi visum est de tota hac controversia disputare; de qua cum in theologicis praelectionibus propositus mihi finis certam thesim constituere non sineret; ne cui suspicio oboriretur me animo haerentem quoad immaculatum Mariae Conceptum fuisse, volui qualecumque hoc meae erga illam pietatis et observantiae monimentum posteritati commendare. Quem quidem laborem a me Virginis immaculatae causa susceptum oro, ut ipsa benignissima Virgo propitia ac volens respiciat, in cuius fidem ac tutelam totum me tradidi meaque omnia, quamque uti Matrem amantissimam diligo, et cuius suavissimo adspectu me aliquando recreatum iri confido in perpetuas aeternitates.

APPENDICES

APPENDIX I.

CONTINENS LIBELLOS SUPPLICES, QUIBUS A DIVERSIS RR. CARDINALIBUS, ARCHIEPISCOPIS ET EPISCOPIS PETITA FUIT FACULTAS AB APOSTOLICA SEDE ADIICIENDI IN PRAEFATIONE MISSAE DE CONCEPTIONE B. V. VOCEM *IMMACULATA*.

HISPALENS.

In ordinariis sacrorum Rituum Congregationis comitiis ad Quirinales Aedes sub infrascripta die habitis per eminentissimum, et reverendissimum dominum Cardinalem Ioannem Franciscum Marco-y-Catalan relatorem proposita instantia eminentissimi, et reverendissimi domini Cardinalis Archiepiscopi Hispalensis cum suae Cathedralis Capitulo, requirentis extensionem ad memoratam Archidioecesim indulti iam pridem concessi Ordinibus sancti Francisci, addendi nimirum in Praefatione Missae propriae Conceptionis Beatae Mariae Virginis verbum - *Immaculata* - adeo ut legi queat - *Et te in Conceptione Immaculata* - eminentissimi, et reverendissimi Patres sacris tuendis ritibus praepositi, re mature perpensa, diligentique examini subiecta, respondendum censuerunt - Pro gratia - Atque ita rescripserunt, ac in universa Hispalensi Archidioecesi in posterum servari posse mandarunt. Die 6 septembris 1834.

Pro Emo, et Rmo D. Card. Pedicini Praefecto.

C. Card. Odescalchi.

LUGDUNENS.

Beatissime Pater

Ioannes Paulus Pastor de Pini Archiepiscopus Amasenus Administrator apostolicus Dioecesis Lugdunensis ad pedes Sanctitatis Vestrae humiliter provolutus, Eam deprecatur quatenus in Praefatione Missae pro Festo Conceptionis Beatae Virginis Mariae verbum - *Immaculata* - in cuncta praedicta Lugdunensi Dioecesi addi posse benigne concedat ad instar similis concessionis pro Dioecesi Hispalensi iam a Sanctitate Vestra impertitae. Quare ec.

Ex audientia Sanctissimi die 11 ianuarii 1838.

Sanctissimus de speciali gratia benigne annuit iuxta preces Archiepiscopi Oratoris non solum, sed etiam Oraculo vivae vocis expressit, ut omnibus petentibus idem indultum in posterum concedatur.

C. M. Episcopus Praenestinus Card. Pedicinius
S. R. C. Praefectus.

EPISCOPORUM GALLIAE

Ut primum ad aures pervenit reverendissimi..... Episcopi de huius Sanctae Apostolicae Sedis benignitate nonnullas in Gallia Dioeceses amplioribus cohonestatas fuisse privilegiis in instituendo Festo Conceptionis Beatae Mariae Virginis, pastoralis sui muneris esse duxit Sanctissimum Dominum Nostrum Gregorium XVI Pontificem Maximum humillimis adire precibus, enixeque efflagitare ut ad suam etiam..... Dioecesim eorumdem privilegiorum extensionem facere dignetur ut sibi commissi fideles, qui peculiari pietatis affectu Beatissimam Virginem sine labe conceptam prosequuntur, ex hac ipsa solemnitate uberiora percipiant spiritualia emolumenta. Huiusmodi precibus a Sanctitate sua clementer exceptis, referente me infrascripto sacrorum Rituum Congregationis Secretario, de speciali

gratia benigne indulsit, ut in universa, qua late patet . . . . . . Dioecesi deinceps Festum Conceptionis Deiparae celebrari queat dominica secunda sacri adventus cum unica Missa solemni in qualibet ecclesia celebranda ut sexto idus decembris, addito Praefationi huius solemnitatis verbo - *Immaculata* - adeo ut legi queat - *Et te in conceptione immaculata* - uti octavo idus septembris 1834 Archidioecesi Hispalensi fuit indultum, et cum plenaria indulgentia ab omnibus utriusque sexus Christifidelibus vere poenitentibus et sacra synaxi refectis quamcumque ecclesiam memorata dominica visitantibus, et ibi iuxta mentem Sanctitatis Suae orantibus lucranda in forma Ecclesiae consueta. Contrariis etc.

Beatissimae Virginis Mariae cultum inter sibi commissos fideles impensius promoturus reverendissimus . . . . . . Episcopus Sanctissimo Domino Nostro Gregorio XVI. Pontifici Maximo humillimas porrexit preces efflagitans, ut in sua Dioecesi litaniis post versum - Regina Sanctorum omnium - addi queat aliud Deiparae encomium, nimirum - *Regina sine labe originali concepta* - Sanctitas Sua, referente me subscripto sacrorum Rituum Congregationis Secretario , benigne annuit; dummodo iisdem tam privatim, quam pubblice aliud non addatur, nisi obtenta facultate a Sancta Apostolica Sede; quibuscumque in contrarium disponentibus minime obstantibus, ac praesertim Decreto sa. me. Clementis Papae VIII die 6 septembris 1601. Quibus in hoc casu Sanctitas Sua pro hac vice tantum derogatum voluit. Die etc.

Reverendissimus . . . . . Episcopus Sanctissimo Domino Nostro Gregorio XVI Pontifici Maximo supplicavit enixe, ut ad suam etiam . . . . . Dioecesim extendere dignaretur indultum aliis Dioecesibus concessum, addendi nempe Praefationi Missae Conceptionis Beatae Mariae Virginis verbum - *Immaculata* - adeo ut legi valeat - *Et te in conceptione immaculata* - insuper et addendi litaniis lauretanis post versum - Regina Sanctorum omnium - aliud Deiparae encomium, nimirum - *Regina sine labe originali concepta* - Quibus precibus peramanter exceptis, re-

ferente me subscripto sacrorum Rituum Congregationis Secretario, Sanctitas Sua benigne annuit iuxta petita. Die etc.

ELENCHUS I.

ORDINE CHRONOLOGICO DIGESTUS

Dioecesuum, Ordinum Religiosorum, aliarumque Ecclesiarum quibus concessum est, addere Litaniis Lauretanis Encomium Regina sine labe originali concepta (*).

---

1 Foroiulien. die 20. Septembris 1839. Instante Rmo Episcopo.
2 Gandaven. die 20. Septembris 1839. Instante Rmo Episcopo.
3 Iuliae Caesareae die 20. Septembris 1839. Instante Rmo Episcopo.
4 Sancti Flori die 20. Septembris 1839. Instante Rmo Episcopo.
5 Lemovicen. die 12. Novembris 1839. Instante Rmo Episcopo.
6 Parisien. die 26. Novembris 1839. Instante Rmo Archiepiscopo.
7 Aurien. die 9. Decembris 1839. Instante Rmo Episcopo.
8 Paun. die 9. Decembris 1839. Instante Rmo Episcopo.
9 Albaracinen. die 9. Decembris 1839. Instante Rmo Episcopo.
10 Caesaraugustan. die 9. Decembris 1839. Instante Rmo Episcopo.

(*) *Tum Elenchum hunc, tum insequentem authentice confectos a Sac. Rituum Congregatione accepi.*

11 Calagurritan. die 9. Decembris 1839. Instante Rmo E-piscopo.
12 Mindonen. die 9. Decembris 1839. Instante Rmo Episcopo.
13 Oriolen. die 9. Decembris 1839. Instante Rmo Episcopo.
14 Pampelonen. die 9. Decembris 1839. Instante Rmo Episcopo.
15 Tudelen. die 9. Decembris 1839. Instante Rmo Episcopo.
16 Vallisoletan. die 9. Decembris 1839. Instante Rmo Episcopo.
17 Albien. die 10. Ianuarii 1840. Instante Rmo Episcopo.
18 Brugen. die 10. Ianuarii 1840. Instante Rmo Episcopo.
19 Gratianopolitan. die 10. Ianuarii 1840. Instante Rmo E-piscopo.
20 Cadicen. die 31. Ianuarii 1840. Instante Rmo Episcopo.
21 Placentin. Provinciae Podoustattan. die 31. Ianuarii 1840. Instante Rmo Episcopo.
22 Sancti Deodati die 14. Februarii 1840. Instante Rmo Episcopo.
23 Augustudonen. die 23. Martii 1840. Instante Rmo Episcopo.
24 Nanneten. die 23. Martii 1840. Instante Rmo Episcopo.
25 Salmanticen. die 6. Aprilis 1840. Instante Rmo Episcopo.
26 Ruthenen. die 18. Maii 1840. Instante Rmo Episcopo.
27 Tutelen. die 29. Maii 1840. Instante Rmo Episcopo.
28 Boianen. die 24. Iulii 1840. Instante Rmo Episcopo.
29 Montis Pessulan. die 4. Septembris 1840. Instante Rmo Episcopo.
30 Baiocen. die 11. Septembris 1840. Instante Rmo Episcopo.
31 Nemausen. die 20. Novembris 1840. Instante. Rmo Episcopo.
32 Mimaten. die 4. Decembris 1840. Instante Rmo Episcopo.
33 Petrocoren. die 10. Decembris 1840. Instante Rmo E-piscopo.
34 Burdegalen. die 15. Ianuarii 1841. Instante Rmo Episcopo.

35 Tornacen. die 5. Februarii 1841. Instante Rmo Episcopo.
36 Annecien. die 14. Februarii 1842. Instante Rmo Episcopo.
37 Dignen. die 14. Martii. 1842. Instante Rmo Episcopo.
38 Lugdunen. 10. Iunii 1842. Instante Emo Card. Archiepiscopo.
39 Aginnen. die 29. Iulii 1842. Instante Rmo Episcopo.
40 Bellovacen. die 14. Novembris 1842. Instante Rmo Episcopo.
41 Cameracen. die 14. Novembris 1842. Instante Rmo Episcopo.
42 Congregationi Trappensium die 28. Novembris 1842. Instante Rmo Superiore Generali.
43 Mutinen. die 9. Decembris 1842. Instante Rmo Episcopo.
44 Tarvisien. die 3. Februarii 1843. Instante Rmo Episcopo.
45 Ferrarien. die 11. Martii. 1843. Instante Emo Card. Archiepiscopo.
46 Cadurcen. die 27. Martii 1843. Instante Rmo Episcopo.
47 Nullius Nonantulae die 27. Martii 1843. Instante Rmo Episcopo Mutinen. Abbate.
48 Sancti Claudii die 7. Aprilis 1843. Instante Rmo Episcopo.
49 Castellaneten. die 19. Maii. 1843. Instante Rmo Episcopo.
50 Sypontin. die 2. Iunii 1843. Instante Rmo Archiepiscopo.
51 Vestan. die 2. Iunii 1843. Instante eodem Rmo Archiepiscopo.
52 Auxitan. die 23. Iunii 1843. Instante Rmo Archiepiscopo.
53 Gallipolitan. die 23. Iunii 1843. Instante Rmo Episcopo.
54 Veronen. die 23. Iunii 1843. Instante Rmo Episcopo.
55 Abellinen. die 26. Iunii 1843. Instante Rmo Episcopo.
56 Acheruntin. die 26. Iunii 1843. Instante Rmo Archiepiscopo.
57 Materanen. die 26. Iunii 1843. Instante eodem Rmo Archiepiscopo.
58 Asculan. die 26. Iunii 1843. Instante Rmo Episcopo.
59 Cerinolien. die 26. Iunii 1843. Instante eodem Rmo Episcopo.
60 Bovinen. die 26. Iunii 1843. Instante Rmo Episcopo.

61 Conversanen. die 26. Iunii 1843. Instante Rmo Episcopo.
62 Larinen. die 26. Iunii 1843. Instante Rmo Episcopo.
63 Licien. die 26. Iunii 1843. Instante Rmo Episcopo.
64 Melphien. die 26. Iunii 1843. Instante Rmo Episcopo.
65 Rapollen. die 26. Iunii 1843. Instante eodem Rmo Episcopo.
66 Melphiten. die 26. Iunii 1843. Instante Rmo Episcopo.
67 Iuvannecen. die 26. Iunii 1843. Instante eodem Rmo Episcopo.
68 Terlitien. die 26. Iunii 1843. Instante eodem Rmo Episcopo.
69 Nucerinae Paganorum die 26. Iunii 1843. Instante Rmo Episcopo.
70 Nuscan. die 26. Iunii 1843. Instante Rmo Episcopo.
71 Ruben. die 26. Iunii 1843. Instante Rmo Episcopo.
72 Bituntin. die 26. Iunii 1843. Instante eodem Rmo Episcopo.
73 Puteolan. die 26. Iunii 1843. Instante Rmo Episcopo
74 Tarentin. die 26. Iunii 1843. Instante Rmo Archiepiscopo.
75 Tranen. die 26 Iunii 1843. Instante Rmo Episcopo.
76 Venusin. die 26. Iunii 1843. Instante Rmo Episcopo.
77 Alben. die 7. Iulii 1843. Instante Rmo Episcopo.
78 Andrien. die 7. Iulii 1843. Instante Rmo Episcopo.
79 Calaritan. die 7. Iulii 1843. Instante Rmo Archiepiscopo.
80 Lucerinae die 7. Iulii 1843. Instante Rmo Episcopo.
81 Congregationi Theatinorum die 21. Iulii 1843. Instante Rmo Praeposito Generali.
82 Hydruntin. die 21. Iulii 1843. Instante Rmo Archiepiscopo.
83 Reatin. die 18. Augusti 1843. Instante Rmo Episcopo.
84 Sabinen. die 18. Augusti 1843. Instante Emo Card. Lambruschini Episcopo.
85 Salernitan. et Acernen. die 1. Septembris 1843. Instante Rmo Archiepiscopo.
86 Hieracen. die 1. Septembris 1843. Instante Rmo Episcopo.
87 Baren. die 1. Septembris 1843. Instante Rmo Episcopo.
88 Bellunen. et Feltren. die 7. Septembris 1843. Instante Rmo Episcopo.

89 Nullius Sublacen. die 13. Septembris 1843. Instante Emo Card. Polidori Abbate.
90 Turritan. die 13. Septembris 1843. Instante Rmo Archiepiscopo.
91 Ordini s. Benedicti Congregationis Gallicae die 29. Septembris 1843. Instante Rmo Abbate.
92 Oppiden. die 27. Septembris 1843. Instante Rmo Episcopo.
93 Nancien. et Tullen. die 27. Septembris 1843. Instante Rmo Episcopo.
94 Anconitan. die 10. Novembris 1843. Instante Emo Card. Cadol.ni Episcopo.
95 Algaren. die 17. Novembris 1843. Instante Rmo Episcopo.
96 Boianen. die 17. Novembris 1843. Instante Rmo Episcopo.
97 Bosanen. die 17. Novembris 1843. Instante Rmo Vicario Capitulari.
98 Cotronen. die 17. Novembris 1843. Instante Rmo Episcopo.
99 Novarien. pro Instituto Charitatis die 17. Novembris 1843. Instante Rmo Superiore.
100 Panormitan. die 17. Novembris 1843. Instante Emo Card. Archiepiscopo.
101 Pisauren. die 17. Novembris 1843. Instante Rmo Episcopo.
102 Praten. die 17. Novembris 1843. Instante Rmo Episcopo.
103 Aturen. die 27. Novembris 1843. Instante Rmo Episcopo.
104 Ravennaten. die 27. Novembris 1843. Instante Emo Card. Falconieri Archiepiscopo.
105 Urbevetan. die 1. Decembris 1843. Instante Rmo Archiepiscopo Episcopo.
106 Triventin. die 1. Decembris 1843. Instante Rmo Episcopo.
107 Alatrin. die 1. Decembris 1843. Instante Rmo Episcopo.
108 Taurinen. die 8. Decembris 1843. Instante Rmo Archiepiscopo.
109 Ordini Capuccinorum die 8. Decembris 1843. Instante Rmo Procuratore Generali.
110 Clodien. die 15. Decembris 1843. Instante Rmo Episcopo.
111 Faventin. die 15. Decembris 1843. Instante Rmo Episcopo.

112 Ordini Carmelitarum Excalceatorum die 15. Decembris 1843. Instante Rmo Procuratore.

113 Bobien. die 12. Ianuarii 1844. Instante Rmo Episcopo.

114 Ordini Eremitarum Camaldulensium die 12. Ianuarii 1844. Instante Rmo Procuratore Generali.

115 Pederbonen. die 12. Ianuarii 1844. Instante Rmo Episcopo.

116 Lauretan. et Recineten. die 12. Ianuarii 1844. Instante Rmo Episcopo.

117 Oritan. die 19. Ianuarii 1844. Instante Rmo Episcopo.

118 Congregationi Clericorum Regularium Minorum die 26. Ianuarii 1844. Instante Rmo Praeposito Generali.

119 Ordini s. Benedicti Congregationis Cassinen. die 26. Ianuarii 1844. Instante Emo Card. Acton.

120 Lausanen. et Geneven. die 26. Ianuarii 1844. Instante Rmo Episcopo.

121 Asten. die 9. Februarii 1844. Instante Rmo Episcopo.

122 Forolivien. die 9. Februarii 1844. Instante Rmo Episcopo.

123 Imolen. die 9. Februarii 1844. Instante Emo Card. Mastai Episcopo nunc vero Pio ix Pont Max. feliciter regnante.

124 Ordini Minimorum s. Francisci de Paula die 9. Februarii 1844. Instante Rmo Generali.

125 Arboren. die 4. Martii 1844. Instante Rmo Episcopo.

126 Carpen. die 4. Marti 1844. Instante Rmo Episcopo.

127 Cuneen. die 4. Martii 1844. Instante Rmo Episcopo.

128 Engolismnen. die 4. Martii 1844. Instante. Rmo Episcopo.

129 Novarien. die 4. Martii 1844. Instante Rmo Episcopo.

130 Sarsinaten. et Brictinorien. die 4. Martii 1844. Instante Rmo Episcopo.

131 Societati Iesu die 4. Martii 1844. Instante Rmo Praeposito Generali.

132 Tarantasien. die 4. Martii 1844. Instante Rmo Episcopo.

133 Uxellen. et Terralben. die 4. Martii 1844. Instante Rmo Episcopo.

—

ELENCHUS II.

ORDINE CHRONOLOGICO DIGESTUS

Dioeceseon, Ordinum Religiosorum, aliarumque Ecclesiarum quibus indulta est adiectio vocis IMMACULATA *Praefationi in Missa Conceptionis Beatae Mariae Virginis.*

—

1 Hispalen. 6. Septembris 1834. Instante Emo Card. Archiepiscopo.

2 Lugdunen. 11. Ianuarii 1838. Instante Rmo Archiepiscopo Administrat.

3 Malacitan. 9. Februarii 1838. In Sacello Familiae Heredia.

4 Oxomen. 9. Februarii 1838. In Sacello eiusdem Familiae.

5 Corduben. die 9. Februarii 1838. In Sacello eiusdem Familiae.

6 Ecclesiae Regiae Nationis Hispanae 9. Februarii 1838.

7 Congregationi Piorum Operariorum 9. Februarii 1838. Instante Rmo Procuratore.

8 Ordini Carmelitar. Discalceator. Congregationis Hispanae 9. Februarii 1838.

9 Ordini Excalceatorum SSmae Trinitatis 9. Februarii 1838 Instante Rmo Procuratore Generali.

10 Ordini Beatae Mariae Virginis de Mercede 9. Februarii 1838. Instante Rmo Procuratore.

11 Maiorien. die 16. Februarii 1838. Instante Rmo Episcopo.

12 Sutrin. et Nepesin. 16. Februarii 1838. Instante Rmo Episcopo.

13 Clero saeculari Urbis 14. Martii 1838. Instante Emo Card. Vicario.

14 Ravennaten. 14. Martii 1838. Instante Emo Card. Falconieri.

15 Ariminen. 14. Martii 1838. Instante Rmo Episcopo.
16 Brictinorien. et Sarsinaten. 14. Martii 1838. Instante Rmo Episcopo.
17 Cesenaten. die 14. Martii 1838. Instante Rmo Episcopo.
18 Comaclen. die 14. Martii 1838. Instante Rmo Episcopo.
19 Faventin. die 14. Martii 1838. Instante Rmo Episcopo.
20 Forolivien. 14. Martii 1838. Instante Rmo Episcopo.
21 Imolen. die 14. Martii 1838. Instante Emo Episcopo.
22 Burgi Sancti Sepulchri 14. Martii 1838. Instante Rmo Episcopo.
23 Catacen. die 14. Martii 1838. Instante Rmo Episcopo.
24 Florentin. 14. Martii 1838. Instante Rmo Archiepiscopo.
25 Sabinen. 14. Martii 1838. Instante Emo Card. Odescalchi Episcopo.
26 Mutinen. 23. Martii 1838. Instante Rmo Episcopo.
27 Nullius Nonantulen. 23. Martii 1838. Instante eodem Episcopo Abbate Commen.
28 Calaguritan. 27. Aprilis 1838. Instante Rmo Episcopo.
29 Cadicen. die 27. Aprilis 1838. Instante Rmo Episcopo.
30 Ordini SSmae Trinitatis 27. Aprilis 1838. Instante Rmo Procuratore Generali.
31 Tirasonen. 27. Aprilis 1838. Instante Rmo Episcopo.
32 Patriarchali Basilicae Vaticanae 18. Maii 1838. Instante Emo Card. Giustiniani.
33 Baiocen. die 23. Maii 1838. Instante Rmo Episcopo.
34 Corduben. die 23. Maii 1838. Instante Rmo Episcopo.
35 Ordini Cistercensium strictioris Observantiae die 25. Maii 1838. Instante Rmo Abbate.
36 Ordini Carmelitarum Discalceatorum Congregationis Italiae die 1. Iunii 1838.
37 Ordini Carmelitarum Reformatorum in Sicilia 15. Iunii 1838.
38 Patriarchali Basilicae Liberianae 15. Iunii 1838. Instante Rmo Capitulo.
39 Conchen. die 22. Iunii 1838. Instante Rmo Episcopo.
40 Nucerinae die 22. Iunii 1838. Instante Rmo Episcopo.

41 Nullius SS. Vincentii et Anastasii ad Aquas Salvias die 22. Iunii 1838. Instante Emo Card. Patrizi.
42 Tiburtin. die 6. Iulii 1838. Instante Rmo Episcopo.
43 Urbinaten. die 6. Iulii 1838. Instante Rmo Archiepiscopo.
44 Capuan. die 3. Augusti 1838. Instante Emo Card. Archiepiscopo.
45 Fanen. die 3. Augusti 1838. Instante Rmo Episcopo.
46 Neapolitan. die 11. Augusti 1838. Instante Emo Card. Archiepiscopo.
47 De-Iviza die 24. Augusti 1838. Instante Rmo Episcopo.
48 Sanctimonial. adorationis perpetuae SSmi Sacramenti Neapoli die 24. Augusti 1838.
49 Palentin. die 24. Augusti 1838. Instante Rmo Episcopo.
50 Pacen. die 7. Septembris 1838. Instante Rmo Episcopo.
51 Aquinaten. Pontiscurvi, et Soran. 22. Septembris 1838. Instante Rmo Episcopo.
52 Cariaten. die 22. Septembris 1838. Instante Rmo Episcopo.
53 Messanen. die 22. Septembris 1838. Instante Rmo Archiepiscopo.
54 Recinetin. et Lauretan. die 22. Septembris 1838. Instante Rmo Episcopo.
55 Teatin. 22. Septembris 1838. Instante Rmo Archiepiscopo.
56 Aurien. die 16. Novembris 1838. Instante Rmo Episcopo.
57 Minoricen. die 16. Novembris 1838. Instante Rmo Episcopo.
58 Aquen. die 11. Ianuarii 1839. Instante Rmo Episcopo.
59 Castri-Maris die 11. Ianuarii 1839. Instante Rmo Episcopo.
60 Lucen. die 11. Ianuarii 1839. Instante Rmo Archiepiscopo.
61 Placentin. Provinciae Compostellen. die 1. Februarii 1839. Instante Rmo Episcopo.

62 Suessionen. et Laudunen. die 1. Februarii 1839. Instante Rmo Episcopo.
63 Tolosan. die 2. Martii 1839. Instante Rmo Archiepiscopo.
64 Carcassonen. die 2. Martii 1839. Instante Rmo Episcopo.
65 Apamien. die 2. Martii 1839. Instante Rmo Episcopo.
66 Montis-Albani die 2. Martii 1838. Instante Rmo Episcopo.
67 Tornacen. die 8. Martii 1839. Instante Rmo Episcopo.
68 Aurelianen. die 23. Martii 1839. Instante Rmo Episcopo.
69 Virdunen. die 19. Aprilis 1839. Instante Rmo Episcopo.
70 Anicien. die 13. Maii 1839. Instante Rmo Episcopo.
71 Bituntin. die 13. Maii 1839. Instante Rmo Archiepiscopo.
72 Seccovien. et Leobien. die 7. Iunii 1839. Instante Rmo Episcopo.
73 Corduben. die 19. Iulii 1839. Instante Rmo Episcopo.
74 Barchinonen. die 30. Augusti 1839. Instante Rmo Episcopo.
75 Gandaven. die 20. Septembris 1839. Instante Rmo Episcopo.
76 Iuliae Caesareae die 20. Septembris 1839. Instante Rmo Episcopo.
77 Sancti Flori die 27. Septembris 1839. Instante Rmo Episcopo.
78 Lemovicen. die 12. Novembris 1839. Instante Rmo Episcopo.
79 Albaracinen. die 9. Decembris 1839. Instante Rmo Episcopo.
80 Caesaraugustan. die 9. Decembris 1839. Instante Rmo Episcopo.
81 Calagurritan. die 9. Decembris 1839. Instante Rmo Episcopo.
82 Mindonen. die 9. Decembris 1839. Instante Rmo Episcopo.
83 Oriolen. die 9. Decembris 1839. Instante Rmo Episcopo.

84 Pampelonen. die 9. Decembris 1839. Instante Rmo Episcopo.
85 Tudelen. die 9. Decembris 1839. Instante Rmo Episcopo.
86 Vallisoletan. die 9. Decembris 1839. Instante Rmo Episcopo.
87 Albien. die 10. Ianuarii 1840. Instante Rmo Episcopo.
88 Brugen. die 10. Ianuarii 1840. Instante Rmo Episcopo.
89 Gratianopolitan. die 10. Ianuarii 1840. Instante Rmo Episcopo.
90 Rothomagen. die 14. Februarii 1840. Instante Rmo Episcopo.
91 Sancti Deodati die 14. Februarii 1840. Instante Rmo Episcopo.
92 Bellicen. die 10. Martii 1840. Instante Rmo Episcopo.
93 Augustodunen. die 23. Martii 1840. Instante Rmo Episcopo.
94 Nanneten. die 23. Martii 1840. Instante Rmo Episcopo.
95 Salmanticen. die 6. Aprilis 1840. Instante Rmo Episcopo.
96 Ruthenen. die 18. Maii 1840. Instante Rmo Episcopo.
97 Tutelen. die 29. Maii 1840. Instante Rmo Episcopo.
98 Vicent. die 5. Iunii 1840. Instante Rmo Vicario Capitulari.
99 Rupellen. die 10. Iulii 1840. Instante Rmo Episcopo.
100 Boianen. die 24. Iulii 1840. Instante Rmo Episcopo.
101 Montis-Pessulan. die 4. Septembris 1840. Instante Rmo Episcopo.
102 Nemausen. die 20. Novembris 1840. Instante Rmo Episcopo.
103 Mimaten. die 4. Decembris 1840. Instante Rmo Episcopo.
104 Burdegalen. die 11. Ianuarii 1841. Instante Rmo Episcopo.
105 Barbastren. die 23. Aprilis 1841. Instante Rmo Episcopo.
106 Varsalien. die 30. Aprilis 1841. Instante Rmo Episcopo.
107 Lucionen. 25. Iunii 1841. Instante Rmo Episcopo.

108 Nanceyen. die 25. Iunii 1841. Instante Rmo Episcopo.

109 Sebanicen. die 27. Augusti 1841. Instante Rmo Episcopo

110 Petrocorien. die 27. Septembris 1841. Instante Rmo Episcopo.

111 Annecien. die 14. Ianuarii 1842. Instante Rmo Episcopo.

112 Anicien. die 14. Ianuarii 1842. Instante Rmo Episcopo.

113 Atrebaten. die 14. Ianuarii 1842. Instante Rmo Episcopo.

114 Molinen. die 28. Ianuarii 1842. Instante Rmo Episcopo.

115 Dignen. die 14. Martii 1842. Instante Rmo Episcopo.

116 Melden. die 15. Aprilis 1842. Instante Rmo Episcopo.

117 Lugdunen. die 10. Iunii 1842. Instante Emo Card. Archiepiscopo.

118 Agennen. die 29. Iulii 1842. Instante Rmo Episcopo.

119 Bellovacen. die. 14. Novembris 1842. Instante Rmo. Episcopo.

120 Cameracen. die 14. Novembris 1842. Instante Rmo Episcopo.

121 De-Guadimala in Indiis die 14. Novembris 1842. Instante Rmo Episcopo.

122 Congregationi Trappensium 28. Novembris 1842. Instante Rmo Abbate

123 Venetiarum die 28. Novembris 1842. Instante Emo Card. Patriarcha.

124 Aversanae die 1. Decembris 1842. Instante Rmo Episcopo.

125 Sancti Salvatoris in America die 16. Decembris 1842. Instante Rmo Episcopo.

126 Tarvisin. die 3. Februarii 1843. Instante Rmo Episcopo.

127 Ferrarien. die 11. Martii 1843. Instante Emo Card. Archiepiscopo.

128 Cadurcen. die 27. Martii 1843. Instante Rmo Episcopo.

129 Sancti Claudii die 7. Aprilis 1843. Instante Rmo Episcopo.
130 Gallipolitan. die 7. Aprilis 1843. Instante Rmo Episcopo.
131 Balneoregien. die 12. Maii 1843. Instante Rmo Episcopo.
132 Tolosan. die 12. Maii 1843. Instante Rmo Episcopo.
133 Castellaneten. die 19. Maii 1843. Instante Rmo Episcopo.
134 Engalismen. die 19. Maii 1843. Instante Rmo Episcopo.
135 Sypontin. die 2. Iunii 1843. Instante Rmo Archiepiscopo
136 Vestan. die 2. Iunii 1843. Instante Rmo Archiepiscopo Administratore.
137 Auxitan. die 23. Iunii 1843. Instante Rmo Archiepiscopo.
138 Veronen. die 23. Iunii 1843. Instante Rmo Episcopo.
139 Abellinen. die 26. Iunii 1843. Instante Rmo Episcopo.
140 Acheruntin. die 26. Iunii 1843. Instante Rmo Archiepiscopo.
141 Materanen. die 26. Iunii 1843. Instante Rmo Archiepiscopo.
142 Puteolan. die 26. Iunii 1843. Instante Rmo Episcopo
143 Asculan. die 26. Iunii 1843. Instante Rmo Episcopo.
144 Cerinolien. die 26. Iunii 1843. Instante Rmo Episcopo.
145 Bovinen. die 26. Iunii 1843. Instante Rmo Episcopo.
146 Conversanen. die 26 Iunii 1843. Instante Rmo Episcopo.
147 Larinen. die 26. Iunii 1843. Instante Rmo Episcopo.
148 Lycien. die 26. Iunii 1843. Instante Rmo Episcopo.
149 Melphien. die 26. Iunii 1843. Instante Rmo Episcopo.
150 Rapollen. die 26. Iunii 1843. Instante Rmo Episcopo.
151 Melphiten. die 26. Iunii 1843. Instante Rmo Episcopo.
152 Iuvannecen. die 26. Iunii 1843. Instante Rmo Episcopo.
153 Terlitien. die 26. Iunii 1843. Instante Rmo Episcopo.
154 Nucerinae Paganorum die 26. Iunii 1843. Instante Rmo Episcopo
155 Nuscan. die 26. Iunii 1843. Instante Rmo Episcopo.
156 Tranen. die 26. Iunii 1843. Instante Rmo Episcopo.

157 Ruben. die 26. Iunii 1843. Instante Rmo Episcopo.
158 Venusin. die 26. Iunii 1843. Instante Rmo Episcopo.
159 Alben. die 7. Iulii 1843. Instante Rmo Episcopo.
160 Andrien. die 7. Iunii 1843. Instante Rmo Episcopo.
161 Calaritan. die 7. Iulii 1843. Instante Rmo Episcopo.
162 Lucerin. die 7. Iulii 1843. Instante Rmo Episcopo.
163 Feretran. die 7. Iulii 1843. Instante Rmo Episcopo.
164 Bituntin. et Ruben. die 7. Iulii 1843. Instante Rmo Episcopo.
165 Congregationi Theatinorum die 21. Iulii 1843. Instante Rmo Praeposito.
166 Hydiuntin. die 21. Iulii 1843. Instante Rmo Archiepiscopo.
167 Reatin. die 7. Augusti 1843. Instante Rmo Episcopo.
168 Sabinen. die 7. Augusti 1843. Instante Emo Card. Lambruschini.
169 Salernitan. et Acernen. die 1. Septembris 1843. Instante Rmo Archiepiscopo.
170 Hieracen. die 1. Septembris 1843. Instante Rmo Episcopo.
171 Baren. die 1. Septembris 1843. Instante Rmo Archiepiscopo.
172 Bellunen. et Feltren. die 7. Septembris 1843. Instante Rmo Episcopo.
173 Nullius Sublacen. die 13. Septembris 1843. Instante Emo Card. Polidori Abb. Comm.
174 Turritan. die 13. Septembris 1843. Instante Rmo Archiepiscopo.
175 Ordini s. Benedicti Congregationis Gallicae die 22. Septembris 1843. Instante Rmo Abbate.
176 Caputaquen. die 27. Septembris 1843. Instante Rmo Episcopo.
177 Oppiden. die 27. Septembris 1843. Instante Rmo Episcopo.
178 Panormitan. die 27. Septembris 1843. Instante Emo Card. Archiepiscopo.
179 Tridentin. die 27. Septembris 1843. Instante Rmo Episcopo.

180 Volaterran. die 10. Octobris 1843. Instante Rmo Episcopo.

181 Anconitan. die 10. Novembris 1843. Instante Emo Card. Episcopo.

182 Algaren. die 17. Novembris 1843. Instante Rmo Episcopo.

183 Boianen. die 17. Novembris 1843. Instante Rmo Episcopo.

184 Rosanen. die 17. Novembris 1843. Instante Rmo Vicario Capitulari.

185 Cotronen. die 17. Novembris 1843. Instante Rmo Episcopo.

186 Alumnis Instituti Charitatis Novarien. die 17 Novembris 1843. Instante Rmo Superiore.

187 Pisauren. die 17. Novembris 1843. Instante Rmo Episcopo.

188 Praten. die 17. Novembris 1843. Instante Rmo Episcopo.

189 Aturen. die 27. Novembris 1843. Instante Rmo Episcopo.

190 Alatrin. die 1. Decembris 1843. Instante Rmo Episcopo.

191 Taurin. die 8. Decembris 1843. Instante Rmo Archiepiscopo.

192 Ordini Praedicatorum die 10. Decembris 1843. Instante Rmo Magistro Generali.

193 Clodien. die 15. Decembris 1843. Instante Rmo Episcopo.

194 Bobien. die 12. Ianuarii 1844. Instante Rmo Episcopo.

195 Ordini Eremitarum Camaldulensium die 12. Ianuarii 1843. Instante Rmo Procuratore Generali.

196 Paderbonen. die 12. Ianuarii 1844. Instante Rmo Episcopo.

197 Oritan. die 19. Ianuarii 1844. Instante Rmo Episcopo.

198 Congregationi Regularium Minorum die 26. Ianuarii 1844. Instante Rmo Praeposito.

199 Ordini S. Benedicti Congregationis Cassinensium die 26. Ianuarii 1844. Instante Emo Card. Acton Protectore.

200 Lausanen. et Geneven. die 26. Ianuarii 1844. Instante Rmo Episcopo.

201 Asten. die 9. Februarii 1844. Instante Rmo Episcopo
202 Imolen. die 9. Februarii 1844. Instante Emo Card. Mastai Episcopo, nunc vero PIO IX Pont. Max. feliciter regnante.
203 Ordini Minimorum s. Francisci de Paula die 9. Februarii 1844. Instante Rmo Correctore Generali.
204 Arboren. die 4. Martii 1844. Instante Rmo Archiepiscopo.
205 Carpen. die 4. Martii 1844. Instante Rmo Episcopo.
206 Cuneen. die 4. Martii 1844. Instante Rmo Episcopo.
207 Novarien. die 4. Martii 1844. Instante Rmo Episcopo.
208 Sarsinaten. et Brictinorien. die 4. Martii 1844. Instante Rmo Episcopo.
209 Societati Iesu die 4. Martii 1844. Instante Rmo Praeposito Generali.
210 Tarantasien. die 4. Martii 1844. Instante Rmo Episcopo.
211 Uxellen. et Terralben. die 4. Martii 1844. Instante Rmo Episcopo.

Quum Sanctissimus Dominus praeceperit, ut deinceps unico Decreto extenderetur tum Praefatio Conceptionis, tum etiam Encomium « Regina sine labe originali concepta », quae adnotantur Dioeceses utraque facultate donantur.

212 Aesin. die 19. Aprilis 1844. Instante Emo Card. Belli Episcopo.
213 Aquen. die 19. Aprilis 1844. Instante Rmo Episcopo.
214 Bugellen. die 19. Aprilis 1844. Instante Rmo Episcopo.
215 Calataieronen. die 19. Aprilis 1844. Instante Rmo Episcopo.
216 Casalen. die 19. Aprilis 1844. Instante Rmo Episcopo.
217 Congregationi Missionis s. Vincentii a Paulo, et Filiabus Charitatis die 19. Aprilis 1844. Instante Rmo Procuratore Generali.
218 Culmen. die 19. Aprilis 1844. Instante Rmo Episcopo.
219 Derthonen. die 19. Aprilis 1844. Instante Rmo Episcopo.
220 Neritonen. die 19. Aprilis 1844. Instante Rmo Episcopo.
221 Ordini Sancti Benedicti die 19. Aprilis 1844. Instante Emo Card. Acton Protectore.

222 Valvein. Sulmonen. die 19 Aprilis 1844. Instante Rmo Episcopo.
223 Spoletan. die 17. Maii 1844. Instante Rmo Archiepiscopo.
224 Agrigentin. die 5. Iulii 1844. Instante Rmo Episcopo.
225 Bononien. die 12. Iulii 1844. Instante Emo Card. Opizzoni.
226 Tridentin. die 12. Iulii 1844. Instante Rmo Episcopo.
227 Drepanen. die 9. Augusti 1844. Instante Rmo Episcopo.
228 Netin. die 9. Augusti 1844. Instante Rmo Episcopo.
229 Ordini Eremitarum s. Augustini die 9. Augusti 1844. Instante Rmo Procuratore Generali.
230 Viglievan. die 9. Augusti 1844. Instante Rmo Episcopo.
231 Venetiarum pro Encomio tantum die 13. Augusti 1844. Instante Emo Card. Patriarcha.
232 Fesulan. die 9. Septembris 1844. Instante Rmo Episcopo.
233 Placentin. die 9. Septembris 1844. Instante Rmo Episcopo.
234 Funen. pro Encomio tantum die 20. Septembris 1844. Instante Rmo Episcopo.
235 Montis Regalis Provinciae Pedomontan. die 20. Septembris 1844. Instante Rmo Episcopo.
236 Pisan. pro Praefatione tantum die 15. Novembris 1844. Instante Rmo Archiepiscopo.
237 Signin. die 15. Novembris 1844. Instante Rmo Episcopo.
238 Amerin. die 22. Novembris 1844. Instante Rmo Episcopo.
239 Auximan. die 22. Novembris 1844. Instante Emo Card. Episcopo.
240 Cingulan. die 22. Novembris 1844. Instante eodem Card. Episcopo.
241 Bisarcien. die 22. Novembris 1844. Instante Rmo Episcopo.
242 Sancti Angeli Lombardorum die 22. Novembris 1844. Instante Rmo Episcopo.
243 Firman. die 22. Novembris 1844. Instante Emo Card. Archiepiscopo.
244 Ugentin. die 22. Novembris 1844. Instante Rmo Episcopo.

245 Albinganen. die 6. Decembris 1844. Instante Rmo E-piscopo.
246 Aquependien. die 6. Decembris 1844. Instante Rmo Episcopo.
247 De-Olinda die 6. Decembris 1844. Instante Rmo Episcopo.
248 Ipporegien. die 6. Decembris 1844. Instante Rmo Episcopo.
249 Verullen. die 6. Decembris 1844. Instante Rmo Episcopo.
250 Liburnen. die 13. Decembris 1844. Instante Rmo Episcopo.
251 Olomucen. die 13. Decembris 1844. Instante Rmo Episcopo.
252 Ventimilien. die 13. Decembris 1844. Instante Rmo Episcopo.
253 Augustan. Provinciae Pedomontan. die 10. Ianuarii 1845. Instante Rmo Episcopo.
254 Camerinen. et Treien. die 10. Ianuarii 1845. Instante Rmo Archiepiscopo.
255 Albanen. die 24. Ianuarii 1845. Instante Emo Card. Episcopo.
256 Meten. die 24. Ianuarii 1845. Instante Rmo Episcopo.
257 Forosempronen. die 11. Martii 1845. Instante Rmo E-piscopo.
258 Nursin. die 11. Martii 1845. Instante Rmo Episcopo.
259 Vapinun. die 11. Aprilis 1845. Instante Rmo Episcopo.
260 Aquinaten. Pontiscurvi, et Sosan. die 29. Aprilis 1845. Instante Rmo Episcopo.
261 Saeusien. die 23. Maii 1845. Instante Rmo Episcopo.
262 Interamnen. die 6. Iunii 1845. Instante Rmo Episcopo.
263 Calven. et Theanen. die 6. Iunii 1845. Instante Rmo Episcopo.
264 Burgi Sancti Domnini die 4. Iulii 1845. Instante Rmo Episcopo.
265 Abellinen. die 26. Septembris 1845. Instante Rmo Episcopo.

266 Mazarien. die 21. Novembris 1845. Instante Rmo Episcopo.

267 Parmen. die 21. Novembris 1845. Instante Rmo Episcopo.

268 Senogallien. die 21. Novembris 1845. Instante Emo Card. Episcopo.

269 Maurianen. die 28. Novembris 1845. Instante Rmo Episcopo.

270 Ordini Discalceatorum SSmae Trinitatis die 23. Ianuarii 1846. Instante Rmo Procuratore.

271 Cassanen. die 30. Ianuarii 1846. Instante Emo Card. Episcopo.

272 Bovien. die 14. Martii 1846. Instante Rmo Episcopo.

273 Spalaten. die 14. Martii 1846. Instante Rmo Episcopo.

274 Tudertin. die 16. Martii 1846. Instante Rmo Episcopo.

275 Comaclen. pro Encomio tantum die 30. Martii 1846. Instante Rmo Episcopo.

276 Alatrin. pro Encomio tantum die 30. Martii 1846. Instante Rmo Episcopo.

277 Callien. et Pergulan. die 30. Martii 1846. Instante Rmo Episcopo.

278 Syracusan. die 30. Martii 1846. Instante Rmo Archiepiscopo.

279 De Mandchuria die 24. Aprilis 1846. Instante Rmo Vicario Apostolico.

280 Societati Marianae die 30. Aprilis 1846. Instante Rmo Moderatore Generali.

281 De Sutchuen. Provinciae Sinarum die 6. Maii 1846. Instante Rmo Vicario Apostolico.

282 Nolan. die 6. Maii 1846. Instante Rmo Episcopo.

283 Liman. die 21. Maii 1846. Instante Rmo Archiepiscopo.

284 Mechlinien. die 10. Iulii 1846. Instante Emo Card. Archiepiscopo.

285 Sancti Marci die 10. Iulii 1846. Instante Rmo Episcopo.

286 Bisinianen. die 10. Iulii 1846. Instante Rmo Episcopo.

287 Montis Regalis die 4. Septembris 1846. Instante Rmo Archiepiscopo.
288 Concordien. die 11. Septembris 1846. Instante Rmo Episcopo.
289 Fabrianen. et Mathelicen. die 11. Septembris 1846. Instante Rmo Episcopo.
290 Suesson. die 20. Novembris 1846. Instante Rmo Episcopo.
291 Monacen. et Frisingen. die 27. Novembris 1846. Instante Rmo Episcopo.
292 Leopolien. die 29. Novembris 1846.
293 Primislien. die 29. Novembris 1486. Instante Rmo Archiepiscopo Leopolien.
294 Ragusin. Marianen. et Tribunen. die 8. Ianuarii 1847. Instante Rmo Episcopo.
295 Brundusin. et Ostunen. die 13. Ianuarii 1847. Instante Rmo Episcopo.
296 Ceneten. die 15. Ianuarii 1847. Instante Rmo Episcopo.
297 Elnen. die 22. Ianuarii 1847. Instante Rmo Episcopo.
298 Nullius Baren. die 12. Martii 1847. Instante Rmo Ordinario.
299 Basilicae Sancti Nicolai Baren. die 12. Martii 1847.
300 Durien. et s. Gallen. die 7. Maii 1847. Instante Rmo Episcopo.

ADNOTATIO

Quas episcopi Hispaniarum studiosissimas postulationes superiori seculo apud Apostolicam Sedem interposuerint pro immaculato B. Mariae Virginis Conceptu dogmatice definiendo, suo loco dictum a nobis est (pag. 221 seq.). Sed hac ipsa aetate nostra non pauci e diversis regnis ac provinciis episcopi supplices ad eamdem Sedem Apostolicam dedere libellos, quibus enixe ab ea efflagitarunt, ut dogmaticum eiusmodi decretum edere dignaretur. Horum porro libellorum, quae ipse perlegi autographa extant apud sacram Congregationem ritibus tuendis praepositam: novaque fit in dies illis accessio.

APPENDIX II.

COMPLECTENS MONUMENTA SPECTANTIA AD VEN. ORDINEM PRAEDICATORUM

—

Dum grato, reverentique animo rmus p. Fr. Angelus Ancarani Magister generalis Ordinis Praedicatorum repetit, Ordinem ipsum sub singulari patrocinio Beatissimae Mariae Virginis non modo fuisse institutum, verum ad animarum salutem continuo profuisse, efflorentibus undique viris pietate et affectu erga Deiparam insignibus, queis potissimum curae fuit exemplo, et eloquio undequaque Ipsius venerationem excitare, ac impensius promovere, perpetuis beneficiis clementissima Matre eorumdem studia, ac universum Ordinem cumulante, id in praesentiarum expetit maxime, ut utriusque sexus sui Ordinis alumni avitam erga Beatissimam Virginem pietatem exequantur, ac uberius Ipsius patrocinii utilitate augeantur. Enixis proinde precibus Sanctissimum Dominum Nostrum Gregorium XVI Pontificem Maximum adiens enixe rogavit, ut de apostolica benignitate concedere universo suo Ordini Praedicatorum dignaretur indultum, deinceps, iuxta proprium ritum, Festum Conceptionis Deiparae celebrandi cum octava solemni prout celebrantur Festa Annunciationis, Assumptionis, ac sacratissimi Rosarii Beatae Mariae Virginis. Sanctitas Sua referente emo et rmo Domino Cardinali Aloisio Lambruschini Episcopo Sabinensi, de speciali gratia benigne annuit iuxta petita. Quibuscumque in contrarium disponentibus minime obstantibus. Die 10 decembris 1843.

A. Card. Lambruschini Ep. Sabinorum

L. ✠ S.

I. C. Fatati S. R. C. Secretarius

Quum de anno 1834 octavo idus septembris ad preces emi et rmi domini Cardinalis Archiepiscopi Hispalen. sacra Rituum Congregatio benigne indulserit, ut illa in Archidioecesi deinceps Praefationi Missae Conceptionis Beatae Mariae Virginis adderetur verbum - *Immaculata* - ut legi valeret - *Et te in Conceptione immaculata* - uti ex apostolica concessione fieri assolet penes Ordines sancti Francisci, rmus P. F. Angelus Ancarani Ordinis Praedicatorum Magister generalis Sanctissimo Domino Nostro Gregorio XVI Pontifici Maximo supplicavit enixe, ut ad universum suum Ordinem Praedicatorum utriusque sexus idem indultum de apostolica benignitate extendere dignaretur. Huiusmodi precibus a Sanctitate Sua peramanter exceptis, referente emo et rmo Domino Cardinali Aloisio Lambruschini Episcopo Sabinensi, de speciali gratia benigne annuit iuxta petita. Contrariis non obstantibus quibuscumque. Die 10. Decembris 1843.

A. Card. Lambruschini Episcopus Sabinensis

L. ✠ S.

I. G. Fatati S. R. C. Secretarius.

Dum reverendissimus P. Fr. Angelus Ancarani Ordinis Praedicatorum generalis Magistri munere fungeretur ab apostolica hac sancta Sede quarto idus decembris de anno 1843 impetravit pro universo sibi commisso Ordine, ut Festum Conceptionis Beatae Mariae Virginis iuxta breviarii Ordinis rubricas deinceps institueretur cum octava solemni; ac insuper ut Praefationi Missae Conceptionis ipsius adderetur verbum - *Immaculata* - ac proinde tam in ecclesiis, quam ab alumnis Ordinis ipsius legeretur - *Et te in Conceptione Immaculata* - Quae quidem duo Decreta apprime conformia singulari pietati, quam usque a sua institutione erga Beatissimam Virginem Mariam Praedicatorum Ordo constanter profitetur, etsi communiter exultanti animo singulae per Orbem Praedicatorum familiae

exceperint, placuit tamen eidem reverendissimo Patri Ancarani firmitatem etiam maiorem a se gestis conciliare, futurisque quibusvis temporibus ne dubitatio ulla suboriretur super legitima huiusmodi Decretorum impetratione, sacrorum Rituum Congregationi nonnulla proposuit Dubia, ex quorum accurata solutione decimo octavo kalendas iulii superiori anno 1845 accepta comparuit: I. Superiorem generalem Ordinis Praedicatorum nullimode indigere consensu Superiorum inferiorum, vel Capituli generalis ad hoc ut a sancta Sede obtineat pro universo Ordine novum Officium, vel elevationem ritus Officii iam concessi. II. Non esse in potestate Superiorum inferiorum non acceptare novum Officium, vel ritus elevationem a Superiore generali impetratam. III. Sibi succedentem Superiorem in hoc munere generalem nullo sub praetextu respuere posse, vel a Kalendario expungere novum Officium, vel ritus elevationem. IV. Unumquemque per consequens omnino teneri se conformare apostolicis concessionibus, quamvis ab unico Superiore generali impetratis, atque obtentis. Verum quum accidere possit ut aliquis detrectet Decretis ipsis apostolicis se conformare, vel quia sentit Beatissimam Virginem Mariam conceptam fuisse in culpa originali, vel quia veretur religionem frangere iuramenti, quo adstringitur ad sectandam doctrinam sancti Thomae Aquinatis, quem (etsi omnino perperam) paucissimi asserunt tenuisse Beatam Virginem incurrisse in anima culpam originalem; hinc reverendissimus ipse Pater Ancarani satius consilium assumpsit in novis Dubiis sacrorum Rituum Congregationi exponere quae singula respiciunt tum impetratam ritus elevationem in Festo Conceptionis Deiparae, tum etiam additionem Praefationi Missae Conceptionis apponendam, ut sacrae ipsius Congregationis, ac Sanctissimi Domini Papae sententiam clarius accipiat, sicque via omnis praecludatur cuicumque ulteriori interpretationi proprio lubitu iisdem Decretis dandae. Dubia itaque ab ipso proposita sic se habent.

I. An Magister generalis Ordinis Praedicatorum potuerit absque consensu Capituli generalis et Superiorum

inferiorum Ordinis eiusdem legitime obtinere a sancta Sede, et acceptare pro toto Ordine octavam solemnem in Festo Conceptionis Beatae Mariae Virginis, et additionem particulae - *Et te in Conceptione immaculata* - apponendam Praefationi Missae Conceptionis, non obstante quod in aliquo Capitulo generali Ordinis antedicti (uti asseritur) praescribatur, nullum novum Officium posse acceptari in Ordine nisi a Capitulo generali? Et quatenus possit.

II. An ea facultas obtinendi, et acceptandi, de qua supra, ita conveniat Superiori generali, ut non indigeat consensu Capituli generalis etiam si aliquando decretum fuerit a sancta Sede (uti aliqui volunt) acceptari non debere nova Officia, nisi a Capitulo generali, quum Magister generalis iuxta constitutiones apostolicas, et Ordinis Praedicatorum possit solus facere id, quod ipse agere potest cum definitione Capituli generalis?

III. An stante acceptatione solius Magistri generalis, sit in facultate sibi succedentium Superiorum generalium, vel Capituli generalis, vel Superiorum inferiorum acceptare vel non praefatam octavam solemnem, et particulam - *Et te in Conceptione immaculata* - eo quod in Decretis concessionis datis die 10 decembris 1843 nullum imponatur debitum, sed tantum dicitur - *Sanctitas Sua . . . de speciali gratia benigne annuit iuxta petita*? Et in casu negativo:

IV. An omnes fratres et moniales Ordinis Praedicatorum ex praecepto adigantur celebrare Festum Conceptionis Beatae Mariae Virginis cum octava solemni: et omnes sacerdotes eiusdem Ordinis ex praecepto pariter teneantur addere Praefationi Missae verbum - *Immaculata* - et dicere - *Et te in Conceptione immaculata* - ac idem servandum sit in omnibus utriusque sexus Ordinis ecclesiis? Et si affirmative:

V. An hoc ipso praecepto adstringantur etiam ii omnes, qui sentiunt Beatam Virginem conceptam fuisse in culpa originali, et illi qui iureiurando adiguntur ad sectandam doctrinam sancti Thomae Aquinatis, supposito quod Angelicus Doctor tenuerit Beatam Virginem incurrisse in anima culpam originalem?

VI. In casu affirmativae responsionis ad quartum, et quintum Dubium, quaeritur an censendi sint agere ex contemptu ii omnes, qui propriae sententiae inhaerentes, vel praetextu sectandi doctrinam Angelici Praeceptoris, renuunt se submittere responsis Sanctae Sedis ad praesentia Dubia, etiamsi tantum omittant in Praefatione Missae verbum - *Immaculata*? -

VII. An Decreta a sacra rituum Congregatione emanata, et responsiones quaecumque ab ipsa propositis Dubiis scripto formiter editae, eamdem habeant auctoritatem ac si immediate ab ipso Summo Pontifice promanarent, quamvis nulla facta fuerit de iisdem relatio Sanctitati Suae?

Et sacra eadem Congregatio ad Vaticanum subsignata die coadunata in ordinario coetu, audita a me subscripto Secretario fideli relatione, expositisque rationum diligenter consideratis rescribendum censuit.

Ad I. Posse iuxta Decretum diei 14 Iunii 1845 et allatam rubricam.

Ad II. Non indigere ut ad proximum.

Ad III. Non esse amplius in facultate.

Ad IV. Affirmative in casu proposito.

Ad V. Affirmative, et quatenus opus sit, consulendum Sanctissimo pro absolutione.

Ad VI. Ex praecedentis Dubii solutione consulant conscientiae suae.

Ad VII. Affirmative.

Atque ita rescripsit. Die 23 maii 1847.

Et facta de praemissis omnibus Sanctissimo Domino Nostro PIO IX Pontifici Maximo per eumdem subscriptum Secretarium fideli relatione, Sanctitas Sua rescripta a sacra Congregatione in omnibus et singulis adprobavit, confirmavitque, ac omnes et singulos, quatenus opus sit, ab emissi iurisiurandi vinculo, uti in quarto Dubio, absolvens, et eximens, Apostolica Auctoritate Sua praecepit ut memorata duo decreta super elevatione ritus Festi Conceptionis Deiparae, et additione verbi - *Immaculata* - in Praefatione Missae Conceptionis ipsius a sa. me. Gregorio Pa-

pa XVI. universo Praedicatorum Ordini concessa quarto idus decembris 1843 plenissime observentur tum ab omnibus et singulis alumnis Ordinis Praedicatorum, tum in omnibus pariter Ordinis ipsius ecclesiis, contrariis quibuscumque disponentibus minime obstantibus. Die 17 iulii 1847.

—

APPENDIX III.

DECRETUM

SACRAE CONGREGATIONIS GENERALIS DE PROPAGANDA FIDE HABITAE DIE 25 IANUARII ANNO 1847 QUO PROBATUR ADLECTAM A SYNODO VI BALTIMORENSI IN PATRONAM PROVINCIARUM FOEDERATARUM B. VIRGINEM SUB TITULO *IMMACULATE CONCEPTAM*.

—

Cum R. P. D. Archiepiscopus Baltimorensis eiusque suffraganei Episcopi concilium VI provinciale mense maio anno 1846 celebrantes supplices petiissent, ut a S. Sede approbaretur electio quam ipsi in Concilio fecerunt Beatae Mariae Virginis sine labe originali conceptae in Patronam Septentrionalis Americae Foederatae Provinciarum, nulla tamen inducta obligatione audiendi Missam et a servilibus operibus abstinendi in ipso festo die Conceptionis Beatae Mariae; atque ita ut ea solemnitas, nisi festum in dominicam inciderit, transferri debeat in dominicam proxime sequentem, in qua Missae tam privatae quam solemnes de festo illo translato celebrantur, vespertinumque Officium de eodem recitetur: eminentissimi, ac reverendissimi PP. in Congregatione generali de P. F. habita die 25 ianuarii an. 1847, referente eminentissimo, ac reverendissimo D. Iacobo Philippo S. R. E. Presbytero Card. Fransonio

S. C. Praefecto censuerunt supplicandum SS. Domino Nostro, ut pientissimis Concilii votis annuere dignaretur.

Hanc vero S. C. sententiam ab R. P. D. Ioanne Brunelli Archiepiscopo Thessalonicensi S. C. Secretario SS. Domino Nostro relatam in audientia die 7 februarii 1847 habita, SS. Dominus Noster Pius PP. IX benigne probavit in omnibus, Decreto s. m. Urbani PP. VIII super electione Patronorum, et aliis quibuscumque non obstantibus.

Dat. ex Aed. dic. Sac. Cong. die 2 iulii 1847.

CONSPECTUS OPERIS

NIHIL OBSTAT

Ioannes Baptista Palma Censor Theologus

—

IMPRIMATUR

F. D. Buttaoni O. P. S. P. A.
Magister

—

IMPRIMATUR

Ios. Canali Patriarcha Constantinop.
Vicesgerens.